

शुद्ध-वचनानुसृत
पालि भाषानुसारं

वैश्वदेव

वैश्वदेव्या
भिक्षु महा प्रजा

बुद्ध-वचनमृत
पालि भाषानुसार

बौध्चर्या
भिक्षु, महा प्रजा

शुभं

प्रथम संस्करण— ८० पुस्तक मात्र

बुद्ध सम्बत् २४८४

बिक्रम सम्बत् १९९७

७ अक्टोबर १९४०

प्रकाशक—

श्री महाप्रज्ञा भिक्षु

अमृतानन्द भिक्षु

दुतीय संस्करण— २०००

बुद्ध सम्बत् २५२२

बिक्रम सम्बत् २०३५

नेपाल सम्बत् १०६८

अनुवादक— श्री महाप्रज्ञा भिक्षु

प्रकाशक—

आनन्द कुटी दायक सभा स्वयम्भू, येँ

सुमंगल वौद्ध संघ, यल

धर्म कीर्ति अध्ययन गोष्ठी, श्रीघः, येँ ।

पुष्परत्न सागर, असन त्यौड, येँ ।

मुद्रक—

नेपाल प्रिन्टिङ्ग प्रेस

१०२, असन त्यौड

कान्तिपुर—११

मुल्य तका ३०/- जक

“ थुगु पालीभाषानुसार ललितविस्तर-बोधिचर्या ” धयागु,
नेवा भाषायागु ग्रन्थ—

निम्नलिखित १५ प्रकारया ग्रन्थयागु अनुवाद यानागु जुल ।

१. जातक निदान । २. जातक-अठ्ठकथा । ३. सुत्तनिपात-मार वग्ग ।
४. महावग्ग । ५. संयुत्तनिकाय । ६. थेरगाथा-अठ्ठकथा । ७. अंगुत्तरनिकाय ।
८. उदान-अठ्ठकथा । ९. विनय । १०. चुल्लवग्ग । ११. मज्झिमनिकाय ।
१२. धम्मपद-अठ्ठकथा । १३. अभिधम्मया सङ्गिणी । १४. दीघनिकाय ।
१५. पाराजिका ।

थुलि ग्रन्थ मध्येसनं, भी साधारण नेवातयसं थुइके फइगु जक ल्यया छापे यानागु जुल ।

थुके अनुवाद जुक्वेसनं, अर्थ सहायक अभावया निर्मित फुक्क छापे याये मफुनि । आव थव छापे जूगु गुलि खः; उलिया सिनं नं अधिक अर्थात्— ७०० पृष्ठं नं मयाक बाकि दनिगु, प्रज्ञाचैत्य महाविहारे दनि । संयोग प्राप्त जुल धालसा, बाकिगु नं मेगु हे प्रेसे छापे याकेगु प्रबल इच्छा दनि ।

मेगु प्रेसे छापे याकल धालसा अन्दाजि कं.— ३०००। मदयेकं गाइमखु ।

सूचना—

थुगु ग्रन्थयागु व्याख्यान याइह्य वक्तानं, ह्यापां विचार युक्त जुसे निको प्यको आदिं नसें—अन्त तक पाठयाना स्वया तयेमाः ।

मूख्य सिइका तये मागु—

थास थासे खँयागु भाव थुयेकेतः, अनेक प्रकारया चिह्न तथा वियागु दु । उगु चिह्नयागु अर्थ निम्न लिखित द्वारा सियेके माल ।

(०) - थुगु चिह्न दुगु थासे — “ च्वस कना तवथें वा नेपाली भाषा च्वइ बले उथेतुं वइगु शब्दया थासे “ ऐजन् ” शब्द तइ । थ्वहे “ ऐ० ” उगु गोलि वा फुटियागु अर्थ जुल ।

(.....) - थुगु चिह्न दुगु थासे, मेगु खँ दनि; उगु खँ दुसां ज्यू, मदुसां ज्यूगु जूगुया निर्मित उगु खँ लिक्कया (.....) थुगु चिह्न तथा विया ।

(!) - थुगु चिह्न दुगु थासे, - नाम कया. सःतेगु वा खँ थुइकेगु भाव पिकायेगु ।

(?) - थुगु चिह्न दुगु थासे, - खःला ?, मखुला ?, धायेगु थें न्यनेगु भाव पिकायेमाः ।

हानं (कां, म्हंजां, धां, यां,) थथे च्वस निफुटि दुगु आखः जुक्व— (काय, म्हाय, धाय, याय), धका सियेके माल ।

हानं गुगु आखःया लिउने (:) थुजोगु चिह्न दइ; उगु आखः यातः भति ताहाकःक उच्चारण यायेमाः । यथाः— ‘ जितः वं सःतल, वं धाःगु खँ

(२)

खः, थयंकः वल ' आदि नेवाः भाषायागु दस्तुर खः । संस्कृतयागु दस्तुरे जुसा, (:) थुजागु विसर्ग चिह्न दुगु थासे- (ह्) थुजागु हलन्त उच्चारण जुइ । परं भीगु नेवाः भाषास च्वस कनागु थें, ताहाकःक उच्चारण यायेमाःगु जुल ।

हानं छगू (वं खँ लहात, वं धाल हँ, वं बांलाक वँ पुत) । थुके (॰) थुजोगु चन्द्रबिन्दु दुगु आखः जुक्व, हासं थ्वका च्वाक उच्चारण यायेगु; (ˆ) थुजोगु अनुस्वार जुक्व, हासं थ्वका ताहाकःक उच्चारण यायेमाः ।

“ ” थुजागु चिह्न वा - ‘ ’ थुजागु चिह्नया दुने च्वंगु खँ यातः-
‘ अलग छुटे जुइक ’ भाव पिकया, ब्वँनेमाः ।

निवेदन

थुगु ग्रन्थ विक्रम- १६६४, सालं हे “ पाठक वर्गपिनि अग्रस उप-स्थित याये ” धयागु मती तथा, प्रारम्भ यानागु खः परं छुयाये ! अभाग्य-वश अर्थाभाव व याकचां यायेमागु जूया निर्मित, उकेसनं नकलिगु— थमंतुं दयेकागु प्रेस जूया निर्मित, छगू हानं प्रेस चले याये मसःगुया निर्मित बल्ल बल्ल (वि०- १६६७) थुगु साले तिनि समाप्त जुल ।

अशिक्षितहसैं अनुवाद याना छापे यानागु जूया निर्मित, आपालं हे अशुद्ध पिहाँ वइतिनि; थुके पाठक वर्गपिसं अशुद्ध पाखे दोषारोपण मयासैं भगवानयागु उपदेशामृत पाखे ध्यान तथा विज्यात वा दिल धालसा, प्रकाशक या परिश्रम सफल जुइ धयागु अनन्त आशा यानागु जुल ।

निवेदक-

श्री महाप्रज्ञा भिक्षु

निदान

थुगु “ पालीभाषानुसार ललितविस्तर-बोधिचर्या ” धयागु — पाली त्रिपिटके धया तवथे तुं नेवाः भाषां अनुवाद यानागु जूया निर्मित्त— “ पाली-भाषानुसार ” धयागु नाम जुल ।

“ ललितविस्तर ” धयागु— बांलाक विस्तृत यासे उपदेश याना तवगुया निर्मित्त— “ ललित-विस्तर ” धका नाम जुल ।

“ बोधिचर्या ” धयागु— ज्ञान थुइकेगु आचरण अर्थात् थ्व ग्रन्थ यागु व्याख्यान यायेगु वा न्यनेगु; न्यना, न्यनागु अनुसार आचरण यायेगु । तसर्थ “ बोधिचर्या ” धयागु नाम जुल ।

पालीभाषाया अनुसारं बांलाक छुटे २ जुइक अनुवाद याना तवगु सत् उपदेशानुसार ज्ञान थुइकेया निर्मित्त अर्थात् रस थुइकेया निर्मित्त, चर्या यायेगु विधि मुक्कगु ग्रन्थ जूया निर्मित्त— “ पालीभाषानुसार ललित विस्तर बोधिचर्या ” धका शुभ नाम जुल ।

थुगु ग्रन्थ कनेगु वा न्यनेगु, महा पुण्य लाभ जुइगु खः । तत् पुण्ययागु पुष्प-विमाने च्वना, संसार चक्रं मुक्त जुया वनेगु हेतु प्राप्त जुइ । सत् वचन ॥

प्रकाशकया अन्तिम निवेदन—

सजन गण ! छलपोलपिके थ्व जिगु अन्तिम निवेदन खः कि— थ्व गुगुखः भगवान बुद्धयागु उपदेशामृत “ पालीभाषानुसार-ललितविस्तर बोधिचर्या ” ग्रन्थ छापे याना प्रकाश यानागु, ‘जि सःह्म, जि स्यूह्म, जि परिडत ’ धका नं मखु । हानं ‘जिगु नां तये, जिं यश काये, जिं मूर्खयातः उपदेश याये ’ धका नं मखु । केवल श्रद्धावान्-सद्धर्म प्रचार चिन्तक- ‘डि. एन्. अमृतानन्द भिक्षुं’ याचना यागुया निमित्त जक थ्व जिं छापे याना इना बियागु खः ।

थुके जि अशिक्षितह्म लुद्र भिक्षुं, थमंतुं च्वया, थमंतुं छापा-आखः मिलेयाना, थमंतुं छापे यानागु जूया निमित्त; शास्त्र मसःगु छगू, मातृ-भाषा यागु व्याकरण मसःगु०, ज्या यायां मिखा भुले जुइगु०, छापाखानायागु ज्या मसःगु छगू, शुद्ध याना विइपिं मद्गु छगू, थुजाःगु असंयुक्तया निमित्त ‘आपालं हे अशुद्ध जुइ’ धयागु मती त्रास दु । अथे नं जिगु छगू आशा दु कि—

“ शाक्यानन्द, अनुरुद्ध, प्रज्ञानन्द स्वह्म भिक्षुपिं बर्मा देशे; हानं महानाम, अमृतानन्द, सुबोधानन्द, थपिं स्वह्म भिक्षुपिं लङ्का देशे । हानं सुमनतिष्य, प्रज्ञारश्मि, थपिं निह्म श्रामणोरपिं बङ्गाल देशे पालि-त्रिपिटक ब्वंबिज्यांना च्वंगु दु; वसपोलपिं निपुण जुइका बिज्यात धालसा, थुगु ग्रन्थस, निश्चय नं शुद्ध याना बिज्याइ ।

छगू थौंकहे मध्य-देशे, विनय विरुद्ध भिक्षुपिं पिहाँ क्या च्वंगु दु; कदाचित् उजापिसं थुगु ग्रन्थयातः खण्डन-मण्डन यात धालसा, उके खः

[ख]

मखु विचार यायेगु थव थवगु अधिकार खः । कित प्यह्म खुह्म भिक्षुपिं नाप
छलफल यायां- दँ-वदँ विचार याना स्वयेमाः ।

विचार यायेगु मन्त्र-

भगवानयागु अमृत वचन - “ रागश्च दोसश्च पहाय मोहं
सम्पजानो सुविमुत्ता चित्तो;

[टुका छकू जक]

न्ह्याह्मसयागुनं धर्मकथा न्यनेगु; न्यना, थवगु मने विचार यायेगु कि-
“ राग, द्वेष, मोह बृद्धि जुइगुला ? कि विहीन जुइगु ? यदि राग द्वेष
मोह मदयेका छ्वयेगु उपाय ज्ञान खःसा स्त्रीकार याना कायेगु । ०मखुसा
तोता छ्वयेगु ।

वसपोल अमृतानन्दयातः जिं हार्दिक धन्यवाद याना । गुह्मखः थुगु
ग्रन्थ छापे याकेया निमित्त उखे थुखे मदयेक चाउला, छको कं.-३००। हया
व्यूह्म । लिपा हानं वसपोल लंकास विज्यानालि, अन लंकासनं थ्वहे ग्रन्थ
छापे यायेगु खँ प्रचार याना विज्यात । तसर्थ अनयाह्म “ एच्. श्रीनिस्सङ्क ”
धयाह्म उपासिका छह्मसैं कं.-१००। छ्वया हल । उह्म उपासिकायातः नं
साधुवाद स्वको यानागु जुल ।

हानं प्रज्ञारस श्रामणेरयातः नं धन्यवाद यानागु जुल । गुह्मखः अज्ञानी
मूर्ख-अवोधह्म जूसां मुठि-भिच्चा फोना २ जितः नं लहित, विहार यागु
ज्यानं चलेयात, प्रेस यागु खर्च नं चाः मचाः यागु भार कया विज्याकह्म ।

हानं चान् चुन् चन्दा ब्यूपिं धार्मिकपितः नं अत्यन्त धन्यवाद
यानागु जुल ।

सकल दातापितः आसिर्वाद तथा धन्यवादक
श्री महाप्रज्ञा भिक्षु

ललितविस्तर

भिन्नु महाप्रज्ञा (हाल वौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा)

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

भूमिका

यल, नागबहालय। हेराकाजी सुइका वया “ महाप्रज्ञाया थ्व ‘पालिभाषानुसार ललितविस्तर बोधिचर्या’ या दोधो संस्करणयात भूमिका छगू चवया बिज्याय्माल” धका छापेजगु सफू न्होने तय्हःगु वखते जिगु मने कालिम्पोङ्ग त्रिपःइ डाँदाचाय् च्वंगु प्रज्ञाचंत्य महाविहार नां बुगु चिकिचा खागु छेँखाचा छखा लुमंसे वल ब नापनापं उगुबखतेयाह्य भिक्षु महाप्रज्ञा स्थविर (हाल बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा) नीब बुगु होल्डर कलम छपु ज्वना छुं छगू सफू चवयाच्वंगु दृश्य नं न्होने च्वंवल ।

उगु वखते जि न्हूह्य श्रामणेर तिनि । शायद थ्व सन् १९३६-३७ सालया खं खः । अले जिके थ्व नं लुमंसे वल कि — उगु समयस वसपोलं थःगु चिकिचापाःगु चक्तिचा लासाय् फेतुना मसी सिसी न्होने तथा तथा पक्षिचा हाकगु होल्डर कलम ज्वना हिन्दीस चवयातःगु महापण्डित राहुल सांकृत्यायनया ‘ बुद्धचर्या ’ अनुवाब याना च्वंगु ।

थ्व खं नं लुमंसे यल फि— वसपोलं थःयमंतुं प्रेस वयेका उक्त पुस्तक छापेयाना च्वंगु ब मेमेगु नं सफूचात छापेयाःगु । शायद व उयास जि नं सरीक जुयार्थे च्वं । थ्व नं लुमंसे वलकि— थ्व चवया तःगु सफू कुबिया भोजपुरयाह्य छह्य उपासक नापं दार्जिलिङ्ग भोजपुर वनागु । अले जि भोजपुरे थ्यने धुंका छुं विन लिपा वसपोल नं भोजपुरे थ्यंफ बिज्यात । अले न्हूगु धर्म प्रचार याःवल धका व पतिनातःह्य बुहाँवल धका वसपोलयात अनयाह्य बडाहाकिमं ज्वना यंका थानाय् फुने यंकल । जित घाःसा लिहां हुं धका घाःगु खः तर जिनं वसपोलनापं तुं वना । अन्तस जिपिं निह्यसित स्वला प्यला तक भोजपुरयागु जेले तथा लिपा नेपाल राज्यया सिमाना फटेयाना पतिना हल ।

अनं लिहां वये धुंका उक्त अनुदित सफूया छपाइया ज्या जूथे च्वं । थुकिया निति जि थःगु गामे वना सफू बिगु कबुल याना ह्यति न्यातका वाँ उठे याना ह्यार्थे च्वं । थवयां लिपा जि बर्मा स्वया वना अनं लंकाय् ।

प्रस्तुत सफूली “ पालिभाषानुसार ” धका चवयातःगुलि याना थ्व सफू स्वइपिन्त “ थ्व सफू ‘पालि’ धयागु भाषाय् चवयातःगु सफू अनुसार चवयातःगु खनिका ” धैगु बोध जुइ । हानं गुगु थ्व सफूया नां ‘ ललितविस्तर ’ तथा ‘ बोधिचर्या ’ धका उल्लेख जुया च्वंगु दु थुकिया वारे अनुवादकजुं हे थःगु ‘निवान’ स चवया बिज्याःगु दु । बथे छु छु पालि त्रिपिटकया खं त थुकी बु धैगु खं नं अनुवादकजुं उल्लेख याःगु दु ।

त्रिपिटक पालि साहित्यस ‘ पालि ’ शब्दया अर्थ ‘मूल’ भयवा ‘ बुद्धवचन’ या अर्थे प्रयोग याना तःगु बु । ‘ भाषा ’ धयागु अर्थे प्रयोग याना तःगु मदु । गथे घाःसा— ‘फलानागु खं गन बु ?’ धका न्यनीगु बखने प्रायः याना थेरवाव बौद्ध देशे ‘ पालिस दु ’ धका धाइगु चसन दु । धा.पुया मतलब ‘ मूल ग्रन्थे ’ दु धका घाःगु खः । थये धाइगुया मुख्य कारण छु ले घाःसा सारा त्रिपिटक सफूया नां नाप ‘ पालि ’ शब्द स्वाना च्वंगु बु । यथा—

‘महावग्गपालि’, ‘दीघनिकाय पालि’, ‘धम्मसङ्गणिपालि’ आदि । अर्थात्- ‘महावग्ग’ धयागु मूल ग्रन्थ, ‘दीघनिकाय’ धयागु मूल ग्रन्थ तथा ‘धम्मसङ्गणि’ धयागु मूल ग्रन्थ आदि । अतः ‘पालिस दु’ धयागुया माने ‘मूलसूत्रे दु’ अथवा ‘मूल ग्रन्थे दु’ अथवा ‘मूल बुद्धवचने दु’ धाःगु खः । थ्व ‘पालि’ धयागु शब्दं अर्थकया यात बहिष्कृत याई । अकिं अर्थकयास मूल सूत्रे धयातःगु खं उद्धृत याना कयनेमाल धाय्वं “तत्रायं पालि....¹” धका च्वयातःगु दु । थुकिं स्पष्ट जू कि ‘पालि’ या अर्थ ‘मूल’ खः ‘भाषा’ मखु ।

अले गथे जुया ‘पालिभाषा’ धयागु चलन जुयावल धाःसा- ‘थ्व खं गन दु?’ धका न्यमीबले संक्षेपे ‘पालिस दु’ धका धयागु चलन त्रिपिटक साहित्यस व थेरवाद बौद्धदेशे दु । कालान्तरे ‘पालिस दु’ धंगु यात न्यनीपिसं ‘पालिभाषाय् दु’ धयागु सम्फे जुल । थथे जुजुं समय बितेजुया वंलिसे मचाय्क मथ्वीक अपवहारे ‘पालि’ धाधां ‘पालिभाषा’ धया ह्यगु चलन जुयावल । थथे जगु ‘पालि’ शब्दया प्रचलन प्रचुरमात्राय जूगु व भाषाय् सरलता ह्ययानिति मचाय्क ‘पालि’ शब्द यात ‘पालिभाषा’ धयाहःगु खः ।

त्रिपिटक साहित्यस उल्लेख जुयाच्वंगु बुद्धवचनयात पालिभाषाय् च्वयातःगु धका गनं धयातःगु मदु बल्कि मगध भाषाय् च्वयातःगु दु धका धाः । छाया धाःसा मगवान बुद्धं मगध भाषाया माध्यमद्वारा हे धर्मापदेश याना विज्यात । थ्व भाषा बुद्धया पालाय् जन साधारण भाषा व थ्वीके अपुगु सरल तथा मधुर भाषा खः । अकिं विमङ्ग- अट्टकथा सम्मोहविनादनी ले थथे उल्लेख जुया च्वंगु दु ।

“सम्मा सम्बुद्धो पि तेपिटकं बुद्धवचनं तन्ति आरोपेन्तो मगध भासाय एष आरोपेति ² ।”

अर्थात् - “सम्यकसम्बुद्धं त्रिपिटक बुद्धवचन यात सूत्रे आचद्ध यासे मगध भासाय हे तथा विज्यात ।”

अतः त्रिपिटकया भाषा ‘पालि’ मखु बल्कि ‘मगधी’ खः ।

श्री जे. के. नरिमानं थःगु संस्कृत बौद्धधर्मया साहित्यिक इतिहासे ठीक हे धयाविस-

“Pali, to belived its literature, is the language of the Buddha But pali is only an incorrect designation. Its true name is Magadhi, the language of Magadha.” (Literary History of Sanskrit Buddhism by J.K. Nariman 1919.)

आः थन ‘त्रिपिटक’ धयागु छुखःले धयागु विषयस छुं खं च्वये बहःजू ।

‘त्रिपिटक’ धयागु - बुद्ध परिनिर्वाण जुये धुनेकथं वसपोलया अग्रगण्य शिष्य महाकाश्यप, आनन्द, उपालि आदि ५०० प्रतिसम्मिडा लाम्भी अरहत् भिक्षुपि मुनाः राजगृहया सप्तपर्णि गुफास, अजातशत्रु जुजुया संरक्षकत्वे सङ्गायना याना एकत्रित याना तःगु ८२ दोल धर्मस्कन्ध बुद्धयापाखे व २ दोल धर्मस्कन्ध भावक पिनि पाखे याना जंमा चेष्यदोल (८४,०००) धर्मस्कन्धया³ धुकू खः ।

थ्वहे धर्मस्कन्धया पुचः यात सङ्गायनकारकतेसं ‘त्रिपिटक’ धका नामकरण यात । अर्थात्- ‘त्रि’ धाःगु स्वंगू खः ‘पिटक’ धाःगु थल अथवा ‘धकी’ वा ‘दाला’ खः । अतः त्रिपिटकया शब्दार्थ खः- स्वंग थल अथवा स्वंगः दाला वा धकी ।

१. समन्तपासादिका II पृ. ६४४ निस्सग्गिय कण्ठं, पठमनिस्सग्गियं ।

२. सम्मोहविनादनी पृ. ३९१ : पटिसम्मिवाविमङ्गो, सुत्तन्तभाजनीयवण्णना । (नालन्दा प्रकाशन)

३. स्वयाविसं ‘बुद्धशासनको इतिहास’ पृ. ३२ अथवा ‘बुद्धकालीन ब्राह्मण’ भाग-२ पृ १७९ ले ।

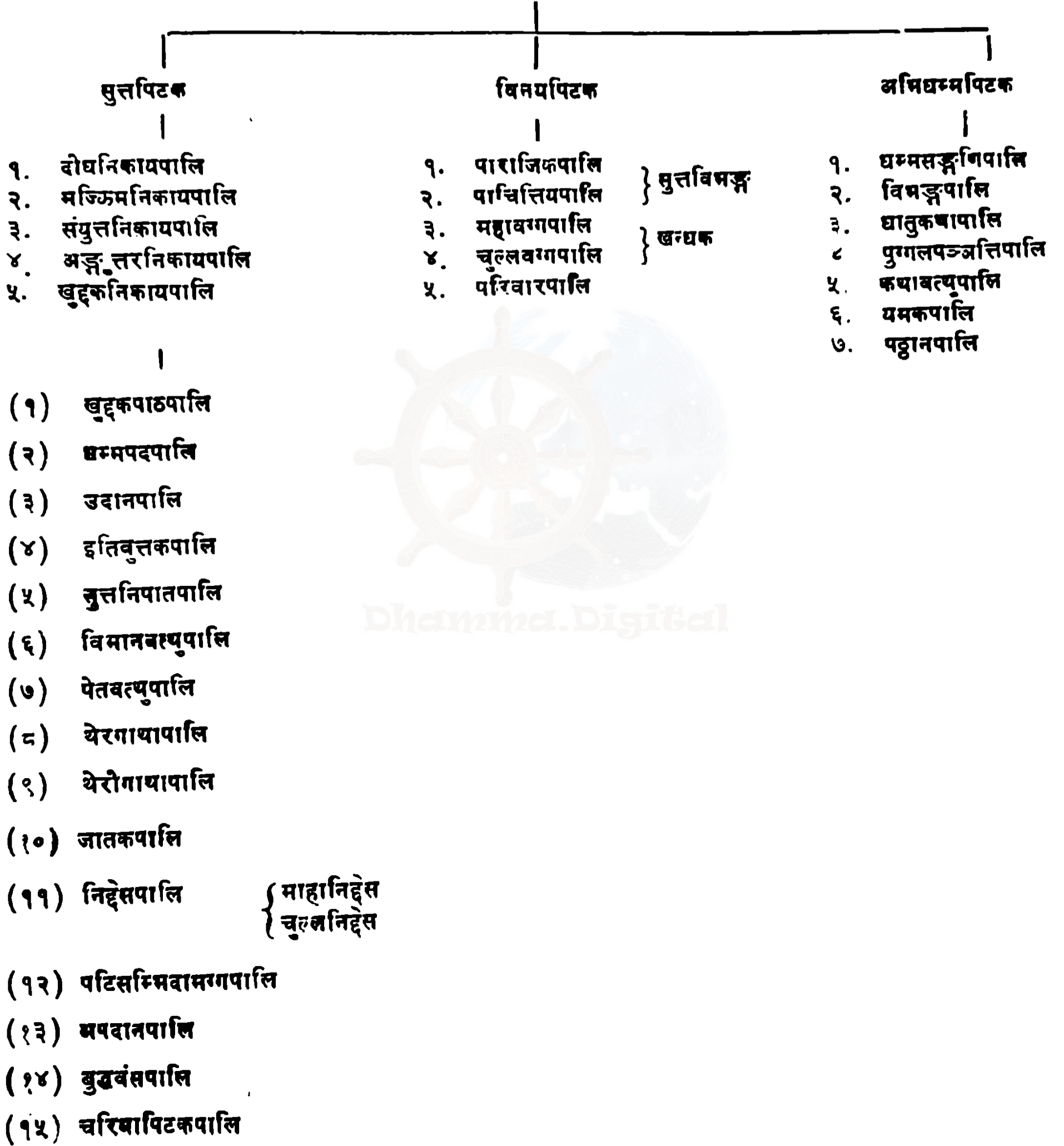
ग-

ध्व त्रिपिटक धाःगु छु छु खःले धाःसा—

(१) सुत्तपिटक (=सूत्रपिटक), (२) विनयपिटक व (३) अभिघम्मपिटक (= अभिघम्मपिटक) खः ।

धुफिया विवरण थथे—

त्रिपिटक

- (क) सुत्तपिटक धाःगुली न्यागू तःतःधंगू ग्रन्थत दु
(ख) विनयपिटक धाःगुली न्यागू तःतःधंगू ग्रन्थत दु ।
(ग) अभिधम्मपिटक धाःगुली न्हेगू तःतःधंगू ग्रन्थत दु ।

थुकीमध्ये सुत्तपिटकया खुद्दकनिकाय धाःगुली किंन्यागू चिचिधंगू ग्रन्थत दु ।

- (क) सुत्तपिटकया क्खे च्वयःगु निकायस निम्न प्रकारया सूत्रत दु -

- (१) दीघनिकायस- ताता हाकगु ३४ सूत्रत, ३ वर्ग व ६४ भाणवार अर्थात् अध्याय दु ।
(२) मज्झिमनिकायस- मज्झिमा प्रमाणयाःगु १५२ सूत्रत, १५ वर्ग व ८० भाणवार दु ।
(३) संयुत्तनिकायस- ७.७६२ पति पति हाकगु सूत्रत, १०० भाणवार व ५ वर्ग दु ।
(४) अङ्गुत्तर निकायस- छगूलिं छगू अङ्गु मढेजुया वना च्वंगु ९,५५७ सूत्रत, व १२० भाणवार दु ।
(५) खुद्दकनिकायस- जंमा १५ गू चिचिधंगू ग्रन्थत दु ^१ ।

- (ख) विनयपिटकस थथे दु-

- (१) पाराजिकपालिस- २०० स्वया अपो शिक्षापदत दु ।
(२) पाचित्तियपालिस- ३०० स्वया अपो शिक्षापदत दु । थ्व निगूलिसं याना ६४ भाणवारत दु ।
(३) महावग्ग व
(४) चुल्ल वग्गस- ८० भाणवार व २२ खण्डकत दु । थुकी नं नियम विधि विधान सम्बन्धी खं दु ।
(५) परिवारपालिस- १६ परिवार व २५ भाणवार दु^२ । थुकी नियम सम्बन्धी नीति निर्धारणया खं दु ।

- (ग) अभिधम्मपिटकस थथे दु-

- (१) धम्मत्तङ्गिपालिस- ४ विभक्त दु अर्थात् प्यंगू खण्ड दु । थुकि चित्त चैतसिक सम्बन्धी गम्भीर विश्लेषण दु ।
(२) विभङ्गपालिस- १८ विभक्त दु । थुकी अनेक प्रकारं गम्भीर रूपं धर्मया विभाजन दु ।
(३) धातुकथापालिस- १५ विभक्त दु । थुकी धर्मयात धातुयारूपे स्वयेगु गम्भीरता दु ।
(४) पुग्गलपञ्चत्तिपालिस- ६ विभक्त दु । थुकी गोताजि प्रज्ञप्ति दु धंगुया गम्भीर रूपं विश्लेषण दु ।
(५) कथावत्थुपालिस- १००० सूत्रया रूपे विभक्त दु । थुकी परवाद खण्डन व स्ववाद मण्डन या क्रम दु ।
(६) यमकपालिस- १० विभक्त दु । थुकी युगल युगल याना धर्मयात गम्भीररूपं थ्वीकायंकेगु खं दु ।
(७) पट्ठानपालिस- २४ प्रकारं विभक्त दु^३ । थुकी चित्तयात गम्भीर रूपं थ्वीका यंकेगु हेतु प्रत्ययया खं दु ।

१. समन्तपासादिका I. पृ. २४-२५; सुमङ्गलविलासिनी I पृ. २०; बुद्धकालीन ब्राह्मण भाग- १ प्राक्कथन पृ. ९

२. समन्तपासादिका I. पृ. १७, सुमङ्गलविलासिनी I. पृ. १८, बुद्धकालीन ब्राह्मण भाग १ प्राक्कथन पृ. ९; बुद्धशासनको इतिहास पृ. ३०-३१.

३. अट्टसालिनी पृ. ६-८ (वापट), बुद्धकालीन ब्राह्मण भाग- १ प्राक्कथन पृ. १८, बुद्धशासनको इतिहास पृ. ३१,

उपरोक्ताकारं धर्मया सङ्गायन याये धुंका अने उक्रियात बंज्ञानिकठेंगं विभाजन याये सिध.सॅलि- विशेषतः दीघनिकायया पठन-पाठन याकेगुया अभिभाला मानन्व महास्थविरयात बिल । मज्झिमनिकायया पठन-पाठन याकेगुया अभिभाला सारिपुत्र महास्थविरया शिष्यपित बिल । संयुत्तनिकायया पठन-पाठन याकेगुया अभिभाला महाकाश्यप महास्थविरयात बिल । अङ्ग उत्तरनिकायया पठन-पाठन याकेगुया अभिभाला अनुकूट महास्थविरयात बिल । अभिधम्मपिटक सहित छुहकनिकायया पठन-पाठन सकसिनं यात^१ ।

धुकषं धर्मसङ्गायनाया ज्या कोचावसे ७ ला यित^२ ।

अहे प्राचिनतमगु निमंल त्रिपिटक बुद्ध धर्मया परम्परा यो अद्यापि अविच्छिन्नरूपं परिशुद्धरूपे तथा मर्यादा पूर्वक थेरवाद बौद्धदेशे सुरक्षित जुया च्चंगु बनि । प्रथम सङ्गायन छुं शताब्दिलिया थेरवाद मूल शाखा उपशाखा जुया गुलि नं उपशाखात वयावल व व्याकं सिया संस्कृत बौद्ध साहित्यस समय बिते जुयावंलसे अनेक मतमतास्तर दयावल व साहित्यस पृथक्ता वया बौद्ध साहित्य विशाल जुजुं यथे अपरिष्कृत जुजुं वंगु छं नं संस्कृत बौद्ध साहित्यया इतिहासं धयाच्चंगु बु । अऊ ध लखनि धा सा नेपाः गाले च्चंतापि कीनु बौद्ध संस्कृतिस जा कन् छु बक ल्वाकज्यागु मदई । ल्वाकज्याःगु व ल्वाकमज्यागु धका सीकेत निता वस्तु वयेया । अने तटस्थताय् च्चना विज्ञानपिस श्वीकाकाय् फई व सुधार याये फई ।

अ प्रसंग्य प्रस्तुत 'ललितविस्तर' बोधिचर्या अध्ययन व मनन याये योग्य नू । छाय् धाःसा थुकी महापुरुष जुया बिज्याकहा सम्यक्सम्बुद्धया जीवनीया खं संक्षेप रूपं जूसां मानवीय ढंग व ऐतिहासिक महापुरुषया ढंगं चित्रित यानातःगु दु । थुकी मेगु सफूलि थें बुद्धयात बुद्धत्वं कोतहया अन्ध भक्तिया कारणयाना देवत्वे तथातःगु मदु । बये यायेगुला निश्चयनं सम्यक्सम्बुद्धयात अपमान यायेगु खः ।

हानं प्रस्तुत शुद्ध बुद्धजीवनीस मेगु सफूती^३ थें परस्पर विरोधाभाषगु खंत मदु । न थुकी देव-देवीया मंत्र, धारणी अथवा प्रतिसराया जन्त्रद्वारा पापमोचन व दुःखमोचन यायेगु ब्राह्मण पुरोहित वादया खं दु । यदि बये खः प्रयागु जूसा बुद्ध धर्म हे त्राय ? दान शील भावना धयागु हे छाय् ? गुगु कि बुद्ध धर्मया देहदण्ड खः ।

अ बुद्धभाषित बुद्धवचन खः व अ बुद्धभाषित बुद्धवचन मखु धका गथेयाना सीका कायेगुले ? थुकिया निति शाश्वतमुनि गौतम बुद्धं छुं नियम वा नीति अथवा मापदण्ड कयना बिज्यागु दुला ले ? बु । व बये —

१ सुमङ्गविलासिनी I पृ. २०-२१ बाहिरकथा, सङ्गायनकम्मं । (नाजन्दा प्रकाशन)

२. अठुसालिनी पृ. २३. निदानकथा (भापट) । सम्राट् अशोकया पालाय् तकं स्वकी सङ्गायन तक जूगु बु । थुकिया इतिहास 'बुद्धशासनको इतिहास' धंगु लेखकया सफूति स्वयाविसं । प्राप्तिस्थान हेराकाजी स्वीका, नागवाहाल, यल ।

३. हानसाले हे (बि सं. २०३५) यलया युत्रक बौद्ध मण्डलं प्रकाशित याःगु पं. निष्ठानन्द बजाचार्यया ललितविस्तर ।

लोकोत्तर हिसाबं— 'थ्व बुद्ध वचन खः' धका सीका काय्गु व लौकिक हिसाबं— 'थ्व बुद्ध वचन खः' धका सीका काय्गु । थुकि मध्ये लोकोत्तर हिसाबं— 'थ्व बुद्ध वचन खः' धका सीका काय्गु मापवण्ड या खं तथागतं प्रजापति गौतमी स्पविरायात वंशालीस कना बिज्यागु दु^१ । लौकिक हिसाबं— 'थ्व बुद्ध वचन खः' धका सीका काय्गु मापवण्डया खं तथागतं थःगु अन्तिम यात्राया समयस भोगनगरे भिक्षुपित कना बिज्यागु दु^२ ।

छन्हू वंशालीस प्रजापति गौतमी स्पविरा बुद्धया पाय् यना थये यिन्ति यात— " रुन्ते ! जितः संक्षिप्त रूपं धर्मोपदेश याना बिज्याहुं । " अले भगवानं थये धया यिज्यात— " गौतमी ! गुगु धर्म (— कारणं) सरान हई... उगुबखते छं थये थ्वीका का कि— अवश्य नं थ्व धर्म मखु, थ्व विनय मखु तथा न थ्व शास्ताया शासन (=उपदेश) खः । गौतमी ! गुगु धर्म (=कारणं) विराग हई उगुबखते छं थये थ्वीका का कि— अवश्यनं थ्व धर्म खः, थ्व विनय खः तथा थ्व शास्ताया शासन खः । " थ्व छः लोकोत्तर हिसाबं बुद्ध धर्म ह्यसीका काय्गुया मापवण्ड ।

बुद्ध भगवानया अन्तिम यात्राया शिलशिलाय् चारिकायासे बसपोल छन्हू भोगनगरे आनन्द चेत्य धाःथाय् थ्यंकि बिज्यात । अले बसपोल अन भिक्षुपित सःता थये धयाबिज्यात—

(१) " भिक्षुपि ! सुं भिक्षुं थये धाइ कि— ' जि थ्व खं भगवान्या न्होने हे न्यनागु खः, भगवानया न्होने हे प्रहस यानागु खः कि— 'थ्व धर्म खः, थ्व विनय खः तथा थ्व शास्ताया शासन (=उपदेश) खः ।' थये धाइबने वंत न निन्दा यायेगु न प्रशंसा हे । बरू वं कंगु खँयात बांलाक लुमंका सूत्रस मिलेयाना स्वय्गु^३ व विनय नावं मिलेयाना स्वय्गु^४ । (सुत्ते ओसारे तब्बानि विनये सन्दस्सेतब्बानि) । थये मिलेयाना स्वय्बले यदि मिले मबूसा थये धका निश्चय याय्गु— 'अवश्य नं थ्व बुद्ध वचन मखु बरू थ्यहे भिक्षुं मखु थ्ये थ्वीका काःगु ज्वीमाः' । बद्धा, इदं न चेव तस्स भगवतो वचनं; इमस्स चं भिक्खुनो दुग्गहितं' ति) धका सीका व खँयात तोता छ्वयगु । यदि बिले बूसा 'अवश्यनं थ्व बुद्ध वचन ख' धका स्वीकार याना कायेगु ।

१. थ्व खं प्रस्तुत पुस्तकया पृ. २६४ स उल्लेख जुया च्वंगु दु । बुद्धकालीन श्राविका चरित भाग १ पृ. २६४ ले नं अनुदित जुया च्वंगु दु । थ्व सूत्रया नां खः 'संखित्तसुत्तं'
२. थ्व खं नं प्रस्तुत पुस्तकया पृ. ३२५ से 'भोगनगर' धंगु शीर्षक अन्तरगत जुया च्वंगु दु । अथवा स्वयाविसं अन्तरिका धम्मवर्ति अनुवादयाना तःगु 'बुद्धया अन्तिम यात्रा' भाग २ या पृ. ३, ४ स ।
३. यन 'सूत्रस मिलेयाना स्वय्गु' धका धाःगुया अर्थ त्रिपिटक बुद्धवचन नावं तुलना याना स्वयमाः धका धाःगु खः । अकि अट्टकथा " सुत्तेति त्रिपिटके बुद्धवचने औतारेतब्बानि " धका धाःगु । सुमङ्गलविलासिनी II. पृ. २७३: महापरिनिब्बानसुत्तवण्णना (नालन्दा प्रकाशन) ।
४. 'विनय नावं मिले याना स्वय्गु' धका धाःगुया अर्थ 'कारण' नावं मिलेयाना स्वयमाः धका धाःगु खः । छु कारण नावं धाःसा— गुगु राग विनयन उवीगु अर्थात् रागवूर उवीगु कारण भगवानं प्रजापति गौतमी स्पविरा-यात कना बिज्याःगु दु उगु कारण नावं मिलेयाना स्वयमाः धका धाःगु खः । अर्थात् गुगु धर्म राग मवया वनीगु खः व कारण नावं मिलेयाना स्वयमाः धका धाःगु खः । अकि अट्टकथा " विनयेति एतस्मिं रागवि विनयन कारणं संसन्धेतब्बानी ति— अयमेथ अत्थो " धका धाःगु । सुमङ्गलविलासिनी II. पृ. २७३. महापरि-निब्बानसुत्तवण्णना (नालन्दा प्रकाशन) । थ्व राग विनयन उवीगु कारण धाःगु च्वे बुद्धं प्रजापति गौतमी स्पविरायात कंगु संक्षिप्त उपदेशयात धाःगु खः ।

(२) “भिक्षुपि ! हानं सुं भिक्षुं यथे घाईकि — ‘फलानागु भावासे (=विहारे) स्थविर प्रमुख भिक्षुसङ्घपि च्वना च्वंगु दु । जि थ्व खं व सङ्घया न्होने हे न्यनागु खः, व सङ्घया न्होने हे ग्रहण यानामु खः कि — थ्व धर्म खः, थ्व विनय खः तथा थ्व शास्ताया शासन खः ।’ यथे घाइबले वैंत न निन्दा यायेगु न प्रशंसा हे । बरु वं कंगु खंयात बाँलाक लुमंका सूत्रस मिलेयाना स्वयंगु व विनयनापं मिले याना स्वयंगु । यथे मिलेयाना स्वयबले यदि मिले मजूसा यथे धका निश्चय याय्गु -- ‘अवश्यनं थ्व बुद्धवचन मखु बरु व हे सङ्घपिसं मखुथें थ्वीकाकाःगु ज्वीमा धका सीका व खंयात तोता छ्वयंगु । यदि मिलेजूसा ‘अवश्यनं थ्व बुद्धवचन खः’ धका स्वीकार याना काय्गु ।

(३) “ भिक्षुपि ! हानं सुं भिक्षुं यथे घाइकि — ‘ फलानागु भावासे आपालं बहुभूतपि, धर्मथूपि, विनयधरपि तथा मात्रिकाधरपि स्थविर भिक्षुपि च्वना च्वंगु दु । जि थ्व खं वसपोल स्थविरपिनि न्होने हे न्यनागु खः, वसपोल स्थविरपिनि न्होने हे ग्रहण यानागु खः कि — थ्व धर्म खः, थ्व विनय खः तथा थ्व शास्ताया शासन खः ।’ यथे घाइबले वैंत न निन्दायायेगु न प्रशंसा हे । बरु वं कंगु खंयात बाँलाक लुमंका सूत्रस मिलेयाना स्वयंगु व विनयनापं मिलेयाना स्वयंगु । यथे मिलेयाना स्वयबले यदि मिले मजूसा यथे धका निश्चय याय्गु — ‘अवश्यनं थ्व बुद्धवचन मखु बरु व हे स्थविरपिसं मखुथें थ्वीका काःगु ज्वीमाः’ धका सीका व खंयात तोता छ्वयंगु । यदि मिले जूसा ‘अवश्य नं थ्व बुद्धवचन खः...’ धका स्वीकार याना काय्गु ।

(४) “ भिक्षुपि ! हानं सुं भिक्षुं यथे घाइकि — ‘ फलानागु भावासे बहुभूत, धर्मथूपि, विनयधर तथा मात्रिकाधर छह्य स्थविर दु । जि थ्व खं व स्थविरया न्होने हे न्यनागु खः, व स्थविरया न्होने हे ग्रहण यानागु खः कि — थ्व धर्म खः, थ्व विनय खः तथा थ्व शास्ताया शासन खः ।’ यथे घाइबले वैंत न निन्दा यायेगु न प्रशंसा हे । बरु वं कंगु खं यात बाँलाक लुमंका सूत्रस मिलेयाना स्वयंगु व विनयनापं मिलेयाना स्वयंगु । यथे मिलेयाना स्वयबले यदि मिले मजूसा यथे धका निश्चय याय्गु - ‘अवश्य नं थ्व बुद्धवचन मखु बरु व हे स्थविरं मखुथें थ्वीकाकाःगु ज्वीमाः’ धका सीका व खंयात तोता छ्वयंगु । यदि मिले जूसा ‘अवश्य नं थ्व बुद्धवचन खः..’ धका स्वीकार याना काय्गु । ”

थ्व प्यता कारणयात ‘प्यंगु महा प्रदेश’ धका घाई अर्थात् प्यता महा कारण ।

हाकुगुं दुने नेपाःगाले प्रचलन जुयाच्चंगु अपरिष्कृत बुद्धजीवनी व बुद्ध धर्मयात सुधारयाना परिष्कृतगु बुद्धजीवनी व बुद्ध धर्मया ज्ञान प्रदान यायेगु लक्षकया हे शायद उगुवबते महाप्रज्ञाजुं थ्व अनुवाद याना विज्यागु ज्वीमाः । खः नं खः, विशेषयाना चिन्तनशील तथा विज्ञ बौद्ध युवक तेसं स्थितिपात सुधार याना यंकेगु पाले ध्यान तथा उपरोक्त मापवण्डया अनुशरण याना सुधारया त्वाबले पला न्ह्याका मयंकुसा मेपिसं सुनां न्ह्याकी ?

महाप्रज्ञाजुया धाःपुकथं थ्व खं स्पष्ट जू कि दृर्भाग्य पूर्वक वसपोलं अनुवाद याना विज्यावकी फुकं बुद्ध-चर्याया खं थुकि दुमथ्या । अधिकांश वसपोलया अनुदित पाण्डुसिपी कति जुल व थुके केवल न्याब्वय् छबो हे जक बुध्यागु खने दु । खः नं खः राहुलजुया हिन्दी बुद्धचर्यानापं मिले याना स्वयबले न्हापांया ९० पृष्ठ तकया अनुवाद व अनंलि ५१३ पृष्ठं नसें ५४६ तक महापरिनिर्वाण सूत्रया अनुवाद थुके दुध्याना च्वंगु खनेदु । थुकी नं बिचे बिचे तोफिका थ्याँचा तिन्ह्या वनेथें तिन्ह्या वना च्वंगु खनेदु ।

ग्रन्थ अनुवाद याये धयागु ज्या छुं गुगु ग्रन्थ स्वतन्त्ररूपं रचना यायेगु सिबे नं थाक् । अनुवाद धयागुली बिचे बिचे थःगु खँ स्वाकायंकेगु अनुवादकते मूलजक मखु थुकैयाना बोनिपित मूल ग्रन्थया र्नां तापाका यकी । अथेया कारणं छुं गथे जुया थगुपाखँ छुं खँ तनेगु दुसा उकिया सूचना स्पष्ट रूपं चवयाबीमाः ।

दृष्टान्तया लागि —

प्रस्तुत सफूया पृ. १८५ स ' काश्यप सूत्र ' धका दु । तर थ्व बथे मखु । थ्व सूत्र संयुक्तनिकाय II पृ १८२ स ' चीवरसुत्तं ' धका दु । थ्व गल्टी अनुवादकज्या मखु हिन्दी बुद्धचर्याया खः । थुकिया अनुवाद भति मिले मजू । गथेकि पृ. १८५ या आखिरीगु निओले ' तीच जातिपि ' धका फोण्ट दुने च्वंगु शब्द व पृ. १८६ स ' स्वंगू प्रकारया जाति दु ' धंगु खँ सूत्रनापं मिले मजू ।

हानं पृ. २६४ स ' प्रजापति सूत्र ' धका दु । थ्वनं हिन्दी बुद्धचर्यास हे दोना च्वंगु दु । थुकिगा नां, भङ्गुत्तर निकाय अठुकनिपाते ' संखित्त सुत्तं ' दु । थ्व सूत्रया अनुवाद बुद्धकालीन भाविकाचरित भाग १ या पृ ९४ स नं जुयाच्वंगु दु ।

पृ. २८७ स ' तषागतपिनि खुता प्रकारया सर्वज्ञता ' धका शीर्षक दु । हिन्दी स ' छः शास्ता भोंकी सर्वज्ञता ' दु । थुकिया अनुवाद ' खुद्धा शास्तापिनि सर्वज्ञता ' धका उबीमाःगु । थ्व सूत्रयात ' दहरसुत्तं ' धाई । थुकिया अनुवाद नं बुद्धकालीन राजपरिवार भाग-१ पृ. १८६ स दु ।

पृ. २९५ स ' सारिपुत्र व मौद्गल्यायन परिनिर्वाण ' धंगु शीर्षकस च्वंगु अनुवाद न्हापांया निओ मात्र सूत्रया अनुवाद खः । मेगु ब्याकं हिन्दी बुद्धचर्या पृ ५१३ स च्वंगु अधोलिपिया अनुवाद जुया च्वन । सूत्रया खँ ब्याकं तोफिना च्वंगु दु । स्वयादिसं राहुलजुया हिन्दी बुद्धचर्या पृ. ५१३

पृ. ३१३ स च्वंगु महापरिनिर्वाणया खंस शुरूया खँ तोफिना च्वंगु दु । वथे थासे थासे अपालं तोतोफिना च्वंगु खने दु । हिन्दी बुद्धचर्या पृ. ५२० या खँ मदु । अले हानं हिन्दी बुद्धचर्या पृ. ५२२ नसे अनुवाद दुसा बिचे थासे थासे तोफिना च्वंगु खने दु ।

प्रस्तुत सफु निगू खण्ड स विभक्त यानातःगु दु । थुकिमध्ये प्रथम खण्डे शीर्षक-उपशीर्षक याना जम्मा ११ गू शीर्षकत दु । दोश्रो खण्डे शीर्षक-उपशीर्षक याना जम्मा ९० गू शीर्षकत दु ।

प्रथम खण्डे सिद्धार्थ कुमारया बाल्य अवस्थानिसे बुद्ध जुयधुंका सारनाथ ऋषिपतन मृगदावने धर्मचक्र प्रवर्तनया खँ व दोश्रो खण्डे यश कुलपुत्रया प्रवृज्या निसे कया बुद्ध परिनिर्वाणं लिपा घातुविभाजनया खँ स्वचायका तःगु दु ।

थुकि मेगु सफूलि थें रोमान्चित ढंगं लिपा लिपा रचित तथा परिकल्पित खंत ल्वाकज्याना च्वंगु मदु । थुकी प्रजापति गौतमी, यशोधरा, राहुल तथा देवदत्त पिनि खँ सरल व साधारण ऐतिहासिक ढंगं अंकित जुयाच्वंगु दु । कीसं लोमंके मज्जू कि बुद्धजीवनीया घटनात काठमाडौं उपत्यकाम् मज्जसे २५०० वर्ष न्हापा नेपाल अधिराज्यया बुम्बिनी नञ्चलया कपिलवस्तु व भारतवर्षे म्जुगु खः ।

राहुल कुमारयात प्रवृजित याःगु कारणं शुद्धोदन महाराजाया नुमले षतिकं हे चोद परे जुल । अले श्वहे घटनां याना शुद्धोदन महाराजं बुद्धयाके मां-बौ पिनि अनुमति बिना प्रवृज्या मयाय्गु प्रार्थना यात । अले लिपा श्व हे कारणं याना बुद्ध भगवानं मां-बौ पिनि अनुमति मवेकं प्रवृजित मयाय्गु नियम देका बिज्यागु खः धंगु खं विनयपिटकया महावग्गपालिस^१ स्पष्टरूपं उल्लेख जुया च्वंगु बु । श्व खं प्रस्तुत पुस्तकया २१४ स समुल्लेख जुया च्वंगु बु । ७ दं दुबले राहुल कुमारयात भ्रामणेर याना बिज्याय धुंसेलि भगवानं वसपोलयात सर्वप्रथम मज्झिमनिकायस^२ च्वंगु 'अम्बलट्टिक राहुलोवाद सूत्र' व कुमारप्रश्नया उपदेश भावि याना बिज्यात^३ । राहुल भ्रामणेरया उमेर १८ दं दुबले^४ मज्झिमनिकायस^५ च्वंगु 'महाराहुलोवाद सूत्र' या उपदेशयाना बिज्यात । वसपोलयात सारिपुत्र स्थविरं उपसम्पदा याना बिज्यात व महामौद्गल्यायन स्थविर कर्मवाचाचार्य जुया बिज्यात^६ संयुत्तनिकायस^७ च्वंगु राहुलसंयुत्ताया उपदेशत ७ वर्षीय भ्रामणेर बल्लेनिसे उपसम्पन्न भिक्षु जुया वर्ष पूरा मजुतल्ले समय समयस याना बिज्यात^८ । बथे उपसम्पन्न जुया वर्ष पूरा मजूबले^९ श्व भगवानं वसपोलयात मज्झिमनिकायस^{१०} च्वंगु 'चूलराहुलोवाद सूत्र' या उपदेश बिजा बिज्यात । श्व हे सूत्रया खं न्यना वसपोलं अरहत्व साक्षात्कार याना बिज्यात^{११} । अरहत् मजूनने न्हावलेनं भगवानं 'राहुल सूत्र' या खं कना बिज्यात^{१२} । राहुलस्थविरया परिनिर्वाण त्रयस्त्रिंश भवने जुल^{१३} । सारिपुत्र व कौडिन्य महास्थविरपि परिनिर्वाण जुइ न्ह्यो ।

१. पृ ८६: राहुलत्रय्यु, महाखन्धक अथवा स्वयाविसे बुद्धकालीन राजपरिवार मा-१. पृ. १४३ स ।
२. II. पृ. ९३. (नालन्दा प्रकाशन); अट्टकथा III. पृ. ८५, श्व सूत्रया खं प्रस्तुत पुस्तकया पृ. २३१ स दु ।
३. पपञ्चसूदनी III. पृ ८६. अम्बलट्टिक राहुलोवाद सुत्तवण्णना ।
४. पपञ्चसूदनी III पृ. ८६ अम्बलट्टिक राहुलोवाद सुत्तवण्णना ।
५. II. पृ. १००. (नालन्दा प्रकाशन)
६. सुत्तनिपात अट्टकथा II. पृ. १५७. राहुलसुत्तवण्णना (नालन्दा प्रकाशन) । श्व खं लुमंका तयेमा: कि २० दं मद्रुपित उपसम्पदा याइमखु । २० दं पूरा जूहसित तिनि उपसम्पदा याई ।
७. II. पृ. २०३ (नालन्दा प्रकाशन) ।
८. पपञ्चसूदनी III. पृ ८६. अम्बलट्टिक राहुलोवाद सुत्तवण्णना ।
९. पपञ्चसूदनी III. पृ. ८६. अम्बलट्टिक राहुलोवाद सुत्तवण्णना ।
१०. III. पृ ३७६ (नालन्दा प्रकाशन) ।
११. पपञ्चसूदनी IV. पृ. २१७. राहुलोवाद सुत्तवण्णना वा चूलराहुलोवाद सुत्तवण्णना; III. पृ. ८६ अम्बलट्टिक राहुलोवादसुत्तवण्णना ।
१२. सुत्तनिपात-अट्टकथा II. पृ १५६. राहुल सुत्तवण्णना ।
१३. सुमङ्गलविलासिनी I. पृ. २५४ महारिनिब्बान सुत्तवण्णना (नालन्दा प्रकाशन); संयुत्तनिकायट्टकथा III. पृ. १७२ नालदसुत्तवण्णना, सतिपट्टान सयुत्तां ।

प्रजापति गौतमी सिद्धार्थ गौतमयात गुकथं लालन-पालन यात, छु उमेरे प्रवृजित जुल, गुबले अरहत्व प्राप्त यात तथा छु उमेरे परिनिर्वाण जुल घयागु आवि आवि खंत सविस्तररूपं बुद्धकालीन श्राविकाचरित भाग-१ पृ. १ नसे १७१ तक स्वयाविसं गु बु । धुकी नं पृ. १५८ त प्रजापति गौतमीया प्रवृज्याया खं उल्लेख जुयाच्चंगु बु ।

यशोधरा देवीया पूर्ण जीवनी बारे, यसरोमपिनि वास्पत्य जीवन गथे खं, गुबले वक्षपोल प्रवृजित जुल तथा गुबले परिनिर्वाण जुल घयागु आवि आवि खंत एको बुद्धकालीन श्राविकाचरित भाग-१ पृ. ५८१ नसे ७१८ तक एकोनि बांलाक स्वयाविसं । अने गेगुफुं छुं बिचा याये माःसा बिचायाना विसं ।

शुद्धोदन महाराजया बारे खं सीके मन्वुपिसं बुद्धकालीन राजपरिवार भाग-१ पृ. ११७ नसे १४६ तक एको बांलाक गौरयाना स्वयाविसं घाःसा वरपोल नृपुंग धर्मानुसार यनत्रास बनला अथवा राजदरदारेसं चयना अरहत्व प्राप्त यातला धंगु ख श्वीका काय अपुई ।

देवदत्त अन्य सम्प्रदायसं संन्यासी जुया बनला अथवा बुद्धशासने हे भिक्षु जुया यनला धंगु खं सीकेत ऐतिहासिक खं बिचायायगु साथसाथे चुल्लवगपालि, सङ्गभेदकखन्धकले च्यंगु ' छु छयपवब्बज्जाकया' वा खं एको नि बिचार तये कपकेमाः । श्व मून खया अनुसार ला भद्दिय, अनुरुद्ध, आनन्द, भगु, किनिल वा किम्बिल तथा देवदत्त आवि शाक्यगणपि उवालि नौ नापं अत्रुणिय धंगु मल्लपिनि निगमसं बिज्यानाचेह्य भगवान बुद्धया पाय प्रवृजित जूगखः^१ । बुद्धजुया बिज्याय धुंका प्रथमवार कगिलवस्तुस बिज्याना लिहाँ बिज्यागु बखते भगवान श्व मल्लपिनि निगमे बिज्याःगु खः घका अङ्गुत्तर अट्टकयादि अट्टकयाद्वारा^२ भवबोधजू । हानं श्व ऐतिहासिक खं नं लुमंके बहःजू कि देवदत्तया कुमंत्रमया कारणं हे अजातशत्रु राजकुमारं थः अबु बिम्बिसार राजायात हत्या यात^३ । भिक्षु जुया च्वंगुलि हे देवदत्त संवभेद यायगु दुष्प्रयास नापं या गु खं चुल्लवगपालिस हे उल्लेख जुयाच्चंगु दु^४ । बुद्धयागु अनेक बिरोधयाना नं देवदत्त अन्तस जेतवन विहारया पिने च्वगु पुखुली मोल्हीत वंगु बखते सीत सं बज बुद्धयागु हे शरण काल^५ । श्व जेतवन विहार अनायपिण्डक महाजनं देका ब्यूगु सिबाय जेत धं ह्य ऋषि देका ब्यूगु मखु^६ । अस्तु ।

—भिक्षु अमृतानन्द

आषाढ ५, २०३५

आमन्द कुटी, स्वयम्भू,
काठमाडौं, नेपाल ।

१. चुञ्जवगपालि पृ. २७९-८१. छसकपवब्बज्जाकया, सङ्गभेदकखन्धक । श्व ख प्रस्तुत पुस्तके पृ. २२४ स समुल्लेख जुयाच्चंगु बु ।
२. अङ्गुत्तरनिकायट्टकया I. पृ. १०८. अनुरुद्धकया; पृ. १६३. आनन्दकया, एककनिपातवण्णना । थेरगाथट्टकया II. पृ. १२३. आनन्दत्थेरगाथावण्णना तथा अयदानट्टकया II पृ. २५९. आनन्दत्थेर अपदानं ।
३. चुल्लवगपालि पृ. २९०. अजातसत्तु कुमारवत्थु, सङ्गभेदकखन्धक अथवा स्वयाविसं बुद्धकालीन राजपरिवार भाग-१, पृ. ९२ व सुमङ्गलविलासिनी I पृ. ९५-९६. सामञ्जसकलमुत्तवण्णना ।
४. चुल्लवगपालि पृ. २८३. देवदत्तवत्थु, सङ्गभेदकखन्धकं अथवा स्वयाविसं बुद्धकालीन ब्रह्मादिदेव भाग १. पृ. १२३ स ।
५. घम्मपदट्टकया पृ. ७४. देवदत्तस्सवत्थु, यमकवग्गो ।
६. चुञ्जवगपालि पृ. २५८ जेतवन विहारानुमोदना, सेनासनवखन्धकं अथवा स्वयाविसं बुद्धकालीन गृहस्थीहरू भाग-१, पृ. ४२ व पृ. ८८ स ।

मन्तव्य

फिदँति न्हयव हे भिक्षु महाप्रज्ञा (हाल बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा) द्वारा अनुवाद याना बिज्याकगु थुगु ग्रन्थ पालिभाषानुसार ललितविस्तर बोधिचर्याया दुतीय संस्करण पिकाये माल घका छम्ह निम्ह श्रद्धालु महानुभार्वपिसं खँ पिकया च्वंगु खव । कारण थ्व सफूया प्रथम संस्करण जम्मा हे ८० गु जक ३८ देँ न्हयव बुद्ध सं. २४८४ स वसपोलपि भिक्षु महाप्रज्ञा तथा अमृतानन्द भन्ते पिसं थव थम्हं हे आख थाना पिकया तथा बिज्याकगु अति दुर्लभ जुया वंगुलि अपालं मनुत थ्व ग्रन्थया दुतीय संस्करण पिहां वइगु स्वयेगु इच्छा याना च्वपि दुगु जुया च्वन । तर भचा २ घेवां गाइगु मखुगुलि खँ खँ हे जक जुया च्वेन । वयांलिपा श्रद्धेय बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञा थमंहे दुतीय संस्करण चिकि गोलगु आखलं चिकिचा पें याना सां पिकायेगु विचारं गुलि तुइ घका न्यं बिज्यात । तुइगु हिसाब नं वसपोलयात कना । साथे जि थ्वला भचा तगोलगु आखलं हे पिकया बाखं सफूया रुप जुइकेगु हे बांलाइ, वरु छुट्टा २ पृष्ठ मयासे ख्वातुगु जिल्दा तथा वाइण्डिग याना ता तुइगु किस्मं यायेगु वेस जुइथे च्वेँ घका थवगु सल्हा कॅना । अले वसपोलं छम्ह निम्ह दाता तसें नं ग्वहालि याये धानु दु स्वये घया बिज्यात । तर अनं लिपा थुकिया विपयस छुं हे खँ पिहां नवल ।

जिनु मने उवलेसं निसेँ थ्व सफू पिकाये दुसा जिउ धयागु दूढ जुया च्वंगु खव । तर फुक्क संयोग चू मलाकं नुजुइगु जुया च्वेन । मनयागु खँ मने तुं लाना च्वन । देँ बिते जुजुं, फिदँ दया वन । छन्हु बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञाजु नुतां निपुंचुया वुलुं २ लेस विज्याना च्वंगु नाप लात । ऊवाट्ट ललितविस्तरया खँ लुमंसे वल । छपियास वयेगु मति जुया च्वंगु छपिनिगु न्हुगु थास नं मसिया च्वेन धया । सियेक अवपु थास याउसे नं च्वं छको वा घका दिजा कना बिज्यात । अनं लिपा नं थौ वने कन्हे वने धा धां वने मफया च्वन । वसपोल नाप नं मला, लिपा पिहां बिज्याये मफु धागु नं न्यना । छन्हु नाप लायेगु निश्चय याना दछि ति न्हयव प्रत्येकमान ब्वना थास न्यन्यं वना । बौद्ध ऋषिजु खातास फेतुना च्वना बिज्यात । जिपि वगु खना आपुलुखं वल घका आश्चये चाया बिज्यात । जिपि अनसंनुं नमस्कार याना फेतुना । अले छपि नाप मलागुलि वये घका मती तथा च्वनागु यक्को दत बल्ल थौं नाप ला वदे फत धया । खुना दत पिहां वये मफुगु गो वासलं नं बांलाकक थिउगु मखु घया बिज्यात । वया कन्हे खुन्हु हे वसपोलया ३३ दं कयनिइगु जन्म दिन जुया च्वेन । अन छुं जोरजाम याना च्वंगु थें नं खना । छलपोलयागु ललितविस्तर पिकायेगु खँ अयें जुया च्वेन । थ्वछगु पिकाये दुसा साप हे जिउ, छपिनि अनुमति दुसा जि हे पिकाये घया । १००० मफुमा १०० सां पिकाये, आपा सिनं थ्व बाखं स्वयेगु इच्छा याना च्वंगु दु, थुकिया लागि लववगु टाइप नं थ्यंगु दु धया । वसपोल खुशी जुया असल जुल थुकिया बारे छुयाये माल गुलि छापे याये माल छापे यायेगु मियेगु इत्यादि सम्पूर्ण अधिकार जुल थुकिया दुतीय संस्करण स्वयेगु जिगु तवधंगु इच्छा घया बिज्यात । अथे जुलसा छलपोलया इच्छा याकनं पूर्ण यायेगु स्वये घया बिदा कया वया । तर ज्या सुरु यायेत गुरूकापी छगु माल जिके थन मदु, जिके दुगु छगु ल्हामास छगु कालिम्पोङ्गस लात धया बले वसपोलयाके नं मदुगु जुया च्वेन । फलाना २ पिकेदु कया मुरु याये मालिइ धया बिज्यात । तर, धापि फुक्क नाप लाये फुगु मखु छहसिनं दुगु ला खव मेपिसं स्वये यंका तल याकनं विउसा हया बिये धाल, हया बिउगु मथु । ४।६ कोल वनानं काये मफु । अथे जुजुं खुला बिते जुया वँन । कालिम्पोङ्गस दुगु किके यायेत मनु वनिहासयात धया नं छया ।

लिपा छन्हु यलया हेराकाजी सुइका नं वया थ्वहे पालिभाषानुसार ललितविस्तर छापे यायेगु खँ जुया च्वेन धागु न्यना, खवसा छापे याये माल । यलयापि काइपि यकोहे दु धाल । छापेला याये घका हे च्वंच्वनागु थ्वहे गुरूकापी छगु मदया रोके जुया च्वंगु, जिके कालिम्पोङ्गस दुगु छगु नं किकेयानागु मध्यनि धया । अथे जुलसा थ्व

तवधिकह्य भन्तेयाके कया हयागु मस्यंक लित बिये मालिइ, थ्वहे गुरुकापी जुल, छापे यायेगु सा तोता थके धाल । अले थुकिया बारे तीर्थनारायणदाइ नं नाप लाये धागु जुया च्वन, लिपा नाप लात अनं छु धाल धालसा थ्व सफुया लागि धर्मकीर्ति विहारस नं धेवा जम्मा जुया च्वंगु दु । यले सुमंगल विहारस नं जम्मा याना तवगु दु हानं आनन्द कुटी दायक सभा नं तत्पर जुया च्वंगु दुगु छि नं मती तया च्वंगु दुगु बखते फन वाहे लात । उर्कि ५००।१००० पिकया च्वने स्वया प्यखलःनं प्रकाशक जुया २००० हे पिकाये दुसा मुत्यस नं छुं ह्य जुहे जुइ, मजिउला धाल । संयुक्त प्रयासं पिकायेगु विचार ला मजिइगुला ख हे मखु । अथे जुलसा प्यखलःसयागु ल्याखँ थ्व ज्या सुरु यायेगु जिनं राजी जुया । बैशाख पुन्हीयात पिकायेगु लक्ष्य याना ज्यानं सुरु जुल । प्रेसस अनेक प्रकारया वाधा वइगु स्वाभाविक हे जुल । गुबलें टाइपया गुबलें कम्पोज याइपिं गुबलें करेन्टया गुबलें प्रुफ नं वाधा अडकाउ जुइगु । वीट्ठतीर्थ या निर्मित नं भचा बिस्तार जुल । अथे नं बैशाख पुन्हीया जः खः सिधगु नं खव । तर थुकियागु भूमिकाया लागी श्रद्धेय अमृतानन्द भन्तेयात अनुरोध यानागु खव । वसपोलं फुकक च्वं निसे क्व थ्यंक छापे जुवगु स्वया जक भूमिका च्वया विज्यायेगु आज्ञा जुल । साथे भूमिका च्वयेत नं समय मदयेक मजिउ, हथाय चायां ज्या जुइ मखु घया विज्यात । उर्कि नं थ्व सफू भचा लिपा लासां बांलाक्क हे पिकाये घयागु विचारं ज्या जुया वँन ।

प्रूफ स्वयेगु ज्या नं अवपुगु मखु, छह्रासयागु मिखां जक स्वयागु प्रूफ यक्को द्वनिइगु सम्भावना दु तसर्थ थुगु ग्रन्थया प्रूफ श्रद्धेय अमृतानन्द भन्तेनं अन्तिम प्रूफ स्वया विज्यायेगु भाला कया विज्याकगु व थुगु ग्रन्थया लागि भूमिका नं च्वया विज्याना थ्व पालिभाषानुसार ललितविस्तर बोधिचर्या ग्रन्थया विषय अपो खँ थुइका विज्यायेगु कष्ट याना विज्याकगुलि वसपोलयात श्रद्धा पूर्वक अपालं धन्यवाद बिया । ब्लक इत्यादि दयेकेगु ज्यास व प्रूफ यंकेगु हयेगु ज्यास उखे थुके व्वाँ जुया थ्व सफू याकनं पिकायेगु ज्या तिव बिया च्वं ह्य श्री हेराकाजी सुइकायात नं धन्यवाद मविसे मगा ।

१०९८
दिल्ला पुन्ही

Dhamma.Digital

पुष्परत्न सागर

प्रकाशकीय

प्रस्तुत सफु बुद्धवचनमृत पालिभाषानुसार ललितविस्तर बोधिचर्याया थ्व दुतीय संस्करण रूपस पाठक पिनि न्ह्यवने तये फुगुलि जिपि अति हर्षित जुया च्वना । कारण थुकिया प्रथम संस्करण ३८ दँ न्ह्यव अर्थात वि. सं. १९९५ सालस श्रद्धेय भिक्षु महाप्रज्ञा तथा अमृतानन्द भन्ते या अथक प्रयासं निदं स्वदं तक दुःख सिया थवपिसं हे आख थाना केवल ८० सफु पिकाये फुगु खव । अर्थ अभावया कारणं मेगु प्रेसस थाके मफुगु, उकि थमं हे दयेकागु थासां थमं हे आखः गो मिले याना मसः मस याये मावगुलि नं खव । थुकिया प्रथम संस्करण पिकायेत नं तिव बिया विज्यापि मध्ये श्रद्धेय भिक्षु अमृतानन्द (उगु इले श्रामणेर तिनि) हे जुल । आव थ्व दुतीय संस्करण पिकायेतनं वस्पोलं तवधंगु उत्साह बिया विज्यागुलि श्रद्धेय बौद्धकृषि याके अनुमति कया जिमिसं संयुक्त रूपं प्रकाशित यानागु जुल ।

थुगु सफुलि भगवान बुद्धया जिवन चरित्र जक सिइके फइगु मखुसे थुकि दुगु भगवान बुद्धं कना बिज्याकगु धर्म चक्र सुत्र, अनन्त लखन सुत्र आदि सिइका भगवानं बिया बिज्याकगु शील समाधी प्रज्ञा दयेका सकलें निर्वाण पद तक्कं थ्यं वने फग्रेकेगुलि ग्वाहालि जु वन धालसा थ्व यानागु प्रयास सितिकं वनिइ मखु धयागु निश्चय याना ।

थ्व ज्यास अपालं महानुभावपि उखे थुखे व्वां जुया दुःख कष्ट सिया ग्वाहालि याना विज्यापि दिइपि दु वस्पोल पिन्त जिमिसं हार्दिक धन्यवाद बिया च्वना । विशेष याना हेराकाजी सुइका ला धन्यवादया पात्र हे जुल, गुह्यसिनिं थ्व ज्या याकन पुवंकेत नये त्वने मधासे उखे थुखे व्वां जुया प्रूफ यंकेगु हयेगु व्लक इत्यादि दयेक वनेगु ज्यास लगे जुया आपालं ग्वाहालि विल ।

आषाढ पुन्ही

बुद्ध सम्बत २५६२

नेपाल सम्बत २०६८

विक्रम सम्बत २०३५

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार

सुमंगल विहार

धर्म कीर्ती विहार

पुष्परत्न सागर

विषय-सूची

पृष्ठः

सूचना...

निदान...

निवेदन...

प्रकाशकया अन्तिम निवेदन...

भूमिका...

मन्तव्य...

प्रकाशकोप

क

ग

घ

ङ

प्रथम खण्ड

सर्वार्थसिद्ध (बोधिसत्व) या बाल्य चरित्र...

सर्वार्थसिद्धया जन्म, कुल देश आदि...

मायादेवीया गर्भे प्रवेश...

बोधिसत्वया जन्म ..

बोधिसत्त्व (सर्वार्थसिद्ध) या यौवन व संन्यास...

सिद्धार्थ बोधिसत्त्वया तपस्या व बुद्धपद लाभ

भगवान् बुद्धया सप्तस्थाने समाधि व वाराणशीस प्रस्थान...

दशधर्मया विधान

(पञ्चभद्र वर्गीयपि नापलाकगु) ...

धर्मचक्र सूत्र

पञ्चभद्रवर्गीयपिनि प्रव्रज्या ..

अनत्तलक्खण सूत्र ..

द्वितीय खण्ड

यशया प्रव्रज्या

आनुपूर्विय विस्तार ..

१

३

६

९

२२

४६

६०

७३

८०

८२

८९

९१

९५

९७

न्याता प्रकारया दान ·	६६
श्रद्धादान	६६
सत्कृत्य दान ···	६६
अनुग्रहित दान ···	१००
यथार्थत्याग दान ··	१००
बलत दान ··	१००
निता प्रकारया दान···	१००
लोक निश्चृत दान···	१०१
लोकोत्तर प्रार्थित दान ··	१०१
दानस्वामी ··	१०२
पुनर्वारि निता प्रकारया दान···	१०३
दानयागु स्वता अङ्ग ··	१०३
शील कथा ·	१०५
पञ्चशील ··	१०५
अष्टशील ·	१०५
आजीव ठमक-शील	१०५
दश आर्यशील ··	१०५
दश सुचरित्र-शील ··	१०६
शीलयागु बिचार ज्ञान ··	१०६
अदत्तादान नं न्यागु अङ्ग ··	१०७
परस्त्री गमन न्याता अङ्ग ·	१०७
मिथ्या भाषणा न्याता अङ्ग ·	१०७
सुरापान न्याता अङ्ग ··	१०७
अष्टाङ्ग पाप ··	१०७
पञ्चदुःशीलयागु कर्मबिपाक···	१०८

अदत्तादानया कर्मफल ..	१०६
परस्त्री गमनया कर्मफल वर्णान...	११०
मिथ्यावादीया कर्मफल वर्णान...	१११
सुरापानया कर्मफल वर्णान...	१११
शीलसग्रह	११२
पुनर्वार...	११३
स्वर्गकथा ..	११३
काम वासना द्वारा दुःख भोग याये माइलिगु दोष कथा ..	११४
निष्क्रमण वा निष्कामनाया महात्म्य कथा...	११६
श्रेष्ठी गृहपति दिक्षा	१२०
अर्हन्तपि जम्मा ७ म्ह दत्त ..	१२४
आयुष्मान यशया गृहस्थ मित्रपिनि प्रव्रज्या...	१२६
पुनर्वार यश भिक्षुया गृह मित्रपि न्येम्हसया प्रव्रज्या...	१२८
मार कथा व भिक्षुचर्या कथा	१३०
चुडाकर्म विधि	१३१
भद्रवर्गीय कथा, उरुवेलस पञ्चदश प्रातिहार्य कथा	१३३
उरुवेलस पञ्चदश प्रातिहार्य...	१३५
प्रथम प्रातिहार्य...	१३६
द्वितीय प्रातिहार्य...	१३७
तृतीय प्रातिहार्य ..	१३८
चतुर्थ प्रातिहार्य	१३९
पञ्चम प्रातिहार्य ..	१३९
षष्ठम प्रातिहार्य ..	१४१
सप्तम प्रातिहार्य...	१४३
अष्टम, नवम, दशम प्रातिहार्य...	१४४

एकादशम प्रातिहार्यं	१४४
द्वादशम प्रातिहार्यं—	१४५
त्रयोदशम प्रातिहार्यं...	१४६
चतुदश प्रातिहार्यं	१४६
पञ्चदशम प्रातिहार्यं ..	१४७
शास्ता भगवान् बुद्धया ' गथा ' गमन...	१५३
राजगृहस राजा बिम्बिसारयात दिक्षा...	१५५
सारिपुत्र व मोद्गल्यायनया प्रब्रज्या...	१६३
काश्यपया गृहत्याग ..	१७०
त्रयोदश घृतङ्ग-शोलया विस्तार ..	१८३
काश्यपसूत्र ..	१८५
महाकात्यायन संन्यास...	१८८
उपाध्याय, आचार्य्य, शिष्यपिनिगु कर्तव्य कार्यक्रम...	१९६
उपाध्याय ग्रहणा यायेगु बिधि ..	१९८
शिष्यया उपरे उपाध्यायया कर्तव्य कार्य ..	२०१
कपिलवस्तु गमन नन्द व राहुलया प्रब्रज्या ..	२०५
अनुरुद्ध, आनन्द, उपाली आदिपिनि प्रब्रज्या...	२२०
नलक सूत्र...	२२८
राहुलोवाद सूत्र ..	२३१
अम्बट्टिक राहुलोवाद सूत्र	२३१
अनाथपिण्डकया दीक्षा व जेतवन विहार स्वीकार...	२३६
दक्षिणाविमङ्ग सूत्र	२५३
प्रजापती गौतमीया संन्यास...	२५३
महाप्रजापतीया संन्यास ..	२५८
प्रजापती सूत्र...	२६४

दिव्यशक्ति प्रदर्शनं यमक प्रातिहायं संकाशम अवतरणं ..	२६६
तथागतपिनि खुता प्रकारया सर्वज्ञता व छुं भतिचा भित्तु नियम ..	२८७
छुं भतिचा भित्तु नियम ..	२६२
सारिपुत्र व मौद्गल्यायनया परिनिर्वाणं...	२६५
मौद्गल्यायनया परिनिर्वाणं ..	३०८
उक्काचेल कथा ..	३११
भगवानया महा परिनिर्वाणं...	३१३
अम्बलट्टिकास	३१८
कुशी नगरपाखे ..	३२४
भोगनगरे	३२५
पावास	३२६
आनन्द भित्तुया प्रश्न	३३१
हानं मेगु प्रश्न...	३३२

नमोतस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स ॥

पाली भाषानुसार
ललितविस्तर “ बोधिचर्या ”

प्रथम खण्ड १

सर्वार्थसिद्ध (बोधिसत्व) या बाल्य चरित्र

नमोबुद्धायः

नमोधर्मायः

नमोसंघायः

नमोरत्नत्रयायः

न्हापां बोधिसत्व तुषित भूवने विहार याना विज्याकगु समये हे घोषणा उत्पन्न जुल । लोके कल्प घोष, बुद्ध घोष, चक्रवर्ती घोष, (धका) स्वता प्रकारया घोष उत्पन्न जुइगुदु । (थनंलि) लखछि दँ बिते जुया वनालि कल्प उत्थान जुइ; (धका) काम धातुया “लोकब्बूह” धयाह्म, रक्त बर्णया बस्त्र धारी, अत्यन्त कुरूप भेष धारण याना च्वंह्म देवतां शिर उला केश फहँ फहँ तथा, खोयाह्मथें याना, लाहातं ख्ववि हुहुं, मनुष्य लोके चाः चाः उला थुगु प्रकारं कल्लोल शब्द याना हाला वयी, कि— “हे मित्रपिं ! लखछि दँ बिते जुया वनालि कल्प उत्थान जुइ,— थुगु लोक नष्ट जुया वनी, महा समुद्र सुना वनी, थुगु महा पृथ्वी व पर्वत राज सुमेरु ब्वया वनी (नष्ट जुया वनी), । ब्रह्मलोक तक (समस्त) ब्रह्माण्ड नाश जुया वनी, हे मित्रपिं ! मैत्रि भावना यागु भावनाया । करुणा, मुदिता, उपेक्षा, (भावना) यागु भावनाया । माम—बबु यागु सेवाया । कुले गुह्य ज्येष्ठ खः, उह्मसयागु सेवाया ।” (धका) धाइगु थुगु ‘कल्प घोष’ धयागु जुल ।

सहस्र दँ बिते जुसेंली; लोके सर्वज्ञ बुद्ध उत्पन्न जुइगु जुया निम्ति, लोकपाल देवतानं “हे मित्रपिं ! थनंलि सहस्र दँ दैगु बखते लोके बुद्ध

उत्पन्न जुइ” (धका) घोषणा यासे, चाः चाः उला जुइ । थुगु ‘बुद्ध घोष’
धयागु जुल ।

सच्छि दँ विते जुइगु बखते चक्रवर्ती राजा उत्पन्न जुइगु जुया निम्ति;
देवतां “हे मित्रपिं ! थनंलि सच्छि दँ दैगु बखते, लोके चक्रवर्ती राजा
उत्पन्न जुइ” धका घोषणा यासे चाः चाः उला जुइ । थुगु “चक्रवर्ती घोष”
धयागु जुल ।

ध्वहे स्वता उद्घोषण महान उद्घोषण जुइगु स्वः ।

थुगु बखते बुद्ध घोषयागु शब्द न्यना, दश सहस्र चक्र वालया देवतापिं
छगु स्थाने सकलें हे मुना, ‘फलानाह्य बुद्धजुइ’ धका सियका, बुद्ध जुइह्य
सयाथास वना, प्रार्थना यात ।

उगु पूर्व लक्षण जुसेली, (थुगु) चक्रवालया सकल देवतापिं— चतुर
महाराजिक, शक्र (= इन्द्र), सुयाम, संतुषित, परनिमित्त-वशवर्तीपिं, महा
ब्रह्मापिं नापं, छगु चक्रवालयापिं, मुना (सल्लाह) यात (हानं) तुषित—लोके
बोधिसत्वया थास, वना, अमिसं प्रार्थना यात— “हे मित्र ! छलपोलं गुगुस्वः
दशपारमिता आदिं पूर्णं याना विज्यात. उगु पारमिता न इन्द्रया आसन
लायया नितिं न मार लोके, न ब्रह्म लोके, अथवा न चक्रवर्तीया पद प्राप्त
यायया निम्ति पूर्णं यागु खै । छलपोलं जा लोक निस्तार यायया निम्ति
बुद्धत्व प्राप्त यायगु इच्छां हे उगु पारमिता पूर्णं याना विज्यागु स्वः ।
उकिया निम्ति, बोधिसत्व ! आ थुगु बुद्ध जुयेगु बखत जुल ! महा सत्व !
आः थुगु बुद्ध जुयेगु बखत जुल ” । धका इत्यादि खँ पाली भाषानुसार
ललितविस्तर ‘बोधिचर्या’ या प्रथम खण्डे, प्रथम अध्याय समाप्त जुल ।

सिद्धार्थ बोधिसत्व जन्म जुया बिज्याकगु थास
लुम्बिनी

२ सर्वार्थसिद्धया जन्म, कुल, देश आदि ।

थनंलि बोधिसत्व, उगु बखते देवतापित्तः छुंहे उत्तर बिया बिमज्यासैं थमं नीं न्हापालाक (थःगु जन्म सम्बन्धी) समय, द्वीप, देश, कुल, माँ तथा आयु-परिमाण-थुलि पञ्च 'महा विलोकन' स बिचार याना बिज्यात कि— न्हापां, 'समय भिंगु खःला मखुला' धका, समय बिचार याना स्वया बिज्यात कि— मनुष्यपिनि-लखद्धि दँ आयु दुगु बखते (बुद्ध पिसं जन्म जुयेगु) योग्य समय जुइमखु । छाय धासा ? उगु समय प्राणिपिसं जन्म, जरा, ब्याधी, मरणया भय काइ मखु । बुद्ध पिनिगु धर्म उपदेशे तूलक्षणं रहीत जुइमखु । उगु समय 'अनित्य, दुःख तथा अनात्म,' सम्बन्धी उपदेश याइगु बखते लोक जनपिसं 'थ्व छु धाःगु ? ' (धका) उगु उपदेश यातः ध्यान बिया न्यनी मखु, न उके श्रद्धा हे तइ । थुकिया निमित्त अमितः धर्म बोध जुये फै मखु । थुगु कथं जुइवं 'बुद्ध धर्म' अमितः सहायक (=निर्वाण दाता) जुइ फैमखु । थुकिया निमित्त, (उगु समय) योग्य मज्जूगु जुल । हानं-सच्छि दँ हेनं आयु मदुपिं प्राणिपिनि धासा, दुःखीत मन जुइ । अतिकं हे दुःखीतपिं प्राणि पिन्तःनं बियागु उपदेशया प्रभाव उत्पादक जुइ मखु । गथे— लखे काष्ठकं (=कठिचां) सालागु लकीर (=धोः), ननानं नष्ट जुयावनी । वतोथें हे, अतिकं हे दुःखीपित्त बियागु उपदेश नं न्यँ तले हे जक दइ, लिपा पुनः दुःखया पीरं लोमना वनी । उकिया निमित्त उगु समयनं योग्यगु समय मखु' (धका) बिचार यासे, बोधिसत्वं—'वर्तमानया समय सच्छि दँ आयु दुगु समय जुयाच्चन, थुगु हे बखते बुद्धपिं उत्पन्न जुयेगु समय योग्य जुल' । (धका) बिचार ल्वीका बिज्यात ।

“ हानं जम्बुद्वीप धासा भिदोल योजन प्रमाणं तद्धना च्वंगु, अपालं देश प्रदेश दु, गुगु देशे, न्हापायापिं तथागतपिसं जन्म कया विज्यात ” (धका) विचार याना स्वया विज्यात । उगु बखते वस्पोल महा पुरुषं मध्य देश खंका विज्यात ।

मध्यदेशया पूर्ब दिशा पाखे कजङ्गल धयागु शहर, अनं पिने शालवन अतिकं हे तधंगु बन, अनं पिने मध्यदेश मखुत ।

मध्येस सललवती [वर्तमान सिलानदी हजारीबाग, जिल्ला मेदनी-पुर] धयागु नदी, अनं पिने, मध्यदेश मखुत ।

दक्षिण दिशापाखे थून [थानेश्वर, जिल्ला कर्नाल] धयागु ब्राह्मण ग्राम जुयाच्चन । अनं उखे, मध्यदेश मखुत ।

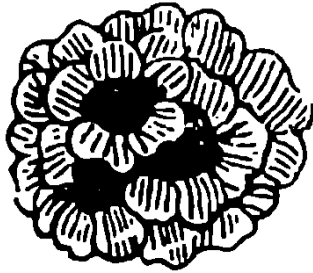
उत्तर दिशा पाखे उशीर ध्वज [हिमालय] धयागु पर्वत । अनं उखे, मध्यदेश मखुत ।

थुगु मध्यदेश, हाक धासा ‘स्वसल’ योजन, ब्याधासा ‘निसलत्या’ योजन दु, हानं प्यख्यरं याना ‘गुसल’ योजन दुगु जुयाच्चन । थ्वहे मध्यदेशे बुद्ध, प्रत्येकबुद्ध, अग्रश्रावक, महाश्रावक, असी महाश्रावक, चक्रवर्ती राजा, तथा मेमेपिं महा प्रतापी ऐश्वर्यवानपिं, क्षत्रि, ब्राह्मण, बैश्य, आदि उत्पत्ति जुइगु स्थान खः थुगुहे स्थाने, थ्व गुगुखः ‘कपिलवस्तु’ धयागु नगर दु, थुगु हे नगरे ‘जि, जन्म काःवने, धका, निश्चय याना विज्यात ।

अनंलि हानं कुलयागु विचार याना विज्यात कि— “ बुद्ध पिसं गुगु कुले जन्मकया विज्यात ? बैश्य व शूद्रया कुलेला बुद्धपिसं जन्मकया विज्याइ हे मखु; लोकजनपिसं मानेयाना तःपीं क्षत्रि व ब्राह्मण, थ्वहे

निगू कुले बुद्धपिसं जन्म कया विज्याइयु जुया च्वन । आः थौं कन्हे धासा
 ब्राह्मणया सिनं चत्रिया कुलयातः लोकजनपिसं माने याना च्वन ।
 उकिया निम्ति जिनं चत्रिया कुले हे जन्मजुये । शुद्धोदन धयाह्म राजा
 जिह्म बी जुइ ” । ‘ हानं माँ सुजुइ धासा ? “ बुद्ध जुइपिं महा पुरुषपिं
 गर्भे धारण यायिह्मसया, चञ्चल स्वभाव जुइमखु, मतवाला जा जुइहे
 मखु, लखं लख कल्पं नसें दानादि पारमितां पूर्णं जूह्म, हानं जन्म जुसां
 निसिंहे टुटे मजुइक पञ्चशील पाले याना च्वंह्म जुइ । थुजागु पुण्य दुह्म
 धासा, शुद्धोदन राजाया मुख्य महारानी—मायादेवी जुयाच्वन । थ्वहे
 मायादेवी जिह्म ‘माँ’ जुइ । थ्व मायादेवीया आयु नं, जि गर्भे च्वसें निसे
 भिला व हसन्हु जक दुगु जुइमागु, थुगु लक्षणं दुह्महे खः ” । धका
 ‘माँ’ यागु गुण विचार याना विज्यात ।

इति पाली भाषानुसार, ललितविस्तर “ बोधिचर्या ” या प्रथम
 खण्डे द्वितीय अध्यायस सर्वार्थसिद्धया—जन्म, कुल, देशादि, विचार
 यागु खँ समाप्त जुल ।

३ मायादेवीया गर्भे प्रवेश ।

नमो बुद्धायः । नमो धर्मायः । नमो संघायः । थुगु प्रकारं थुगु पञ्चवि-
लोकन यातः स्वसे, देवतापित उत्तर विद्या विज्यात कि— “ हे भित्रपि !
जि बुद्ध जुइगु समय जुल ” धका थुगु प्रकारं वचन विद्या देवतापिनः
सन्तुष्ट जुइका विज्यात । अनंलि— “ आः छिपिं लिहाँ हुँ ” धका देवता
पितः विदा विद्या विज्यानालि; तुषित देवतापिं नाप, तुषित लोकया नन्दन
बने दुहाँ विज्यात । उगु बखते धासा कपिलवस्तु महानगरे आपाढया
उत्सवयागु घोषणा जुथा लोकजनपिं उत्सव माने याना च्वन । आपाढ
पुहीया हसन्हुं न्ह्योनसें, मायादेवीं, शील पाले याना अलङ्कारं शोभायमान्
जुसे उत्सव माने यासे आपाढ पुही खुन्हु, सुथ हापां दना सुगन्धनीरनं
स्नान याना, प्यंगू लक्ष धन दानविद्या, अलङ्कारं सुशोभा जुयेका, नाना
प्रकारया उत्तम उत्तमगु भोजन भपा, उपोषथ व्रतयागु शील कया, सुन्दर
अलङ्कारं सुपरिपूर्णगु ख्वपी, महारानीयात योग्यगु हिसापं बहुमुल्य वलंगे
सयन याना विज्यात । उगुहे रात्रिस न्ह्यो वया च्वंगु बखते गथिंज्यागु स्वप्ना
खन धासा “ मायादेवीयातः प्यह्य चतुर्महाराजापिसं शय्या सहितं थना
हिमवन्त प्रदेशे यङ्गा, हसगु योजन दुगु ‘ मन-शिला ’ धयागु लोहँ काँया
द्याने हसगू योजन तकया दुगु महा शाल-वृक्षया मुले तथा दना च्वन ।

अन वहे देवताया देवीपिं थया, मायादेवीयातः ‘ अनंतस ’ दहस
यङ्गा मनुष्य-मल सुद्ध यायेया निमित्त स्नान याकल, अनंलि दिव्य वस्त्रं
पुंका, सुगन्धं लेपन याका, दिव्य पुष्पं शोभायमान जुयेका विल । अन
सत्तिक हे वहःयागु पर्वत नं दयाच्वन; गुगु-यागु दुने सुवर्णयागु विमान
दुगु ख । अनहे पूर्वपाखे फुस लाका दिव्य-शयन लाया, मायादेवीयातः अन

गोतुयेकल । अनहे बोधिसत्त्वं श्वेत सुन्दर हस्तियागु भेष धारण यासे, सुवर्ण पर्वतस चाःउला विज्याना अनं क्वहाँ विज्याना वहःयागु पर्वते यहाँ विज्यात । उत्तर दिशा पाखे हिला वहे थासे ध्यंक विज्यात । वसोल हस्ति (बोधिसत्व) या स्वँथे श्वेत पद्म पुष्प लफो नं दु । वसोलं मधुर नाद यासे, सुवर्ण विमाने दुहाँ विज्यासे, मायादेवीया शय्यायातः स्वचाकः चाटना, मायादेवीया जवगु ब्यक्व फाया, गर्भे दुहाँ विज्यात ” धका ह्यना च्वन ।

[थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं उत्तराषाढ नक्षत्रे गर्भे च्वना विज्यात ।]

सथि खुन्हु शय्यां दना थुगु स्वप्नयागु खँ मायादेवीं शुद्धोदन राजा यातः कना विज्यात । राजानं आश्चर्य चाया अन राजानं ख्वीप्येह्य श्रेष्ठिं ब्राह्मणपितः निमन्त्रणा याका, सलिं बँ थिला, ‘ वा ’ गुजि आदिं मङ्गल याना तयागु भूमिस उत्तम उत्तमगु आसन लायेका, ख्वीप्येह्य ब्राह्मणपितः फेतुका, सुवर्णयागु थले क्षीरं परिपूर्णा याका, सुवर्णयागु हे पुसां तोपुयेका, तथा न्हु न्हुगु वस्त्रादि व ‘ कपिल ’ (धयापिं) ‘ सा ’ आदिं सन्तर्पणा याना दान विया विज्यासे ‘ स्वप्न ’ यागु खँ प्रश्न याना विज्यात—

“...थुगु प्रकारं महारानी मायादेवीया ‘ स्वप्ना ’ जुल, थुकियागु ‘ फल ’ गथेखः ? (धका) अन ब्राह्मणपिसं, विद्याया अनुसारं विचार याना; महाराजाया अग्रस जाहेर यात—

“ महाराज ! अपशोच यायेमाःगु खँ छुंहे मखु, महारानीया सु-गर्भे गर्भ धारण जूगु खः, थ्व गुह्यखः गर्भवास याना च्वंह्य नं कुमारी जा खैमखु राजकुमार हे जुइ, थुके महाराजयातः सुपुत्र लाभ जुइगु लक्षण खनेदु । पुत्रजा लाभ जुइ परं थुह्य पुत्रया निगू भात्री दु, उगु निगू भात्री (धयागु) छुछु ? (धासा)— ‘ यदि थुह्य पुत्रं गृहस्थाश्रमे च्वन धासा चक्रवर्ती

राजा जुइह्म जुइ; यदि गृहस्थाश्रम त्याग याना प्रब्रज्या ग्रहण यात धासा,
महाज्ञानी सर्वज्ञ बुद्ध जुइह्म जुइ ” । (धका) स्वप्न-फल यागु खँ कना
राजां ब्यूगु दान-पदार्थ ग्रहण याना थः थःगु स्थाने लिहाँवन ।

इति पाली भाषानुसार, ललितविस्तर “ बोधिचर्या ” स, मायादेवीया
गर्भे बोधिसत्व प्रवेश व मायादेवीया ‘ स्वप्ना ’ यागु खँ संचित्तं प्रथम खण्ड
तृतीय अध्याय समाप्त जुल ।

४ बोधिसत्वया जन्म

नमो बुद्धायः । नमो धर्मायः । नमो संघायः । थनंली बोधिसत्वं गर्भ बास याना विज्यासां नसें, बोधिसत्व सहितं गर्भ धारी मायादेवीयातः विघ्न निवारण यायेया निमित्तं चतुर्महाराजापिसं लहाते खड्ग धारण याना, पहरा विया च्वन ।

हानं बोधिसत्वं गर्भबास याना विज्यासाँ नसें, मायादेवीयातः पुरुष यागु राग मदयावन ।

मायादेवीया गर्भ धारण जुसाँ नसें, यश लाभ जुया, सुखी जुया, शरीर क्लान्त (=आलसी) धयागु मदेक, आनन्दं गर्भ धारण याना विज्यात ।

बोधिसत्वं बासयाना विज्याकगु गर्भ गुगुखः, उगु गर्भ चैत्य समानं, लिपा हानं सुनानं वासयायेगु व उपभोग यायेगु योग्य मजुल ।

(उकिया निमित्तं बोधिसत्वं जन्म जुयाली हसन्हु दयेवं हे ' मृत्यु जुया, तुषित स्वर्ग लोके प्राप्त जुया विज्याइगु जुया च्वन ।)

[बोधिसत्वपिसं बासयाना विज्यागु गर्भ बाहिकं, मेमेगु गर्भ जाः भिलायेसनं घटि-बढि नं जुइयो; हानं फेतुना नं गोतुला नं प्रसव याइ परं वस्पोल बोधिसत्वया माँपिं अथे मखु; गर्भ धारणानं भिला हे जक, उके घटि बढि जुइमखु । हानं फेतुना वा गोतुला प्रसव याना विज्याइ मखु, दना हे प्रसव याना विज्याइ । थुलि थ्व बोधिसत्वया माँ पिनिगु गुण लक्षण दुगु जुया च्वन । थुलि लिपा जुइगु वा जुयाच्वंगु, बोधिसत्वया माँ पिनिगु गुण यागु खँ जुल ।]

मायादेवीं, पलेस्वाँ हलं जल बिन्दु धारण याये थें, बोधिसत्व यातः
भिला तक गर्भे धारण याना, भिला परिपूर्ण जुइ थें च्वंगु बखते मायादेवीया
चित्ते- थःछें विज्याइगु इच्छा जुया वल । उकिया निम्ति मायादेवीं, शुद्धो-
दन राजा याके विन्ती याना विज्यात—

“ महाराज ! ‘जि’ बौ यागु कुले छको वनेगु इच्छा जुया च्वन, यदि
हुकुम् जुल धासा देवदह नगरे छको वनावये । ”

अन राजाया मती— ‘ गर्भ वती स्त्रीयागु इच्छा पूर्ण याना वियेमा ’
(धका); महारानीया प्रति ‘ज्यू’ धका उत्तर बिया, मन्त्री भारदारपितः
सःता आजा जुया, कपिलवस्तुया धवकां नसें देवदह थ्यंकं, मार्गे छस्वा
जुइक केरामा, हनं पूर्ण-घट, ध्वजा, पताका इत्यादि शोभायमान् याका;
मायादेवीयातः सुवर्णयागु पालकीस विज्याका दोलछिह्न अफसर, तथा
आपालं हे दास-दासीपिं नाप छ्वया विज्यात ।

अन कपिलवस्तु व देवदह— निगू नगरया विचे, निगू नगर यां बासी-
पिनिगु, लुम्बिनी बन धयागु शालवन दयाच्वन । उगु समये, लुम्बिनी धयागु
शाल वने, वारी नसें पारी थ्यङ्क नाना प्रकारया, स्वाँ ह्वया शोभायमान
जुया च्वन । हानं स्वाँ फो पतिकं पञ्चरङ्गीपिं भूमरनं, स्वाँ यागु सुरसे मोह
जुया, थुखें उखे, उखें थुखे, व्वया जुया च्वन । हानं नाना प्रकारयापिं पञ्चि
गणपिं, स्वाँ यागु सुगन्धं मन मोह जुया, थः थःशु भाषां हाला जूगु मानु
न्यना च्वपितः हे नं चित्त आनन्द जुया न्ह्यो वैगु प्रभाव जुइक, मधूर मधूर
शब्द याना भुले जुजुं हाला च्वंगु, उपमा तल धासा नाना प्रकारया बाजां,
नाना प्रकार यागु शब्दं; नाना प्रकारया भाषा=बोल पिहाँ वया च्वनिगु थें;
अथे हे अन पञ्चिगण पिसं नं लुम्बिनी बन यातः शोभा बिया च्वन ।

थुगु प्रकारं नाना आकारगु सिमा, नाना आकार तथा नाना रङ्ग्या हलं, हानं नाना प्रकार यागु स्वाँ, उकिसनं पञ्च रङ्ग्या भूमर गण व नाना प्रकारया पञ्चिपिसं नाना शब्दं, नाना भाषा द्वारा मनोहर जुया च्वंगु लिसनं, सिमा हलं तोपुया च्वंगुलिं, थँस्वये बेल सिमाहःया विचं विचं सूर्य्या किरणं दुहाँ वया च्वंगु, मानु सिमा हः यागु रस्मि वया च्वन । क्वे स्वेगु वखते, भार पात मदया, वाउँगु, घाँसं, मिखा यातः आनन्द सुख प्रदान याना च्वंगु, थथ्या-क्वथ्या मदुगु, माथं वना च्वंगुलि, याने याने सिमाहःया विचं विचं दुहाँ वया च्वंगु प्रभास द्वारा, मानु— चित्रकारीं चित्रीत याना तयागुथें जुयाच्वन । थुगु प्रकार यागु लुम्बिनी वन खना, मायादेवीं उगु मनोहर शाल वने चाउलेगु इच्छा याना विज्यात । अन अफसरपिसं, मायादेवीयातः उगु शाल वने द्रुत यङ्गा विल । अन मायादेवी सुन्दर शाल-बृक्षया छाँयास फेतुना, शालवनया शोभा स्वसे मनं आनन्द अनुभव यासे मायादेवीं थःगु फुसे च्वंगु शाल बृक्षयागु कच्चा ज्वनेगु इच्छा याना विज्यात । उगु सिमा कच्चा नं, मानु ' बेट् ' यागु च्वका थें क्रमशः चातुला वया, मायादेवीया लाहातं न्ह्यादयेक क्वछुना वल । मायादेवीं नं जःगु लाहा छ्वया ज्वना विज्यात । कारण, उगु समये मायादेवीयातः प्रसव-वेदना जुल, उकिया निर्मित दना, सिमा कच्चा सहाय कया विज्यात । अन अफसर व दास-दासीपिसं सियेका हटपटं पाःलं खुया, सकलें छखेलिना च्वन । अन मायादेवीं शाल बृक्षयागु कच्चा ज्वना, दना विज्याना च्वंक्ं च्वंक्ं हे राजकुमार जन्म जुल । उगु समये प्यह्य शुद्ध चित्तपिं महा ब्रह्मापिसं सुवर्ण यागु ' जाल ' ज्वना वया, उगु जालस बोधिसत्वयातः फया कया, मायादेवी या न्होने तथा विन्ति यात—

“ देवी ! सन्तोष जुया विज्याहुँ, छलपोलयातः महा प्रतापी पुत्र लाभ जुल ” ।

[मेमेपिं प्राणिपिनि, माँया गर्भे दुर्गन्ध मलं लिप्त जुसे जन्म जुइ । परं बोधिसत्वपिं उगु प्रकारं जन्म जुया विज्याइ मखु । बोधिसत्वपिं जन्म जुइगु, मानु धर्मासनं क्वहाँ विज्याकह्म ‘ धर्म कथिक (=धर्म उपदेश याइह्म) थें, हानं स्वाँहँ क्वहाँ वह्म पुरुष थें, निपा लाहा व निपा तुति तप्यँक, धस्वाका, मणि समानं तेजवन्त जुया, ‘ गुंच्वाँ ’ सूर्य उदय जुइथें, जन्मजुया विज्याइ ।]

अन प्येह्म ब्रह्मा पिनिगु लाहाते फया कया तःह्म राजकुमारयातः हानं राजपुरुष (=चतुर्महाराजा) पिसँ, नरमगु चलाया छ्यँगुली फया काल । अमिकेनँ मनुष्यपिसँ दुकूल धयागु ‘ इचाँ ’ फया काल । अन राजकुमार, मनुष्य पिनिगु लाहातं छुटे जुया पृथ्वीस दना विज्यात । अन राजकुमारं ह्यापां पूर्व दिशा पाखे स्वया विज्यात, उगुचरणे आपालँ हे चक्रवालपिं चलम्-चला जुया छगू चुक थें जुयावन । अन देवतापिसं, सुगन्ध मालादिं वर्षा यासे पूजा याना हल । पूजा याना राजकुमारयातः स्वया धया हल कि—

“ महापुरुष ! थन छलपोल समानह्म हे ला सुं मद्रु, धासेँलि, हानं तथंह्म गनं दइ ” ।

राजकुमारं हानं दश दिशास, स्वया विज्यात नं थः समानह्म सुं हे मखना; राजकुमारं, उत्तर दिशा स्वया हसपला छिना विज्यात । उगु वखते महाब्रह्मां तुयुगु श्वेत छत्रं क्विका च्वन, सुयाम देवतां ताल यागु पंखां गायेका च्वन, हानं अन्य देवतापिसं आसा जुर्जा लाहातं ज्वना, राजकुमारया जवं जवं, खवं खवं ल्यू ल्यू दयाच्वन । थुगु प्रकारं, तारापिनि मध्ये चन्द्रमा

समानं, देव-ब्रह्मपिनि मध्यस बोधिसत्व विज्याना हृष्ट-पुष्टगु शरीरयातः
लोगु, मचाह्न साचायागु थें मिखा कना, गम्भीरगु स्वभावं हस पला छिना,
दना विज्यासे जवगु लाहातं, च्वलापचिं धस्वाका आज्ञा जुया विज्यात कि—

“ लोके जिहे तधंह खः ” धका आज्ञा जुया विज्याना, अनं हे फः
हिला पूर्व पाखे स्वया हस पला छिना विज्यात । अन नं वस्पोलं, जवगु लाहातं
च्वलापचिं धस्वाका आज्ञा जुया विज्यात कि—

“ लोके जिहे श्रेष्ठह खः ” धका आज्ञा जुया विज्याना, अनं हे फः
हिला दक्षिण पाखे स्वया पला छिना विज्यात । अन नं वस्पोलं, जवगु लाहातं
च्वलापचिं धस्वाका आज्ञा जुया विज्यात कि—

“ लोके जि समानपिं सुं हे मद्दु ” धका आज्ञा जुया विज्याना, अनं
हे फःहिला पश्चिम पाखे स्वया हस पला छिना विज्यात । अन नं वस्पोलं,
जवगु लाहातं, च्वलापचिं धस्वाका आज्ञा जुया विज्यात कि—

“ लोके जिहे अनुत्तर खः ” । धका महापुरुषया लक्षण वचन उच्चा-
रण यासे सिंहनाद याना विज्यात ।

लुम्बिनी वने बोधिसत्वं जन्म जुया विज्यात, वहे समये— खड्ग, छत्र,
पकडी, पादुका (=लाकां) आदि । हानं उत्तमह्न किसि, ‘ कराठक ’ अश्व
राज (=सल), बुद्धगयास बोधिबृत्त (=वङ्ग सिमा), यशोधरा,
छन्दक, कालउदायी, हानं खजानां परिपूर्णगु घट प्यंगः उत्पत्ति जुल । उगु
प्यंगः घट, गन गन उत्पत्ति जुल धासा,—छगः छगू गब्यूति (=क्वेछि) पाक्क,
छगः निगू गब्यूति (=निक्वे) पाक्क, छगः स्वक्वे पाक्क, छगः छगू योजन
(=प्यक्वे) पाक्क, उत्पत्ति जुल । बोधिसत्व सहीतं थपिं च्वेकनागु फुकं छगू

हे समये उत्पत्ति जुल । अनंलि कपिलवस्तु व देवदह नगरयापिसं बोधि-
सत्व सहीतं मायादेवीयातः कपिलवस्तुस लिहाँ विज्याकल ।

उगु वखते शुद्धोदन राजाया कुलयापिसं मानेयाना तःह्य-अष्ट
समाधिं पारङ्गतह्य कालदेवल धयाह्य तपस्वीं, देवतापिं हाला जूगुलिं
सियेका तुरन्त देवलोकं वहाँ वया, राजमहले, थ्यंकः वन ।

अन शुद्धोदन राजां उह्य कालदेवल तपस्वी विज्यागु खना, आसन
लाया सत्कार याना आसने फेतुकल । कालदेवलं उगु आसने फेतुना, राजा
याके न्यन— “ महाराज ! राजाया ‘ पुत्र-रत्न ’ लाभ जुल ” धका, देव
लोके खदर न्यना वया, उकेँ छको, स्वेगु इच्छाजुल ।

अन राजा शुद्धोदनं राजकुमार कायेके छ्वाया, ‘ वन्दना यावे ’ धका
यङ्कल, अन कालदेवलया न्होने थ्यने वं बोधिसत्वया तुतिपालिं कालदेवल
या शिरे थिउवन्न । छ्वाये धासा बोधिसत्वं वन्दना याये योग्यधिं सुं हे नं हुगु
मखु; यदि मस्सूसैं बोधिसत्वया शिरं कालदेवलया तुति थियेके यंकूःगु जूसा
तपस्वी-कालदेवलया शिर हसगू दुक्का जुया तज्याना वनीगु निश्चय ।

कालदेवलया मतीनं... थथे धका सीका— ‘ जिं अभिमान याना
थःत थमं छ्वाये विनाश यायेगु ’ धका, विचार याना, आसनं दना लाहात
जोजलपा बोधिसत्वयातः नमस्कार यात ।

अन राजा आश्चर्य जुया, “ थुलि तधना च्वंह्य तपस्वीं हे नं वन्दना
यात; जि पुत्र नं तधंह्य हे खः ” धका राजा नं राजकुमारयातः नमस्कार
याना विज्यात ।

[थुगु राजा शुद्धोदनं पुत्रयातः प्रथमवार नमस्कार याना विज्यागु जुल]

हानं तपस्वीं राजकुमारयागु दयाच्चक्क लक्षण स्वया— ‘ थ्व कुमार अवश्य नं बुद्ध जुइ ’ धका थःगु ज्ञानं सीका, चित्ते हर्ष जुइका मुसुहुँ हिला स्वया च्वन । उथाय तपस्वीं छगू विचार गजागु यात धासा, ‘ बुद्ध धयापिं धासा अतिकं दुर्लभ ’, परं थों वहे दुर्लभगु बुद्धत्व लाना विज्याइह्य बोधिसत्वयातः जा खने धुन, नमस्कार नं याये दत; आः वार्कि जुया च्वन छु धासा, थ्वस्पोल बुद्ध जुयालि धर्माभूत इना विइगु अवस्थास जिनं पान याये खनीला ? —वस्पोल बुद्ध जुइगु समय तक ‘ जि म्याना च्वने दैला कि मदै ? ’ धका ध्यानं विचार याना स्वत, अन ध्यान द्वारा सियेका काल कि,— ‘ अनतक जिगु आयु मन्त ’ धका सिइका— ‘ अहो ! अभाग्य !! थुजागु लक्षणं परिपूर्णह्य महापुरुष बुद्ध जुया विज्याइगु वखते, जिं दर्शन व अमृतज्ञान न्यने दै मखुत, जि अतिकं हे अभागीह्य खनी ’ धका अप-शोच याना, मिखां ख्वभि सो सो वयेका च्वन ।

अन राजमहलयारिंसं— तपस्वीं विरह यागु खना, अमि मति धन्दा जुल कि— ‘ थ्वस्पोल महागुरु, नकतिनि मुसुक्क हिला विज्याकह्य, हानं मिखां ख्वभि वयेका विज्यात ’ ‘ थ्व छाये ? ’ धका शङ्का याना, अमिसं तपस्वी याके न्यन कि— “ गुरु ! छाय ? राजकुमारयाके जकं छुं कुलक्षण खने दतला ? ”

तपस्वीं— “ अहँ ! वस्पोल यातः छुं हे संकष्ट जुइगु कुलक्षण दुगु मखु; थ्वस्पोल बोधिसत्व हे खः, निश्चय नं बुद्ध जुया विज्याइ । ”

राज अमात्यारिंसं— “ अले ? छलपोलं छाय मिखां ख्वभि वयेका विज्याना ? ”

तपस्वीं—“ जि मिखां स्वभि वगु थथे स्वः कि—वस्पोल बोधिसत्त्वं बुद्ध-
पद लाना, निर्वाण लाभ जुइगु ज्ञान अमृत प्रचार याना विज्याइगु, जिं
न्यने खनी मखुत, छांय धासा अनतक जिगु आयु मद्दु उकिया निर्मित्त
‘ जि ’ अतिकं हे अभागीह्य जुल ’ धका, थःगु कर्म थक्के याना स्वयागु
स्वः । ” धका कना राज पुरुषर्षितः सन्तोप याना विल ।

अनंलि तपस्वीं— ‘ जिगु कुले खुनु, वस्पोल बुद्ध जुया विज्याइगु,
खनीपिं सुँ दुला ? ’ धका तपस्वीं विचार याना स्वत । अन थःह्य भिना-
मचा नालक धयाह्य छह्य लुमना वल । अनं राजा याके विदा जुया वना-
क्येहेँ याके न्यन— ‘ भगिनी ! छंह्य पुत्र नालक गो ? ’

क्येहेँ— ‘ गनं मवं छें हे दु ! । ’

तपस्वीं— ‘ छको सःति ! । ’

अन क्येहेँ ह्यसें पुत्र-नालकयातः सःता विल । नालक न्होने वयेवं,
तपस्वीं नालक यातः धाल —

नालक ! राजा शुद्धोदनया कुते, बुद्ध-पुत्र चुति जाअ; वस्पोल बोधि-
सत्त्व स्वीन्यादँयागु त्रेशे बुद्ध-पद लाना विज्याइगु छं दर्शन याये दइ;
थों हे ‘ छ ’ वस्पोलया नामं भिल्लु जु धका आज्ञा विल ।

नालक ! वस्पोल बोधिसत्त्व ‘ चयहसगू कोटि ’ धन दुगु कुले जन्म
कया विज्याकह्य, राजकुमार स्वः; वस्पोलं हे नं उलिमछिं धनयातः हि कया
वां छोयेथें, त्यागयाना विज्याइ तिनि । उकिया निर्मित्त छं मतिं ‘ पाजुं
अनर्थ जुइगु खँ लहागु मखु ’ धका सीकाः का ।

अन नालकं पाजु यागु बचन शिरे फया, तुरन्त हे ' चा ' यागु पिण्ड पात्र छगः व काषाय बस्त्र हया, शिर-दाढि मुण्डन याना.— ' लोके उत्तम महा पुरुष गुह्यखः, उह्य वस्पोलया नामं जिगु थ्व प्रब्रज्या (=चुडाकर्म) जुल ' धका भालपा काषाय बस्त्रं पुना, कपिलवस्तु पाखे स्वया पञ्च अङ्गं पूर्णं जुइक दन्दवत् याना, पिण्ड पात्रयातः भोलि सोथना, पाद्याया, हिमाल पर्वते वना भिक्षु चर्या पालन याना च्वन ।

[लिपा बोधिसत्वं बुद्धपद लानालि, बुद्धया थासे वना, तथागतयागु उपदेश न्यना, हानं च्वापुगुँस हे लिहाँ वना, अनहे अर्हत् पद लाना विज्यात ।]

थुखे कपिलवस्तु महानगरे बोधिसत्व, जन्म जुया, न्यान्हु दुखुन्हु, नामकरण यायेत स्नान याका, राज भवने; प्यता प्रकारया सुगन्धं ' वँ ' थिइका, स्वाँ हला, लः छफुतिहे मतःसे खीर थुइका, स्वंगू वेद पारङ्गतपिं सच्छि व च्याह्य ब्राह्मणपितः निमन्त्रण याना, राज भवने फेतुका, भोजन याका, सत्कार कार्य्य समाप्त याना — ' राज कुमारया लिपा छु छु जुइगु लक्षण दु ' धका शुद्धोदनं, ब्राह्मणपिके प्रश्न न्यना विज्यात । वपिं सच्छि व च्याह्य ब्राह्मणपिनि मध्ये दैवज्ञ ब्राह्मण धासा च्याह्य जक दु ।

प्रथम मायादेवीया स्वप्नयागु स-गुण विचार याःह्य नं वहे दैवज्ञ ब्राह्मण च्याह्य मध्ये छह्य जुया च्वन । बाकिपिं हसह्य . ब्राह्मणपिसं लाहा पचिं निपचिं धस्वाका— " निता प्रकार जुइगु दु; थुजागु लक्षण दुपिं, यदि गृहस्थाश्रमे च्वन धासा चक्रवर्ती राजा जुइ । यदि प्रब्रज्या कया विज्यात धासा सर्वज्ञ बुद्ध जुइ " धका प्रश्न या उत्तर विल ।

हानं अपिं हसम्हेसनं दके चिकिधिकह्य कौण्डिन्य धयाह्य ब्राह्मणं, बोधिसत्व यागु उत्तम लक्षण स्वया, जवगु लाहानं च्वलापचिं छपचिं जक धस्वाका धाल कि— “ वस्पोलया लक्षण यागु प्रमाणं जा, गृहस्थाश्रमे च्वना विज्याइगु हेतु जा छुं हे दुगु मखु, उकिया निमित्त अवश्य नं वस्पोल, जगते प्रख्यान्तह्य, देव, मनुष्यपिनि शास्ता = बुद्ध जुया विज्याइ ” धका निगू खँ मधासें छगू हे खँ निश्चय याना बिल । अनंलि राजां व्युगु दान कया थः थःगु आश्रमे सं तुं लिहाँ वन ।

लिपा अपिं हसह्य ब्राह्मण मध्ये खुह्य ब्राह्मणपिं आयु पूर्ण जुया, थः थःगु कर्म अनुसारं परलोक जुयावन । छह्य वहे कौण्डिन्य धयाह्य मात्र दनि ।

उह्य कौण्डिन्य धयाह्य ब्राह्मणं बोधिसत्वया पाखे ध्यान तथा, गृह यातः त्याग याना, उरुवेलस वना स्वत, अन उरुवेलयागु स्थान खना— कौण्डिन्यया मती— “ थुगु भूमि-भाग अतिकंहे आनन्दगु खः, योग साधन यायेतः योग्यगु थाय खः ” धका विचार याना अनहे विहार याना विज्यात । (लिपा बोधिसत्वं गृह त्याग याना विज्यानालि, खबर सिया, परलोक जुइ धुँकूःपिं हसह्य ब्राह्मणया कायपिनिगु थासे, कौण्डिन्य वना धाल कि— “ भो मित्र-पुत्रपिं ! सिद्धार्थ कुमारं गृह त्याग याना भिक्षुया भेष कया विज्यात । वस्पोल निश्चय नं बुद्ध जुया विज्याइह्य खः । यदि छिमि अबुजुपिं म्वाना च्वंगु जूसा, अपिं नं थौं गृह त्याग याना भिक्षु जुया वनीगु जुइ । यदि छिमि इच्छा जूसा का वा भीपिं वस्पोल बोधिसत्वया नापं भिक्षु जूवने वा ” धका धाल । परं व मचातया सकसियां मन मिलेमजू ।

अथे नं प्यह्म ला भिन्नु जुहे जुल । अनंलि कौण्डन्ययातः नायक याना,
(जम्मां न्याह्म जुल); अपिं हे लिपा पञ्चवर्गीय भिन्नु धका नाम
प्रख्यान्त जुल ।

कौण्डन्य सहितं पञ्चवर्गीय जुइ पिनिगु खँ थुलि समाप्त जुल ।

थुखे कपिलवस्तुस, शुद्धोदन राजां, राजकुमारया निमित्त उत्तम
उत्तमपिं, दोष धयागु छुं छुं हे मदुपिं धाइपिं बन्दोवस्त याना विज्यात ।
छाय धासा-राजकुमार जन्म जुया हसन्हु दुखुन्हु मायादेवी स्वर्गारोहन
जुया विज्यात ।

अन बोधिसत्व आपालं परिवारपिं नाप महान शोभा व श्री सहित,
क्रमशः थौंयासिनं कन्हे, कन्हे यासिनं कंस, थुगु प्रकारं तधिकः जुया
विज्यात ।

अनंलि लिपा छको छन्हु राजा शुद्धोदनया सिनाज्याया उत्सव यागु
दिने; प्रजापिनि-नगरे दक भनं, देवतापिनिगु विमान थें च्वंक नगर व
प्रजापिं छायपा, सकल दास-दासीपिं समेतं न्हू न्हूगु वस्त्रं पुना, सुगन्ध
माला आदिं शोभायमान जुइका, राजमहले मुना च्वन । उखुनुया दिने
अतिकं हे बाँ बाँ लाःगु साजं सजे याना तवगु थुसा, व हल् ७६६ गु जोल
दया च्वन । राजा जोते याना विज्याइगु थुसा, व हल् जक, रत्न जडीत
सुवर्णयागु अलङ्कारं परिपूर्णगु साजं सजेजुया च्वंगु जुया च्वन । थुगु प्रकारं
चित्र-विचित्र साज-वाज ज्वरे याना, राजा शुद्धोदन सहितं, आपालं हे
लस्कर मुना, राजकुमार ब्वना, राजा यागु 'बुँ स' थ्यंक विज्यात । अन

बुँयागु सिथे, अतिकं महानगु, हलँ परिपूर्णा जुया च्वंगु जमुना मा, छाँया नं अतिकं हे आनन्दगु जमुना मा छमा दया च्वन । वहे जमुना सिमाया मूले, च्वे सुवर्णयागु तारं चिना इलाँ प्यना, 'कनात्' धका धयागु पालं चाउयेका, आसन लाया, राजकुमारयातः अन संतुं विज्याका, पहरा तथाः शुद्धोदन महाराजा, राज पुरुषपिं नाप बुँ स क्वहाँ विज्यात ।

अन राजां सुवर्णयागु हल् ज्वना, अलङ्कारं अलंकृतपिं हल् ज्वते याना विज्यात, बाकि ७६६ जोल हल् यातः मेपिं अमात्य आदि राजपुरुष पिसं ज्वते यात । उगु प्रकारं राजा सहितं सकलें राज पुरुषपिसं हल् ज्वना उखें-थुखे, थुखें-उखे, हल् ज्वते यायां, हा हा व हु हु शब्दँ, गुआयमान् जुया च्वन । उगु स्थाने छचाखेरं आपालं हे लशकर मुना, उगु उत्सव स्वया च्वन, स्वया च्वंपितः नं अतिकं हे यथापुस्यें च्वना च्वंगु— मानु द्वारिकास चीर लिला फागु हिते थें, भारी तमास जुया च्वन । उगु हा हा व हु हु यागु शब्दँ, राज कुमारयातः विचार याना च्वंपिं धाइपिं व पहरा च्वना च्वंपिं सकलसयां चित्त थामे मजुया स्वयेगु इच्छा जुया, पालं पिहाँ वया स्वया च्वन ।

उगु हे समये बोधिसत्वं सुँ मद्गु बखते लाका, हत पतं बज्रासन यासे, आनापान धयागु समाधि प्रथम ध्याने च्वना विज्यात । अन धाइपिसं तमासा यागु मोहले लाना, राज कुमारयातः भोजन याकेगु हे नं लोमंका च्वन । बाहि फप्पुला वनालि, दयाच्चक सिमायागु छाँया, सूर्यया अनुसारं हिलावना ताताः हाकः जुया च्वन; परं राज कुमार विज्याना च्वंगु सिमायागु किपालु हापा गथे अर्थेंतुं च्वना च्वन ।

अनंलि धाइ पिनि मती— ‘ राज कुमार याकचा ’ धका लुमना, हत-पतं पाल उला दुहाँ वना स्वगु बखते, राज कुमारं बज्रासन याना ध्याने च्वना विज्यागु खना, धाइपिं आश्चर्य चाया, राजा शुद्धोदनयातः खबर विल्ल— “ महाराज ! राज कुमारं ...थथे याना विज्यात ” धका ।

अन राजा शुद्धोदन नं हत-पतं वया स्वत; निश्चय नं ...राज कुमार दुगु सिमा किचः हापां गथे अथेहे च्वना च्वन, पुत्र राज कुमारयागु अद्भूत लिला खना; राजा थःह्य पुत्र यातः आदर पूर्वक नमस्कार याना विज्यात ।

राजां पुत्रयातः नमस्कार याना विज्यागु, थ्व नापं निको जुल ।

इति पाली भाषानुसार, ललितविस्तर “ बोधिचर्या ” या, बोधिसत्व सर्वार्थसिद्धया जन्म (बाल्य) अवस्थाया खँ, संक्षिप्त, प्रथम खण्डया चतुर्थ अध्याय समाप्त जुल ।

५ बोधिसत्व (सर्वार्थसिद्ध) या, यौवन व संन्यास ।

थुगु प्रकारं राजकुमार क्रमशः भिंखुदँया देश जुयावल ।

उगु वखते राजां, राजकुमारयातः स्वता प्रकारया मनोहरगु महल दयेका विल । छगू महल गुतँ जावगु, छगू महल न्हसतँ जावगु, छगू महल न्यातँ जाःगु; उगु महले, राजकुमारयातः मन मोह याये या निमित्त, पिङ्ग-दोल स्त्रीपिं, छह्मथे छह्म यौवनं मत्त जुया च्वंपिं, 'प्याखँ मोपिं' वन्दो-वस्त याना विल । अन बोधिसत्व, मानु अप्सरा पिनिगु गणे इन्द्रं राज्य याइगु थें; ना ना प्रकारया सुन्दर सुन्दरगु अलङ्कारं पुना च्वंपिं स्त्रीपिसं थाना च्वंगु 'वाजा', हाला च्वंगु 'गीत', लहुया च्वंगु 'प्याखँ', स्वसे; महासम्पत्तिस उपभोग यासे, ऋतु हिले वं महल नं हियेका, इच्छा अनुसारं रमण याना विज्यात । यशोधरा धयाह्म अतिकं बाँलाह्म कन्या छह्म नं विवाह याना विया तल ।

उगु वखते नाता-कुटुम्बपिनि सकलसयां, राजकुमारयागु चर्चा जुया च्वन कि— "सिद्धार्थकुमारं जा सुख भोगे हे जक भुले जुया च्वन, विद्या धयागु छुँ हे सयेकेगु विचार मया" युद्ध याये माला वन धासा लुयायेगु ? थका, चर्चा याना हाला जूगु खवर सिया, राजां राजकुमारयातः स्वता आज्ञा जुया विज्यात कि—

"सिद्धार्थ ! भी भी नाता-कुटुम्बीपिसं, छन्तः ...थथे धाल; छं मती गथे व ? "

सिद्धार्थ— "बुवा ! जितः सुनानं, छुँ हे स्यने मावगु मद्दु; यदि विश्वास मजुल धासा जिगु विद्यायागु परीक्षा क्यने; थनीं न्हसन्हुत्वा जिं परीक्षा क्यनेगु जुल', थ्र खँ नगरे घोषणा याका विज्याहुं" ।

अन राजा शुद्धोदनं पुत्र राजकुमार यागु खँ न्यना नगरे घोषणा याके विल— “ भो लोक जनपिं आर्यपुत्र सिद्धार्थकुमारं थनीं न्हसन्हुत्वा विद्या यागु परीक्षा क्यना विज्याये धका आज्ञा जुया विज्यात । ” धका, नगरे दकभनं घोषणा याका विज्यात ।

अनंलि न्हसन्हु दु खुन्हु, आपालं हे लशकर मुना च्वंगु स्थानस— अ-क्षणवेध, बालवेध धयापिं धनुर्धारीपिं जम्मा याना तल । थुगु प्रकारगु थासे सिंहनाद थासे पिहाँ विज्यावगु बखते, मानु उगु सभास, मे मेपिं दयाच्चक मनुष्यपिं, अन्धकारगु मेघ थें जुयावन, उगु प्रकारं ख्यूँ से च्वना च्वंगु मेघया विचे विजुली चम्के जुइगु थें सिद्धार्थकुमार जुया च्वन । उगु हे बखते सिद्धार्थकुमारं, मेपिं मेपिं धनुर्धारीपिनिया सिनं अधिक विद्या यागु चमत्कार क्यना, चर्चा याना जूपिन्तः सन्तोष याना विज्यात ।

[इत्यादि खँ विद्याया परीक्षा क्यना विज्यागु खँ समाप्त जुल ।]

अनंलि छन्हुया दिने, बोधिसत्वया चित्ते, उद्यान स्व विज्यायेगु इच्छा उत्पत्ति जुया; छन्दकयातः धया, रथ ठीक् याके विल; छन्दक सारथीं नं तुरन्त हे रथे अलङ्कारं तियेका, च्वापुथें तुयूपिं प्यह्य मङ्गल सिंधु देशया सलं सायेकाहया न्होने दाखील याना विल; उगु रथे सिद्धार्थकुमार रथे दुने विज्याना भयालं क्वस्त्रया च्वना विज्यात, छन्दक ‘ सारथी ’ जुया, रथ हाके यात । थुगु प्रकारं सिद्धार्थकुमार विस्तारं रथ न्ह्याके विया, जघं खवं रमिता स्वस्वं पिहाँ विज्यात ।

पिने हानं नगर बासीपिं सिद्धार्थकुमार दर्शन यायगु इच्छां, मार्गस जवं खवं आपालं लशकरयागु भीड जुयाच्वन । उगु बखते जरा रोगं जीर्ण

जुया, दयाच्चक्को केश तुइया, वा छपुनं मदयेक हाया, धुसि लुया, मिखां मछू, गंसि जुया, धोबीं चुने याना तःगु वस्त्रथें स्ये स्ये कुंगु चर्म, उकेसनं सेंप्राँय (=नशा) फुकं प्रकटभावं सीदया च्वंह्य वृद्ध छह्य लाहार्तीं तुतां चुया थर थर खाना वयाच्चंगु, सिद्धार्थकुमारं खना विज्यात । खना, सारथी याके न्यना विज्यात— “ सारथी ! हुँ हुँ तुतामं चुया, धुसि लुया, थर थर खा खां वया च्वंह्य सुहाँ ? ” (धका) आश्चर्यहस्येण शब्द याये थें, शब्द याना न्यना विज्यात ।

सारथी— “ आर्यपुत्र ! थ्व गुजाह्य पुरुष धालसा, जरा जीर्णं लिना, यौवन अवस्थां तोता वंगुलिं, सुनानं प्रेम मज्जु घृणागु अवस्थां ग्रास याना, यम लोके वनेतः विदा कयाच्चंगु लक्षणं खनेदया च्वन; लोके थुगु स्वभावं सुयातं हे तोतैगु मखु; युवा अवस्था जुयाच्चंपिं प्राणिपितः थ्वहे पापी जरा जीर्णं, ‘ व्यां ’ यातः विं ज्वनेथें ज्वना तःगु दु; क्रमशः व्याँ यातः विं नुनेथें जरा जीर्णं ग्रास याना हइगु निश्चय जुयाच्चन ।

थुगु प्रकारयागु भयङ्करगु खँ सारथीं कंगु न्यना, सिद्धार्थकुमारं विचार यासे— ‘ जिनं थथे हे जुइ मानिह्य खः ’ धका मती लुइका थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात—

“ धिक्कार लोके, नर यागु कर्म,
वृद्धा जुयावो, वनिगु थ्व जन्म ।
तो तै मखू निश्चय, जुइगु व जीर्णं,
यायेगु छु यत्न, थन यागु तरा । ”

“ छन्दक ! थ्व लोके मनुष्य वा सकल प्राणिपिनिगु जन्म नं कर्म नं धिक्कार हे खः । छाय धालसा, गथेनं वृद्ध जुइहे तिनि, थ्व जरा जीर्णं तोतैगु

आशा मदुगु निश्चय नं खः; आः थुकें तरे जुइगु यत्न छु दु, थ्व उपाय गन दइ ! छन्दक ! म्वाल नु लिहाँ वने नु ! जि थौं उद्याने वनेगु इच्छा मजुल ” धका, रथ हियेके बिया, राज महले तुं लिहाँ विज्यात ।

अन राजा शुद्धोदनं,— सिद्धार्थकुमार तुरन्त हे लिहाँ विज्यागु हेतु न्यना विज्यात—

“ राज कुमार उद्याने वने धका वंझ छाया; उद्याने मथ्यंला ? ” ‘धका’ अन छन्दक सारथीं मार्गे जूगु...खँ जाहेर याना बिल । उगु खँ न्यना, राजा शुद्धोदनं— “ जिगु सर्वनाश याये मते, का का याकनं प्याखँ, गीत, बाद्य, थाले याकि; सुख भोगे लाना च्वन धालसा, गृह त्याग यायेगु लोमना च्वनी ” (धका), हापाया सिनं अधिक बांलाक, प्याखँ हुयेका; हानं बागू योजन तक पालो पहरा तया विज्यात ।

लिपा हानं छन्दु बोधिसत्व हापा थें हे उद्याने स्व विज्यायेगु इच्छा याना विज्यात ।

अन छन्दकं हापाया थें हे...रथ ठिक याना बिल । सिद्धार्थकुमारं रथे विज्याना, हापाया थें...पिहाँ विज्यागु बखते, मार्गस, रोगी छह्य गुजाह्य रूना विज्यात धालसा,— रोगं दाहा जुया च्वंगुलिं सह याये मफया, द्वालै पुकाह्य न्याथें, निह्य, प्यह्य मनुखं ज्वनाहे ज्वने मफयेक, छटपटे जुया, हाला-ख्वया, दुक्ख भोग याना च्वन; थुगु प्रकारयाह्य रोगीयातः खना, राज कुमारं सारथी याके न्यना विज्यात ।

“ छन्दक ! हुंकन छुयाना च्वंगु ? छह्यसयातः, निह्य, प्यह्यसिनं भवत्यला ज्वना तल, व धालसा, ज्वनां ज्वनेहे मफयेक हाला, ख्वया, छटपटे जुयाच्वन, अन छु जुल ? ”

छन्दक— “ आर्य पुत्र ! अन मेगु छुनं मखु, मनुष्य उहसयातः रोगं दाहा याना तल । उकिया निम्ति रोगयागु वेदनां सहायाये मफया, छटपटे जुया, हाला, खया चवन । छुयाय आर्य पुत्र ! अथे जुइके लोके सुयां हे मयो; मययानं छुयाय, मजुइके सुनानं हे मफु । थ्व रोग थयागु वस्तु गपायेच्चतं बलवान धालसा— आपालं धन जन द्वारा सुख भोग याना च्वंसा नं, लोके उहसयातः स्याहार-सम्भार यायिपिं दत्त धासानं, गुगु बखते रोगं प्रेम याइ, उगु बखते उहसया भोग याना च्वंगु सुख, अनवं थनवं मयेदक लोप जुया वनी । आर्य पुत्र ! थुगु प्रकारगु रोगं बुहसयातः दाह याना तल । ” धका छन्दकं—कंगु रोगयागु महिमा न्यना राजकुमारं भयं आकुल-व्याकुल जुसे थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात—

“ ओहो ! भयं व्याप्त; थ्व सत्व प्राणी,
रोगं सदा प्राष्ट, मस्यू अज्ञानी ।
काये थ्व रोगं, भय प्राप्त जुइगु,
दैगु छु यत्न, थुगु दुःख फुइगू । ”

“ ओहो ! छन्दक ! थ्व सत्व प्राणिपितः भयं व्याप्त जुयाच्चन कि— सदानं हे थ्व प्राणिपितः, रोगं थःगु म्हुतुइ तथा तःगु मूर्खं मस्यू, आः थ्व शरीरे रोगयागु, भययातः मदइगु यत्न छु दइ ? छन्दक ! जिला थौं नं उद्याने वनेगु इच्छा मजुल, नु रथ फहीकि ” ‘ धका ’ रथ फहियेके बिया, राजमहले तुं लिहाँ विज्यात ।

थुगु खबर सिया, राजां भं धन्धा कया, छचाखेरं स्वक्वे तक पहरा तथा बिल ।

हानं छन्दु उद्याने विज्यायेगु इच्छा जुया न्हापा थें हे... रथे च्वना विज्यात । उखुनु नं मार्गस मृतक मनुष्य छह्य सिथं हःगु खना, राजकुमारं छन्दक याके न्यना विज्यात—

“ छन्दक ! हुँ प्यह्य मनुष्यं क्वबुया हःगु छु ? हानं ल्यू ल्यू थाँत्-बाँत् हे मदयेक, केश फँहँ फँहँ तथा उन्मत्तपिंथें ख्वया ख्वया वया च्वन, थुजागु चरित्र जिं जा गबलें हे स्वये मनना ।

छन्दकः— “ आर्य पुत्र ! लोके जन्म जुक्व प्राणिपिं, म्वाना च्वँतले, स्त्री पुत्र आदि जहानपिं नाप प्रेम प्रीति याना, रस रङ्ग, सुख-दुःख आदि भोग याना च्वन, आः उगु प्रेम प्रीतियातः तोता वनेगु इच्छा मजुइकं नं जि काय, जि म्हाय, धा धां, जीवितेन्द्रियं तोता वंगुलिं मृत्यु जुल धका धाइ । व क्वबुया हःगु नं अथेहे मृत्यु जूह्यसयातः प्यह्यसें क्वबुया हःगु, आवंलि सुनानं वयातः नापलाये दइगु मखुत; वं नं सुयातं नापलाये दइ मखुत । ल्यू ल्यू ख्वया वया च्वंपिनं वहे मृत्यु जूह्य ब्यक्तियातः प्रेम याना च्वंपिं जुयाच्वन । प्रेम जुया च्वंह्यसयातः अकस्मात्, कालं भक्त याना व्युगुलिं, उगु विरह हृदयं थामे याये मफया, थाँत्-बाँत् हे मदयेक, केश फँहँ फँहँ तथा, उन्मत्तापिं थें ख्वया ख्वया वःगु । आः व मृतकयातः श्मशाने यंका अग्नि द्वारा भश्म याना छोइ । हानं छुं समय बिते जुइका स्ववन धालसा, आः दनिगु रूप आकार नापं माल धालसां लुइके फइ मखुत । थुगु प्रकारगु अवस्थास लाना च्वंह्य मृतक हःगु खः ” ‘ धका ’ छन्दकं राजकुमारयातः वृतान्त खँ विन्तियात ।

थुगु प्रकारं छन्दकं कंगु खँ न्यँ न्यँ हे सिद्धार्थकुमारया चित्ते “संसारयागु दुःखं दाह याना हल कि— संसारे ज्यु जक ज्यूसा, लखे बिहार

याना च्वंहा राजहँसं लखयातः तुतिं प्यंका ब्वया वं थें वनेगु इच्छा प्रवल
जुयावल । अन वस्पोलं विराग हृदय यासे थुगु थास गाथा छपु आजा
दयेका विज्यात—

“ बृद्धं युवायात लिनाव च्वंगू,
रोगं निरोगीत पियाव ज्वंगू ।
कालं हा ! प्राणीत नयाव च्वंगू,
दैगु छु लोके उपकार भिंगु । ”

“ हे छन्दक ! संसारयागु व्यवहारे थ्व छता जा भिंगु, सुख जुइगु,
स्थिर दुगु धका धायेगु मद्दु— बैश यौवनयातः जरा-जीर्णं लिना च्वन,
निरोगीयातः रोगं विरूप याना च्वन, प्राणीपिन्तः कालं ह्याः ह्याः धायेक
साला यंकाच्वन । लोके थुकियागु उपाययातः गन मा वन धालसा दइगु ? हे
छन्दक ! उद्याने नं छु वनेगु नु लिहाँ वने; फःसा जिं थुकेयागु उपाय विचार
याये ” धका लिहाँ विज्यात ।

“...थुगु खबर राजां सिया, भन् हे छचाखेरं छगू छगू योजन थ्यंका
पहरा च्वनीपिं बढे याना विज्यात ।

हानं छन्दु बोधिसत्व उद्याने विज्यायेगु इच्छा जुया छन्दकयातः
सारथी याना पिहाँ विज्यात । उखुनुया दिने मार्गस भिक्षु छह्य विज्यागु
राजकुमारं खना, छन्दक याके न्यना विज्यात—

“ हे छन्दक ! हुँकन छको सो, सुवर्ण-वर्णगु बस्त्रं पुना, लाहाते
हाक्कुस्ये पिप्पि धागु पात्र ज्वना, मिखां उखे थुखे मसोसें ध्यान दृष्टि याना

पला छिना वोगु, —मानु पृथ्वीयात ' स्याइ ' धका ग्या ग्यां पला छीथें पलाछिना, ननि मवासैं, मत्ताह्य किसि वनेथें वनाच्चंह्य व सु ? ”

छन्दकं— “ आर्यपुत्र ! वस्पोल प्रव्रजित भिक्षु धयाह्य, वस्पोलं “बृद्ध जुये मानिगु यौवनं छु सुख यायेगु परन्तु दइगु यौवन हक मखु, थुजागु यौवने अभिमान याना विषय भोग यायेगु अज्ञानता हे खः धका विषय भोग त्याग याना विज्याकह्य । हानं अनित्य संसार, म्वानाचवने गथेनं मद्रु, निन्हु म्वाना सिना वने मानिगु थ्व शरीर घाना, जिगु धन, जिगु जन, जि योह्य आदि माया याना चवनां छुयाय, यमराजं पासं चिना, कालदण्डं दाया यंकैगु वखते, सहाय सुं दुगु मखु । हानं म्वाना चवँतले नं शरीर घाना चवँसेलि रोग मजुइ धका धाये फुगु मखु, यदि रोग जुल धालसा, न धनं लिकायेफु न जनं लिकायेफु, थुजागु दुःखे उपकार मजुइगु लिइ माया प्रीति याना जुइगु नं अज्ञानता हे खः ” धका दयाच्चक्क फुकं त्याग याना, प्रव्रज्या कया भिक्षु जुया, भिक्षा फवना जीविका यासे, आनन्द सुख दाय-कगु अमृत ज्ञाने भोग याना विज्याकह्य भिक्षु खः ’ धका भिक्षुयागु गुण वर्णना विन्ति यात । थुलि छन्दकं भिक्षु यागु गुण वर्णना याःगु खँ न्यना सिद्धार्थकुमार सन्तुष्ट जुसे थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात—

“ धन्य ! थ्वहे ज्ञान उपाय धइगू,
भिक्षु जुया हे दुःख शान्त जुइगू ।
मागू थ्वहे युक्ति भिक्षुया भेष,
ब्याधी, जरा, मृत्यु, जुइगू विनाश ”

“ धन्य ! धन्य ! भो छन्दक ! जरा, ब्याधी, मृत्यु, धयागु दुःखया विनाश जुइगु उपाय थ्वहे ज्ञान खः । मागु युक्तिनं थ्वहे भिक्षुयागु भेष हे खः;

भिन्नु जूहसया हे जयं दुःख शान्त जुया वनी ” । धका छन्दकयातः धन्यवाद याना विज्यात । मती मतीं वस्पोलया— ‘ जिनं भिन्नु हे जुया-वने ’ धका विचार यासे अनं उद्याने विज्यात । उद्याने हिच्छि इच्छा अनुसारं चा उला विज्यात । अनंलि पुखुली विज्याना, स्नान याना, सूर्य अस्त जुइगु समये, सेवकपिसं आभरणां पुंकेतः घेरा विया सजा च्वंगु वखते स्वर्गलोके इन्द्रया आसन वाना वल । अन इन्द्रं— ‘ थ्व छु जुल ! ’ धका विचार याना स्वसेंलि, बोधिसत्वयातः आभरणां पुङ्गा च्वंगु खना विश्वकर्मा-यातः सम्बोधनयाना आज्ञा विल— “ हे विश्वकर्मा ! सिद्धार्थकुमारं थों यागु चान्हे, ‘ गृह-त्याग ’ -धयागु ‘ महा अभिनिष्क्रमण ’ याना विज्याइ । थुगु वस्पोलया अन्तिम शृङ्गार खः, छ वना महापुरुष बोधिसत्वयातः दिव्य अलङ्कारं अलंकृतयाना व्युहुँ । ”

विश्वकर्मां— इन्द्रयागु मङ्गल वचन शिरं फया, देव-चलं तुरन्त ध्यङ्कः वया, बोधिसत्वयातः अलङ्कारं पुंङ्गु वखते विश्वकर्मायागु लाहातं थियेव हे बोधिसत्वं सिद्धका विज्यात कि— “ थ्व जितः अलङ्कारं पुंका च्वंहजा मनुष्य मखु, सुं छह देवता जुइ ” ‘ धका ’ अन विश्वकर्मां दुशाला यागु पगडिं (कर्णं पिहाँ वयाच्वंगु रत्नयागु मकुत थें आकारयाना) चिका विल; हानं शरीरे पुंङ्गु अङ्कार जा भं वाक्य द्वारा ‘ थुगु प्रकार ’ धका धाये फइमखु । थुजागु विश्वकर्मां पुंङ्गु आभरणां शोभायमान जुसे, मगध पिनिगु मङ्गल वचन तथास्तुति घोषणां सत्कार याका विज्यासे, सर्व अलं-कारं विभूषणगु उत्तम रथस आरोहण जुया विज्यात ।

उखे राजमहले, उगु हे वखते, यशोधराया पुत्र प्रसव जुल; थुगु खबर राजा शुद्धोदनं सिद्धार्थ कुमारयातः शुभ समाचार बिइके छोया विज्यात;

बोधिसत्त्वं थुगु खबर न्यनां, आज्ञा दयेका विज्यात— “ राहु उत्पत्ति जुल, बन्धन उत्पत्ति जुल, ” धका । थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वं आज्ञा जुया विज्याकगु खबर सिया, राजा नं— “ जिह्म छयमचाया नाम राहुलकुमार जुल ” धका नाम छुना विज्यात ।

थनंलि बोधिसत्त्वं उत्तम रथस आरोहण जुसे, सकलसेनं यशगुण वर्णन याका, अति मनोहरगु शोभा तथा सौभाग्य पूर्वक नगरे दुहाँ विज्यात । उगु बखते कोथा दुने च्वना च्वंह्म कृशा गौतमी धयाह्म क्षत्रि कन्या नगरे चा उसे विज्याकह्म रूप शोभां शुद्धगु आकारह्म बोधिसत्त्वयातः खना, अतिकंहे प्रसन्न व हर्ष पूर्वक थुगु गाथा ब्वना हल—

“ गृहस परम शान्तं च्वंगु माता व सय्याये,
महलस अति शान्तं च्वंगु पीता व सय्याये ।
ख्वपिस प्रियह्म कायेया नाप नारी व सय्याये,
पति व गुह्मसयां खंका व दुःखं अ-सय्याये । ”

“ माँ जुया विज्याकह्म गौतमी नं, गृहे परम शान्तं सय्यास च्वना च्वन, बी जुया विज्याकह्म राजा शुद्धोदन नं महले अति सुखं सय्यास च्वना च्वन, हानं नारी=स्त्री धालसा थौं तिनि जन्म जूह्म प्रिय-पुत्र राहुलकुमार नाप, ख्वपी दुने सय्यास च्वना च्वन, हानं गुह्मख यशोधराया पति जुया विज्याकह्म सिद्धार्थकुमार दुःखया ज्ञान खंका, अ-सय्यास लाना च्वन ”
‘ धका ’ ।

थुगु प्रकारं गाथा ब्वना हःगु बोधिसत्त्वं ताया, “ जितः...थथे धया-हल, आ जिं छु यात धालसा जिगु हृदय शान्त जुइ ? ” धका विचार यासे

विरक्त हृदय जुया विज्याकह्य बोधिसत्वया मती— “ राग रूपी अग्नि, द्वेष रूपी अग्नि, मोह रूपी अग्नि, शान्त जुल धालसा; हृदय शान्त जुइ । आः थुके ह्यापां राग रूपी अग्नि निं शान्त याये माला च्वन; राग अग्नि शान्त जुसेंलि द्वेष अग्नि शान्त जुया वनी; द्वेष अग्नि शान्त जुसेंलि मोह अग्नि शान्त जुया वनी; मोह अग्नि शान्त जुसेंलि अभिमान शान्त जुया वनी; अभिमान शान्त जुसेंलि परम शान्त प्राप्त जुइ । थ्व खँ निश्चय नं खः, कृशा गौतमीं यथार्थगु वचन न्यंका हल, थौं हे जिं गृहस्थाश्रम त्याग याना वना प्रव्रजित=चुडाकर्म याना, निर्वाण लाभ जुइगु कार्थ्यस यत्न-युक्ति याः वने, थ्व मोतिया माला, कृशा गौतमीयातः गुरु दक्षिणां जुल ” धका, लखछि धन मूल्य वंगु मोतिया हार त्वया, कृशा गौतमीया थास विइके छोया विज्यात । कृशा गौतमीं उगु मोतिया हार कया मतीं मतीं— ‘ जिं ब्वनागु गाथास राजकुमार खुशी जुया विज्यात ’ धका अतिकं प्रसन्न जुल ।

थनयागु खँ थुलिं ।

थनंलि बोधिसत्व, महान श्री-सौभाग्यपूर्वक राजमहले विज्याना, मनोहर जुया च्वंगु सुन्दर पलंगे गोतुला आराम याना विज्यात । अन राजकुमारया विरक्तगु आकार खना, नाना प्रकारया अलंकारं शोभायमान्पिं, प्याखँ हुयेगु व ‘मे’ हालेगु लिइ सु-शिक्षितपिं, देवकन्या समानं बालाना च्वंपिं, स्त्रीपिसं-राजकुमारयागु मन-मोह यायेया निर्मित, प्याखँ आरम्भ यात कि— अनेक प्रकारं हाव-भाव ज्याना, तुतियागु चालं घड्डलां प्रेमगु बोलि लहाना च्वना च्वन, कम्मरयागु चालं कामदेवयातः सःता च्वन, लाहा यागु चालं संसारयागु जाल दयेका च्वन, मिखायागु चालं पर चित्तयातः प्याखँ हुयेका च्वन, म्हुतुयागु चालं (मानु) अत्तर गुलाफयागु मा हे

खने दयाच्चन, 'मे' हागु शब्दे (मानु) रतिं वास याना च्वन, वाजायागु ताले (मानु) स्वयं नाथेश्वरी हे विज्याना च्वन, थुगु प्रकारयागु प्याखँ, साधारण मनुष्यं खन धालसा, थः च्वनागु थाय लोमना, मेगु हे छगू भूवने लाना च्वंगु थें जुइ, परं वं गुवलें हे निर्वाणयागु इच्छा जा छु ? विरागयागु भावना हे नं मती लुइ मखु । थुजागु प्रकारं प्याखँ हुया च्वन नं, बोधिसत्वया चित्ते विरक्त ज्ञानं परिपूर्णं जुया विज्याकह्य जूया निम्ति, उगु प्याखँ यातः स्वयेगु इच्छा याना विमज्यासे, मिखां जक स्वया विज्यात, चित्तं जा विराग रूपी पुखुली दुना चोन । थुगु प्रकारं जुसे, न्ह्यो वयेका विज्याह्य थें चोंक विराग ज्ञाने हे लीन जुया विज्यात । अन नाटकी स्त्रीपिनि मती— “ गुह्यसया निम्ति जिमिसं परिश्रम याना च्वना, वस्पोल हे शयन जुवा विज्यात धासेलि, छाये थ्व दुःख सिया, प्याखँ ल्हुगा चोनेगु ” धका, अपिं नं सकलें अथे तुं चोना, न्ह्यो वेका निद्रादेवीया रसे मग्न जुया चोन । उगु वखते बोधिसत्वया स्मृति जाग्रित जुया, आःला शून्य जुया च्वन धका मिखा कना स्वया विज्यागु बखते, सुगंधी चिकनं परिपूर्णं ' त्वा दिवा ' स मत च्याना जज्जमान जुया चोन, बोधिसत्व-पलंगे फेतुना, नाटकी स्त्री पिनिगु अवस्था स्वया विज्यात, कि च्वना च्वांगु थासे हे, थः थःगु वाजा आदि सामान् थःथःके तुं तथा, अचेत जुया न्ह्यो वयेका चोन; शून्यगु, भयङ्कर जङ्गले, थाये थासे खासां बुला तः थें च्वांक, म्हुतुं ' लाः ' सो सो वया गना चोन, गुलिसियां ' लाः ' वगुलिं वस्त्र प्याना चोन, गुलिं धालसा ' चो ' दुबिना च्वांपिं थें ग्याना पुस्यें चोंक, ' वा ' न्ह्यया चोन, गुलीं गुलीं धालसा श्मशाने ' खिचात ' तमं हाला च्वांगुथें, न्ह्यो सः वयेका चोन, गुलिं धालसा मृतक समानं मिखा बागः थः कना, म्हुतु वाँहा खायाचोन, गुलिं २ धालसा वस्त्र छखे लाना

चोंगुलिं अतिकंहे घृणागु, गुह्यगु स्थान भङ्ग जुया न्ह्य दुगु घाः तज्याना चोंगु
थें, घञ्चायापुस्ये चोंगु पदार्थ खने दयाचोन, गुलिसियां तुति मेपिनिगु ह्याया
द्योने, गुलिसियां लाहा लद्याना म्हँ ल्हानाचोन, गुलिं२ ' ह्याये ' पक्कुचिंक
भ्रस्सुना चोन, गुलिं धालसा लाहा तुति चट्टावाना थसःपाया चोन, गुम्हं गुम्हं
लखे ह्यिता चोंपिनिगु आकार वयेका चोत्यनाचोन, गुलिं धालसा व्यौं थें चोंक
भोसुना चोन । थुगु प्रकारयागु स्त्रीपिनिगु विकार खना वस्पोलया चित्ते—
' उगु सुन्दर महलस नाना प्रकारं छायेपा तथा तःगु नाचगृहयातः ' (मानु)
रय संग्रामे सिइपिं वांछोथा तःगु श्मशान थें खना विज्यात । हानं वस्पोलं
उगु प्रकारगु अवस्था खना, तृलोक संसारे भयंकरगु अग्निं जले जुया चोंगु
थें मनं खना चोन । हानं वस्पोलं, संसारयागु दुःख लुमंका— ' हाइ !
कष्ट !! हाइ ! दुःख !! ' धका धा धां भसुकाल जक तथा विज्यात । अन
वस्पोलं हतास चाया ' थौं हे जि, गृहत्याग याना वने जुल ' धका विचार
यासे स्वर्पीं पिहाँ विज्याना— ' थन सुद्धु हाँ ? ' धका न्यना विज्यात ।

अन छन्दकं— ' आर्यपुत्र ! थन जि छन्दक दु ' धका उत्तर विल ।

सिद्धार्थकुमारं— ' जि थौं गृहत्याग याना वनेगु इच्छा जुल, तुरन्त
सल छह्ण ठिक्कया ।

अन छन्दकं— ' आर्यपुत्र ! थुजागु ऐश्वर्य तोता गन विज्यायेगु, छगू
छलपोल सुखे ऐश याना विज्याकह्ण गृहत्याग याना विज्यायेवां, नयेगु गन,
तोनेगु गन, चोने गन जुइक, दुःख सिया विज्याये फइ मखु, छगू हानं नक-
तिनि पुत्र प्रसव याना विज्याकह्ण गृहलक्ष्मी यशोधरां अपसोच याना

विज्याइ; शरीर क्यातुनिह्य यशोधरां विलाप याना विज्यायवं शरीर स्यनी
उकिया निम्ति स्त्री व पुत्रयातः दया तसे विचार याना विज्याहुँ ।

अन बोधिसत्वयातः बैराग चित्तं घ्वातु ध्वाना चोन, उकिया निम्ति
वस्पोलं विराग युक्त शब्द यासे, गाथा द्वारा छन्दकया न्होने, थुगु प्रकारं
प्रतिज्ञा याना विज्यात—

“ वज्रं वया जिगु शिरस प्रहार यासां, ।
चक्रं थथें थन वया जिगु शीर फासां ॥
आदित्य हे नभ-पथे तमनं मवोसां ।
थौं जा जि जङ्गल वने अन दुःख जूसां ॥
सन्तोष भोजन नया गिरि वास याये ।
ज्ञानं सुलाभ नदिया जल पान याये ॥
लोके असार सकतां गन पत्नी पुत्र, ।
थौं जिं थ्व त्याग थन याये धुन राजछत्र ॥
मागू मखू थ्व धन राज्य सुखाभिलाशा, ।
थौं हे तुरन्त हकि अश्व थ्व हे जि आशा ॥ ”

“ वज्र मलःहे वया जिगु शिरे कः चल धालसानं, हानं सु-दर्शनचक्र वया
थथें जिगु शिर फाया विल धालसां, हानं जिं ‘ गृहत्याग यात ’ धका तमं
सूर्य हे आकाशे गमन यायेगु तोता विल धालसां, हे छन्दक ! थौं जि मवांसैं
चोनेमखु, अन जितः दुःख जूसां थजु, अन दुःख धयागु व, थन सुख
धयागु व उति जुइमखु; अन जितः यदि आहार हे चू मलात धालसा,

सन्तोष रूपि आहारा भोजन याना, पर्वते वास याये, ज्ञान द्वारा लाभ जूगु सुख रूपी नदियागु लख त्वना प्यासयातः बुभे याये, काये धालसा छन्दक ! लोके सार पदार्थ छुं हे दुगु मखु, दयाचोक्क फुक्कं असार हे स्वः, उकिया निम्ति पत्नी-पुत्र, धयापिं नं गनया पत्नी-पुत्र, संसारे सकलें हे थः थःगु कर्म भोग यायेतः हे जक जमजू वोगु स्वः, थों जिं थ्व पत्नी-पुत्र, धन राज्य, फुक्कं धन हे त्यागयाये धुन, जितः थ्व पत्नी-पुत्र, धन राज्ययागु सुखया अभि- लाशा मागु मखु, जिगु आशा जा थों हे तोता वनेगु निश्चय, याकनं सल कसे याना हकि " धका थुगु प्रकारं प्रतिज्ञा याना विज्यासंलि छन्दकया मती— ' थों बोधिसत्वां तचोगु हे प्रतिज्ञा याना विज्यात, अवश्य नं विज्या- इगु जुल, पनेगु खँ लहाना चोनां ज्या लगे जूगु मखुत ' धका लाचार जुया बोधिसत्वयात— ' आर्धपुत्र ! ' ' अथे जुसेली मन यागु कामना पूर्ण याना विज्याहुँ, जिं सल ठिक्क याना हये ' धका धया छन्दकं सलयागु सामान कया तवेलास वन, अन नं चिकं द्वारा च्याना चोंगु मत यागु प्रकाशं जज्ज- मान जुयाचोन उगु स्थानस, (बेलबुट्टागु) रेशमी चनवाया दुने, ना ना प्रकार शृङ्गार याना तःगु स्थाने आनन्द चोना चोंह्य अश्वराज (कन्थक) थयाह्य सलयातः स्वया विचार यात कि— " थों बोधिसत्व गृहत्याग याना विज्याइगु थ्वहे छको मात्र वस्पोलं सल गया विज्याइ; थों जिं थ्वहे कन्थक सल कसे याये माली " धका कन्थकयातः हापां परिशुद्ध जुइक बुरूसां छेना, बोधिसत्वयातः योग्यगु सुन्दरगु काठी कन्थकया शरीरे सजे यात । उगु बखते कन्थक अश्वराजया मती— ' थों जितः कसेयागु साज जा साप हे छागु स्वः, हापा लिपा थें मखु, थों बोधिसत्वां गृहत्याग याना विज्याइगु जुइ ' । धका खुशी जुया, न्यासीचाया, तःतः चोतं बल पिकया हिन्-हिने जुया हाल ।

अन वस्पोलं कन्थकया थास विज्याना, कन्थकया न्होने दना आज्ञा जुया विज्यात — “ तात ! प्रिय कन्थक ! थों छँ जितः चच्छि कटे याना ब्यु, जिं छँगु सहाय द्वारा बुद्ध पद लाना, देवतापिं सहितं, सकलसयातः तरे जुइगु उपाय याये ” धका थुलि आज्ञा जुया कन्थक याके आरोहण याना गया विज्यात । [उह्य कन्थक सल, शिरं नसें ह्विप्यँ थ्यंक भिच्य्याकु हाकःह्य, महा काय, बल-वेग सम्पन्न, शङ्ख समानं निक्खर तुय्यगु वर्णह्य जुया च्वन ।]

अन प्यह्य देवपुत्रपिसं कन्थकया तुतियागु टापे च्वना, टाप यागु शब्द रोके याना च्वन । कारण छु धालसा, कन्थकयागु टापया टक्-टक् शब्दं नगर हे थ्वइगु जुया च्वन, उगु टक्-टक् शब्दं राजपुरुष पिनि न्ह्यलं चाइ धका ।

तर राजपुरुषपिं सकलसयातं, वस्पोलयागु पुण्यया प्रभावं, देवतापिसं निद्रा देवीयात थोया हया, निद्रा देवीया बशे लाका तल ।

अन बोधिसत्त्वं कन्थक धयाह्य तुरङ्ग बाहन गया, ल्यू ल्यू तथा, वाचा जागु वखते, मूलगु ध्वाखास थ्यङ्कः विज्यात । उगु ध्वाखा धालसा, राजकुमारया हे निर्मित, ह्वापां नसेंहे छपा छपा खापायातः दोलछिह्य मनुष्य मदयेकं चायेके मफइगु खापा छुना, तिना तल । तर छुंहे धन्दा दुगु मखु, बोधिसत्त्वं महाबल सम्पन्नपिं दोलछिह्य किसिया ति बल दया विज्या-कह्य खः । अथे नं वस्पोलया मती— ‘ यदि थ्व ध्वाखा चायेके हे मफया वन धालसा, थ्वहे कन्थकयातः कर्ल कट्टाका, छन्दकयातः सलया न्हिप्यँ

ज्वंका, भिं च्याकु तजाः जुंया च्वंगु प्राकार (=पःखायातः) पुइक्क तींन्हुया वने ' धका मती दु ।

छन्दकया मती नं— ' यदि ध्वाखा चायेके मफुत धालसा, आर्य पुत्र यातः बोहले पाछाया, कन्थकयातः देपा पाखें ब्यकुं च्याना, थुगु प्राकार (=पःखायातः) पुइक्क तींन्हुया वने ' धका मती दु ।

कन्थकया मती नं— ' यदि ध्वाखा चायेके मफुत धालसा, जिं थःह्य मालिकयातः म्हे तुं गयेका, न्हिप्यं ज्वना च्वांह्य छन्दक नापं घाना, थुगु पःखायातः पुइक्क तींन्हुया वने ' धका हिवमत याना च्वंगु दु ।

अन बोधिसत्व ध्वाखां पिहाँ नं विज्यात, अन बोधिसत्वघातः लित छोये धका, मारं आकाशे च्वना, धाल कि— " हे पासा ! पिहाँ विज्याये मते, थनिं न्हसन्हुया दिने छंतः चक्ररत्न लाभ जुइगु दु, निदोल चिकिर धंगु द्वीप सहितं प्यंगू महा द्वीपया अधिपति जुये दइ । लिहाँ हुँ पासा ! ”

अन बोधिसत्वां थ स्वसे— “ छ सु ? ” धका न्यना विज्यात ।

अन मारं— “ जि वशवर्ती धयाह्य देवता ” धका जवाफ बिल ।

अन बोधिसत्वां— “ हे मार ! जिं नं थःतः चक्ररत्न लाभ जुइगु दु धका सू, छं कने मागु मद्दु, परं जितः उजागु राज्य मागु मद्दु, जिला थ्व ब्रह्माण्ड लोक धातुयातः त्याका बुद्ध जुयेगु इच्छा यानाह्य धका स्वः ”
(धका) थुलि मारयातः आज्ञा जुया, सलयातः न्ह्याका विज्यात ।

अन मारया मती— “ गपायचो अभिमानगु खँ 'ए' ध्वया, ' दयू ! ' छंगु तमासा स्वयेका जिं, छंगु चित्ते विषय कामना उत्पत्ति जुइवं, उथाय

छंतः जिगु इच्छा पुरे यायेका ” धका मौका ताके यासे मारं, मानु किपालु समानं हे मतोतुसे ल्यू ल्यू वन ।

अन बोधिसत्त्वां नं न्होने ध्यने धुंक्रुगु चक्ररत्नयातः, ई फायेगु प्रमाणां त्यागयाना, कामनां रहित जुसे पिहाँ विज्यात । उगु दग्घने आपाढ पुन्हीया उत्तराषाढ नक्षत्रस, वस्पोलया हानं कपित्तनगर स्वया विज्यायेगु इच्छा जुल, वस्पोलया चित्ते थुगु प्रकारं वितर्कं उत्पन्न जुइवां हे, महा पृथ्वी कुह्मालयागु घच्चा समानं कम्प जुया बोधिसत्त्वयातः विंतियात कि— “ महा पुरुष ! छलपोलं थःगु कार्यं सिद्धं मज्जू तले गुत्रेले हे लिफः स्वयेगु इच्छा याना विज्याये मते । ”

अन बोधिसत्त्व थःगु मार्गं लिना विज्यात । उगु वखते वस्पोलया न्होने हस दोल, ल्यूने हस दोल, जवे न्हस दोल, खवे न्हस दोल, प्रदीप (=मत) ज्वना च्वांपिं देवतापिं; हानं आपालं हे नाग, गंधर्व आदिपिसं दिव्य सुगन्धी, स्वाँमाः, सिन्हः, धूप आदि पूजा यायां वना च्वन । हानं आकाशे देवतापिसं, अघोर मेघ वृष्टि जुइगु थें पारिजात स्वाँ वर्षेथाना च्वन । हानं गन्धर्वपिसं वाद्य थाना सङ्गीत हाला वना च्वनगु मानु मेध गर्जे जुइगु बग्घते सागरे शब्द थ्वया च्वनी थें शब्दयागु गुञ्जायमान जुया च्वन । थुगु प्रकारं विज्याना, बोधिसत्त्व चच्छिया भित्ते ‘ शाक्य, कोलिय, रामग्राम ’ थ्व स्वाँगू देश पुला, वार-पार खुइगू योजन दुगु (अनोमा) धयागु नदीया तीरे ध्यंकः विज्यात ।

अन बोधिसत्त्वां नदीया किनारे दना छन्दकयाके न्यना विज्यात कि— “ हे छन्दक ! थ्वछु नदी ? ” धका ।

अन छन्दकं— “आर्यपुत्र ! श्व (अनोमा) नदी, धयागु स्वः ”
धका उत्तर बिल ।

अन बोधिसत्वया मती— “ जिगु प्रब्रज्या नं श्वहे अनोमा नदीस हे
जुइ ” धका, रिकाप द्वारा कन्थकयातः इशारा विया विज्यात; छन्दकं सल
यागु न्हिप्यं ज्वना तल, अश्वराज कन्थक तीन्हुया अनोमा नदीया पारी
थ्यंकः वन । थ्यनेवं बोधिसत्व सल म्हं क्वहाँ विज्याना, रेशम थें नरमगु
फिस दना विज्यासे छन्दकयातः आज्ञाजुया विज्यात— “ हे छन्दक ! आः
छं जिगु आभूषण तथा कन्थक ज्वना छ लिहाँ हुँ; जि चुडाकर्म
याना वने ” ।

थुलि आर्यपुत्रयागु बचन न्यना, छन्दकया चित्ते वैराग्य उत्पन्न
जुया, छन्दकं बितियात कि—

“ आर्यपुत्र ! जिनं चुडाकर्म याये ” ।

बोधिसत्वां— “ हे छंदक ! छं प्रब्रज्या (= चुडाकर्म) यायेगु खँ लहावे
मते, छ लिहाँ हुँ ” ।

छंदकं— “ आर्यपुत्र ! जि ताकालं दत, छलपोलयागु सेवा याना
चवना, थौं जि थुजागु शुन्यगु बन खुसिया सिथे छलपोलयातः याकःचा
तोता जि गथे वने ? आर्यपुत्र ! हृदयं हे फुगु मखु ” (धका) बिति
यायां हे छंदकं हृदयं विरह थामे याये मफया, हृदय तज्याइ थें चवना वल,
पुलिं चुया ’ शिर क्वछुना हिक्क-हिक्क लंक ख्वया चवन । हानं अश्वराज
कन्थकं नं, छंदकं विरह यागु खना, ‘ मालिकँ तोता विज्याइन ’ धका
सिइका, अन कन्थकं नं नुगः यागु विरह थामे याये मफया, ह्य थर थरं

खाका, मिखां ख्वभि सो सो वयेका, थःह्य मालिकया तुति पालिस मे
फ्यत्तु फ्यया, मालिकयातः मायां क्यङ्का खोया च्वन ।

विचारा कन्थकं बचन प्रकट याये मफुगु जुयाच्चन । यदि खँ ल्हाये
फुगु जूसा छु छु धाइगु जुइ वं थःह्य मालिकयातः । छुयाय ! खँ ल्हाये
मसःया निम्ति, ह्य जक थर थरं खाका, मालिकयागु तुति पालि फ्यत्तु
फ्यया ख्वया, विरह अग्निं दाह जुइका च्वन ।

उगु बखते बोधिसत्वया चित्ते- ‘अथेयायेमा-थथेयायेमा मंत,
छन्दक नं मायां क्यंका खोया क्यन, कन्थक नं मायां क्यंका खोया च्वन ।
अमिसं विरह यागु खना बोधिसत्वया चित्ते नं माया लगे जूथे चोंका
विज्यात; अन वस्पोलं थःगु मनयातः बोध यासे, कन्थकयातः देपा लाहातं
म्हे पित्तु पिया, जवगु लाहातं मनचा जोना, आज्ञा जुया विज्यात ।

“ हे कन्थक ! छु छाय खोया ? आ जि थन थ्यन, आः जिं छिमितः
तोता वना बुद्धपद लाना, जगत उद्धार जुइगु उपाय याःवने त्यना, छंतः
जक उद्धार मयाइला ? खोये मते ! धिर्ज या ! ” धका, कन्थकयातः बुभे
यानालि, देपा लाहातं कन्थकयागु लगाम जोना, जवगु लाहातीं, भोस्सुना
खोया च्हांह्य छन्दकयागु शिर जोना, थना, आज्ञा जुया विज्यात ।

“ हे छंदक ! छु खोगुलिं कन्थक नापं ह्य थर थर खाका खोल, दँ !
खोये मते ! छिमितः लिहाँ हुँ धयागु छाये धालसा, छनं चुडाकर्मयातः
धालसा, छेंस सुनां खवर ब्यू वनिइ ? हानं छगू छु धालसा, छिपिं नापं घाना
जुयां, जिं बोधिज्ञान लाये फइ मखु । उकिया निम्ति हे छंदक ! छिमिसं

जिगु मङ्गल कार्यस विघ्न याना विये मते दँ ! धका थना, बोधिसत्त्वां थःके
च्चांगु अलङ्कार त्वया अलङ्कार व सल, छंदकयातः लःल्हाना विया विज्यात ।

अन वस्पोलं— “ आः जिगु थ्व; ताताः हाकःगु केश, भिक्षुपित्त योग्य
मजू ” धका विचार यासे, केश, त्वाल्हायेगु मेगु छुँ मदया, थःगु खड्गं
हे केश त्वाल्हाना विज्यात । अनंलि वस्पोलया शिरे केश, सिर्फ निलांगु
प्रमारां ल्यना जव पाखें चात्तुला=कुलि-कुलि चिना, शिरे हे प्यप्पुना वन ।
[निर्वाण मजूतलें हे, वस्पोलया केश उलित्तुं जुया चोन] । ग्वाय, दाढि नं
गथे खानागु अर्थेंतुं जुयाचोन । हानं लिपा केश, ग्वाय, दाढि, खाये मागु
मखुत ।

अन बोधिसत्त्वां थःगु केश त्वाल्हाना, केशयागु प्वाँय जोना, मतीं
मतीं अधिष्ठान याना विज्यात कि—

“ यदि जि निश्चय नं बुद्ध जुइगु खः धयागु जूसा, थ्व केश आकाशे
हे थाना चोनेमा ” धका मती तथा, केशयातः आकाशे तिना छोया
विज्यात । उगु केश, योजन भर थहाँ वना, आकाशे संतुं थाना चोन ।

अन इन्द्रं, दिव्य दृष्टीं खना, उगु केशयातः उत्तमगु रत्न-मय पात्रे
तया, (त्रयस्त्रींश) धयागु स्वर्ग-लोके यंका, चूडामणि चैत्य स्थापना
याना तल ।

धुखे हानं बोधिसत्त्वया मती— “ थुगु काशीदेशयागु वस्त्र नं भिक्षु
पित्तः योग्य मजू ” धका विचार याना विज्यात । अन (घटिकार) धयाह्य
ब्रह्माया मती— “ थौं जिह्व पुलंहा मित्रं गृहत्याग यासे चुडाकर्म याना

विज्यात, वरुपोलयातः जिं भिच्छुपिंतः मागु अष्ट परिष्कारं यंका विये ”
धका अष्ट परिष्कार ज्वना वया बोधिसत्वयातः दान यात ।

[ध्व गुह्यखः (घटिकार) ब्रह्मा धयाह्य, हापा काश्यप तथागतया
समययाह्य मित्र जुया च्वन ।]

अन बोधिसत्वां, घटिकार ब्रह्मां दान व्यूगु अष्ट परिष्कार धारण
याना, भिच्छुया भेष कया, छन्दकयातः आज्ञा जुया विज्यात कि— “ हे
छन्दक ! छ लिहाँ वना राज दरवारे माँ बौ पिंतः जि आनन्द हे जू, हानं
बोधिज्ञान लाना माँ बौपिं नाप ला वये धाल धका जिगु समाचार खँ
न्यंकाव्यु ” धका ।

अन छन्दकं थुगु प्रकार यागु बचन न्यना, शोक अग्नि दाह जुयाचोंगु
हृदयगातः घानाः शिर कोछुना बोधिसत्वया चरण कमले बंदना याना,
तथा प्रदक्षिणा याना, कन्थक ज्वना लिहाँ वन ।

अनंलि छन्दकं नं, कन्थकं नं, निह्य शोक युक्तगु हृदय घाना, ख्व ख्वां
वना, अनोमा नदी पार तरे यायेतः हानं न्हापार्थे हे छन्दकं निह्यं ज्वंका
तीन्हुया पार तरे यात, पार तरे नं जुल, अन कन्थकं— “ न्हापा जि थनं

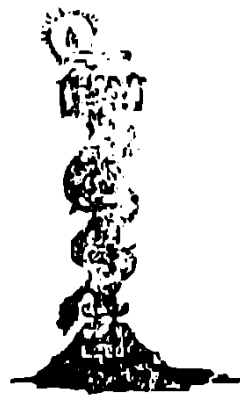
अष्ट परिष्कार धयागु— “ गुलुपा, चीवर, अंत्रवास, कमरे चीगू ,
हानं अन्यता । खोचा, लख चालनी, मुलु,
हानं सङ्घाटि नं अष्टता ” ।

पात्र = गुलुपाः, चीवर = गा, सङ्घाटि = निबःदुगु चीवर, अंत्रावासक
= जामा, कमरबंध = जँस चीगु , खोचा, मुलु, लः चाले यायेगु; ध्व च्याता
प्रकारयातः अष्ट परिष्कार (भिच्छु यागु सामान) धाइ ।

वनागु बखते जितः गया विज्याकह्य महापुरुष हानं दर्शन लायेगु आशा मन्त " धका पलख अन हे अपशोच यात, क्रमशः भं भं हृदयस शोक अग्नि दाह जुया वल, मिखां नं छुं हे खने मदया वन, अन हे भाराक्क गोतुला, हृदय नसें प्यपा तुतिं थररं खाना वल्ल, बिरह सह याये मफया अन हे नुगःचु तज्ज्याना प्राण त्याग यात । [अनोमा नदीया किनारे अश्व देह त्यागयाना, त्रायत्रिंश स्वर्गलोके वना, (कन्थक) धयाह्य देवता जुया च्वं वन ।]

अन छन्दकं— " आर्यपुत्रया निम्ति हे शोकं परिपूर्णा हृदय जुयाच्च्वंह्य आः भन कन्थक नं प्राण त्याग याना वंगु बखते भन निता शोकं दाह जुइका, ख्व ख्वां राजकुमारया आभरण पो छपो पा छाया, न्यासि वनेगु हे सामर्थ्य मदया भवाक्ला-पाक्ला जुइक कपिल नगरे लिहां वन ।

इत्यादि यौवन व संन्यासयागु संचित्त खँ, पाली भाषानुसार ललित विस्तर " बोधिचर्या " स प्रथम खण्डया पञ्चम अध्याय समाप्त जुल ।

६ सिद्धार्थ बोधिसत्वया तपस्या व बुद्धपद लाभ ।

नमो बुद्धायः । नमो धर्मायः । नमो सद्भायः । अनंलि बोधिसत्त्वं
 चुडाकर्म याना विज्याना वहे देशे (अनूपिया) धयागु आम्रवने, हसन्हु
 तक चुडाकर्मयागु सुख अनुभव याना विज्यात । अनंलि हानं छन्दुं हे
 सुइगू योजन मार्ग न्यासि विज्याना, राजगृह नगरे दुहाँ विज्यात । अन
 वस्पोलं भिक्षाचार याना विज्याकगु बखते दयाच्चक नगरवासीपिं, बोधि-
 सत्वयागु रूप वर्ण खना, मानु छगू प्रकारया तमासा जुया च्वन । थुगु
 खबर राजा विंविसारं सिल कि— “ थुगु प्रकारयाह्य पुरुष छह्य नगरे
 भिक्षाचार याना च्वन ” धका । अन राजा विंविसारं महलथा बुर्जास वना
 स्वया, बोधिसत्व खना, आश्चर्य जुया, राजपुरुषपित्तः सम्बोधन याना आज्ञा
 विल— “ तात ! छिपिं वना सो हुँ ! यदि उह्य पुरुष अ-मनुष्य खत धालसा
 नगरं पिने थ्यने वं अन्तर्धान जुया वनी; यदि देवता खःसा, आकाशं
 ब्वया वनी, यदि नाग जूसा पृथ्वीले स्वत्तुना डवे जुया वनी; यदि मनुष्य
 हे खत धालसा, लाभ जूगु भिक्षा भोजन याइ । जूगु खँ जितः कंवा, हुँ ! ”
 धका छोया विल । अन अमिसं राजायागु आज्ञा अनुसारं बोधिसत्वया
 ल्यू ल्यू वना सो वन । अन बोधिसत्व नं लाभ जूगु भिक्षा ज्वना, “ आः
 गात, थुलि दत्त धालसा याकचायातः गाहे गा ” धका, गनं दुहां विज्याकगु
 खः अनं हे पिहाँ विज्यात । पिहाँ विज्याना पारडव पर्वतया छाँया दुगु थासे
 पूर्व पाखे स्वसे भोजन भपा विज्यात । उगु भोजन धालसा ना ना प्रकार
 यागु भोजन ल्वाक-ज्याना च्वंगुया निर्मित वस्पोलया भोजन भपा विज्यागु
 बखते, वाक्की वइ थें च्वना वल । छाय धालसा-राजदरवारे उजागु ना ना
 प्रकार ल्वाक ज्यागु भोजन धयागु स्वया विज्याये हे मनंगु, थौं उजागु

ललितविस्तर

बुद्धगया
बुद्धस्व प्राप्त याना विज्याकगु थास

प्रकारगु भोजन भपा विज्याकगुलिं, वाक्की वइथें जुल । उगु बखते वस्पोलं थःतः थमं— “ सिद्धार्थ ! छ ना ना प्रकारया उत्तम उत्तम भोजनं परिपूर्णागु कुले जन्म जुया नं, भिच्चा फवना नया जूह्य भिच्चु छह्य खना, ‘ जिनं गुबले थथे जुइ दइ ? ’ धका विचार याना गृहत्याग याना वया, आः छ छु जुल ? ” धका थुगु प्रकारं बोध याना, घृणा जुया च्वंगु चित्तयातः दमन यासे भोजन भपा विज्यात ।

अन स्वया च्वांपिं राजपुरुषपिसं, उगु खबर राजा विंविसारया हजुरी वना जाहेर यात । राजां, दूत पिनिगु खँ न्यना, तुरन्त नगरं पिहाँ वया, बोधिसत्वया थास वना, बोधिसत्वयाके प्रश्न न्यन— “ भो महापुरुष ! छलपोल सु खः गुह्य खः ! छलपोलयागु रूप-वर्ण स्वयबले जा, साधारण मनुष्ययागु रूपथें मच्छां; निश्चय नं राजपुत्रयागु आकार थें च्वं । ”

बोधिसत्वां— “ खः राजा ! जि कपिलवस्तु महानगरया भूमिपति राजा शुद्धोदनया पुत्र सिद्धार्थकुमार, बुद्धपद लाना, तृष्णा रूपी सागरे दुना च्वांपिं प्राणिपितः उद्धार यायेगु कामना याना जुयाह्य खः ” ।

राजा विंविसारं— “ हाइ ! अपशोच !! उलि तधंह्य राजपुत्र जुया नं, यौवन अवस्थाया बखते, दया च्वक सुख परित्याग याना, दरिद्रपिसं थें भिच्चाया भरं ज्यू पाले याना, दुक्ख सिया विज्यात । महापुरुष ! छलपोलं मत्यवं हे गृहत्याग याना विज्यात, आमगु वैश तिनिम्हं, आम ज्ञान धारण याना विज्याये मत्यःनि । जिगु विन्ति न्यना विज्यायेगु जूसा, जिगु राजमहले विज्याकि नु; जिगु राज आदि दया च्वक्क धन-माल नं छलपोलं हे भोग याना विज्यायेगु इच्छा जूसां भोग याना विज्याहुँ ” । थुगु प्रकारं

राजा विंविसारं थःगु दया चक्क धन ऐश्वर्य अर्पण याना बिलं नं, अन बोधिसत्त्वं आज्ञा जुया विज्यात कि— “ महाराज ! जितः न वस्तुयागु कामना दु, न राज्ययागु कामना दु, जि जा महा उत्तम जुया च्वंगु “ बोधि-ज्ञान ” या निर्मित्त दया चक्क फुकं त्याग याना वयागु खः, यदि जिके राज्य-ऐश्वर्ययागु कामना दुगु जूसा, पुरे मजू धयागु छुं हे मद्दु, महाराज ! उकिया निर्मित्त जितः राज्य-ऐश्वर्य आदि छुं हे मागु मखु । थुलि बोधिसत्त्वं आज्ञा जुया विज्याकगु बखते राजाया म्हुतुं मेगु खँ पिहाँ वयेगु मार्ग वन्द जुल । अन राजां, बोधिसत्वयागु हिक्मत खना आश्वर्य जुया, बोधिसत्व याके वितियात कि— “ महापुरुष ! यदि छलपोल बुद्ध जुया विज्यात धालसा, हापालाक थन निं विज्याहुँ ” ।

[थुलि थन संचित्त मात्र च्वयागु जुल । पूर्ण जुइक-प्रब्रज्या सूत्रया अर्थ कथा-ग्रन्थे दु]

अनंलि बोधिसत्व क्रमशः भूमण यासे, आलार-कालामया आश्रमे थ्यंकः विज्यात । थ्यंका आलार-कालाम याके शिच्चा कया, योग-समाधि याना विज्यात । अन वस्पोलं (अकिञ्चञ्जायतन) धयागु समाधि प्राप्त याना विज्यात । अन बोधिसत्त्वं, आलार-कालाम याके न्यना विज्यात कि— “ आचार्य ! थुगु समाधि जा जिं सिल कि ‘ लोके छुं हे मद्दु ’ धका आरम्भण जुइगु (अकिञ्चित् अन्य आयतन्=अकिञ्चञ्जायतन) धका ” ।

आलार-कालामं धाल- “ साधु ! धन्य छंगु ज्ञान शक्ति, छं आम समाधि याकनं हे सियेका काल, गुलिखः जिं सियेका तयागु, वस ! उलि हे का, अनं च्वस मेगु समाधि मन्त ” ।

अन बोधिसत्त्वां “ थुलि ज्ञानं जा निर्वाण पद लाइगु मखु ” धका, अन नं बोधिसत्त्व उद्दक-रामपुत्रया आश्रमे थ्यंक्र विज्यात । अन नं वस्पोलं (नैवसंज्ञा नासंज्ञा) धयागु समाधि सयेका विज्यात । अन वस्पोलं, उद्दक रामपुत्रयाके न्यना विज्यात— “ आचार्य ! थुगु समाधि जा जिं सिल कि— “ गुगु खः आरम्मण उके ‘ न संज्ञा दु धायेफु, न मदु धका धायेफु ’ दु धाये धालसा मालां मलू, मदु धका धाये धालसा आरम्मण दु ” थुगु प्रकार यागु (नैवसंज्ञा नासंज्ञायतन) धका । आः अनं च्वेयागु समाधि गथे खः ? धका न्यना विज्यात ।

उद्दक-रामपुत्रं खुसी जुया धाल— “ धन्य ! धन्य ! ब्रह्मचारी ! जि थुलिमहिं शिष्यपिं दु, गुलिखे समय=गुलिखे दँ विते जुया वने धुंकल, थौं तक नं थुगु समाधि प्राप्त याये फुगु मखुनि, छं ला तुरन्त हे प्राप्त याना काल । थुलि हे का समाधि धयागु अनं च्वे मेवगु याये मानिगु कार्य छुं हे मन्त ।

अन बोधिसत्त्वया मती— “ थुलि ज्ञानं नं बोधिज्ञान मलानि ” “ थ्व उद्दक-रामपुत्र नं संसार चक्रे हे तिनि ” धका अन नं बोधिसत्त्व उरुवेलस थ्यंक्रः विज्यात ।

[अन हानं कौण्डिन्य, वप्प, भद्रिय, महानाम, अश्वजित, न्याह्न परिव्राजकर्पिं नं, ग्राम, सहर राजधानीस भित्ताचरण यायां, अन हे उरुवेलस थ्यंक्र वन । अन अपिं न्याह्नसया आशा गुजागु धालसा— “ थ्वस्पोल महापुरुष ज्ञान शक्ति बल्लाह्म खः, हानं थ्वस्पोल बुद्ध जुइगु पारमी दुह्म खः, ” धका कौण्डिन्यं गृहस्थया समये हे, सिद्धार्थकुमारयागु नाम करण

बले जोतिष स्वया सियेका तःगु दु । उकिया निम्ति आः हे बुद्धपद लाना विज्याइला, भतीचा लना बुद्ध जुइला ? धका, थुगु प्रकारं आशा यासे, खुदँ, तक न्याह्मसेनं मामागु कार्यक्रम यासे, बोधिसत्वयागु सेवा याना च्वन ।]

अन बोधिसत्त्वां दुष्कर (=याये थाकुगु) तपस्या यासे, अचत, हामो यागु भरं जीवयातः रक्षा यासे तप याना विज्यात । क्रमशः वसपोलं उगु आहार नं तोता विज्यात । तर अन वसपोलयातः देवतापिसं चिमिस प्वालं 'ओभधातु' धयागु औषधि द्रुत छोया विद्या च्वांगुलिं वसपोलयागु प्राण रक्षा जुया च्वन । अथेनं निराहार जूगुलिं, अत्यन्त हे दुर्वल जुया वन । अन बोधिसत्वयागु सुवर्ण-वर्णागु शरीर नं मलीन जुया वन; हानं दया च्वांगु महापुरुष लक्षण नं सिये मदया वन । उगु बखते बोधिसत्त्वां छको, श्वास वन्ध यासे 'प्राणायाम' धयागु समाधि याना विज्यात, शरीरे च्वांगु प्राण वायुयातः थकया ब्रह्माण्डे यंका मुना विज्यात । उगु बखते बोधिसत्वया प्राण-वायु ब्रह्माण्डे लासेंली, बेहोश जुया अनन्तुं चत्ता वाना च्वना विज्यात । उकें हे गुलिं गुलिं देवतापिसं धाल- " काकाका श्रमण गौतम जा बोधिज्ञान मलावं हे प्राण त्याग यात " धका, थुके बोधिसत्त्वां विचार याना विज्यात कि- " थुगु दुष्कर चर्या नं बोधिज्ञान लाइगु मार्ग मखु " धका, दुर्वलगु शरीरं दुख-कष्ट भोग यासे, ग्रामे२ विज्याना भिक्षाऽचार यासे भोजन भया विज्यात । थुगु प्रकारं याना विज्यासेंलि, बोधिसत्वया शरीर हानं ह्यापा थेंतुं लक्षणादिं वर्ण परिपूर्णा जुया वल ।

अन कौरडन्यादि न्याह्म परिव्राजकपिसं विचार यात कि- " खुदँ तक दुष्कर चर्यायात नं बुद्धपद लाये मफु आ जा भं ग्रामे२ वना, भिक्षा फोना नया जुयां बुद्ध गुबले जुइ ? आ जा थ्व लोभी जकं जुल, थ्वया तप

भङ्ग जुल, थ्व व लिसें आशा याना, नापं च्वनांगु ठीक मजुल; थ्व जा गथे- ' मो लहुयेत सीतयागु जलविन्दु मुनेगु आशा याये थें ' जुल । थ्वया नाप च्वनां आशा पूर्ण जुइ मखु " धका, बोधिसत्वयातः तोता, थ्व थ्वगु पात्र, वस्त्र, कया, अन नं भीं च्यागू योजन मार्ग वना, ऋषिपतन मृगदावने वना च्वन । इत्यादि

उगु बखते सेनानी धयागु थासे, सेनानी कुतुम्बीया गृहे जन्म जूह्य सुजाता धयाह्य कन्या छह्य दया च्वन । उह्य कन्याया यौवन जाया वसेंलि, चर-मा छमायाके वर-दान फवना तःगु दु ।

यथा:- " यदि जितः जोलिं-जोह्य पुरुष स्वामी लाना, उह्य स्वामीया कुले च्वना, प्रथम जित पुत्र लाभ जुल धालसा, देँ छको लखछिर् धन खर्च याना पूजा या वये " । धया गथे अथे हे सुजाताया इच्छा पूर्ण नं जुल । थुखे बोधिसत्वया नं दुष्कर चर्या यासे खुदँ दसेंलि, उखुन्हुया दिने रात्रिस न्याता प्रकारं स्वप्ना खना, " आज्ञा जि निश्चय नं बुद्ध जुइ जुल " धका, मती विचार लुइका विज्यासे रात्रि बिते जुइवं, मागु कृया-कर्म सिधयेका, भिक्षायागु समय विचार यासे, [सुजातां वरदान फवना तःगु सिमा गुगु खः] व हे सिमाया मूले विज्याना, थःगु ' प्रभा ' द्वारा सिमा छमां उज्ज्वल जुइक फेतुना विज्याना च्वन ।

उखे हानं सुजाताया बैशाख पुहीया बखते पूजा यायेगु इच्छां, ह्यापां दोलछिह्य ' सा ' यात यष्टि-मधु धयागु बने जयेके छोया, उलि सायागु दुदु न्ह्याना, न्यासलह्य सायातः त्वांका । हानं न्यासलह्य सायागु दुदु न्ह्याना

निसलत्या यातः त्वांकल । थुगु हे प्रकारं सायागु दुदु सायातः त्वांका, फिं
खुह्न सायागु दुदु च्याह्न सायातः त्वांकल, थुगु प्रकारं याना वहे च्याह्न सा
याके दुदु न्हाना, खीर थुया, सुजातां वेशाव पुन्ही खुन्हु प्राते हे पूजा
यायेगु इच्छा याना दासीयातः सःता धाल कि— “ हे मयजु ! छ वना
याकन देवस्थाने सुघर सफा याना वा हुँ ! धका ।

अन पूर्णा धयाह्न दासीं— “ ज्यू हवस ” धका, वना, सफा याः वने
धका वन । वना स्वगु बखते, वरमाया मूले, पूर्व पाखे स्वसे प्रभा युक्तह्न
बोधिसत्व फेतुना विज्याना च्वांगु खना... अन पूर्णा विचारयात कि—
“ थौं धालसा वृक्ष देवता, थःगु हे लाहातं पूजा ग्रहण यायेतः प्रकट जुया
विज्याना च्वन ” धका, तुरन्त लिहाँ वना, पूर्णा-दासीं सुजातायातः खवर
व्यू वन, आर्य ! “ थौं वृक्ष देवता प्रकट जुया च्वन । धका

अन सुजाताया मती, दासीं धागु खँ न्यना, अतिकं खुसि जुसे दासी
यातः धाल— पूर्णा ! धार्थे हे खला ? यदि... थ्व खँ धार्थे हे खः धयागु
जूसा, थनि नसें हे छ जिगु कडीं छुटे जुल, हानं छ थ्व छँया जेष्ठ पुत्री
जुया च्वँ ” धका म्हायमचायातः थें, वस्त्रादि आभरणं पुंकल ।

धनंलि सुजातां सुवर्ण पात्रे खीर तथा, सुवर्णयागु हे पुसां तोकपुया,
उत्तमगु वस्त्रे पोचिना, थम नं सुन्दरं अलङ्कारं तिया, खीर पात्र ज्वना
पूजा याः वने धका वन । अन सुजातां यानं नसें हे, पूर्व दिशां प्राते सूर्य
उदय जुया च्वंगु थें प्रभा दुगु सुवर्ण-वर्णाह्न बोधिसत्व खना -- “ धन्य !
धन्य ! जिगु भाग्य, पूर्णा धागु ख हे खः, थौं वृक्ष देवता प्रकट जुया

विज्यात ” धका, अनं नसें हे आदर याना पात्रयागु पो लाहातं ज्वना, शिर क्वल्लुना, बस्त्रं धू मव्वयेक, बस्त्र सहाले याना, नरमगु चालं वना, पात्र यागु पो फ्यना, सुवर्णयागु भारीं सुगन्धी पुष्पयागु लः हया, बोधिसत्वया न्होने दना च्वन । अन बोधिसत्वां पात्र (=गुलुपा) मखना, जवगु लाहातं जल कया विज्यात, अन सुजातां खीर दुगु सुवर्णया पात्र, वसपोलया लाहाते अर्पण याना बिल । अन बोधिसत्वां सुजातायागु खा स्वया विज्यात । अन सुजातां— “ आर्य ! जिं थ्व पात्र समेतं छलपोलयातः प्रदान यानागु जुल, थुगु भोजन कासे, छलपोल माःगु थासे प्रस्थान (=गमन) याना विज्याहुँ । थुलि धया पात्र लःल्हाना पञ्चांग प्रणाम याना, हानं छु धाल धालसा— “ आर्य ! गथे जिगु मन कामना पूर्ण जुल, अथे हे छलपोलया नं मन कामना पूर्ण जुयेमा ” धका थुलि धया, लखछि मूल्य वंगु सुवर्ण पात्रयातः, मानु पुलांगु ली यागु पत्रु थें, अनं तुं त्याग याना लिहाँ वन ।

अनंलि बोधिसत्वां, खीर दुगु पात्र कया, निरञ्जन नदीया तीरे विज्यात । अन घाटे पात्र दिका, स्नान याना, पूर्व पाखे स्वया फेतुना विज्याना, उगु खीरयातः पीगु प्ये याना, भोजन भपा विज्यात । भोजन भप्ये धुंका सुवर्णयागु पात्र जक नदीस वांछोया विज्यात ।

अनंलि बोधिसत्व पुष्पं शोभा दया च्वांगु शाल बने, ह्विच्छि विहार याना विज्यात, संध्या समये, अनहे बोधिबृत्तया मूले विज्याये धका विज्यागु बखते, तृण क्वबुया वया च्वंह्य श्रोत्रिय धयाम्हं बोधिसत्वयातः तृण च्याम्हू दान यात; बोधिसत्वां उगु तृणयातः कया यंका, मण्डपस

प्रदक्षिणा (= चाउला), पूर्व पाखे च्वना, पश्चिम दिशा पाखे स्वमे दना विज्याना, विचार याना विज्यात कि— “ थुगु स्थान सकल वृद्धपिसं सेवन याना विज्याकगु स्थान खः, ध्वहे स्थान दुक्खया विनाश जुहुगु स्थान ग्वः, धका सिङ्का विज्याना, तृण म्हुयागु च्वका पाखे ज्वना, हा हा याना विज्यात; अन उगु तृण गजागु आकार जुया च्वन धालसा, शिन्निनह्न चित्रकारं हे नं च्वयेगु शक्ति दइ मखु । बोधिसत्त्वां बोधिवृत्तयातः ल्यूने लाका, उगु तृणयागु आसने फेतुना, बज्रासन याना, शरीर तप्यंक्क तथा, ध्यान मुद्रा याना, ध्यान दृष्टि कना, स्मृतियातः जाग्रत याना, चित्तयातः दृढयाना विज्यात कि— “ यदि...थन हे जिगु छेंगू, नस्सा व क्वें जक वाकि जुइक गना वन धालसा नं, सम्यक संबोधिज्ञान मलासें, थनं जि दने मखु ” थुगु प्रकारं अधिष्ठान याना, फेतुना, ध्यान याना विज्यात ।

उगु बखते मारं विचार यात कि— “ सिद्धार्थकुमार जिगु वन्धनं पिहाँ वनेगु इच्छा याना च्वन । श्रयातः गन पित छोयेज्यू ” धका विचार यासे, थःह्न सेना पिनिगु थासे वना, बोधिसत्त्वयागु खँ कना, मार घोषणा याका, सेना सहित मार, बोधिसत्त्वया थास वने धका पिहाँ वल । -क्रमशः मारगण बोधिमण्डप थ्यनीर्थे च्वांगु बखते हे मारया सेनातय तुतियागु कदम लिखि चित्त; जव बोधिसत्त्वया न्होने थ्यन, अन मारया सेनात छह्न हे थातं च्वने मफुत, सेना सहित मार बिसे वन । अन मारं सेनातयतः धाल कि— “ तात ! श्र सिद्धार्थया समानं तेजधान मेपिं सुनं मदुं, उकिया निर्मित्ति भिपिं वयागु न्होने पाखे च्वना युद्ध याये फइ मखु, ल्यूने च्वना यासा जक फइ ” धका सलहा यात ।

अन बोधिसत्त्वां मारगण खना, मती बिचार याना बिज्यात कि— “ थ्व पिं थुलिमछि सेना सहित मारं, जितः याकचाह्यसयातः, दुक्ख वियेतः प्रयत्न याना च्वन । जि धालसा थन माँ, बौ, दाजु, किजा, धका सुं हे नं दुगु मखु । सिर्फ जि जा, भित्ता पारमी [=(१) दान पारमी; (२) शील पारमी; (३) निष्क्रम पारमी; (४) प्रज्ञा पारमी; (५) वीर्य पारमी; (६) क्षान्ति पारमी; (७) सत्य पारमी; (८) अधिष्ठान पारमी; (९) मैत्रि पारमी; (१०) उपेक्षा पारमी; थ्वहे जकं अनेक जन्म न्ह्यो नसें पालन याना तथापिं इष्ट मित्रपिं खः, थ्वहे भित्ता पारमितायागु सहाय द्वारा हे जिं थ्व गुह्य खः सेना सहित मारयातः जीते याये ” धका, बोधिसत्त्वां उगु दशपारमितायातः लुमंका बिज्यात ।]

अन मारं ल्यूने तापाक् च्वना, लोहँ आदिं नाना प्रकारया शस्त्र— अस्त्र, जिगी जिगीं. क्वागु खरानी, हानं अधङ्कारगु मेघ सहित जल-वृष्टि, वाफय आदिं वयेका, नाना प्रकारं प्रहार यानाहलं नं बोधिसत्वयातः विसिके छ्वये मफु; मफया हानं बोधिसत्वयाथास वना मारं धाल—

“ हे सिद्धार्थ ! छ थ्व आसनं दना हुँ, थ्व आसन-छ च्वनेगु आसन मखु; थ्व जा जिगु आसन धका खः ” धका धाल ।

अन बोधिसत्त्वां मारयात— “ हे मार ! न छं दशपारमिता पूर्ण यागु दु, न दश उपपारमिता०दु, न दश परमार्थ पारमिता०दु; हानं न तधंगु न्याता प्रकार [धन परित्याग, सन्तान०, स्त्री०, शरीर०, जीव परित्याग, धयागु] पञ्च महापरित्याग यागु दु, न लोकें हित जुइगु कार्य यागु दु,

न ज्ञानयागु उत्तम-धर्माचरणा यागु दु; उकिया निर्मित्ति थ्व आसन अंगु जुड मखु; थ्व आसन जिगु हे खः ” धका थया विज्यात ।

मारं— “ हे सिद्धार्थ ! अं लु दश पारमिता पूर्ण यानागु दुला ? यदि दु धयागु जूसा, सात्ति सु दु ? ”

बोधिसत्त्वां— “ जिं हाचः कनागु दान-आदिं दश पारमिता पूर्ण याना वयागुया सात्ति, थ्व हे गुगु खः महापृथ्वी जकं दु ” धका, बोधिसत्त्वां चीवर उला, लाहा पित कया, भूमिस थिया (भूमि स्पर्श याना) आज्ञा जुया विज्यात ।

“ भो वसुन्धरादेवी ! जिं दश पारमिता आदिं आपालं पूण्यकर्म याना वयागु दु धयागु जूसा, अं थुके सात्ति वके याना विये माल ” धका, आज्ञाजुया विज्याकगु बखते, भूमिं वसुन्धरादेवी प्रकट जुया वयेवं हे, मारया सेना सहित, उखेला-थुखेला मदयेक चिच्चा दना बिसे वन ।

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वां मारयातः त्याका, जय जुया विज्यात । उखुन्हू यागु दिन धालसा वेशाख पुह्नी जुया च्वन, उखुन्हूया दिने हे वसपोल बोधिसत्त्वां, रात्रिया प्रथम यामे ‘ पूर्वानुस्मृति ’ धयागु— पूर्व जन्मयागु (अनन्त जन्मयागु) खँ— “ जि फलानागु जन्म, फलानागु कुले जन्म जुल; अन जिगु नाम फलानागु जुल वर्ण थुगु प्रकारयागु. थुगु प्रकारं कुशल-धर्म याना, थुह्य थुह्य जि मित्रपिं दु, थुलि तक जीवित जुल, अन हानं फलानागु कुले वना जन्म जू वन, अन नं थुगु थुगु प्रकारं जुल ” धका वृत्तान्त खँ स्मरण जुया मध्यम यामे ‘ दिव्य चक्षु ’ दया वथा, संसार यागु, स्वभाव-धर्म खने दया वल—

यथा:— “ संसारे प्राणिपिं जन्म जुयावं च्वन, मरण जुयावं च्वन, ल्यायेह्म-ल्यासे जुयावं च्वन, बुढा-बुढी जुयावं च्वन, हानं न्हू न्हूगु वस्तु दयेकावं च्वन, स्यना वनावं, च्वन, हानं वखतेर ख्वयावं च्वन, हिलावं च्वन, थुगु प्रकारं संसारे जुया च्वंगु, मानु न्होने सतुं, पुखुली जल-वृष्टि जुइगु बखते, गथे ‘ पीजा ’ उत्पन्न जुयावं च्वन, विनाश जुयावं च्वन, अथे हे उगु हे प्रकारं संसार चक्रया प्राणिपिं नं ‘ गुलिंर उत्पन्न जुयावं च्वन, गुलिंर विनाश जुयावं च्वन, उत्पन्न जु जुं, विनाश जु जुं, अनित्य जुया च्वंगु खना विज्यात ।

हानं ‘ अपाय ’— धयागु दुर्गति (नर्क, प्रेत, तिर्यक, असूर गति) यापिसं दुक्ख भोग याना च्वंगु नं०, हानं ‘ सुगति ’ धयागु— ‘ मनुष्य, चतुर्महाराज, तावतिंस, यामा, तुसीत, निम्माणरति, परनिम्मिमत वसवत्ति देवता, (थ्वहे) हसतँयागु स्वभाव-धर्म नं खने दया वल ।

हानं ‘ साकार ब्रह्म भूवन ’ धयागु— १ ब्रह्म परिसज्ज, २ ब्रह्म पुरोहित, ३ महाब्रह्मा, ४ परित्ताभा, ५ अपमानाभा, ६ अपमानासुभा, ७ आभस्सरा, ८ परितसुभा, ९ सुभकीन्हा, १० वेहफल, ११ असञ्जसत, १२ अविहा, १३ अतप्प, १४ सुदस्स, १५ सुदस्सी, १६ अकनिट्ट, भिं खुतँ—

हानं ‘ निराकार ब्रह्म-भूवन ’— ‘ आकासानञ्जायतन, विज्जाणञ्जायतन, अकिञ्जायतन, नेवसञ्जा नासञ्जायतन, (थुगु प्यतँ) समेतँ ब्रह्मलोक प्यतँ, सुगति न्हसतँ, अपाय गति प्यतँ, जम्मा- ३१ सुइछतँ भूवन दु, थ्वपिं सुइछतँ भुवनयागु, दयाच्चवँक्क फुक्क, दुक्ख, सुख, शील, स्वभाव, हेतु, फल, आयु, फुक्कं हे खनेदया वल ।

अन्तिम यामे प्रत्युत्समुत्पाद (परम मोक्ष ज्ञान) धयागु- ' अविद्या [कुशलाकुशल मस्यूगु] या हेतुं संस्कार [पाप पुण्य,] दत्त, संस्कारया हेतुं विज्ञान [गर्भे च्वनीगु] दत्त, विज्ञानया हेतुं नाम रूप [मन व शरीर] दत्त, नाम रूपया हेतुं खुताइन्द्रिय [चक्षु, श्रोत, घ्राण, जिह्वा, काय, मन] दत्त, खुता इन्द्रियया हेतुं, स्पर्श [खनीगु, ताइगु, नँ ताइगु, मवा थुइगु, क्वाः स्वाउँ छाः नायु आदि ह्यँ थिइगु] जुल, स्पर्शया हेतुं, वेदना [सुख, दुःख, उपेक्षा अनुभव जुइगु] जुल, वेदनाया हेतुं, तृष्णा जुल, तृष्णाया हेतुं, उपादान [मती भल भल लुमना च्वनीगु] जुल, उपादानया हेतुं, भव [संसार चक्र] स लात, भवया हेतुं, जाति [जन्म] जुल, जन्म जृगुलिं, जरा, व्याधि, मरण, शोक, आकुल-ब्याकुल, कायिक दुःख, मानसिक दुःख, हाय ! हाय ! धका हैरान् जुइगु, थुगु प्रकारं उह्य (जन्म जूह्य) मया केवल दुःख जुइगु हे जक हेतु जुया च्वनी " धयागु ज्ञान लाना विज्यात ।

उगु वखते वसपोलया बुद्ध-पद लाभ जृगुलिं, प्रसन्न चित्त यासे थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात—

“ नाना प्रकार जन्म हिला थ्व लोके, जूया हिला लोक बराबरूक्ते ।
सद्धां व माला गृहकार यात, यानागु दुक्खं उगु जन्म काट ।
थौं जिं थ्व तृष्णा गृह कार मार, बल्लं सु-योगं थन मार हार ।
आ अं थ्व धासा गृह देक्य धायेगु, फैगू मखु आ थुगु आशयागू ।
छंगू कृया धाक्क वन त्वधुलाव, तृष्णा जिगू नाश वन थौं जुयाव ।
मूल्गू थ्व हे भूट्ट ममता विनाश, संस्कार नं शून्यगु सुखे निवास । ”

अनेक जन्म तक जि थ्व संसारे, बारम्बार हिला जुया, नित्य थ्व शरीर रूपी गृह दयेकूह्य गृहकार ' सु जुइ थ्व ' धका माला जुजुं आपालं हे जन्म तक ' जन्म जरा ब्याधि मरणादि कष्ट भोग याना जुया हे तृष्णा ! थ्व शरीर रूपी गृह दयेकूह्य कःमी ! थौं छंत जिं ह्यसियेके धुन, आ छ हार जुल, हानं छं थ्व शरीर रूपी गृह दयेके फइ मखुत, छाये धालसा छंगु ज्याभः धाक्व फुक्क तोथुला छोये धुन, आ छ तृष्णा जय जुइ धुंकल, गृह यागु मू सि (ममता) हे भूष्ट जुये धुंकल, संस्कार शून्ययाना जि अनन्त सुखी जुये धुन " । धका,

इत्यादि सिद्धार्थ बोधिसत्वया तपस्या वा बुद्ध पद लाभ जूगु संचिप्त खँ, प्रथम खण्डया षष्ठम अध्याय समाप्त जुल ।

लोके दुर्लभगु

बुद्ध उत्पन्न जुया विज्यात ।

७ भगवान बुद्धया सप्तस्थाने समाधि व वाराणसीस प्रस्थान ।

नमो बुद्धायः । नमो धर्मायः । नमो सङ्घायः । नमो रत्नत्रयायः ।

अनंलि भगवानं बोधिज्ञान लाना विज्याकगु— उरुवेलस निरञ्जन
नदीया तीरे, बोधिवृक्ष सिमाया मूले, प्रथम अभि-सम्बोधि (=बुद्ध-पद)
लाना विज्याकगु जुल ।

भगवानं वहे बोधिवृक्ष सिमाया मूले न्हसन्हु तक, अचल=बज्रासन
यासे, निर्वाणयागु अमृत पान यासे, आनन्दं सुख भोग याना विज्यात ।

अन भगवानं रात्रिया प्रथम यामे ' प्रत्युत्समुत्पाद, यागु अनुलोम
(= चों नसें-क्वथ्यांक)... विचार ध्यान याना विज्यात । हानं प्रतिलोम
(= क्वनसें-च्व थ्यांक) = [थ्व जन्म जूगु कारण छु ? धका, विचार
यासे ' योगु वा मयोगु व योगु नं मखु, मयोगु नं मखुगु उपेक्षाऽदि चित्तो
छतां छतां लुमना च्वनीगु ' उपादान ' दुगुलिं ' भव ' (धयागु) संसार
चक्रे लागुलिं हे जन्म जुये मागु जुल । उपादानया हेतु तृष्णा । तृष्णाया
हेतु वेदना । वेदनाया हेतु स्पर्श । स्पर्शया हेतु षतेन्द्रिय । षतेन्द्रियया हेतु
नाम-रूप । नाम-रूपया हेतु विज्ञान । विज्ञानया हेतु संस्कार । संस्कारया
हेतु अविद्या (= काय, वचन, मन द्वारा याना च्वनागु कार्यस स्मृति
मदुगु, हानं उगु कार्य यानागु, रागंला द्वेसंला मोहंला, थ्व नं मस्यू, हानं
उगु यानागु कर्मया फल गुजागु भोग याये माली ? थ्व नं मस्यू, थ्व हे
स्वता ज्ञान स्मृति (= स्मृतिसम्प्रजन्य ज्ञान मदुगु) हे मूल खः धका ।

हानं अनुलुं— यदि अबिद्यायातः, स्मृति सम्प्रजन्य ज्ञान साधन
 वातः धालसा, थ्व अबिद्या निश्चय नं नाश जुया वनी; अबिद्या नाश
 जुसेली, संस्कार दइ मखु; संस्कार मदुसेली, विज्ञान दइ मखु० जन्म नं
 जुइ मखुत; जन्म हे मजुसेली, नाना प्रकारया दुक्ख नं मन्त । ” (धका)
 थुगु प्रकारं भगवानं ‘ प्रत्युत्समुत्पाद ’ ज्ञान ‘ अनुलुं-पतिलुं ’ यासे
 निर्वाण सुख अनुभव याना विज्यात । अन भगवानं प्रसन्न जुसे गाथा
 व्वना विज्यात—

“ गन हेतुगु कारण लोकजपिं ।
 थुगु ज्ञान थुई गुह्य परिडपिं ॥
 अन शान्त जुई दक्ख लोभ मने ।
 खन काव स-हेतु गु ज्ञान तने ॥ ”

लोकजपिं (=थ्व लोके जन्म जुक्ख प्राणिपिं), हेतु (प्रत्युत्समुत्पाद)
 या कारणं उत्पन्न जूगु धका गन गुह्य परिडतं थुगु ज्ञान थुई; अन उह्य
 सया मने, दया च्चक्क लोभ शान्त जुया वनी । ” धका ।

हानं भगवानं मध्यम यामे नं अथे हे ‘ प्रत्युत्समुत्पाद ’ यागु अनुलुं
 पतिलुं याना विज्यात ।०। अन नं भगवानं थुगु गाथा व्वना विज्यात—

“ गन हेतु गु कारण लोकजपिं ।
 थुगु ज्ञान थुई गुह्य परिडतपिं ॥
 अन शान्त जुई दक्ख लोभ मने ।
 सियका उगु हे च्चय ज्ञान तने ॥ ”

ध्व लोके उत्पन्न जुक्व प्राणिपिं, हेतुयागु कारणां उत्पन्न जूगु (धका)
थुगु ज्ञान गुह्य परिडतं गन थुई अन उह्यसया मने दक्व लोभ शान्त
जुया वनी ।

हानं भगवानं रात्रिया अन्तिम यामे नं अथे हे ' प्रत्युत्समुत्पाद '
यागु अनुलुं-पतिलुं याना विज्यात;० अन नं भगवानं थुगु गाथा च्वना
विज्यात—

“ गन हेतु गु कारण लोक-जपिं ।
थुगु ज्ञान थुई गुह्य परिडतपिं ॥
जुल सूर्य व पूर्व दिशां उदय ।
थन मार बुका, जुल बुद्ध जय ॥ ”

(१) ध्व लोके उत्पन्न जुक्व प्राणिपिं, ' हेतुयागु कारणां उत्पन्न जूपिं
स्रः ' धका, गन गुह्य परिडतं थुगु ज्ञान थुल; उखे पूर्व-दिशां सूर्य नं उदय
जुल; थन जि मारयात त्याका, बुद्ध-पद नं लाय धुन । ”

[थुगु स्थान— “ महा बोधि चैत्य ” धका, नाम जुल ।]

(२) भगवानं अन हे विज्याना, ' प्रत्युत्समुत्पाद ' यागु ' अनुलुं
पतिलुं ' यासे न्हसन्हु विते जुसेली समाधिं दना, उत्तर पाखे च्वना दना,
बोधिवृत्तयातः व आसनयातः मिखा फुति मयासे, मतीं मतीं— “ जि बुद्ध
जूगु स्थान ” धका प्रसन्न दृष्टि याना सो से न्हसन्हु वितेयाना विज्यात ।

[थुगु स्थान— “ अनिमेप चैत्य ” धका, नाम जुल ।]

(३) थनंलि भगवानं अन हे मध्य भागे, पूर्व व पश्चिम ताहाकःगु स्थाने, न्हसन्हु तक चंक्रमण (= इधू-ठिधू जुयगु) याना विज्यात ।

[थुगु स्थान- “ चंक्रमण चैत्य ” धका, नाम जुल ।]

(४) अनंलि भगवान, रत्न-चंक्रमण यां पश्चिमपाखे, देवतापिसं दयका व्यूगु ‘ रत्न-गृहे ’ बज्रासन यासे, अभिधर्म (= परमार्थ तत्त्वज्ञान) विचार याना विज्यागु बखते, वसपोलया शरीरं नील, पीत, लोहित, ओदात साम (= वँचुगु, ह्यासुगु, ह्याउँगु, तुयुगु, वाउँगु) न्याता रङ्ग यागु रश्मि प्रकाश जुया वल । थुगु प्रकारं अनहे न्हसन्हु तक विहार याना विज्यात ।

[थुगु स्थान- “ रत्नगृह चैत्य ” धका नाम जुल ।]

(५) अनंलि भगवान अजपाल धयागु न्यग्रोध (= वर) माया मूले न्हसन्हु तक विमुक्ति (= निर्वाण यागु सुख आनन्द भोग यासे, अचल समाधि याना विज्यात । उगुं बखते अतिकं हे अभिमानीह्य ब्राह्मण छह्य वया भगवान याके प्रश्न यात -

“ हे गौतम ! ब्राह्मण धका सुयातः धाई ? छुयात धालसा ब्राह्मण जुई ? ”

भगवानं उह्य ब्राह्मणयातः गाथा व्वँसे उत्तर विया विज्यात—

“ गुह्य ब्राह्मण पापगु कर्म मया ।
अभिमान व क्लेस धयागु छ्वया ॥
वेदान्त पारङ्गत ब्रह्मचारी,
नित्यं सदाऽचार ह्य धर्मधारी ।
दैगू मखूगु गुह्य या समानं,
शोकं फुकं अन्य दुना सदानं ॥ ”

गुह्य खः ब्राह्मण वं पाप धयागु कृकर्म, गयर्त्ते हे याइ मखुः हानं चित्त यागु क्लेश व ध्रभिमानयातः दमन याये भुंकः, वेदं पारङ्गत जृह्य ब्रह्मचारी, हानं सत्त्वाचारी, धर्मधारी, वहे जकं ब्राह्मण जुई । गुह्यमया समानं मेपिं सुनं दइमखु, धाकिपिं दयाच्चक्र शोकं हे जक लाना च्वापिं खः । ” धका भगवानं ब्राह्मणयातः उत्तर त्रिया विज्यात ।

[थुगु स्थान— ‘ अजपाल न्यग्रोध चैत्य ’ धका नाम जुद्ध]

(६) थनंलि भगवानं अन नं ‘ मुचलिन्द ’ वृक्षया मूले विज्याना, वज्रासन यासे, न्हसन्हु तक निर्वाण यागु सुख अनुभव याना विज्यात । उगू वखते अ-समय स ख्यंसेच्वांक मेघं त्वप्पुया ख्वँउंसे च्वांगू वायु बहलपा वल, नापं तुं वर्षा नं जुल; उगु प्रकारं जूगुलिं मुचलिन्द नागराजा पिहाँ वया, भगवानयातः न्हसहाँ हिना, फुसे थःगु महान फणा द्वारा क्वीका, भगवानयातः सीत उष्ण कीट पटि वायु ताप तथा ‘ छाया ’ योपिं प्राणिपिं द्वारा स्पर्श जुइ मफेक रक्षा याना तल । अन न्हसन्हु दसेंली, आकाशे मेघं तोता वंगु खना, नागराजां भगवानयातः तोता, वालखयागु रूप धारणयाना भगवानया न्होने च्वना च्वन । अन भगवानं उदान आज्ञा जुया विज्यात—

“ ध्याने-सुखी प्राप्त विवेक शान्त ।
निर्द्वेष लोके फुक प्राणिपित्त ॥
इच्छा फुकं त्याग विरागं जि शान्ति ।
सर्वाभिमानादि विनाश भ्रान्ति ॥
संयम् वहे शान्तिह्य धायेगु व्यक्ति ।
निर्वाण मार्गे बलवान शक्ति ॥ ”

गुह्यखः ध्याने सुख, विवेक, शान्त प्राप्त जूह्य, लोके निर्द्वेष पुवंक सकल प्राणिपित समान खना, दक्व इच्छायातः त्यागयाना, विरागं शान्ति लाभ जूह्य, हानं ' अभिमान व भ्रान्ति ' नितां विनाश जूह्य, संयमीह्य व्यक्ति निर्वाण मार्गे चर्या-शक्ति बलवान् ह्य हे लोके सुखी खः " इत्यादि ।

(७) अनंलि भगवान, ' राजायतन ' धयागु वृक्षया मूले विज्याना वज्रासन याना, निर्वाण यागु सुख अनुभव याना विज्यात । उगु वखते ' त्रपुसभद्रिक ' धयापिं निह्य खेप याना वपिं महाजनपितः (अमि पूर्वजन्म याह्य माँ पुण्यथा फलं देवलोके देवी जुया च्वांहासें आकाश वाणी जुया धया हल)—

“ हे मार्ष ! शाक्य कुलयाह्य राजकुमारं बुद्धपद लाना विज्याना ' राजायतन ' धयागु वृक्षया मूले विज्याना च्वन; हुँ वसपोल भगवानयातः मधुपिण्डादि ज्वना भक्तिया हुँ !; थुगु पुण्यं छिमितः ताकाल तकं हितजुई सुखी जुई ” (धका) ।

थुगु प्रकार यागु आकाशवाणी जुया धया हःगु खँ न्यना, त्रपुसभद्रिकां ' मधुपिण्ड ' ज्वना, भगवानया थास वना, भगवानयातः वन्दनायाना, ह्खेलिना, भगवानयाके विनतीयात—

“ भन्ते भगवान ! थ्व जिमिसं छलपोलयातः अर्पण यानागु, ' महि लड्डु ' ग्रहण याना विज्याहुँ; गुगुखः जिमितः थुगु पुण्यं चिरकाल पर्यन्त हित सुख जुइमा । ”

अन भगवानया मती— “ तथागतपिसं थल मदयकं लाहाते भिच्चा ग्रहण याइ मखु, आ जिं थ्व ' महि लड्डु छु थले फया काय ? ” धका विचार याना विज्यात ।

अन चतुर्महाराजा पिसं, भगवानया चित्तयागु खँ सियेका, प्यंगू दिशायपीं प्यह्म देवतापिसं प्यङ्गः पिरण्डपात्र हया, भगवान याके चिन्तीयात—

“ भन्ते भगवान ! थुगु पिरण्डपात्रे, उगु ‘महि लड्डु’ फया कया विज्याहुँ ” । धका प्यङ्गः शिलमय (= ल्वहँ यागु) पिरण्डपात्र, भगवानयातः प्रदानयातः, भगवानं वहे पिरण्डपात्रे महि लड्डु ग्रहण याना कया विज्यात ।

त्रपुषभद्रिं उगु महि लड्डु दान याना, पञ्च अङ्गं पूर्णं जुइक दण्डवत याना, भगवान याके प्रार्थनायात ।

“ भन्ते ! जिपिं निम्हं, छलपोल याके लाहाते जोजलपा शरण वपिं उपासकपिं, धका मती तथा विज्याहुँ आः जिमिसं छलपोल लुमङ्का नित्य पूजादिं भक्ति भाव यायेयातः, प्रतिमा छु ते ? ” धका प्रार्थना यासेली भगवानं थःगु शिरे लाहातं ठँ पिया विज्याना हाया वगु स्वपु केश ज्वना विज्यासे, “ ना ! थ्व हे यङ्का, पूजा यानाति ” धका भगवानं त्रपुषभद्रिका यातः स्वपु केश बिया विज्यात । अन त्रपुषभद्रिकां उगु केश कया, भगवान यातः वन्दना याना, थःगु मार्ग लिना वन ।

[संसारे अपिं हे निह्म प्रथम बुद्ध व धर्म निगूया शरणागतपिं उपासकपिं जुल]

अन भगवानं राजायतन-वृक्षया मूले हसन्हु तक विहार याना विज्याना, अन हानं अजपालवृक्षया मूले हे तुं विज्यात । अन भगवानया एकांत ध्याने च्वना विज्यागु वखते, भगवानया चित्ते गथे जुल धालसा—

“ जिं थ्व गम्भीरगु, खंकां खंके ठाकुगु, थुइकां थुइके ठाकुगु; गुगु खः राग, द्वेष, मोह शान्त जुइगु उत्तमगु, तर्कद्वारा नं प्राप्त जुइ ठाकुगु; सिर्फं निपुणह्य परिडत=स्मृति ज्ञानं पारङ्गतह्य ज्ञानीं जक थुइके फइगु; थुजागु बोधिज्ञान प्राप्त याना । थ्व लोके धालसा प्रायः मनुष्यपिं काम तृष्णास लिप्त जुया च्वांपिं, उके हे प्रसन्न जुया च्वांपिं जुया च्वन । थमितः ‘ प्रत्युत्समुत्पाद् ’ जुया च्वन, थ्व ‘ प्रत्युत्समुत्पाद् ’ धयागु सुयाके ज्ञान मदु । उकेया निम्ति थुगु उपदेश कन धालसा नं न्यनीपिसं मथुल धालसा, परिश्रम जक यायेगु जुई । कारण— सर्व मिथ्या कल्पनायातः ज्ञान द्वारा त्याग यायेमागु, तृष्णा क्षय यायेतः विरागी जुइ मागु, थुलि मयासें दुःख निरोध=निर्वाण प्राप्त जुइगु मखु, थुगु प्रकारं आचरण यायगु धालसा, कामरागे दुना च्वांपिसं फइगु मखु ” धका वसपोलं थुगु अपूर्व गाथा आज्ञा जुया विज्यात—

“ कष्टं थ्व धर्म थन जिं मन-मार बुतका ।
लानागु सूक्ष्म थुगु ज्ञान मनैत सुचुका ॥
थुइकेगु मानव गणां अति कष्ट जुइगु ।
तस्मात् यायगु थ्व प्रचार बलमात्र फुइगु ॥
रागे अ-लिप्त नरपित्त जकं थुइ कथं ।
जुयाव च्वांगु जगते थुगु धर्म अखतं ॥
दुर्दर्श सूक्ष्मगु थ्व गम्भीर, लोक अ-समं ।
लोके समान मजुसें क्षय जुइगु थ्व थमं ॥
जुया तमोगुणस ग्रष्टह्य राग रतह्यं ।
क्यं सां खनीमखु थ्व धर्म व अन्ध नरनं ॥”

अतिकं हे कष्ट भोग याना, जगतयातः वशे कया तवह्य बलवानह्य मारयातः बुका, मनयातः परिशुद्ध याना शुचुका तिनि, थुगु अतिकं हे सूक्ष्मगु बोधिज्ञान प्राप्त याना कया । थुगु धर्मयातः लोक जनपिसं थुइकेतः ठाक्वी । उकिया निमित्त, थ्व धर्म प्रचार यायगु जा परिश्रम हे जक जुई । थ्व जिं लुइकागु बोधिज्ञान धालसा रागे लिप्त मजूपित हे जक थुइ कथं जुया च्वन । हानं लोके दया च्वांगु धर्म व लिसें अक्खःगु थ्व धर्म जुया च्वन । कारण छु धालसा, वर्त्तमान दुगु धर्म लोक वृद्धि जुइगु; थ्व जिं लुइकागु धर्म धालसा, लोके मिले मजुसें उत्तरे जुया वनेगु मार्ग जुया च्वन । सूक्ष्म जुया, खंकां खंके हे ठाकुगु लोके मिले मजुगु, लोकुत्तर धर्म आचरण याना, लोके छुकेसनं लिप्त मजुसें, स्वभावं हे जय जुया वनीगु थ्व धर्म, तमोगुणस ग्रष्ट जुया च्वांपिं रागे रते जुया च्वांपिं, अन्धा जुया च्वांपिं नर जनपितः क्यन धालसां खनी मखु ” । धका भगवानं धर्म प्रचार यायेगु इच्छा याना विमज्यासें, सुमुकंतुं निर्वाण सुख अनुभव याना च्वना विज्यात ।

थुगु प्रकारयागु भगवानया चित्तयागु खँ सियका, सहँपतिब्रह्मां विचार यात कि—

“ आः धालसा लोक नाश जुइन !! गन तथागत सम्यक्सम्बुद्धं धर्म प्रचार याना विज्यायेगु मती तथा विमज्यात; अन लोक जन उद्धार गथे जुइ ? ” धका मती तथा, गथे बलवानह्य पुरुषं विना परिश्रमं थःगु लाहा तुति थत क्वत याई । अथे हे उह्य सहम्पति ब्रह्मा नं, ब्रह्मलोकं अन्तरध्यान जुया, भगवानया न्होने प्रकट जूवल । वया, ठगां न्यया, जवगु पुलिंचुया, भगवानया पाखे स्वया, लाहात जोजलपा, प्रार्थना यात—

“ भन्ते भगवान् ! छलपोलं लाना विज्यानागु धर्म, प्रचार याना विज्याहुँ, सुगत ! धर्म उपदेश याना विज्याहुँ; पुण्यवानपि व्यक्तिपि नं दु, भो सर्वज्ञ ! धर्मया उपदेश न्यने मखनेवं, दुगु पुण्य नं नया त्वना विषय भोगयाना, अनित्य पदार्थ लाभ याना फुका छोई; उक्रिया निर्मित भो शास्ता ! धर्म प्रचार याना विज्याहुँ छलपोलं कनागु धर्मोपदेश न्यना, थुइका खंका कायेफुपि नं दई ” । धका, सहम्पति ब्रह्मां हानं गाथा व्वंसे प्रार्थना यात-

“ न्हापा थ्व देश-मगधे, व अशुद्ध धर्म ।
 तृष्णा मनं प्रगत भाव जुग कु कर्म ॥१
 ज्ञान यागु आः अमृत, थन धर्म क्येनी ।
 निर्मलगु चित्ताह्न नरं, थुगु ज्ञान न्येनी ॥२
 खंकैगु गथे-गिरि चक्रां, दक्कव प्राणिपित्तः ।
 सोया विज्याकि अथे हे, नरया अनन्तः ॥३
 धर्मेगु ध्यान-महलं, थन, दिव्य-नेत्र ! ।
 सोयाव लोक जगते, नर कर्म-क्षत्र ॥४
 भो शाक्यसिंह ! थन, मूर्ख जुयाव फूपिं ।
 जाती, जरादि मरणां, मन शोक जूपिं ॥५
 भो सार्थवाह ! मन-मार ससैन्य जीत ! ।
 जुया विज्याक कृपया, सुख ज्ञान बीत ॥६
 धर्मेगु ज्ञान सकलैत कना विज्याहुँ ।
 शास्ता ! स्व धर्म खँ कना, हिला विज्याहुँ ॥७

पुण्यादि धार्मिक मदै मखु, दैगु लोके ।
 ज्ञानादि धर्म मन्यने व दुनीगु शोके ॥८
 बुद्धैगु ज्ञान रुचि भक्ति मने दयीपिं ।
 दैगू अवश्य थन भो !, थुगु धर्म स्यूपिं ॥९
 देवेसनं अति देव = नरसिंह बुद्ध ! ।
 याना विज्याकि धर्म, नर पिंत शुद्ध ॥१०”

“ भो सर्वज्ञ ! ह्यापा थ्व मगध देशे, तृष्णाया बशेलाना, अशुद्धगु धर्म=कुर्म भाव प्रगट जुयाच्वन । आः भगवानं अमृत ज्ञान यागु धर्मो-पदेश कनाविज्यायवं, निर्मलगु चित्तपिं मनुष्य पिसं, खुसि जुसे श्रद्धा तथा न्यनी । भो तथागत ! गथे-पर्वतया च्वकाये च्वना, न्यांकनं दक्व प्राणिपित्तः० रुंकै, अथे हे भो दिव्यनेत्र धर्मयागु प्रज्ञा ध्यान- महले ठाहाँ विज्याना, अनन्त प्राणिपित्तः अबलोकन यासे सोया विज्याहुँ । व प्राणि पिनिगु कर्म भोग याये मालिगु पुसा पिना च्वांगु ' बुँ ' लको सोया विज्याहुँ । भो शाक्यसिंह ! थ्व लोके प्राणिपिं ज्ञान मदया, जन्म, जरा, व्याधि, मरण रूपी अग्नि दाह जुया, शोके दुना च्वांपित्तः, सुख दायक ज्ञान बीतः, करुणा दृष्टि कना विज्याहुँ; भो सार्थवाह ! ससैन्य मार गणपित्तः परास्त याना विज्या-कह्म, भो शास्ता ! थःगु धर्म प्रकाश यायेया निर्मित चाउला विज्याहुँ । पुण्यवानपिं धर्मात्मापिं नं मदैमखु दर्ई; ज्ञान मन्त धालसा दुगु पुण्य नं असारे लाका दुःखे नं तुं दुना च्वने माली । उपमा-

[पुण्य रूपी धन दत्त धालसा नं, ज्ञान बुद्धि मन्त धालसा, उगु रूपी धनं बृद्धि याये मसया, दुगु जक नाश जुइका, शोकागारे दुना च्वने

माती । मूल ज्ञान मसिया च्वाया निर्मित, संसारे, प्रायः— पुर्य जन्मे याना वयागु पुण्यया प्रभावं ' जुजु जुई, भनी जुई, रूप बाँलाई, मान दई, सकल-सेनं प्रेमयाई, परिडत जुई, अद्धि दई सिद्धि दई, गुरु जुइ दई । ' शुजाःगु फल भोग यायत, चिकिधंगु पुण्यं दइगु मखु, ध्व खँ निश्चय नं नः, पर उमु फलयातः अज्ञानी जुया, फलन नं, बीज जुकः अग्नि दया द्योयेथें; यथाः—

“ गुरु जूह्यं ' जि गुरु ' धका अभिमान याना, ' जि तर्णाय ' धका, (लिपायातः मदेक बीज नापं मलयङ्क नया छोट) ”

सिद्धि दुह्यसें— “ ' जि सिद्धि दुह्य ' धका, पर जनपितः न्हिकेगु तंतय स्वामदुगु ' सम्प्रलाप ' भाषण याना फुका छोट । ”

अद्धि दुह्यसें— “ जिनं छह्य भगवान हे खः ' धका, नाना प्रकारया अद्धि क्यना फुका छोट । ”

“ परिडत जूह्यसें— ' जि सःह्य, जि स्यूह्य ' धका, अहंकार याना, कुं गुगूं मस्यूगु यातः नं मसःह्य धाइ धका, स्यू पहलं मिथ्या भाषण याना फुका छोट । ”

“ सकलसेनं प्रेम जुइका जूह्य नं मोह जुया फुका छोट । ”

“ मान दुह्यसें नं ' सुनानं कंगु ज्ञानं थिइ मफेक, अविद्यान्धकारं नांपुया, ज्ञानी जनपिं मिखां मखना ज्ञान मार्ग बन्ध जुया फुना वन । ”

“ रूप सुन्दर जूह्यसें, रूप बिरूपपितः जक निंदायाना, हानं थःगु ख्वा थमं न्हेकने सोया, ' जिहे यौला ' धका, मती प्रफुल्ल याना हहँ काम राग जायत जुया वया अन्धा जुया, ज्ञान हीन जुया फुका छोट । ”

“ धनीह्यँ नं ज्ञानीपिं खनी मखु ‘ जिहे खः ख्व लोके धनी ’ धका,
‘ फुरुङ्ग ’ जुया, पर जनपित्तः धालसा थःगु तुत्तियागु गौचा हे ठत मक्खसें,
‘ हीनपिं ’ भालपा, फुका छोत । ”

थुजागु अन्धकारे लाना च्वांपित्तः छलपोलं करुणा दृष्टिं सोया विम-
ज्यात धालसा, थ्व लोक वरवाद जुई, उकिया निम्ति भो दशवल ! देवया
नं देव जुया विज्याकह्य प्रज्ञा दाता ! बोधिज्ञान प्रकाश यासे लोक जनपित्त
उद्धार याना विज्याहुँ । ” धका, प्रार्थना यात ।

अन भगवानं ब्रह्मायागु अभिप्राय सियका विज्यासे, लोकपित्तः बुद्ध
नेत्रं अबलोकन याना सोया विज्यात । अन भगवानया ध्यान दृष्टिं खंका
विज्यात कि—

“ लोके पुण्यवानपिं नं दु, बुद्धि छापि नं दु, हानं स्वभाव बाँलापिं सँ
कने अःपुपिं नं दु । उली मध्ये गुलिंर उत्तमपिं नं दु, गुलिंर मध्यमपिं
नं दु, गुलिंर हीनपिं नं दु ।

यथाः— “ गथे पलेस्वाँ ह्या च्वांगु पुखुली— गुलिंर पलेस्वाँ लख्यसु
गुणां ह्या, लखया दुने हे ध्वग्गिना वना च्वन । गुलिंर पलेस्वाँ, लखे ह्या,
लखया समान जुइक च्वये च्वना, सुन्दर वर्ण जुया, हानं तुं ध्वग्गिना वना
च्वन । गुलिंर पलेस्वाँ, लखे ह्या, लखं नं ठाहाँ वना, लखं थिये मफयेक
च्वना च्वन ।

गथे व स्वता प्रकारया पलेस्वाँया उपमा, अथे हे, भगवानं स्वता
प्रकारया लोक जनपिं खंका विज्यात कि—

“ संसार रूपी लखे, पलेस्वाँ रूपी नर जुया, नरं=मनुष्यं यायमागु कर्त्तव्य हे नं मयासें, नयगु ल्वायेगु व स्त्री सम्भोग यायेगु धइगु, तृज्येकर्पिंगु स्वभाव जुया, संसार रूपी लखे दुने हे ध्वग्गिना, क्वसिया वना क्वे ध्वग्गिना च्वांगु ' चा ' रूपी नरके लाना, कीतादिया आहार जुइथे, नरकाग्निया आहार जुया च्वन ।

हानं गुलिं२ धालसा. संसारे मनुष्य जुया, माँ वौ गुरु पिनिगु सेवा याना, गृहलक्ष्मी व नाप च्चतु विचार यासे व्यवहार याना, सधानं छगू हे शयनासने निह्न नापं शयन मयासे, तृष्णा रहित विवेक सहित, गृहस्थाश्रम याना, हानं सन्तानपित्तः धर्म कर्म शील स्वभाव शिल्प विद्यां सुशिचित्त जुइका काये मचायातः २५ दें, म्हाये मचायातः १६ दें, राजी खुसी सहित गृह बन्धने तइगु व बन्धु-वर्गपित्तः उपकार यायगु व गृहस्थाश्रमया दश धर्म पालन याना च्वन ।

दश धर्मया विधान-

यथा:— “ दुःखी, दरिद्र, भित्तु, ब्राह्मणपिसं थःगु द्वारे वया भित्ता याचना याइ वेल, दयानं मदु मयासें, दुगु बियेगु (दान) ।

(२) बियागु दानया पुण्यं प्रसन्न जुयेगु व नित्य पञ्चशील व अष्टमि, अमाई, पुह्नीया, अष्टशील पालन यायगु (शील) ।

(३) ह्मिच्छि नाना कर्म, नाना वचन, नाना कल्पना जूगुली, बहनी सर्व कार्य्य समाप्त याना, शयन यायेत आसने च्वने वेल, थर्मं ह्मिच्छि तक यानागु - कर्म, वचन, कल्पना जूगु मध्ये- गुलि कुशल जुल, हानं गुलि

अकृशाच जुक्त, धका कुशलाकृशाच पागु संक्या विचार बाना, कुशल जक मुना, हृदय रूपी वाक्शो शोथना तेगु; अकृशल जक मुना, भद्रा रूपी लाहातं ज्वना, श्री जगत गुरु-बुद्ध भगवानपागु, गुणरूप मूर्ति स्मरण याना, " भो शास्ता जगत गुरु ! जिं थों अकृशल कर्म धुलि याये तान, धुगु अपराध ब्रह्मपोलं समा याना विज्याहुं, आवंकी जिं फक्क नं घटयाना पुबय उचोपाय " धका पाप देशना याना, संसार अनित्य, दुःख, अनारमा यगु भावना यायेगु (भावना) ।

(४) आदर याये योग्यपितः आदर यायेगु (अपचायन) ।

(५) गुरु व माँ बौ पिनिगु सेवा-तहल यायेगु (वेय्यावच्चं)

(६) धमं न्यागु धर्म यासां, उगु धर्मफल, सत्वप्राणिपितः इना विइगु (पत्तिदानं) ।

(७) कतःपिसं यागु धर्मे, धमं अनुमोदन यायेगु (पत्तानुमोदनं) ।

(८) धर्मोपदेश न्यनेगु (धम्मसवणां) ।

(९) कतपितः नं कनेगु (धम्मदेसना) ।

(१०) ' कर्म हे शुद्ध यायेमा ' धयागु विश्वास (दिट्ठीजु कम्मतिं) ।

धुबि फिता धर्म, गृहस्थी पिसं पालन यायेमागु याना, मनुष्य यागु गुब धारण याना छापिं नं दु । परं मायाजाजे हे तिनी ।

हानं गुब्बिं धालसा— संसारे मनुष्य जुया जन्म जूतानं, मनुष्यया कच्चंय्य कार्य्याया सिनं उत्तमगु कार्य्यं याना छापिं नं दु—

यथाः— दयानं साह्म मनसें, बाँलाक मपुंसें, न्यो बसानं छिद्ध- सुखं मयोसें, मायाजाजया वशे फँसे मजूसें, सुपातं नं ' शत्रु मित्र ' धागु मने

भाव मतसें, सर्प, धुँ आदिं बन जन्तु खना मग्यासें, मिखा दुसा नं कांडा र्थे, न्हेपं दुसा नं मदुह्यर्थे, अर्थात् लोकुत्तर यागु कार्य्य मात्र ईन्द्रिय याम्पु ज्या कया, विषयले थ्व ईन्द्रिय दुसा नं मदुगुर्थे याना, मन सहितं पडेन्द्रिय यातः थःगु वशोकया, ध्यान सुखे रमेजुया जूपिनं दु ” धका भगवानं स्वया प्रकारयापिं लोक जनपिं खंका विज्यात ।

अन भगवानं सहंपतिव्रह्मायातः गाथा द्वारा आज्ञा जुया विज्यात—

“ अमृत उह्यसया जा मार्ग बाधा व जुल ।

नि-मन गुह्य श्रद्धा भाव जा तोल फ्यूल ॥१

हे ब्रह्मा ! थन थ्व बृथा मन पिडा जुई धका थ्व मनं ।

उत्तमगु थुगु धर्म जि नर गणे, व्याख्या मयाना जिनं ॥२”

गुह्यसया भावभक्तिस, तन मन विया श्रद्धा तेगु तोफिल, उह्यसयास्रः अमृत ज्ञान लाइगु मार्गे बाधा जुल । हे ब्रह्मा ! जिगु मती— “ थन थ्व व्यर्थे कष्ट जक जुई धका, थ्व लोके, थुगु उत्तमगु धर्म प्रचार मयानागु स्तः ”

[थुली सप्तस्थाने समाधि यागु खँ जुल ।]

थुलि भगवानं गाथा आज्ञा जुया विज्यासेंली, ब्रह्माया मती— “ भय-वानं जिगु प्रार्थना स्वीकार याना विज्यात । ” धका सियका, भगवानयातः स्वचाक चाउला, चरणस वन्दना याना, अन हे अन्तर्धान जुया थःगु यासे थ्यङ्क वन ।

अनंलि भगवानया मती— “ आः जिं न्हापां सुयातः थुगु धर्म प्रकाश याये, सुनांथुगु धर्म थुइके फई ? ” धका विचार याना विज्यासे— “ थुगु धर्म— ‘ आलार कालाम ’ परिडतं जकं थुइके फई; कारण— चिरकालं नसें

वेद शास्त्रं पारङ्गत जुया निर्मल चित्त जुया च्वाङ्ग स्वः; वैतःनो धर्म देशना याये ” धका भगवानं विचार याना विज्यात ।

अन गुप्त देवता वया भगवानयातः समाचार कन-

“ भन्ते भगवान ! आलार कालाम मृत्यु जूगु, हसन्हु दन । ”

अन भगवानया मती- “ आलार कालाम महा परिडतह्य, यदि वं थुगु धर्म न्यने दुंगु जूसा, गुलि वैतः आत्म सुधार जुइगु; परं छुयाये ! वहे थौं थ्व लोके मन्त । ” धका भगवानं हानं ‘ उदकरामपुत्र ’ लुमंका विज्याना, “ व नं छह्य वेदं पारङ्गत, सुशीलह्य स्वः, वइत हे जिं थुगु धर्म प्रकाश याय ” । धका विचार याना विज्यात; व नं “ मृत्यु जुइ धुंकल ” धका, गुप्त देवतां, भगवानयातः समाचार कन ।

अन हानं भगवानं पञ्चभद्र बर्गीयपिं न्याह्य लुमंका- “ अपिं न्याह्य सें नं आपालं हे जिगु सेवा याना च्वापिं स्वः, अपिं थौं कन्हे गन च्वना च्वन थें ” धका, विचार याना विज्यासे- मृगदावने दु धका सिइका भगवान “ वाराणसी विज्याये ” धका गमन याना विज्यात । क्रमशः विज्यासे, बुद्धगया व गयाया मध्येभागे थ्यांगु बखते ‘ उपकआजीवक ’ धयाह्य छह्य नाप लात । अन वं धाल-

“ भो आयुस्मान ! छंगु इन्द्रिय अतिकं हे चकना, प्रसन्नगु स्वभाव जुया, उज्ज्वल, तथा- परिशुद्ध जुया च्वन; आयुस्मान ! छं गुरु सु !, छं छु धर्म माने याना ? ” धका भगवान याके न्येन ।

अन भगवानं, सुपाचं पिहाँवगु चन्द्रमा समानं प्रसन्नगु रूप याना, गाथा द्वारा उत्तर विया विज्यात-

“ जगते फुकनं जय जिइ जुव ह्य ।
 दक्व ज्ञान फुकं थन जिइ सिव ह्य ॥१
 दूगु थो जगते विषये धयागू ।
 अन लिप्त मजूस्य हतेजुयागु ॥२
 फुक त्यागि जुया थन शान्तह्य जिइ ।
 दक्व लोभ फुना मन मुक्त ह्य जिइ ॥३
 आचार्य्य धैह्य मदू जिइ थुगु लोक फूपिं ।
 दैगू मखू थ्व जगते, जि समान जूपिं ॥४
 शास्ता जिहे, जगत या, नर देव पिनी ।
 अर्हन्त नं थन जिहे, सुख राज धानी ॥५
 सम्बुद्ध धायह्य थ्व जिहे, निर्वाण स्वामी ।
 ज्ञानी जि लोक फुकसं, भव मुक्त गामी ॥६
 काशी वना जि अन, हिक्कयत धर्मचक्र ।
 थायगू थ्व 'दुन्दुभि' वना, दुगु अन्ध यत्र ॥७”

हे उपक ! जि थ्व जगते दया च्वक्क फुकक त्याग जूह्य, दया च्वक्क
 ज्ञान फुकक स्यूह्य, राग द्वेष मोह शान्त जूह्य, तृष्णा क्षय जुया भव मूक्त
 जूह्य खः; उके हे उपक ! लोके सकलें राग द्वेष मोह रूपी अग्नि दाह जुया
 च्वापिं जक दु; उके जिं गुरु धाये योग्यपिं छह्य हे दुंगु मखु; जि समानपिं हे
 नं दुगु मखु धासेली, गुरु जिं सु क्यने ?; जि हे जकं सकल देव मनुष्य
 पिनी शास्ता खः; अर्हन्त धयाह्य नं जिहे खः; निर्वाणया मालिक नं जिहे
 खः; हे उपक ! जिगु गुण, न्ह्याक्व कंसा नं फवीगु मखु, गुब्बि कना च्वनेगु;
 आः जि काशी देशे वना, धर्मचक्र हिइकेयातः वने त्यना, गुगु थासे सत्य-

ज्ञान मिखां मखना, स्वेगु इच्छा याना च्वांपिं दु, अन वना, थुगु दुन्दुभि
थाना, धर्म प्रचार यावने त्यना । ” धका भगवानं उपकया न्होने, सम्बु-
द्धाशय शक्ति, गाथा द्वारा प्रकाश याना विज्यात ।

अन उपक आजीवकं— “ खइ खइ आयुस्मान ! छं थें ' जि
जिन ' धका दावा याना जूपिं, लोके आपालंहे दु ” धका धाल । हानं नं
भगवानं गाथा आज्ञा जुया विज्यात—

“ जि समान ह्य हे जक खः जिन जुइ ।

गुह्य या मन आश्रव नं चय जुइ ॥१

कर्म अ कर्म जय जुये धून ।

सो थन शास्ता 'जिन' जुये धून ॥२ ”

हे उपक ! जि थें हे ज्याह्य जकं ' जिन ' जुई; गुह्यसया जा गुगु खः
मनया आश्रव चय जुइ धुंकल । लोके जिं कर्माकर्मयातः त्याके धुन; उकि-
यानिम्ति जिगु नाम ' जिन ' जुल ” । धका आज्ञा जुया विज्यात ।

अन उपकं— “ खइ खइ आयुस्मान ! ” धका छयों ल्हुकु ल्हुकुं
संका, छखे चिला वन ।

अनलि भगवानं नं थःगु लँ लिना विज्यात । क्रमशः विज्याक बेत्त,
मार्गस नदी छगू दयाचवन; अन भगवानं माभीया थास विज्याना—
“ माभी ! जितः छको पार तरे याना ब्यु ” धका आज्ञा जुया विज्यात ।

अन माभी— “ पार वनेयातः घाटया दस्तुर दाम ब्यु ” धका धाल ।

भगवानं— “ दाम जा जिके मदु ” ।

❁ नाङ्गापिं=मक्खलीगोशालया आचार्य्य=उपक ।

माभीं- “ दस्तुर दाम मबीकं घाटपार तरे याना विइ मखु; जिमिसं नं राजायातः बुभे याये मागु ” अन भगवानं छुं छां मधासें, आकाशं व्वषा पारी थ्यङ्क विज्यात ।

माभी छह्म ‘ त्वलेए जुया, एधाये थेधाये मदया च्वन ’ ।

अन भगवान क्रमशः विज्यासे, वाराणसीया ँपिपतन धयागु मृगदावने थ्यङ्क विज्यात ।

इत्यादि भगवान बुद्धया सप्तस्थाने समाधि व वाराणसी स प्रस्थान याना विज्याकगु संबिप्त खँ, पालि भाषानुसार ललितविस्तर बोधिचर्या प्रथम खण्डया सप्तम अध्याय समाप्त जुल ।

(८०)

सलितविस्तर

नमोबुद्धायः ।

नमोधर्मायः ।

नमोसङ्घायः ।

नमोरत्नत्रयायः ।

भगवान् बुद्ध विज्यागु खना, अन पञ्चभद्र वर्गीयपिं न्याम्हेसया परस्पर खँ जुल—

“ आयुस्मानपिं ! उरुवेल बने तप भूष्ट जूझ भिन्नु थ्यङ्कः वल खँला ? बइतः भीसं हापा थें नमस्कार नं यायेमखु, व थन वल धासा नं, भीसं दना सत्कार यायेनं मखु, हानं लँ सोया पात्र चीवर ज्वना विइनं मखु, सिर्फ आसन इगू मात्र लाया विइगु; इच्छा जूसा फेतुइ, मखुसा थःगु लँ लिना वनी । ”

हाला च्वांकंर हे भगवान् नं सत्तिक थ्यङ्कः विज्यात । अन अपिं न्याम्हेसियां, थथःगु प्रतिज्ञा पूर्ण याये मफुत । आखिरे, भगवान् न्होने थ्यङ्कः विज्यागु वग्वते, अपिं सक्सके जुया, हतपतं दना वन—

“ स्वागत आयुस्मान ! विज्याहुँ आयुस्मान ! ” धका भगवान् जोना विज्यागु पात्र चीवर कया, थमं पाछाया, ल्यूल्यू च्वना, गुलिं न्होन्हो च्वना लँ क्यना, भगवानयातः स्वागतयातः, छहसँ आसन लाया बिल छहसँ चरण (=तुति) सिलेगु नीर व पिढा, हानं पादकाष्ठलिक (=तुति सिलेवेल च्वेच्वे ठायेगु सिँ हया बिल) अन भगवान् आसने फेतुना, चरण शिबा, हुया, च्वना विज्यात ।

अन पञ्चभद्र वर्गीयपिसं भगवानयातः आयुस्मान ! धका सम्बोधन यात ।

धम्मीक स्तुप सारनाथ
धर्मचक्र प्रवर्तन याना बिज्याकगु थास

अन भगवानं— “ हे भिक्षुपिं ! तथागतपिंतः ‘ आयुस्मान् धका वा नाम कया सम्बोधन याये मज्जू । तथागत धयाह्य— अर्हन् सम्यक्सम्बुद्ध स्वः; धुखे न्हेपं विया न्यो !, जिं लानागु बोधिज्ञान गुगु स्वः, उगु जिं छिमिनः कने । जिं कनागु उपदेशानुसार आचरणायातः धालसा, गुगुया निम्ति कुव-पुत्रपिसं एह त्याग याना भिक्षु जूगु स्वः, उगु अनुपम ब्रह्मचर्य्य फलयातः ध्वहे जन्मे, थःमं हे सिया वया, साचात्कार याना, लाभ याना च्चने दई ” ।

पञ्चवर्गीपिसं— “ आयुस्मान् गौतम ! उगु साधना स = उगु धारणा स = हानं उगु दुष्कर = याना याये ठाकुगु चर्या तप स हे छं आर्यज्ञान = अत्यन्त उज्ज्वलगु = धर्मोत्तम = साधारण मनुष्यं याये मफुगु धर्म लाभ याये मफु धासेली, आःला भन साधन भूष्टह्य जुया, प्वाः छगःया निम्ति चाचाउला जुया छं आर्यज्ञान गथे लाभ याई ? जिपिं जा प्रतीत मजू ” ।

भगवानं— “ हे भिक्षुपिं ! तथागत—साधन भूष्टह्य मखु; आचारया निम्ति चाचाउला जुयाह्य नं मखु । हे भिक्षुपिं ! तथागत सम्यक्सम्बुद्ध स्वः; छिमिसं न्हेपँविया न्यो ! जिं लानागु बोधिज्ञान छिमितः कने ।

धुगु प्रकारं भगवानयातः श्क्को तक खिशियातः भगवानं नं उगु हे प्रकारं श्क्कोतक पञ्चवर्गीयपिंत आज्ञा जुया विज्यात, प्यकोगु लिइ भगवान आज्ञा जुया विज्यात—

हे भिक्षुपिं ! “ थन न्हापा जिं गुबलें थथे धयागु दुला ? ”

“ पञ्चभद्र वर्गीयपिसं— “ मधा भन्ते ! छलपोलं न्हापा थथे गबलें हे धया विज्यागु महु ” ।

भगवानं— “ जिं बोधिज्ञान लाये धुन, हे भिक्षुपिं ! जिं सम्यक्संबुद्ध पद लाये धुन, उकिया निमित्त जिं छिमितः उद्धार याय धका वया, छिमिसं जिगु खँ न्यनानी सो ! न्यनालिइ विचारया, विचार याना चय्या नं या, अन छिमि गृह त्याग यानागु फल थ्वहे जन्मे प्राप्त याना, जन्म जरादि दुःखं मुक्त जुया, परम सुख दाता निर्वाण पद लाभ याये दई ” धका भगवानं आज्ञा जुया विज्यात ।

अन पञ्चभद्र बर्गीयपिनि न्याम्हे ठकालिह्य कौण्डिन्यं प्यह्य पासापित्त धाल—

“ हे पासापिं ! खजांखः वसपोलं न्हापा गुबलें हे थुगु प्रकारं— ‘बोधिज्ञान लाये धुन’ धका धया विमज्या भीपिं ज्ञान माला जुयापिं खः, उकिया निमित्त, वतपोलयागु खँ निइ न्यने माल, न्यना सोया, भित्तः चित्तबुभे जुल धालसा ग्रहण याना काये, न्यनां मद्र ” धका धाल ।

[दल्ल बल्ल धर्मरूपी लख तेतः, पञ्चभद्रबर्गी रूपी थल मार्थं वन ।]

धर्मचक्र सूत्र ।

भगवानं— “ हे भिक्षुपिं ! प्रव्रजित भिक्षुपिसं थुगु निता प्रकारया हीन धर्म, सेवन याये योग्य मजू । छुछु धालसा (१) कामरागेः लित्त जुइगु धर्म गुगु खः, उगु धर्म— हीनगु, ग्राम्य = सूर्खतागु, पृथकजन = जन्म मरणां मुक्त मजुइगु, अनार्य्य = मभिंगु, अनर्थगु ।

❧ संसारे थुजागु नं धर्म द्रु कि— ‘मन यातः हे आत्मा भालपा,’ ‘आत्मां’ वागु इच्छा पूर्णा याना विइगु— थ्व नं उत्तमगु धर्म खः धका तृष्णायातः वृद्धि जुइगु ।

(२) हानं व गुगु खः थःगु शरीरयातः★ पीढ वियेगु धर्म गुगु खः, उगु नं दुःख जुइगु, मभिंगु, अनर्थगु ।

हे भिक्षुपिं ! थ्वहे निता हीन धर्मयातः तोता, तथागतं मध्यमगु मार्गं लुइका कया । वहे मध्यम मार्ग—

‘ दिव्य चक्षु प्राप्त जुइगु, यथार्थ ज्ञान दया वइगु, राग द्वेष मोह मदया शान्त जुया वनीगु, अभिज्ञान व निर्वाण पद लाभ जुइगु धर्म खः ।

हे भिक्षुपिं ! उगु मध्यम मार्गं गथे धालसा—

‘ थ्वहे सम्यक्दृष्टि, सम्यक्सङ्कल्प, सम्यक्वाचा, सम्यक्कर्मन्त, सम्यग्जाजीव, सम्यक्दयायाम, सम्यक्स्मृति, सम्यक्समाधि ।

(१) हे भिक्षुपिं ! थ्वहे मध्यम मार्गं तथागतं लुइका कयागु, गुगु खः दिव्यचक्षु प्राप्त जुइगु ० निर्वाण पद लाभ जुइगु धर्म खः ।

हानं हे भिक्षुपिं ! थ्वहे ‘ दुःख आर्यसत्य ’ धयागु— जन्म जुइगु नं दुःख, बृद्धा जुइगु, नं ०, व्याधीं कइगु नं ०, मरण जुइगु नं ०, मयोह्य नाप ह्वनाचवने मालिइगु नं ०, प्रेम जुया च्वंह्य नाप बाये मालिइगु नं ०, इच्छा यानार्थे पूर्ण मसुइगु नं ०, संक्षिप्त हिंसापं पञ्चउपादस्कन्ध हे दुःख ।

(२) हानं हे भिक्षुपिं ! थ्व ‘ दुःख समुदय ’ धयागु, गुगु खः तृष्णा— पुनर्जन्म दाता, आनन्द रागया नापनापं जुइह्य, उखे थुखे मदेक प्रसन्न

★ हानं थुजागु नं दु कि— ‘ थ्व शरीरयातः सुखे तथां धर्म मखु ’ धका निराहारी जुया, कँठे ब्यना, नाङ्गाचवना लाहा छपा ठत छोया, छयोक्वे लाका यग्गाया, लखे दुना चवनी ।

जुया जुइह, यथा:- कामतृष्णा (=विषय स तृष्णा), भवतृष्णा (=चारम्बार जन्म जुइगु तृष्णा), विभव तृष्णा (ब्रह्मानन्द यागु तृष्णा) ।

(३) हे भिक्षुपिं ! थ्व ' दुःख निरोध आर्यसत्य ' गुगु खः व तृष्णा यातः सम्पूर्ण वैराग द्वारा निरोध याना (=छुकेसनं लिप्त मजुसें शून्य याना), दयाच्चक्क आशा त्याग याना, छुकेयागुं हे भरोसा मयासें, जंजालं मुक्त जुया निर्मल जुयेगु ।

(४) हानं हे भिक्षुपिं ! थ्व 'दुःख निरोधगामिनी प्रतिपदा आर्यसत्य' दुःख यागु हेतु मदेकेगु उपाय, थ्व हे आर्य अष्टाङ्गिक* मार्ग खः । यथा:- सम्यक्दृष्टि, ० सम्यक्समाधि ।

अष्टाङ्गमार्ग विस्तर-

* (१) सम्यक्दृष्टि- ' चतुरार्यसत्य = दुःख, दुःख जुइगु हेतु, दुःख मदइगु अवस्था, दुःख मदइकेगु उपाय, थ्व हे प्यतायातः यथार्थं खंकेगु ।

(२) सम्यक्संकल्प- ' मनयातः तक्क्यांका तइगु माया जाल = अविद्या रूपी अधंकारगु = अघोरगु जङ्गलं पिहाँ वनेगु, सुगातं मस्यंकेगु व चित्तं सुयागुं दोष लुमंका मतेगु । थ्वहे श्रुता कल्पना यायेगु ।

(३) सम्यक्वाचा- ' मखुगु (=मन व बचन त मप्यंगु) खँ मल्हायेगु । चुकली खँ मल्हायेगु । चुपिथें कतपितः चित्ते चोत लगे जुइगु खँ ल्हायेगु व ग्यले मदुगु खँ मल्हायेगु ।

(४) सम्यक्कर्मन्त- ' प्राणिहिंसा मयायेगु, पर वस्तु मविइकं मकायेगु, परस्त्री गमन मयायेगु ।

❁ (५) सम्यग्जीव- ' थःगु ज्यू ङ्गू पोषे यायेया निर्मित पर चित्ते पीड मजुइक जीविका यायेगु ।

(६) सम्यक्क्यायाम- ' जुइ धुंगु पाप, विनाश यायेतः वीर्य यायेगु मज्जुनिगु पाप, मजुइकेयातः वीर्य यायेग, मज्जुनीगु पुण्य, दयकेयातः वीर्य यायेगु; दुगु पुण्ययातः फुना मवंक, रक्षा यायेगु लिइ वीर्य यायेगु ।

(७) सम्यक्स्मृति- ' शरीर यागु व्यवहारे स्मृति तयेगु; जुया वक्क अनुभव स्मृति तयेगु, चित्त यागु कल्पनाय स्मृति तयेगु; चित्तं याना च्चांगु कल्पना द्वारा छु छु जुया वल, उके स्मृति तयेगु ।

(८) सम्यक्समाधि- ' [१] वितर्क, विचार, प्रीति, सुख, एकाग्रता ।

(थुगु प्रथम ध्यान) ।

[२] अ वितर्क, स विचार, प्रीति, सुख, एकाग्रता । (थुगु निगूगु ध्यान) ।

[३] अ वितर्क, अ विचार, प्रीति, सुख, एकाग्रता । (थुगु स्वंगूगु ध्यान) ।

[४] अ वितर्क, अ विचार, प्रीति रहित, सुख उपेक्षा मात्र । (थुगु प्यंगूगु ०) ।

[थुके यागु सार्थ गुरु थाके छल फल यासा जक सिई]

(१) हे भिक्षुपिं ! ' थ्व दुःख आर्यसत्य ' ह्यापा न्यने मननागु धर्मे जितः- दिव्यचक्षु प्राप्त जुल, यथार्थज्ञान प्राप्त जुल, प्रज्ञा लाभ जुल, विद्या लाभ जुल, आलोक प्राप्त (= मत च्याका स्वये थें खनेदुगु) जुल ।

(२) हे भिक्षुपिं ! श्व दुःख आर्यसत्ययातः ' सिद्धकेमागु ' धका, ह्यापा जिं न्यने मननागु धर्मे जितः— ० आलोक प्राप्त जुल ।

(३) ० श्व दुःख आर्यसत्ययातः, जिं सिद्धके धुन । ह्यापा न्यने मननागु धर्मे जितः— ० आलोक प्राप्त जुल ।

(४) ० श्व ' दुःख समुदय आर्यसत्य ' धका, ह्यापा जिं न्यने मननागु धर्मे जितः— ० आलोक प्राप्त जुल ।

(५) ० श्व दुःख समुदय आर्यसत्ययातः ' त्याग यायेमागु ' धका, न्यापा जिं न्यने मननागु धर्मे जितः— ० आलोक प्राप्त जुल ।

(६) ० श्व दुःख समुदय आर्यसत्ययातः जिं त्यागयाये धुन । न्यापा जिं न्यने मननागु धर्मे जितः— ० आलोक प्राप्त जुल ।

(७) ० श्व ' दुःख निरोध आर्यसत्य ' धका, न्यापा जिं न्यने मननागु धर्मे जितः— ० आलोक प्राप्त जुल ।

(८) ० श्व दुःख निरोध आर्यसत्ययातः ' साक्षात्कार (= 'थथे' धका सिद्धकेगु) याये मागु ' धका, न्यापा जिं न्यने मननागु धर्मे जितः— ० आलोक प्राप्त जुल ।

(९) ० श्व दुःख निरोध आर्यसत्ययातः, जिं साक्षात्कार याये धुन । न्यापा जिं न्यने मननागु धर्मे जितः— ० आलोक प्राप्त जुल ।

(१०) ० श्व ' दुःख निरोध गामिनी प्रतिपदा ' धका न्यापा जिं न्यने मननागु धर्मे जितः— ० आलोक प्राप्त जुल ।

(११) ० श्व दुःख निरोध गामिनी प्रतिपदा आर्यसत्ययातः ' भावना (= चर्या) यायेमा ' धका, न्यापा जिं न्यने मननागु धर्मे जितः— ० आलोक प्राप्त जुल ।

(१२) ० ध्व दुःख निरोध गामिनी प्रतिपदा आर्यसत्ययातः जि भावना नं याये धुन । न्हापा न्यने मननागु धर्मे जितः- दिव्यचक्षु प्राप्त जुल, यथार्थ ज्ञान प्राप्त जुल, प्रज्ञा प्राप्त जुल, विद्या प्राप्त जुल, आलोक प्राप्त जुल ।

हे भिक्षुपिं ! ध्व गुगु खः- ' दुःख, दुःख जुइगु कारण, दुःखया विनाश, दुःख विनाश जुइगु उपाय, अर्थात् चतुरार्यसत्य धयागु ज्ञान । गन तक ध्व प्यंगू ज्ञानयातः जि- छता यां स्वता२ प्रकार याना, जम्मां भींनिता आकारं यथार्थथे परिशुद्ध भावं मस्युनी; हे भिक्षुपिं ! अन तक जि- न देवलोके, न मारलोके, न ब्रह्मलोके, भ्रमणपिं सहितं ब्राह्मणादिं लोकजनपिं, देवतापिं सहित मनुष्यपिंतः, सुयातं हे ' जि अनुत्तर सम्यक्सम्बोधि ज्ञान लाये धुन ' धका घोषणा मयाना ।

हे भिक्षुपिं ! ध्व हे प्यंगू (चतुर) आर्यसत्यया भींनिता आकारं यथार्थथे परिशुद्ध जुइक स्यूसेलिइ तिनि ' देव, मार, ब्रह्मा, भ्रमण, ब्राह्मण, प्रजापिं आदिं, देवतापिं सहितं मनुष्य लोके " जि- अनुत्तर सम्यक्सम्बोधि ज्ञान लाये धुन " धका घोषणा याना ।

यथार्थ ज्ञान नं जितः दर्शन प्राप्त जुल; जि गुबले हे मस्युनी कथं संसार यागु जालं मुक्त जुइ धुन; थुगु जन्म जिगु अन्तिम जन्म जुल; आवंलिइ जि जन्म जुइ माह्य मखुतः " ।

थुलि भगवानं आज्ञा जुया विज्यासेली, सन्तोष जुसे, पञ्चभद्र बर्गीपिसं

सा धु !

सा धु !!

सा धु !!!

धका, अनुमोदनयातः ।

थुगु प्रकारं, भगवानं उपदेश कना विज्यागु बखते, [पञ्चभद्र वर्गी-
पिनि न्याह्य मध्ये ठकालिह्य] आयुस्मान कौराडन्यया चित्ते— “ थ्व संसारे
उत्पत्ति जुक हे विनाश जुइगु खः ” धका खनेदया वया, निर्मल- विरग
जुइक धर्म चक्षु प्राप्त जुल ।

इति धर्म चक्र सूत्र समाप्तम् ।

थुगु प्रकारं भगवानं, धर्मयागु चक्र हियेका विज्यासेली, भूमीस्थित
देवतापिसं घोषणायातः—

“ भगवान बुद्धं— वाराणसीया ऋषिपतन धयागु मृगदावने, अनुत्तर
धर्मचक्र प्रवर्तन याना विज्यात । थुलि उत्तमगु=निर्वाण पद प्राप्त जुइगु,
उपाय धर्म, न श्रमणपिसं, न ब्राह्मणपिसं, न देवतापिसं, न मारपिसं, न
ब्रह्मापिसं; संसारे सुनानं हे थ्व ज्ञान लाभ यागु नं मदुनी; कने फुपि नं
मदुनी; कंगु नं मदुनी ” धका प्रशंसा याना हल ।

थुगु प्रकारं घोषणा याना हगु ताया— चतुर्महाराजापिसं नं ‘ ० ’
प्रशंसा याना हल ।

चतुर्महाराजा पिनिगु शब्द ताया— त्रयस्त्रिंश देवतापिसं ‘ ० ’
प्रशंसा याना हल ।

थुगु हे प्रकारं क्रमशः— यामा, तुषित, निर्वाणरति, परनिर्मित
वशवर्ती, द्रह्मकायिका । थपिं सकल तनं तं यापिं देवतापिसं नं ‘ ० ’
प्रशंसा याना हल ।

थुगु प्रकारं वहे चणे, वहे सुहुते, ब्रह्मलोक थ्यंके, घोषणा गुआयमान
जुया वन ।

हानं दश सहस्र लोकधातु, ' सङ्कम्प-सम्प्रकम्प-सम्प्रवेदित ' धयागु
श्रयावना, ' मृगदावने थथे ० जुल ' धका अनुभव जुया वल ।

उगु बखते दक्कभनं, देवता पिनिया सिनं अधिक अप्रमानं हे लोके
ओभाश (=जोति) प्रकाश जुल ।

अन भगवानं कौरडन्यया प्रति, थुगु उदान आज्ञा जुया विज्यात—

“ ओ हो !! कौरडन्य भिक्षुं अनुपम- धर्मे, ज्ञान थुइकाव काल,
ओ हो !! ज्ञानीह्य शिष्यं, थन धर्म प्रभा, चित्त- भाँडाय व जाल ।
आयुस्मान-नाम 'कौरडन्य' जुल, थुगु निम्ति-सु श्रद्धा व मिष्टिं ।
न्याम्हे न्हापां छ-कौरडन्यं, खनकल सु बुद्धिं थ्व धर्मे सु दृष्टिं ॥१”

अहो ! स्यावास् !! कौरडन्यं धर्म थुइका काल; अहो ! स्यावास् !!
कौरडन्यं ज्ञान थुइका काल । थुगु सूक्ष्मगु धर्म यागु ज्योति = प्रभा कौरड-
न्यया चित्त रूपी थले जाल । न्याह्य मध्ये- छहे न्हापालाक थुगु धर्म मधुरह
श्रद्धाया निम्ति- ननानं ज्ञानदृष्टिं खंका काल । आवंली छंगु नाम—
“ आयुस्मान कौरडन्य ” जुल ।

पञ्चभद्र बर्गीपिनी प्रव्रज्या

आयुस्मान कौरडन्ययातः सत्यधर्म खन, सत्यधर्म लाभ जुल, धर्म
यागु रस थुल, यथार्थथे सिल, शंखा मंत, विवाद मंत, भगवान यागु धर्मे
विशारद जुल, धर्मे स्वतंत्र जुल ।

अन कौरडन्यं भगवान याके प्रार्थना यात—

“ भन्ते भगवान ! छलपोल याके, जितः प्रव्रज्या (=श्रामनेर भाव)
फवने । हानं उपसम्पदा (= भिक्षु भाव नं) फवने ।

भगवानं— “ का । वा भिच्छु ! थुगु धर्म, यथार्थर्थे कनागु धर्म खः; बालक दुःख विनाश यायेया निर्मित ब्रह्मचर्या पालनया । ” धका थुगु प्रकार यागु वचन विधि द्वारा, आयुस्मान कौण्डन्ययातः, श्रामणेर नं उपसम्पदा नं याना विज्यात ।

अनंलि भगवानं पञ्चभद्र वर्गीय भिच्छुपितः धर्मकथा उपदेश यासे, अनुशासन (=बोध) यासे, आयुस्मान वप्प, व ‘ भदिय ’ निहसे नं— “ संसारे उत्पत्ति जुक्क विनाश जुइगु खः ” धका निर्मल विरागगु धर्मचत्तु प्राप्त जुल । ‘ धर्म धयागु थ्वहे खः ’ धका साच्चात्कार याना, निहसे नं भगवान याके प्रार्थना यात—

“ भन्ते भगवान ! जिमितः नं छलपोल याके प्रवज्या व उपसम्पदा पद फवने । ”

भगवानं निहस स यातं, हापार्थे हे वचन विधि द्वारा, प्रवज्या व उपसम्पदा याना विज्यात ।

अनंलि भगवानं— भिच्छुपिसं भिच्चाऽचरण याना हबगु, भोजन भप्युसे हियान्हीं भिच्छुपितः धर्मकथा द्वारा उपदेश याना विज्यासे बोध याना विज्यागु जुल । उगु वखते, स्वह भिच्छुपिसं भिच्चाऽचरण यासे खुहसया जीविका याना विज्याइगु जुया च्वन ।

थुगु प्रकारं भगवानं धर्मकथा द्वारा उपदेश यासे, ‘ महानाम व अस्स- जीत ’ निहस सयातः नं— “ संसारे उत्पत्ति जुक्क, विनाश जुइगु हे खः ” धका निर्मल विरागगु धर्मचत्तु प्राप्त जुल । अन वसपोलपिसं नं भगवान याके प्रार्थना यात—

“ भन्ते भगवान् ! ० ”

भगवानं— अपिं निह्न सयातं, ० वचन विधि द्वारा, पूब्रज्या व उप-सम्पदा याना विज्यात ।

अनंलि भगवानं पञ्चवर्गीय भिच्छुपितः सम्बोधन याना विज्यासे
‘ अनात्म लक्षण सूत्र ’ उपदेश याना विज्यात—

अनत्तलक्खण सूत्ता ।

“ हे भिच्छुगण ! रूप (शरीर) अनात्मा खः, गदि रूप आत्मा खः
धयागु जूसा, थ्व रूपे रोगादिं पीड मयोर्थे मजुइ मागु खः । हानं ‘ जितः—
थुजोगु रूप जुइमा ! जितः थुजोगु रूप मजुइमा ! धका, धयार्थे जुइमागु खः ।

छुया निर्मित्ति थ्व रूपयातः ‘ अनात्मा ’ धयागु धालसा, हे भिच्छुपिं !
रूप द्वारा रोगादि पीड मयोर्थे थुया वइगुया निर्मित्ति । हानं ‘ जितः—
थुजागु रूप जुइमा*, जितः— थुजागु रूप मजुइमा ’ धका धयार्थे जुइगु मखु ।

(२) हे भिच्छुपिं ! वेदना (अनुभव) नं अनात्मा खः, यदि वेदना,
‘ आत्मा खः ’ धयागु जूसा, थ्व वेदनासे रोगादि पीड मयोर्थे जुइगु खिइ
अनुभव मजुइमागु खः । हानं ‘ जितः— थुजोगु वेदना जुइमा, जितः—
थुजोगु वेदना मजुइमा ! धका, धयार्थे जुइमागु खः । छुया निर्मित्ति थ्व वेदना
यातः ‘ अनात्मा ’ धयागु धालसा, हे भिच्छुपिं ! वेदना द्वारा रोगादि पीड

* जितः रोग जुइगु मयो ! वृद्धा जुइगु मयो ! मरण जुइगु मयो !;
इत्यादि, थमं धयार्थे मदु । अथे हे वेदना नं ‘ जितः— सुख वेदना जक
जुइमा । दुःख वेदना मजुइमा ! धालसा नं मयोगु वेदना धका मजुसें मचो ।

मयो२ थें जुया वड्गुया निर्मित्त । हानं बेदनाये ' जितः- थुजोगु बेदना जुइमा ! जितः- थुजोगु बेदना मजुइमा ! धका धयार्थें जुइगु मखु ।

(३) हे भिच्छुपिं ! संज्ञा (संकेत) ★ नं अनात्मा खः, यदि ' संज्ञा आत्मा खः धयागु जूसा, थ्व संज्ञाये रोगादि पीड मयोथें● मजुइ मागु खः । हानं ' जितः- थुजोगु संज्ञा जुइमा ! जितः- थुजोगु संज्ञा मजुइमा ! ' धका धयार्थें जुइमागु खः । छुया निर्मित्त थ्व संज्ञायातः ' अनात्मा ' धयागु धालसा, हे भिच्छुपिं ! संज्ञा द्वारा रोगादि पीड, मयो२ थें जुया वड्गुया निर्मित्त । हानं संज्ञाये ' जितः- थुजोगु संज्ञा जुइमा ! जितः- थुजोगु संज्ञा मजुइमा ! ' धका धयार्थें जुइगु मखु ।

(४) संस्कार● नं अनात्मा खः ० ।

(५) विज्ञान★ नं अनात्मा खः ० ।

★संज्ञा (=संकेत) संकेत धयागु - ' न्हापा अनुभव जुइ धुंगु निर्मित्त द्वारा आःयागु वस्तु सिइकेगु ' अङ्ग '

● न्हापा जुइके नंगु वा न्यने नंगु वा अनुभव याये नंगु संकेत द्वारा हे जक , ' थथे जुल ' धका सियेका, तिनि, सुख दुःख यागु अनुभव जुई । उकिया निर्मित्त थ्व नं नामस्कन्धया छगू अङ्ग ' संज्ञा ' खः ।

● संस्कार (=कर्म, चित्त, ऋतु, आहार) थ्वहे प्यता चीज यागु ' कल् ' चले जुया च्वांगु द्वारा ' भवङ्ग ' उत्पन्न जुजुं विनाश जुया वनाच्चंगु संस्कार दुगुलिं जक [फोनं 'म्य' हालेथें] ब्यवहार जुयाच्चन ।

★ विज्ञान (=खुगू इन्द्रिय) द्वारा संयोगगु वस्तुयातः स्यूगु, उगु२ हे हेतुं उत्पन्न जुइगु ।

“ गथे खःले भिच्छुपिं ! उगु रूप नित्यकाली अनित्य ? ”

भिच्छुपिसं – “ अनित्य खः भन्ते ! ”

भगवानं – “ गुगु खः अनित्य, उगु सुख लाकी दुःख ? ”

भिच्छु० – “ दुःख, भन्ते ! ”

भगवानं – “ गुगु खः अनित्य – दुःख जुइगु स्वभाव (धर्म) उकेयातः
' व जिगु, व हे जि, व जिगु आत्मा ' धका, धायेगु योग्य जूला ? ”

भिच्छु० – “ योग्य मजू, भन्ते ! ”

भगवानं – “ वेदना, संज्ञा, संस्कार, विज्ञान, नित्य लाकी अनित्य ? ”

भिच्छु० – “ अनित्य खः, भन्ते ! ”

भगवानं – “ गुगु खः अनित्य – दुःख जुइगु स्वभाव (धर्म), उके-
यातः – ‘ व जिगु, व हे जि, व जिगु, आत्मा ' धका धयागु योग्य जूला ? ”

भिच्छु० – “ योग्य मजू, भन्ते ! ”

भगवानं – “ उकिया निमित्त हे भिच्छुपिं ! न्हापायागु, लिइपायागु,
आःयागु, थःकेदुगु, पिनेदुगु, तद्धंगु, चिकिधंगु, हिइनगु, उचामगु, गुगु खः
तापा थासे व सति थासे च्वांगु; दया चोक्क फुक्क ' रूप ' यातः – ‘ व जिगु
मखु, व ' जि ' मखु, व जिगु आत्मा (=थः यत्थे दुगु) मखु ' धका, थुगु
प्रकारं यथार्थं सम्यक् प्रज्ञा द्वारा खंके मागु ।

०, दया च्चक्क फुक्क 'वेदना' यातः – ०, सम्यक् प्रज्ञाद्वारा खंके मागु ।

०, दया च्चक्क फुक्क 'संज्ञा' संस्कार, विज्ञानयातः – ०, सम्यक् प्रज्ञा
द्वारा खंके मागु ।

“ हे भिक्षुपिं ! थुगु प्रकारं (प्रज्ञा मिखां) खंके फुह्य वा न्यनालिइ थुइके फुह्य आर्य श्रावक (परिडत) या रूपे नं दिक्क जुया वई, बेदनाय् नं ०, संज्ञाय् नं ०, संस्कारे नं ०, विज्ञाने नं दिक्क जुया वई । दिक्क जुयावे वं राग मदया वनी; विराग द्वारा (आशक्ति जालं) मुक्त जुई; मुक्त जुइवं ‘ जि मुक्ति जुल ’ धका सिई । “ आः जि जन्म जुइ मखुतः (जन्म जुइ मालिगु संयोजन विनाश जुल); भिक्षु चर्या पूर्ण जुल; याये माक्व चर्या याये धुन; वाकि छुं नं मन्तः । ” धका थमंतुं सियू । ”

थुलि भगवानयागु सद्धर्मासृत सुमङ्गल वचन न्यनाली, सन्तोष जुसे पञ्चवर्गीय भिक्षुपिं न्याह्य सयां प्रसन्न चित्त याना, भगवानं आज्ञादयेका विज्यागु धर्मे— सा धु ! सा धु !! सा धु !!! धका, अनुमोदन याना विज्यातः ।

भगवानं थुगु प्रकारं बोधिज्ञान आज्ञा दयेका विज्यागुलिं, पञ्चवर्गीय भिक्षुपिं न्याम्हे सयां, चित्त यागु मल आश्रव (= आशक्ति = तृष्णा) शून्य जुया, बोधिज्ञान लाना, अर्हन्त जुया विज्यातः ।

[भगवान समेतं खुह्य अर्हन्त दुगु जुल ।]

इति धर्मचक्र सूत्र व अनात्मलक्षण सूत्र । पालि भाषानुसार ललित विस्तर बोधिचर्यासि, प्रथम खण्डया अष्टम अध्याय समाप्त जुल ।

प्रथम खण्ड नं समाप्त जुल ।

दुतीय खण्ड (२)
लोके बौद्ध धर्म प्रचार प्रारम्भ जुल ।

यशया पुत्रजया

२ खण्डया अध्याय- १ । जम्मा अ ०-६ ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

उगु समये वाराणसी (=वनारस) देशे, 'श्रेष्ठी' धयाह्य महाजन ब्रह्म सया 'यश' धयाह्य पुत्र-सुकुमार ब्रह्म दयाच्वन । उह्य कुमार धालसा, अतिकं हे- ऐश- आरामे मग्नह्य जुया च्वन । रङ्ग महल हे नं स्वंगू दु- १ ' छगू हेमन्त व शिशिर ऋतु (चिकुला) प्यला, लुमुक्क च्वनेगु ' । २ ' छगू वसन्त व ग्रीष्म ऋतुः (तापला) प्यला, सिचुक्क च्वनेगु । ३ हानं छगू वर्षा व शरद ऋतुः (वर्षाला), बृष्टीं (=वां) मदायेक जुया च्वनेगु । ध्वरिं स्वंगुलिइ हे छगू थ्य छगू इन्द्रयागु ' नृत्यगृह (=अप्सरारिं प्याखँ ल्हुया च्वनीगु) छये = नाच् घर समानं मनोहर जुया च्वन ।

छगू समये, वर्षाया चतुर्मासया वखते, यश कुमार, -वर्षा लां च्वनेगु रङ्गमहले च्वना, स्त्रीपिनिगु नृत्य, गीत, वाद्यस मोह जुसे, महलेनतुं काम विषयस मग्न जुया च्वन । थुगु प्रकारं मनमोह जुया च्वांगु लिइ, छन्दु यशकुमारयातः गथे जुल धालसा— ' रात्रीया वाचा जागु वखते, न्ह्यलनं चायेका मिखा कना स्वतः अन धालसा महल ब्रगुलिं जिगि-जिगिं च्वांक मत च्याना च्वन; अन प्याखँ ल्हुपिं सुन्दरीपिं स्त्रीपिनिगु चरित्र— ' धना

च्चांपिनि, न शरीर सुथांला, न वस्त्र सुथांला, सोय नापं ग्यानापुस्ये च्चांक,
 रण-संग्रामे सिद्धिपिं हाकुतिना तःपिंथे च्चांक, रङ्ग धङ्ग मदयेक- गुलिंर ठशः
 पाया, गुलिंर वत्रपुशांपुया, गुलिंर फिलिं, गुलिंर लाहा तुति चत्ता वाना
 च्चांपिं, वागः मिखा कना, म्हुतु वाहाँ खाया, लाः सो सो वयेका च्चांपिं,
 गुलिंर घरं घरं न्होसः वयेका, लाहा म्हँ लहाका, कक्कु म्वये द्याका, वण
 (= घाः) तज्याना, हि न्हि बहलपा च्वन थे जागु - घृणा युक्तगु-मूर्खपिं
 मोह जुइगु दुःखं मुक्त जुइ मफइगु विषं पूर्णं जुया च्चांगु = दुर्गन्धीगु गुप्ते-
 न्द्रिय खने दयेक, हृदय फल व्वया, केश फहँर तथा, शुद्धि बुद्धि मदयेक
 द्यना च्वन । थुगु प्रकारं अनेक स्त्रीपिसं अनेक आकारं घृणा जुइक- भय
 जुइक- चित्ते आकुल ब्याकुल जुइक, द्यना चोंगु खना, यशकुमारथा चित्ते
 छखे घृणा थे, छखे भय थे जुया, भासुकाल तसे, नुगल मञ्जिगु शब्द याना
 उदान छपु व्वन—

“ हा ! संसार दुःख प्राय थन मने, हा ! दुःख, हा ! पीडित
 त्याग् याये, घृणागु मयल, गन वने, हा ! दुःख लोके जित ॥ ”

धका, मनयातः बैराग जुइका, जुरुक्क दना, सुवर्णयागु बुत्ता दुगु
 लाकां न्ह्याना पिहाँ वन; अन तिना तत्रगु खापा नं देवतापिसं चायका विल ।
 उगु वखते यशकुमारयातः पनिपिं नं सुंहे दुगु मखु । यशकुमार- विघ्न
 वाधा छुं मदयेक रात्रिया वखते नगर द्वारं पिहाँ वन; अन नं यशकुमारयातः
 पनिपिं सुनं मद्दु । अन नं यशकुमार, विराग चित्त घाना, ऋषिपतन मृगदा-
 वन पाखे सोया वन ।

उत्वे मृगदावने- भगवान-बुद्ध चक्रना च्वांगु मडदाने चंक्रमख
(= तहले) याना विज्याना च्वन । तहले यासे भगवानं- यानं नमे हे
यशकुमार वोगु खना, थवगु णासने सन्तुं फेतुना विज्यात ।

धुखे यशकुमारं- वहे ० उदान उच्चारण गा यां वना च्वन; वँ वँ-
भगवानया न्होने थ्यसेलिइ, अन भगवान नं— “ थ्व उदान उच्चारण
या यां वया च्वांह, अतिकहे ऐश्वर्य्य वानह्य श्रेष्ठीपुत्र ‘ यशकुमार म्बः थो
यशकुमारं वैराग चित्त प्रकाश याना वया च्वन ” धका सियेका, उदान
उच्चारण याना विज्यात-

“ थ्व हे खः अ दुःख, थ्व हे अ पीडित हे यश ! ।

अहो ! सुशान्त, जितः, महा ज्ञान ह्वां ! यश ॥

कवा सु पुत्र ! कने सु ज्ञान न्यँवो यश ! ।

महान दुःख फुना वनीगु थ्व ह्वां यश ! ॥१ ”

भगवानं आज्ञा दयेका विज्यागु उदानया शब्द ताया, यशकुमार
अत्यन्त खुसी जुसे, अनहे सुवर्णया बुत्ता दुगु लाकां तोलता, भगवानया
न्होने वना, भगवानया चरणसं पञ्चाङ्ग दन्दक्त याना, अखे लिना फेतुत ।
अन भगवानं यशकुमारयातः, आनुपूर्वि [= दान कथा, शील कथा, स्वर्ग
कथा, काम वास्ना द्वारा दुःख भोग याये मालिगु-दोष कथा वो निष्क्रम्य
(= माया जालं पिहाँ वनेगु) इत्यादि धर्म] कथा आज्ञा दयेका विज्यात ।

आनुपूर्विया विस्तार ।

(१) दान कथा—

“ दान धयागु- विगेगु, अथवा त्याग । कुशल कर्म याये धका, इच्छा
जुया वइगु चित्त (= चेतना) नं दान हे खः ।

“ चेतन धयागु, ‘ दान ’ गुगु प्रकारं जुई ? ”

दशांकुसल पाप कर्म लाना च्वांगु चित्तयातः- ‘ अचेत ’ धाई । उगु अचेतयातः- ज्ञान द्वारा चेतयातः जागृत याना, विइगु वा त्याग याइगु जूया निमित्त चेतन जूगु नं ‘ दान ’ धाई ।

“ दश अकुशद पाप कर्म मलाकेतः, छु याये माल ? ”

“ ‘ दश सु चरित्र शील ’ आचरण याये माल । ”

- (१) - प्राणि हिंसा मयासें, जीव दान बियेगु ।
- (२) - परवस्तु मविइकं कायेगु त्यागयाना, थमं परयातः दान बियेगु ।
- (३) - परस्त्री सेवन मयासें, पत्नि वर्त्त [=गृहलक्ष्मी छह्य याके संतोष] जुयेगु ।
- (४) - मखुगु खँ मल्हासें, सुभाषित सत्य वचन लहायेगु ।
- (५) - चुगली यायेगु तोता, बाया च्वांपित्त, मिले याना बियेगु ।
- (६) - पर चित्ते पीड जुइगु वचन तोता, प्रेम वचन लहायेगु ।
- (७) - ज्याय् ख्यले मद्दुगु खँ मल्हासे, हित जुइगु, आवश्यकगु खँ लहायेगु ।
- (८) - पर जन पिनिगु धने लोभ मयासें, थःगु धन समेतं, ‘ जिगु मखु ’ धका भालप्येगु ।
- (९) - पर जन यागु दोष लुमङ्का, चित्ते क्रोध मयासे, थःगु हे दोष खंका चित्त शान्त यायेगु ।
- (१०) - कर्म फलयातः अनविश्वास मयासे, ‘ सुख दुःख जुइगु- कर्म फल हे खः, आः जिं दशांकुसल पाप, यायेगु वा, मयायेगु, जितः

हे उकेयागु फल-दुःख वा सुख, अवश्यं हे भोग यायेमाः ' धका चित्ते विचार दयकेगु ।

तृकाय- कर्म दशकुसल (=दान)—

{ थुके शरीरं स्वता- तोतेगु वा वियेगु, थ्वनं ' दान ' ।
वचनं प्यता- तोततेगु वा हित वचन धया वियेगु, ०
चित्तं स्वता- अकुशल भाव तोतेगु, थ्वनं ' दान ' ।

वियेगु नं त्याग हे खः, तोतेगु नं त्याग हे खः । चित्तं त्याग मजुइकं ' दान ' जुइमखूः । उकिया निम्ति- ' तोतेगु, वियेगु, नितां हे दान खः ' धका सिइकेगु ।

न्याता प्रकारया दान -

यथाः - १ श्रद्धा दान । २ सत्कृत्य दान । ३ अनुग्रहित दान । ४ यथार्थ त्याग दान वो ५ बखत दान ।

१. श्रद्धा दान -

“ थःगु मनं - ' कुशल कर्म (=दान) यायेगु, उत्तम फल दायक खः, सुखी जुइगु, निरोगी जुइगु आदिं फुक्क हे कुशल कर्मयागु फल खः ' धका, विश्वास याना, दियागु दान ' श्रद्धा दान ' ” ।

२. सत्कृत्य दान—

“ याचकपित्तः आदर पुर्वक, उत्तमर वस्तु, सुयातनं अहे मयासे, थःगु हे लाहातं दान वियेगु, अर्थात् थःगु हे शरीरं दुःख सिया, दान यायेगु ' सत्कृत्य दान ' ।

३. अनुग्रहित दान—

“ दान विये धुङ्गालि ' सित्तीं जक विया ' धका धायेंगु मतिइ मवेक, यथार्थ जुइक मनं त्याग याना, वियेगु दान ' अनुग्रहित दान ' । ”

४. यथार्थ त्याग दान—

“ कतपिसं ब्यूगु दानयातः, निखिति मयासे, ज्ञानं ' सुयासिनं कम्प याना वियेमखु ' धका मतिइ मतसे ' फुह्मसें फक्वर वियेमा ' धका स्वार्थ धयागु किञ्चित् हे मदयेक, यथा शक्ति- निःस्वार्थ भावं दान वियेगु; अर्थात् न लोके ल्वेक्यया निम्ति, न धार्मिक धायेक्यया निम्ति, न तथं जुइया निम्ति, न स्वर्ग यागु आशां, न राजा जुइगु आशां, न सन्तान यागु आशां, न धन यागु आशां; केवल निष्कामनां हे जक दान वियेगु यथार्थ त्याग दान ।

५. बखत दान—

सुयां विपद् जुइगु बखते, दान वियेगु; अतिथिपिं वइगु बखते, स्वागत यायेगु दान; भिक्षुपिं गनं भूमण यायेया निम्ति गमन जुइगु बखते, थर्म फुथे सहाय वियेगु; सुं गुम्हँ, हा ना मदुपिंतः, रोगं कया च्वनिइगु बखते, उपकार यायेगु दान; सुं गुम्हँ, नेमखना, थांलाना च्वनिइगु बखते, आहार वियेगु दान; बखतर यागु फल-मूलादि नयेगु वस्तु, हापां दान निइ यायेगु दान वो; छुं छगू नयेगु वा त्वनेगु बखते, हापां दान यायेगु भाग निइ अर्पणा याना, वियेगु दान ॥ इत्यादि न्याता जुल ॥

नित्त प्रकारया दान -

१. “ लोक निश्रुत दान । २. लोकुत्तर प्रार्थित दान ।

१. लोक निश्चृत दान -

“ धुगु दान यानागु पुण्यं जितः धुजागु कुले जन्म जुह दयेमा ! धुजागु रूप जुया जन्म जुह दयेमा ! धका, भवसम्पत्ति यागु आशिका यायेगु वो. जितः- धन दयेमा ! जन दयेमा ! ” धका, भोगसम्पत्ति यागु आशिका यायेगुः धुगु प्रकारं आशिका याना, धियागु दान, बोधिज्ञान लाये फट्टगु ‘ दान पारमिता ’ जुइमखु । केवल संसारचक्रे हे जक- जन्म, जरा, व्याधि, मरणादि दुःखया सागरं लाना, दीर्घ काल तक्क संसारिक दुःखं, चाउले मालिङ्गु जुयाचवन ।

२. लोकतर प्रार्थित दान—

“ लोकीक वस्तु वो, पुनर्जन्म जुये मालिङ्गु आशिका मयासे, बोधिज्ञान लायेया निम्ति, तृष्णायातः दमन याये फयेमा !, अभिमान मदया वनेमा ! माया त्याग याये फयेमा !, सत्गुरुपि दर्शन लाये दयेमा !, त्रिकाय कर्मे म्मृति तय फयेमा ! गुरुपिसं कना विज्याङ्गु ‘ ज्ञान ’ थुइका काये फयेमा ! थमं थुइका, परयातः नं कना, उद्धार याये फयेमा !, कमशः पुण्य पूर्णयाना, निर्वाण पद नं लाये फयेमा ! ” धका, आशिका याना, ‘ दान ’ विल धालसा जक ‘ दान पारमिता ’ जुई ।

[अर्हन्तादि तथागत बुद्ध, बोधिसत्त्वपिसं- धुगु हे प्रकारं आशिका याना ‘ दान पारमितां ’ पूर्ण याना जक, अर्हन्तादि बुद्ध=सम्यक्सम्बुद्ध जुया विज्यागु खः ।]

धुगु प्रकारं आशिकायाना- दान पारमिता पूर्ण याये फत धालसा- मूलगु आशिका- ‘ सम्यक्सम्बोधिज्ञान, प्रत्येक बोधिज्ञान, श्रावक बोधिज्ञान

अर्थात्—‘महायान (=सम्यक्सम्बुद्ध जुड़गु आशिका) प्रत्येकयान (= प्रत्येक बुद्ध जुड़गु आशिका) । श्रावक यान (=अर्हन्न जुड़गु आशिका) । श्व स्वता.... मध्ये- छता न्हागु आशिका यासानं, क्रमशः पूर्ण जुया वई ।

दानयागु फल—नाना प्रकार जुड़गु, वस्तु द्वारा मखु, केवल मनयागु हे आशिका द्वारा.... खः ।

पुनर्वार स्वता प्रकारया दान ।

यथाः— “ दान दास, दान सहाय, दान स्वामी ” । (स्वता)

१. दान दास —

“ थः थः पिनि परिभोग यायेगु वस्तुया सिनं हीनगु वस्तु दान याइगु ।

२. दान सहाय —

“ थःमं गुगु वस्तु परिभोग याना, उगु हे वा, उलि हे ग्थोंगु वस्तु दान यायेगु ।

३. दान स्वामी —

“ थःमं परिभोग यानागु वस्तुया सिनं उत्तमगु वस्तु, दान यायेगु ।

तत्फल —

“ हीनगु दानया फल—हीन हे जुई । मध्यमगु ० या फल—मध्यम हे जुई । उत्तमगु ० या फल उत्तम हे जुई ।

स्वता प्रकार यागु, दान चित्त ।

यथाः— १. “हीनगु चित्त, २. मध्यम चित्त, ३. उत्तमगु चित्त ।” स्वता

(१) “ ‘दरिद्र’ भालपा बियेगु दान, हीन चित्तायागु दान । ”

(२) थः समानं हे भालपा बियागु दान, मध्यम- चित्तायागु दान ।”

(३) अथःया सिनं तधंह्य ' महात्मा वा, सुंदेवतापिं भेषधारी जुई ' धका, भालपा वियागु दान उत्तम- चित्तायागु दान । ”

पुनर्बार निता प्रकारया दान -

यथा:- १. पुद्गलिक दान । २. सङ्गीक दान । (नीता)

(१) “ छह्यसिया नामं वियागु दान, ' पुद्गलिक दान ' उगु दान ग्राहक छह्यसया यत्थे जुई । ”

(२) “ गण (=मध्य दक्ख सकल) या नामं वियागु दान, 'सङ्गीक दान' । उगु दान, छह्यसया यत्थे जुइमखूः । थुकेसनं- ' थुह्ययातः थुलिइ; उह्ययातः उलिइ ' धका, भाग थला विल धालसा नं ' सङ्गीक दान ' जुइ मखू । उगु प्रकारं भाग थला मव्युसे, ' सकल=सङ्घपितः ' धका, छथायेमं तथाः अर्पणयातः धालसा जक ' सङ्गीक दान ' जुई । ”

दानयागु स्वता अङ्ग ।

“ दान यायेगु वखते, हापा लाक्क, थःगु चित्ते स्मृति तयेमागु गथे ? ”

(१) - ' आहा ! धन्ये ! जि थौं पुण्य यायेगु संयोग छगू लाभ जुल ' धका, मतिइ हर्ष याना, फों वह्य याचक खना, खुसी जुया, श्रद्धा पुर्वक दुथे दान वियेगु । सुं ब्राह्मण वा, श्रमण (= भिक्षु) वा, याचक, धमिसं भिक्षा याचना याइगु वखते, दयेकं नं ' मदु ! ' मथायेगु । ' आश्ये ! ' धका, याचकयातः पिइका तथाः, थःगु ज्या खँ निइ याना मच्चंसें, दिक्क मचासें, ' अहो ! भाग्य ! पुण्य यायेगु समय ' धका, तुरन्त हे दुथे दान वियेगु ।

(२) - “ उगु वखते दान वियेगु वस्तु— न्ह्यागु हे जूसानं, निपा लाहातं ज्वना, थःगु मती- ‘ थ्व वस्तु जिं दान याना ’ धका, स्मृतितया, ‘ कया विज्याहुँ ’ धका, लअ ल्हाना वियेगु; अनंलि आशिका प्रार्थना यायेगु । यदि थःके दान यायेगु वस्तु छुनं मदुगु समये लान धालसा, ‘ जमा याना विज्याहुँ ’ धका जमा फवनेगु । ”

(३) - “ थुगु प्रकारं दान याये थुंकालिइ, मतींर ‘ फवनानेमापिं फवगीं तये, गुजोगु पह धका, मतिइ मतयेगु; ‘ मव्यूसां ज्यूगु ’ धका नं मतिइ मतयेगु; ‘ हानं नीच जातियह्ययातः दान वियागुलिं लाहाते थिल, लाहा सिले माल, मोल्हिइ माल, ‘ लभ्याये ’ काये माल ’ धका नं मतिइ मतयेगु । [दानादि पुण्य कार्य द्वारा- काय सुद्ध जुई; पाथ यायेगु वो, सत्य वचन द्वारा- वाक सुद्ध जुई; ध्यान द्वारा- चित्त सुद्ध जुई ।] उकिया निमित्त च्वये कनागुथें ‘ नीच जातिइह्य०, धका मतिइ मतसे— ‘ थौं जिं दान यानागुलिं- काय सुद्ध जुल.... ’ धका भालपा- चित्त प्रसन्न जुया— ‘ थुगु पुण्यं-तृष्णा व ममतायातः दमन याये फयेमा !, ० पुनर्जन्म मदयेक निर्वाण पद लाये दयेमा ! !, ० जगत प्राणिपिं उद्धार याये फयेमा ! ! ! ’ धका आशिका यायेगु ।

थुगु पुण्यनुस्मृति रूपी धन- हृदय रूपी संडुके सोथना तयगु, सुयातं-मक्यनेगु (= ‘ जिं थथेयाना, धका मकनेगु ।) कयन धालसा ! मार वया, पुण्य भूष्ट याना विई । ”

थुलि आनुपूर्वि कथाया दान यागु कथा विस्तार समाप्त जुल ।

शील कथा ।

शील धयागु— ‘ पञ्च-शील, अष्ट-शील, आजीव ठमक-शील, दश-आर्यशील, दश-सु चरित्र शील ’ धका न्याता दु ।

पञ्च-शील—

१. प्राणि हिंसा मयायेगु । २. अदत्ताऽदान मवीकं (मकायेगु) मयायेगु । ३. परस्त्री गमन मयायेगु । ४. मिथ्या भाषण मयायेगु वो । ५. सुरापान मयायेगु ।

अष्ट-शील—

“ १. प्रा० । २. अ० । ३. प० । ४. मि० । ५. सु० । ६. बाहीं लिइ पालं मयायेगु । ७. नृत्य, गीत, वाद्य, यात्रा आदिं मस्वयेगु वा थनं नं मयायेगु वो हानं मालां क्व मखायेगु, अत्तरादि सुगन्ध नं नमतुनेगु, सिहलं म तियेगु, रङ्ग-विरङ्ग यागु वस्त्रं म पुनेगु, चिकं क्वलं पाउडरादिं म बुयेगु, लुँ वह रत्नादि यागु तिसां म तियेगु । ८. तःजागु वो नरमगु उत्तमगु लासाये म द्यनेगु ।

[अष्टमीया उपासं च्वनेगु शीलनं थ्वहे स्वः ।]

आजीव ठमक-शील ।

“ जीवन हनेया निम्ति— १. प्राणि हिंसा याना मनेगु । २. अदत्ताऽदान० । काय अकुशल, वाक अकुश कर्म द्वारा, जीवन म हनेगु । ”

दश आर्य-शील -

“ १. प्राणि हिंसा मयायेगु । २. अ० । ३. प० । ४. मि० । ५. सु० । ६. बाहीं० । ७. नृत्य गीत वाद्य यात्रा० । ८. माला, सुगन्ध, सिन्हः, नाना

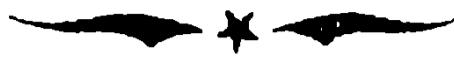
रङ्गिन वस्त्र, क्वलं आदिं म बुयेगु, तिसां म तियेगु । ६. तःजागु.... उत्तमगु
लासाये म चनेगु । १०. लुँ वह धन ग्रहण मयायेगु ।

दश सुचरित्र-शील ।

“ प्राणि हिंसा मयायेगु० ” [दशाकुशल पाप मयायेगु]— (च्वये
वने धुङ्कल)

[“ थ्व च्वये कना हयागु शील धारण यायेयातः— सुं छह्म भिच्छु दुगु
बिहारे वना, — “ भो गुरु ! जिं थुगु शील (धारण यायेगु इच्छा याना)
छलपोल याके फोने, भो गुरु ! कृपा तसे ' जितः ' शील विया विज्याहुँ ”
धका शील याचना याना, शीले च्वनेगु । यदि भिच्छुपिं मदुसा, भगवान्-बुद्ध
यागु मूर्ति जुसां, चैत्य जुसां अथवा बुद्ध यागु प्रतिमा छगू जक जुसां, दुगु
थास वना,० उलिइ नं मदुसा, चनागु लासाये हे, प्राते दनाफुस पाखे सोया,
ठगां न्यया, जवगु पुलिं चुया, लाहात-जोजलपा, मिखा तिसिना — भगवान्
यागु मूर्ति ध्यान लुइका, थमं धारण यायेगु शील मन्त्र व्वना, प्रतिज्ञा
यायेगु ।]

[थुलि शील-कथा यागु खँ समाप्त जुल ।]

शीलयागु विचार-ज्ञान ।

प्राणि हिंसा यागु पूर्ण पाप जुइके यातः — न्याता अङ्ग पूर्ण जुइकेमा ।
यथाः — १. सजीव प्राणि नं खहेखः । २. थमं नं ' प्राणि ' धका
स्पूगु । ३. हिंसा यायेगु इच्छा नं दुगु । ४. हिंसा यायेतः प्रयोग नं याइगु ।
५. प्रयोगद्वारा प्राणिया जीव नं फुइगु ।

ध्वहे न्याता अङ्ग पूर्ण जूसा जक ' प्राणातिपाप ' जुई शिवायः, अङ्ग पतिकं जुई मखूः ।

नं० १. तोता, मेगु अंग पतिकं ' दुष्कृत ' (=नमा फोने ज्यूगु) पाप जक जुई ।

अदत्ताऽदान नं न्यागू अङ्ग ।

यथा: - " १. पर वस्तु नं खःगु । २. ' पर वस्तु, धका थमं नं स्यूगु । ३. उमु वस्तु खुया कायेगु इच्छा दुगु । ४. खुया कायेतः प्रयोग याइगु । ५. खुया काहे काइगु ।

परस्त्री गमन न्याता अङ्ग ।

" १. परस्त्री नं खहे खःगु । २. ' परस्त्री ' धका, थमं नं स्यूगु । ३. उहस्त्री नाप सम्भोग यायेगु इच्छा दुगु । ४. सम्भोगार्थं प्रयोग याइगु । ५. सम्भोग जुइगु । "

मिथ्या भाषण न्याता अङ्ग ।

" १. मिथ्यागु खँ नं खःगु । २. ० थमं नं स्यूगु । ३. ० धायेगु इच्छा दुगु । ४. ० प्रयोग याइगु । ५. ० धाइगु, न्योपिं नं प्रतीत जुइगु । "

सुरापान न्याता अङ्ग ।

" १. सुरा नं खःगु । २. ० थमं नं स्यूगु । ३. ० पान यायेगु इच्छा दुगु । ४. ० प्रयोग याइगु । ५. ० पान याना, चित्त हिलिगु । इत्यादि । "

अष्टाङ्ग पाप ।

" १. रागं (=नयगुया निमित्त, धन दयेकुगुया निमित्त) प्राणि हिंसा याइगु । २. द्वेषं (=क्रोधं, सहाये मफया) प्राणि हिंसा याइगु । ३. मोह

(= स्वकं, नय दइगुनं मखु, धन दइगुनं मखु, तमनं मखु, केवल वांला-
गुलिं अनर्थे हे) प्राणि हिंसा याइगु । ४. अहङ्कारं (= 'जि महा बलवान'
जिं स्यायेफु, जिं पालेफु " धका) प्राणि हिंसा याइगु । [थ्व प्यता थमं हे
याइगु हिंसा ।]

५. रागं, परयातः अहे याना- हिंसा याकइगु । ६. द्वेषं० । ७. मोहं
० । अहङ्कारं० ।

[थ्व प्यता, थमं परयातः अहेयाना, जुइगु हिंसा ।]

[थुगु हे प्रकारं- पञ्च दुशीले च्यातार । अष्ट दुशीले च्यातार । दश
दुशीले च्यातार । आजीव दुशीले च्यातार । दशांकुसले च्यातार । फुकेसनं
च्यातार विचार याना स्वयेगूः ।]

पञ्च दुशील यागु कर्म विपाक ।

“ प्राणित स्याना सना जूह्य व्यक्ति ✽ अवश्यं व मूर्खं थमं भोग याई ॥
शरीरे स्व काये गुलिइ थःत योगु ✽ अथे हे थ्व लोके फुक प्राणिपिंगु ॥
योगू व जीवे, पर प्राणि पिंगु ✽ हिंसा सुनां याई, उह्य नं अवश्यं॥
विपाक भोगं जुइ कष्ट थःनं ✽ नाना प्रकारं, जुइ दीन-दुःखी ॥
गुलि प्रेम भावं, तयागु स्व काय ✽ अहो ! प्राणि हिंसा जुई दुःखिदीन॥
जुइगु स्वकाये बल-वीर्य हिइन ✽ रोगी जुयावो जुई दुःख हाये ! ॥
प्राणित स्याना सना जूगु निमित्त ✽ कर्मानुसारं जुइ दैव शक्ति ॥
गथे व प्राणित जिवे कष्ट विल ✽ अथे हे स्व जीवे रोग-कष्ट-पीड ॥
कदापि वचित्ते सुख शान्तिनास्ति ✽ भयं भीड जुया नईगु व शास्ति ॥
स्या वइगु-पा वइगु थ्व फुककर्म ✽ त्यासा व प्वीकइगु, दैवैगु धर्म ॥

प्राणित जीवे दुःख कष्ट व्यूगु ❀ थःगू जीवे नं जुइ कष्ट धागु ॥
योपिं व पशुपंक्ति फायाव स्यागु ❀ थःनं अवर्यं नयीगू उजागु ॥
नाना प्रकारं जुइ रोग घाः कै ❀ अतिक्रन कष्टं वेद्यं व फायेकै ॥
पर प्राणि जीवे व्यूगु व कष्ट ❀ थःगू जीवे नं जुइगु व नष्ट ॥
तस्मात् भो लोक ! पर प्राण घात ❀ थःगू जीवे र्थे करुणा ति भूत ॥
दुःखादि कष्टैगु जीवे पीड जुइगु ❀ थुजागु कार्य्यं सुख शान्ति फुइगु ॥”
थुलि प्राणि हिंसाया कर्म-फलयागु संचित्त श्लोक समाप्त जुल ।

अदत्ताऽदानया कर्म फल—

“ पर वस्तु प्रेम जुया च्वांगु, खुइगु चित्तं कया यनी ।
दुःख जुइका लोकया चित्ते, चोर कार्य्यं सना जुइ ॥
थमं यथाः हरण पर द्रव्य, तथा निश्चय दइ फल ।
उगुकर्मं दुःख जुइ थःत, धने हानी दरिद्रता ॥
पर द्रव्य काइगु काले, खन धालसा महा भय ॥
प्रहारं कष्ट बिइ लोकं, राज-दण्डादि बन्धन ।
‘खुँ’ धका नाम जुइ लोके, मान इज्जत नाश जुइ ॥
कदापि सुख जुइ धायेगु, नास्ति जुया सिना वनी ।
सिनानं नर्कया वास, दीर्घकाल महा दुःखी ॥
महा कष्ट, महा सास्ति, महा शोक सदा मन ।
तस्मात् खुइगु कार्य्यं तोता, तेगु शीले सदा मन ॥
अश्लीले च्वांगु व्यक्ति, पुण्य कार्य्यं सदा सुखी । ”
थुलि अदत्ताऽदानया कर्म फल बर्णन संचित्त समाप्त जुल ।

परस्त्री गमनया कर्मफल वर्णन ।

“ परस्त्री गमन याः जूह्व, पत्निव्रत विनाशन ।
 गुह्य स्त्रीया स्वामिथा चित्ते, पत्नी हेतुस पीडित ॥
 बृद्धि जुइ सत्रुया रासी, सदा चित्ते अशान्तता ।
 सदा भयं व्याप्त जुइ चित्ते, व्यभिचारीह्य व्यक्तिया ॥
 रोग जुइ अकर्मथा हेतुं, गुप्त रोग अभाषणी ।
 सर्प नं वैद्यया न्ह्योने, हित्तु हिइका कना चवनी ॥
 पर जनं याइगु निन्दा, दया माया मतः भति ।
 ह्विच्छि ह्विच्छि चच्छि चच्छि, हृदये तार्प पुना चवनी ॥
 ज्ञान बुद्धि हीन जुइक, स्त्रीया रूप लुया चवनी ।
 नयेगु त्वनेगु त्याग याना, धावा जुइगु कठं ॥
 कामया राग जाग्रीत, यदा नारी लुइ मने ।
 सुमन भाव हृदयसं, प्राप्त नास्ति, सदा मल ॥
 सुकर्म फल जुइ नास्ति, सदा कामं महा दुःखी ।
 परस्त्री भ्रष्टकारीया, थःह्य स्त्री नं तथाः अन ॥
 गृह-लक्ष्मि-पत्नि भ्रष्टं, गृह नाश जुया वनी ।
 इन्द्रिय मदु सम्भाल, रात्री गल्लीं हिला जुइ ॥
 ‘ खुँला अथवा व्यभिचारीला ? ’ धका अन्यं तइ मने ।
 सिइका खंका पर जनं, ज्वना सास्ति व दुःख विइ ॥
 यना थानाय दण्ड वा फण्ड, याइ निश्चय सीकि न्हा ! ।
 मृत्यु पश्चात् भव-तिर्यके, तस्मात् परस्त्री असेवम ॥ ”

बुद्धि व्यभिचारीया कर्म फल वर्णन संचित्त समाप्त जुल ।

मिथ्या वादीया कर्म फल वर्णन ।

“ मिथ्यावादीह्यया चित्ते, शुद्ध चित्त अप्राप्तता ।
 वचन व मनया भाव, असमान जुड़ गुह्य ॥
 यायिगु भाषण मिथ्या, हित्तु हिङ्का कुचित्त नं ।
 जुड़गु न्यंह्यया चित्ते, खःगु धात्थं थ्व भालपा ॥
 अन जुड़ सुं प्राणिया हानि, थुगु पाप सुनां क्ववी ।
 अवश्य नं भूठ वादीं हे, भोग वाइ विपाक थ्व ॥
 यदि नरं 'भूठ' धका स्यूसां, 'मिथ्यावादी' धका सियू ।
 लिपते वं खःगु हे धालसां, जुड़ मखु निश्चय मने ॥
 वाकसिद्धि हीन जुया भंभं, लोके निन्दित जुड़हा जुड़ ।
 पश्चाते दुःख जुड़ चित्ते, दंसां दंसां अशान्तता ॥
 उगु चित्ते ज्ञानया दृष्टि, जुड़गु नास्ति थ्व निश्चय ।
 देह तोता मृत्युया काले, नर्क बासं महा दुःखी ॥
 मिथ्या वादी गुह्य नर, सर्व पापं व पूर्ण ता ।
 तस्मात् मिथ्या अभाषणी, सर्व शास्त्र प्रमाण दु ॥ ”

थुलि मिथ्या वादीया कर्म फल वर्णन संक्षिप्त समाप्त जुल ।

सुरापानया कर्म फल वर्णन ।

“ मद्यपान महा अन्धा, होश ज्ञानादि नाशक ।
 परिडतं हे मन चिये थाकु, मूर्खयातः छु धायेगु दु ॥
 मद्यपान त्वना जूह्य, वइतः धायेगु छु ? जि मस्यू ।
 ' पुण्य पाप, मस्यूगु निम्ति, सुख दुःखे दुना च्वन ॥

सुरापानं पुण्यघा नाम, नास्ति जुया व दुःख सिद्धि ।
 धर्मे हानी, कलह बीज, मान-इज्जत् विनाशक ॥
 अज्ञानं दुन पापे सो, मद्यपानं- निधी स्वथी ।
 दुर्लभ नरया जन्म, सुरापानं फुका छोट ॥
 यदि सुरापान याये दुसा, स चिकंगु प्रदीप थें ।
 यदि सुरापान याये मदुसा, अ चिकंगु प्रदीप थें ॥
 उह्य नरं-ज्ञानया खें जापिं, खन धालसां मखं पह ।
 नापं मद्यपानया जुइपिं, मखंकं मन जा मच्छां ॥
 पत्निया फुत आभरण, गृह चत्र सुधां फुत ।
 धन नाशं-बनया वास, काय छय छुइ थयंक मान हीन ॥
 ऋण क्यंका नाम नं स्यंका, भूष्ट कार्य्यं महा दुःखी ।
 अहो दुःख ! अहो शोक ! !, नर मूर्ख भयङ्कर ॥
 भो लोक ! थुगु शील पञ्च, यायेगू पालन श्रेष्ठ ता ।

थुलि सुरापानया कर्म फल वर्णन संक्षिप्त समाप्त जुल ।

शील संग्रह ।

" बुद्धया अंश फुका हइगु वंश, हिंसादि कर्मं जुया वइगु ध्वांश ।
 बुद्धया धर्मे- निश्चय जूसा, शुद्धगु कर्मे- गना तःगु हिंसा ।
 अदत्ताऽदानं परयातः दुःख, दुःख ब्यूहयातः गथे जुइगु सुख ।
 व्यभिचार याह्य अविचारी जूह्य, 'जि' का धका धाह्य परदार सेवी ।
 भूठ वादी जुया खँ ह्वाइगु खुया, हित्तु-मत्तु हियेका परयातः छुया ।
 त्वनेयातः निस्सा अंश काइ हिस्सा, व्यर्थ आयु फुकेतः कना जुइगु किस्सा

वया चित्त हिल पाले मया शील, दान यायेगु इच्छा मजू सम-तील ।
शील नाम हीन जुइ दुःख दीन, लिपातस नके मन जुइ म्बिण ।
थुलि शील संग्रह समाप्त जुल ।

पुनर्बार ।

“ कर्म सुद्धि थुगु शील न्याता, धर्म चित्त महा फल ।
काय वाक मनया पाप, फुइगु निश्चय दुष्कृत ।
पञ्च शीले दुह्य जुइ श्रद्धा, पुण्यवान महा सुखी ।
पञ्च शीले मनया ज्ञान, स्यूह्य व्यक्ति नरोत्तम ।
बृद्धि जुइ उह्यसया भं भं, पुण्य ज्ञान पुनः पुनः ।
गुह्य नरं थुगु शील पञ्च, समचारीह्य सर्वदा ।
वहे खः बुद्धया पुत्र, पाप बर्गं सु मुक्तह्य ।
थुलि पञ्च शीलया संचित्त वर्णन समाप्त जुल ।

[थन तक दान व शीलयागु खँ समाप्त जुल ।]

स्वर्ग कथा ।

“ सुगति स्वर्ग धयागु जम्मा- ७ गू भूवन तु ।
यथाः— (१) मनुष्य, (२) चतुर्महाराजिक, (३) तावत्रिंश, (४)
यामा, (५) तुषित, (६) निर्माणरति, (७) परनिर्मित वशवर्ति, इत्यादि ।
थ्वहे हसगू भूवने, प्राणिपिं, थःथःगु पुण्य अनुसारं, गुगुर भूवने
वने मागु वनी ।

सुगति धयागु सुखगु भूवनयातः धाइ । 'सुख' धका गुजागुयातः धाइ धालसा मन कामना पूर्ण जुइगुयातः धाइ । 'मन कामना' धयागु कु धालसा, पञ्चेन्द्रिय द्वारा- पञ्च विषय भोग यायेगु कामना (=इच्छा) । श्वहे पञ्च कामनां पूर्ण जुइगुयातः 'सुख' धाइ । थुजागु सुख जुइगु भूवन जुया च्वांया निर्मित, 'काम सुगति = स्वर्ग' धका धाइ ।

थुगु प्रकारगु स्वर्ग भूवने- 'दान, शील, जप, तप, पाठ, पूजा, भक्ति, भाव' आदिं पुण्य-कर्म यायेगु समये- थमं गुगु कामना याइ, उगु हे भूवन बास लाइ ।

परं स्वर्ग- सुख नं नित्य मखु; थमं ज्वना वनागु पुण्यरूपी धन दत्तलें सुख भोग याइ; पुण्य-फल फुइवं, धन हीनह्य महाजनयातः, दास-दासी पिसं तोता वनिइ थें, -सेवा तहल याना च्वांपिं अप्सरापिसं तोता वनी; दया च्चक्क सुख सराजाम नं पुलां जुया, सुखू गना, स्थना वनी; अनं नसें सुख तोता दुःखे पतन जुइगु समय थ्यांकः वोगुलिं महा भयङ्कर ताप कया, भोग याना वयागु सुख जक, भलर लुमंका, हानं नं स्वर्ग भूवनं पतन जुया वइ । उक्रिया निर्मित, थुगु स्वर्ग सुख नं, नित्यगु सुख मखु ।

थुलि स्वर्ग कथा संक्षिप्त समाप्त जुल ।

काम वासना द्वारा दुःख भोग याये मालिइगु दोष कथा ।

“काम वासना धयागु- कामना द्वारा, चित्त बन्धने लाना च्चनीगुलिं दुःख भोग याये मालिइ । यथाः— धन जन रक्षा यायेया निर्मित, दण्ड, अस्त्र-अस्त्र द्वारा, पर जन व नाप, युद्ध याये मालिइ । उगु धन ऐश्वर्य्य

नं पर चित्ते दुःख जुइक, ठगे याना, ऋले याना, ह्ययेका, कपट याना, त्रास
क्यना, खुया, दाया, स्याना, पाला, मखुगु खँ लहाना, लोभ-पाप याना, म
नःसें, म पुंसें, यत्त-युक्ति याना, ' काय, वाक, चित्त ' द्वारा अकुशल कर्म
याना दयेका तवगु खः । थुगु अकुशल कर्म याकइह्य कामना जुयाच्चन ।
थुगु अकुशल कर्मयागु फल भोग यायेतः, नर्के मवंसें मगागु जुल । नर्क
वना, थमं अकुशल कर्म यानागु अनुसारं, छगू पापया फल- न्यासः यागु
हिसापं, दुःख भोग याये मालिइ ।

हानं नये-त्वनेगुली लोभि-थःहे जक नयेगु इच्छा; चानं न्हिनं- व नयेमा
थ्व नयेमा मदया, नयेगु हे जक कामना जुया च्वनीगु । हानं न्ह्याक्व हे
सु स्वाद नल धालसा नं, चित्त बुभ्के मजुइगु, नयेगुलि सन्तोष मजुइगु; थुके
बागु कर्म फल भोग यायेतः प्रेत गतीस वने मागु जुल । प्रेत गती वना, नयेगु-
त्वनेगु मदया, नयेगु जक ह्यया, ख्वया च्वने मालिइगु; नयेगु हे दत
धालसानं, कया नये मफइगु; कया नये फुगु हे नं, परस्पर लाका नइगु;
लाका काये मलाक, हत पतं नयेतनं, मुलुया ' केँ प्वाः ' थें, चिकि प्वाःगु
महुतु प्वालां, गुवले गुलि नयां, प्वाः जाइगु छगू हानं नयेगु बखते, कथुस-
मिं पूगु थें पुना, भव्य् भव्य् कना ख्वये मालिइगु । थुजोगु प्रकारं चानं-न्हिनं,
पित्या-प्यास जुइगु दुःख भोग याये मालिइ ।

हानं पित्याये वं नयेगु, न्ह्योवये वं द्यनेगु, स्त्री सम्भोग यायेगु इच्छा
बुइवं स्त्री सम्भोग यायेगु । थ्वहे स्वता अकुशल जक चित्ते लिप्त जुया,
धर्म-कर्म धयागु छुं छुं हे मदुह्य जुल धालसा; तिर्यक योनी (=पशु.
पंक्ति, कीट) स, जन्म जुया, वाक नं, चित्त नं लाता जुया; मोह जुयाः
धर्म-कर्म धयागु छुं २ हे मस्यूह्य जुया, परस्पर जीव स्याना नइपिं जुया,

कं कं पाप वृद्धि याना, दुःख-सागरे दुना, क्रमशः अधोगामी हे जक जुद्ध
जुद्ध ।

हानं मद्यपान आदि स्मृति हीन जुद्धगु, ज्ञान नाश जुद्धगु-निस्मा
सुरापान याना, ल्वाना-हाला जुद्धगु, चानं हिनं चित्ते क्रोध धारणा याना
जुद्धगु । धुगु भावयागु कर्म फल भोग यायेतः, दैत्य-राक्षसादि भयङ्कर
योनीस उत्पन्न जुया, सदां हे भयङ्कर मूर्ति- भयङ्कर चित्त जुया;
काय वचन मन द्वारा पर जन पितः दुःख विया, पर जन नं थःतः शस्त्र
अस्त्र वा तन्त्र-मन्त्र द्वारा, दुःख व्यूगु फया, क्रमशः पापचित्त बलवान जुया,
दुःख सागरे दुना, सुख धयागु गुबलें हे मदया, दुःख भोग हे जक याना
च्वने मालिइ ।

धुलि काम वासना द्वारा, दुःख भोग याये मालिइगु,
दोष कथा समाप्त जुल ।

निष्क्रमण वा निष्कामनाया महात्म्य कथा ।

[' निष्क्रमण ' धयागुया अर्थ- पिहां वनेगु । निष्कामनाया अर्थ-
अनेच्छा ।]

“ कामना पागु हेतुं हे, लोके ' सुख ' धयागु मदया, दुःख हे जक
जुद्धका च्वने माल । हे यश ! यदि ' ऐश्वर्य्य ' पागु कामना मदुगु जूसा,
बुद्ध-शस्त्र-अस्त्र द्वारा शुद्धयाये मालिइगु नं मखु । पर जनपितः ० दुःख
मद्यूगु जूसा, नर्के वना- दुःख भोग याये मालिगु नं मखु ।

नयेगु-त्वनेगुली, नाना प्रकारया सुस्वादे, इच्छा मज्जुगु जूसा, प्रेत गती वना, पित्या-प्यास जुइका च्वया च्वने मालिइगु नं मखु ।

कामना हे 'राग'। राग दयेवं, द्वेष दया वइ । राग व द्वेषया नापंर 'मोह' धयागु मदइ मखु ।

थ्वहे कामनाया हेतुं, बारम्बार संसारे जन्म ग्रहण याये मालिइगु । जन्म जुसेलि- मयेकर वृद्धा जुये मालिइगु, मयेकर रोगं कइगु, माया धीनि याना च्वनापितः तोता वने मयेकर सिना वने मालिइगु, मयोह्य नाप ह्वना च्वने मालिइगु, योह्य नाप बाया च्वने मालिइगु, इच्छा याना थं, पूर्ण मजुइगु आदि थुजोरगु दुःख भोग याये मागु, थ्व फुक्क दुःखया हेतु, कामना हे मूल हेतु जुया च्वन । हे यश ! यदि थ्व कामना छता- त्याग याना- निष्कमण याना (=पिहाँ) वने फुगु जूसा, थुजागु मयोरगु दुःख जुइगु सम्भव दुला ? ”

“ महु, भन्ते भगवान ! ”

“ हे यश ! थ्व लोके - 'सुख व दुःख' धका, मनं खना च्वांगु- थ्व हे कामना छगु दुगुलिं खः । मूर्ख पिसं- 'कामना पूर्ण जुया - सुख जगु नं दु' धका धाइ । मन कामना पूर्ण जुल धालसा, हापाया सिनं अधिक दुःख जकं जुइ । छाये ? धालसा, 'मन कामना पूर्ण जुइगु' संसारे दस्तुर हे दुगु मखु, केवल मूर्ख जन पिनिगु- 'भ्रान्ति भाव' जक खः । प्रज्ञावान्पिनिगु दृष्टिं - 'मन कामनां पूर्ण जुइ' धका विश्वास थाइ मखु । पूर्ण जगुलिइ हे, अपूर्ण जुया वइतिनि ।

दृष्टान्त ।

गथे- 'सुं छह्य निः सन्तानह्य ब्यक्तिया, सन्तानयागु कामना याना दान, शील, पाठ, पूजा, तीर्थ-सेवा याना जुया च्वन । अथे नं मन कामना

पूर्णा मजुया दुःख जुया च्वन । अस्तु— यदि उह्य सन्तान कामना याना जूह्य ब्यक्तिया सन्तान दया वल धालसा, लोके— ‘ मन कामना पूर्णा जुल ’ आःतिनि आनन्द जुल ’ धका धाइगु खःला ? ”

“ खः भन्ते भगवान ! ”

“ उगु पूर्णा जूगुलि— पूर्णा मजुनिगु बाकि छु धालसा, उह्य गर्भे दुह्य सन्तान— प्रसव जुइगु समये नसें मेगु हे दुःख प्रारम्भ जुया वइ ।

यथाः— ‘ प्रसवया समये— माँह्यसयातः प्राणांत जुइक पीडा जुइगु वा, जन्म जुइह्य बालखया प्राणांत जुइक पीडा जुइगु सम्भव दु । ’

‘ गुलिसयां— प्रसव ब्यथां कया, आपा समय तक दुःख भोग याना च्वनीगु सम्भव दु । गुलिसयां, लाहा छपा जक पिहाँ वया वा तुति छपा जक पिहाँ वया दुःख सिया च्वनीगु सम्भव दु । गुलिसयां छयो छगः जक पिहाँ वया च्वनीगु । अनेक प्रकारं दुःख जुया वइगु सम्भव दु, खःला ? ”

“ खः, भन्ते भगवान ! ”

“ थुगु प्रकारं दुःख-कष्ट नयेमालिइगु छु— मन कामना पूर्णा जूगु धाये योग्य जूला ? ”

“ मजू, भन्ते भगवान ! ”

“ अनंलि हानं— हे यश ! बालख जन्म जुइ धुंका नं, उह्य बालक यातः नाना प्रकारया रोगं कया, माँ बौ नं, उह्य बालखया कारणे, दुःख-कष्ट—ताप भोग यायां, कि— थःहे, कि वहे, निम्हे ब्रह्मसया ज्यू विते जुया मवं तलें, ब्रह्म ताप, गुवलें हे शुन्य जुइ मखु । मदु तलें दयेकयेगु कामना, दयेवं मफुकेगु कामना जुइ; मस्यंकेगु कामना जुइ; ‘ मसीमा ! ’ धयागु

कामना जुड़ । संसारे धालसा, उत्पत्ति जुक्र हे विनाश जुड़गु स्वभाव धर्म जुया च्वन, उकिया निम्ति, ' मन कामना पूर्ण जुड़ मखु ' धयागु ज्ञान सियेका कामनायातः त्याग याये फुसा, थुजागु दुःख भोग याये मालिइ ला ? ”

“ मालिइ मखु, भन्ते भगवान ! ”

“ धनयागु कामना द्वारा नं- मदुसा दयेकेगु कामना, दुसा नं मफुकेगु, अपो दयेकेगु कामना ।

धन दया, ' धन दयेके ' धयागु कामना पूर्ण जुल धालसा नं, उगु धन दुसां नसें हे, चित्ते दुःखं दाह याना हइ । नल धालसा नं स्वाद दइ-मखु, धन धालसा नं, सुखं न्ह्यो वइ मखु, गनं वन धालसा नं चित्त धुकुर्ती जक लाना च्वनी, ' सुनानं काइ ला ?, खुं खुया यंकइ ला ?, सुनानं पचे याना नइला ? खर्च यायेवं फुना वनी ला ? ', धका नाना प्रकारया मनी कल्पना लुया च्वनी । हानं ल्वाये माला वइ, दण्ड शस्त्र-अस्त्र ज्वना पहरा च्वने माला वइ, राज सभास वने माला वइ । थुगु प्रकारं धन द्वारा अधिक दुःख व पाप जक वृद्धि जुइ, हे यश ! थुजागु दुःखया मूल जुया च्वांगु यातः ' मन कामना पूर्ण जूगु ' धाये योग्य जूला ? ”

“ योग्य मजू, भन्ते भगवान ! ”

“ हे यश ! यदि थुजागु दुःख मूल जुया च्वांगु कामनायातः त्याग याये फुसा, थुजागु दुःख कष्ट जुड़गु सम्भव हु ला ? ”

“ महु, भन्ते भगवान ! ”

थुलि आनुपूर्वि कथाया विस्तार खँ समाप्त जुल ।

थुगु प्रकारं भगवानं यश कुमारयातः 'आनुपूर्वि' कथा, आज्ञा जुया विज्यासेलि, यश कुमारया चित्त शान्त जुया, छोया च्वांगु अग्नीस, लखं लुयेथे— 'हा ! दुःखर जुया च्वांगु चित्ते, आनन्द प्राप्त जुया, चित्त चक्रना—प्रसन्न जुया च्वांगु खना, भगवानं— पुनर्वार यश कुमारयातः 'चतुरार्यसत्य' ज्ञान उपदेश याना विज्यात ।

“ हे यश ! 'दुःख आर्यसत्य' धयागु, थ्वहे कामना पूर्ण मजुइगु जुया च्वन । 'दुःख समुदय आर्यसत्य' थ्वहे कामना जुया च्वन । दुःख निरोध आर्यसत्य' धयागु थ्वहे कामना मदुगुलिं, पुनर्जन्म मजुइगु 'निर्वाण' जुया च्वन । 'दुःख निरोध गामिनी प्रतिपदा' धयागु, थ्वहे कामना मदयेका पुनर्जन्म जुये म्वायेकेगु, निर्वाण पद प्राप्त यायेगु उपाय 'अष्टाङ्गमार्ग, जुया च्वन । ”

थुलि भगवान-बुद्धयागु सत् उपदेश न्यना, यश कुमारयातः— गथे निर्मलगु वस्त्रे— 'रङ्गीत' याये बेलस, स्निग्ध जुइक, जिक्क, रंगे जुइ अथे हे यश कुमारयातः— भगवानं उपदेश याना विज्याकगुलिं, फेतुना च्वंगु थासे हे, निर्मल धर्म-चक्षुं लाना, 'स्रोतापन्न' पद प्राप्त जुल ।

श्रेष्ठी गृहपती दिक्षा ।

उखे यश कुमारया मामं, रङ्ग-महले वना सो वंगु बेलस थःह्य पुत्र यश कुमार मखना, श्रेष्ठी गृहपतीयां थास वना धाल—

“ भो गृहपती ! छिह्य काय— यश कुलपुत्र खने मदु, गन वन ? ”

“ हाँ !! धात्थे ला ? ” धका गृहपतीया चित्ते, 'कुलपुत्र मदु' धागु खबर न्यना; अग्निं दाह यायेथे जुया, हत-पतं प्यंगू दिशासं, सवारत छोया, मायेके छोट; थःनं स्वयं ऋषिपतन— मृगदावनः पाखे स्वया, माल

वन । चित्ते शोक रूपी अग्नि दाह जुयेका, यश कुलपुत्रयातः माला २ बंगु बखते मृगदावनया मार्गस यश कुलपुत्रयागु, सुवर्णया बुत्ता दुगु - 'लाकां' यागु चिह्न खना; वहे लाकांयागु चिह्न स्व स्वं वन ।

उखे भगवानं - श्रेष्ठी गृहपती वलगु तापाकं नसें खना भगवानया चित्ते,

“ यश कुमारया 'बौ' थ्यंकः वल, आः थ्व गृहपतीं यशयातः मखंक, योग वलं तोपुया तये ” धका भगवानं - यश कुमारयातः - योग वलं तोपुया तया विज्यातः ।

अन गृहपतीं - लाकां यागु चिह्न लिना वना भगवानया न्ह्योने थ्यने वं, भगवान याके न्यन -

“ भन्ते भगवान ! थन छलपोलं यश कुमार वगु खना विज्याःला ? ”

“ हे गृहपती ! फेतु थन फेतुना च्वँच्वँहे छंझ पुत्र यश कुमार खने दया वइ ” धका भगवानं आज्ञा जुया विज्यात । श्रेष्ठी गृहपती खुसी जुसे भगवानया चरणसं वन्दना याना, छखे लिना फेतुत । अन भगवानं गृहपतीयातः 'आनुपूर्वि' कथा, उपदेश याना विज्यातः.... ।

श्रेष्ठी गृहपतीं- भगवानयागु उपदेश न्यना, अन हे निर्मल धर्म-चक्षु प्राप्त याना काल ।

भगवान यागु धर्मे स्वतन्त्र (=थःगु हे विचारया अधिकार) जुयाः भगवानयाके प्रार्थनायात—

“ आश्चर्य ! भन्ते भगवान !! अद्भूत ! भन्ते भगवान !!! छलपोलं जितः भोपुयेका तवगु, थपुयेका वियेथे; तोपुया तवगु, उला क्यने थेँ लँ तंझयातः, लँ क्यना वियेथे; अन्धकारस मत च्याका वियेथे; गुगुखः मिखा

दुःखसैं खने दयेक, उगु हे प्रकारं अलपोलं नं जितः अनेक प्रकारं धर्म उपदेश याना विज्यात । थनिं नसें जि— धर्म व मङ्ग महिनं, अलपोल भगवान बुद्धया शरणे जुल । थनिनसें जि— ‘ लाहात जोजलपा शरण-आगन उपासक : धका मती धारण याना विज्याहुँ । ’”

[उह्म गृहपती हे (बुद्ध धर्म सङ्घ शरण) = त्रि शरण आगनह्म-प्रथम उपासक जुल ।]

थुगु प्रकारं भगवानं- श्रेष्ठी गृहपतीयातः धर्म उपदेश याना विज्याकगु बखते यश कुमारया चित्तं- भगवानं कना विज्याकगु उपदेश अनुसारं खने दया वथें, सिया वथें, गम्भीर विचार जुया; यश कुमारया चित्तं- छुके सनं लिप्त मजुसें, अलिप्त चित्तह्म जुया; आस्त्रय (=क्लेश) शुन्य जुया; चित्त मुक्त जुया वन ।

अन भगवानया मती- “ यश कुमारया चित्त मुक्त जुल; आः यश कुमार - गृहस्थाश्रमे च्वनी मखुत । रति भोग यायेगुलि - चित्त वनिह्म मखुत । आः जिं - तोपुया तयागु योग वल, लिक्कया विये ” धका भगवानं यश कुमारयातः - ऋद्धि=योग वलं तोपुया तवगु लिक्कया विज्यातः ।

अन यश कुमार फेतुना च्वंगु गृहपतीं - क्रमशः खने दया वल ।

गृहपतीं - “ यश ! छ गथे जुल ? अये छं मामं छाती दाया, विरह याना, शोकाऽगारे दुना, बुत्तु बुला च्वना च्वन; यदि छं - माँयातः जीव दान मत्रिल धालसा, छं मामं - ख्व जक्क ख्वया हे, प्राण त्याग याइन, पुता ! छं माँयातः, जीव दान व्यु नु ! ”

थुलि वौयागु वचन न्यना, यश कुमारं - भगवानया पाखे स्वतः । अन भगवानं - श्रेष्ठी गृहपतीयातः आज्ञा जुया विज्यात ।

“ हे गृहपती ! यश कुमारयातः छं छु धका भालपा च्वना ? छं गथे यथार्थं ज्ञानं - दया चक्क धर्मयातः— ‘थथे’ धका सिल - खन, अथे हे यश कुमारं नं खांके धुंकल । खांगु व स्यूगु अनुसारं, यथा योग्य थें विचार याना, चित्त छुकेसनं लिप्त मजुसे, आस्रव चय जुया, मुक्त चित्त जुये धुंकल । आः हानं छु ? यश कुमार हापार्थें, हीन स्थितिगु - गृहस्थाश्रमे च्वना, रति भोग यायेगु इच्छा जुइ तिनिता ? ”

“ जुइ मखु, भन्ते भगवान ! ”

“ उकिया निर्मित हे गृहपती ! यश कुमार - गृहस्थया अनित्य सुख भोग वाइह्म मखुतः । ”

थुलि भगवानयागु मङ्गल वचन न्यना, सन्तोष जुसे, गृहपतीं - भगवान याके प्रार्थनायात-

“ यश कुमारयातः - लाभ जुल, भन्ते भगवान ! यश कुमारं-उराम लाभ यातः । भगवान ! छलपोलं यश कुमारयातः अनुगामी याना (=ल्यूल्यू तया), भोजन भपा विज्यायेतः जिगु छयेंस विज्याहुँ” धका निमन्त्रणा यात ।

भगवानं मौन द्वारा स्विकार याना विज्यात ।

‘ भगवानं स्विकार याना विज्यात ’ धका सियेका, गृहपती आसनं दना, भगवानयातः शिरं वन्दना याना लिहाँ वन ।

गृहपती लिहाँ वनेवं, यश कुमारं - भगवान याके लाहात जोजलपा विनती यात-

“ भन्ते भगवान ! जितः प्रब्रज्या, उपसम्पदा विया विज्याहुँ । ”

भगवानं यश कुमारयातः- प्रब्रज्या व उपसम्पदा याना विज्यात ।

[अर्हन्तपिं जम्मा - ७ ह्य दत्त]

अनंलि भगवानं पात्र चीवर धारण यासे, आयुष्मान यश भिच्छुयातः अनुगामी यासे, गृहपतीया छत्रेस थ्यंकः विज्यात । विज्याना, लाया तवगु आसने फेतुना विज्यात । अन आयुष्मान यशया माँह्य, भौह्य सहितं, निम्हं, भगवानया न्ह्योने वया भगवानयातः शिरं वन्दना याना, छखे लिना फेतुत । अमितः नं भगवानं - आनुपूर्विं कथा, उपदेश याना विज्यात । उगु उपदेश द्वारा - माजु व भौमचा निह्यसयां, प्रसन्न चित्त जूगु खना, भगवानं - पुनर्बार अमितः - ' चतुरार्य सत्य ज्ञान ' उपदेश विया विज्यात । भगवानं कना विज्याकगु - ' चतुरार्य सत्य ' ज्ञान न्यना, - अपिं निह्यसयां चित्ते - (लोहँते क्रिया तयागुथे) ' बज्र ' जुया च्वन । अन हे अपिं निह्यसयां, निर्मल धर्म चक्षु लाभ जुल । ' धर्म धयागु थथे ' धका सिल । शंका छुं नं मन्तः । सुनां नं अमिगु चित्तयातः स्यंके फइ मखुत । भगवान-बुद्धयागु धर्मे विसारद जुल । धर्मे स्वतन्त्र (=ज्वने मागु व तोलते मागुयातः, सुनां नं हे कड-बड याये म्वपिं) जुल । थुगु प्रकारं ज्ञान लाना, माजु, भौ, निह्यसे नं, सन्तुष्ट जुसे, भगवानया पाखे स्वया, लाहात जोजलपा प्रार्थनायात - " आश्चर्य्य ! भो भन्ते भगवान ! !, अद्भुत ! भो भन्ते भगवान ! ! ! जिपिं निम्हं त्रिरत्नया शरणे जुल । थनि नसें, जिपिं - लाहात जोजलपा शरण आगत (=शरणागत = शरणे वपिं) धका मती तया विज्याहुँ ।

[लोके अपिं हे निह्य, ' त्रिरत्न शरण ' लाभ जूपिं, प्रथम उपासिका पिं जुल ।]

अनंलि आयुष्मान यश सहितं भगवान बुद्धयातः उत्तम २ भोजन
अर्पण गाना, भोजन भपिकल ।

अन भगवानं भपा विज्याये धुनेवं, पुनर्वार अपिं-माजु, भौ निम्हं
भगवानया न्होने छवे लिना फेतुत । अमितः भगवानं धर्मोपदेश यासे
धर्म क्यना, बोध याना, उत्तेजित जुयेका, खुसी याना, भगवान आसनं
दना लिहाँ विज्यात ।

इत्यादि यश कुमार प्रव्रज्या कथा— ‘ पालि भाषानुसार ललित
विस्तर बोधिचर्यास द्वितीय खण्डया प्रथम अध्याय समाप्त जुल ।

[जम्मा ६ अध्याय जुल]

२ खण्डया, २ अध्याय । जम्मा- अ० १०गु ।

आयुष्मान यशया गृहस्थ मित्रपिनि प्रब्रज्या ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ॥

नमो रत्नत्रयायः ।

उगु बखते वाराणसी (=वनारस) देशया श्रेष्ठी कुलयापिं— 'विमल, सुबाहु, पूर्णजित व गवांपती श्वपिं प्यह्म- आयुष्मान यशया गृहस्थ समयया मित्रपिं जुया च्वन । थमिसं- ' यश कुमार भिक्षु जुल धयागु खबर सिया- प्यह्मसया थिथि सल्लाह जुल—

“ हे शखा ! यश कुमारं प्रब्रज्या ग्रहण यागु धर्म- चिकिधंगु खइमखु नु ! भिसं नं छको स्व वने नु ! ” धका प्यम्हं- यश भिक्षुया थास थ्यंक वन । वना, प्यह्मसिनं यश भिक्षुयातः नमस्कार याना छखेलिना दना च्वन । अन यश भिक्षुं, अपिं प्यम्हं पासापिं वना भगवानया थास विज्यात, विज्याना— भगवानया चरण कमले शिरं वन्दनायाना छखेलिना फेतुना विज्यात । अन यश भिक्षुं भगवान याके- लाहात जोजलपा विनती यात :-

“ भन्ते भगवान ! श्वपिं प्यह्म - जि गृहस्थ समययापिं मित्रपिं थमितः नं - दया तसे धर्मोपदेश यासे उद्धार याना विज्याहुँ । ”

अन भगवानं अमितः नं - ' आनुपूर्वि कथा ' व ' चतुरार्य सत्य ज्ञान ' उपदेश याना विज्यात । थुलि भगवान यागु सत् उपदेश न्यना -

अपि प्यहसयां अन हे निर्मल धर्म चक्षु प्राप्त जुल । अन अपि प्यहसेनं भयवान याके लाहात जोजलपा प्रार्थना पात -

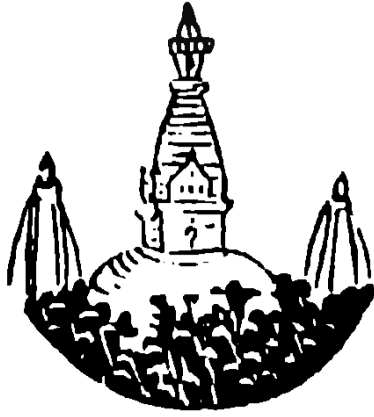
“ भन्ते भगवान ! जिमितः नं दया तसे - ‘ प्रव्रज्या व उपसम्पदा ’ विया विज्याहुँ ।

अन भगवानं, अपि प्यहसयात नं - (भिक्षु चर्या) प्रव्रज्या नं उपसम्पदा नं याना विज्यात ।

अन प्यम्हं - भगवानयागु उपदेश द्वारा - चित्त यागु क्लेश शून्य जुया, संसारे पुनर्जन्म जुये म्वाक अर्हन्त जुया विज्यात ।

[लोके अपि प्यह सहितं, जम्मा भिं छह अर्हन्तपिं दुगु जुल ।]

इत्यादि आयुष्मान यश भिक्षुया गृह मित्रपिं प्यहसया प्रव्रज्या कया ‘ पालि भाषानुसार ललितविस्तर बोधिचर्यास, द्वितीय खण्डया द्वितीय अध्याय समाप्त जुल । [जम्मा १०गू अध्याय जुल]

[२ खण्ड, ३ अध्याय]

पुनर्बार यश भिक्षुया- गृह मित्रपिं न्येह्यसया प्रब्रज्या ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सद्वायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

थनंलि पुनर्बार- यश गृह मित्रपिं न्येह्यसेनं - “ यश कुमार भिक्षु जुल ” धयागु खबर सिया, थिथि सल्लाह जुल—

“ हे मित्रपिं ! यश कुमारं अप्रमाणगु ऐश्वर्य्य हे नं त्याग याना, भिक्षु चर्या ग्रहणयात, उगु धर्म चिकिधंगु खइमखु, नु ! भिपिंनं छको स्व वने नु ! ” धका सकलें मुना, यश भिक्षुया थास थ्यंक वन । वना सकसेनं यश भिक्षुयातः नमस्कार याना, छखे लिना च्वन । अन यश भिक्षुं अपिं न्येह्य गृह मित्रपिंतः ब्वना भगवानया थास विज्यात । विज्याना, भगवानया चरया कमले शिरं वन्दना याना छखे लिना फेतुना विज्यात । अपिं न्येह्य सेनं नं क्रमशः पञ्चाङ्ग प्रणाम याना, भगवानया देपा पाखे भोह्लाक फेतुत । अन यश भिक्षुं लाहात जोजलपा भगवान याके विनती यात—

“ भन्ते भगवान ! ध्वपिं न्येह्य नं जि गृहस्थी समययापिं मित्रपिं, थमितः नं धर्मोपदेश यासे उद्धार याना विज्याहुँ । ”

अन भगवानं अमितः नं ‘ आनुपूर्वि कथा ’ व चतुरार्य सत्य ज्ञान उपदेश याना विज्यात । अन अभिसं- भगवान यागु सत् उपदेश न्यना न्येह्यसयां हे निर्मल धर्म चक्षु प्राप्त जुल ।

[लोके अर्हन्तपिं- ६१ ह्य दुगु जुल]

थनलि भगवानं भिक्षुपितः सम्बोधन याना आज्ञा जुया विज्यात-

“ हे भिक्षुपिं ! लोके गुलितक बन्धन दु, उगु दया चक्क बन्धनं- जि मुक्त जुये धुन; थथे हे छिपिं नं सकलें उगु बन्धनं मुक्त जुल, आः छिमिसं अपालं प्राणिपितः हित यायेया निमित्त, अपालं प्राणिपितः सुख यायेया निमित्त, लोके दया उत्पन्न यायेया निमित्त, देवता व मनुष्यपितः- अर्थया निमित्त, हितया निमित्त, (देश) चाहू हुँ ! हे भिक्षुपिं ! आदि, मष्य, अन्ते - सर्वदा हे कल्याण जुइगु धर्मयागु शब्द व भाव सहित उपदेश याना, सर्व अंश परिपूर्णा-परिशुद्धगु ब्रह्मचर्य्य प्रकाश या हुँ । ” लोके दोष आपा मदुपिं नर जनपिं नं दु । धर्मोपदेश न्यनेगु मदये वं अमिगु जन्म ब्यर्थे हे फुना वनी । धर्मोपदेश न्यने दत्त धालसा, ‘ धर्म धयागु थथे ’ धका सिया, धर्मात्मा जुवा, थः थःगु कर्म सुधार याइपिं जुइ । जिनं उरुवेल स ‘ सेनानी ’ धयागु ग्रामे धर्म प्रकाश यायेतः वने ” धका आज्ञा जुगा विज्यात ।

इत्यादि यण भिक्षुया गृह मित्रपिं न्येहसया प्रब्रज्या कथा, पालि भाषानुसार ललितबिस्तर बोधिचर्यास द्वितीय खण्डया तृतीय अध्याय समाप्त जुल । [जम्मा ११ गु अध्याय जुल ।]

[२ खण्ड, ४ अध्याय]

मार कथा व भिक्षु चर्या कथा ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

उगु समये भगवानया थास मार पापी वया गाथा व्वना धाव—

“ लोके थन दिव्य वंधन मुना, चिनाव छन्तः तथा ।

हे गौतम ! थुगु बंधनं चिकाव च्वनह्य, जुइगू छ मुक्तो गथे ?”

भगवानं— “ लोके थन दिव्य बन्धन फुकं, त्याकाव काये धुन ।

हे मार ! जिजा मुक्त जुये धुन, छ हे जकं भूष्टह्य ” ॥

मारं— “ मन यागु राग, द्वेष गुगु खः, चियेगू वहे बन्धनं ।

हे गौतम ! पूर्ण मजुइगु गुबलें, छाये यायेगु आशा मनं ” ॥

भगवानं— “ गुगु खः मनोरम खुगू विषय सं, रागादि नास्ती जुल ।

हे मार ! छं जितः फइ मखु, छ हे जकं फुइ दुष्टह्य ” ॥

अन पापी मारया मती— “ जितः गोतमं ह्यसिइकल, जितः बुद्धं परिचय यात ” धका मन दुःखी जुया अन हे अन्तरध्यान जुया वन ।

भिक्षु चर्या कथा ।

अनंलि देश-विदेशे धर्म प्रचार यायेयात विज्याकर्पिं भिक्षुपिसं नाना दिशां-नाना देशं, भिक्षु जुयेगु इच्छा उत्पन्न जूपितः व्वना हयावं च्वन, भगवानं न भिक्षुपिसं व्वना हक्व उपासकर्पितः चुडाकर्म याकु याकुं भिक्षु चर्या विया विज्याइगु जुया व्वन ।

छन्दु भगवानया एकान्ते स्थाने मग्न जुया विज्याकगु समये, गुजागु विचार लुयेका विज्यात धालसा—

“ धुजागु प्रकारं जुल धालसा ब्वना हृदिपिं भिक्षुपिंतः नं दृःख, हानं भिक्षु जुइगु इच्छा याना वइपिं उपामकपिंतः नं दृःख । यदि जि- देश विदेशे भूमण याना धर्म प्रचार याना जूपिं भिक्षुपिंतः हे गन गन भिक्षु जुइपिं दत्त, अन अन हे भिक्षुपिसं श्रद्धा दुपिंतः चुडाकर्म याना व्यु, धका आज्ञा विल धालसा सुयातः नं परिश्रम जुइ मखु ” धका विचार लुइका विज्यासे, संध्या समये भगवानं भिक्षुपिंतः सम्बोधन याना आज्ञा जुया विज्यात ।

“ हे भिक्षुपिं ! धर्म प्रचार याना जुये बेल, गन गन गुह्यर भिक्षु जुयेगु श्रद्धा उत्पन्न जूपिं दइ, अन अन हे अमितः, छिमिसं तुं चुडाकर्म याना व्यु । दको पतिकनं थन हे ब्वना हथा च्वने मालेवं छिमित नं अमित नं अधिक परिश्रम जुइ ।

चुडाकर्म विधि ।

गुगु प्रकारं चुडाकर्म यायेगु धालसा— हापां केश व ग्वाय्-दाढी मुण्डन याका, ❀ चीवर वस्त्रं पुंका, ठगां न्ययेका, भिक्षु पिनिगु चरणो बन्दना याका, उपाध्याय (=चर्या विद्वह्य गुरु) या न्होने जवगु पुलिं चुयेका, निपा साहातं विनती याका, ‘ त्रि शरण मन्त्र व प्रवज्या-शील मन्त्र ’ ह्रस्व दीर्घ स्थान आदिं शुद्धर जुइक ब्वंका, प्रवज्या याना वियेगु इत्यादि ।

❀ धुकेयागु मन्त्र विधि विनय पिटके पूर्ण भावं द्रु ।

अनंलि भगवानं मृगदावने वर्षावास समाप्त याना विज्यानालि
भगवानं भिक्षुपित्तः सम्बोधन याना आज्ञा जुथा विज्यात—

“ हे भिक्षुपिं ! जिं मूलगु ज्ञान विचार द्वारा उत्तमगु निर्वाण साधन
यासे अनुपम (=उपमा वियेगु मद्गु) निर्वाण पद प्राप्त याये धुन । हे
भिक्षुपिं ! छिमिसं नं मूलगु ज्ञान विचार द्वारा, उत्तमगु निर्वाण साधन
यासे अनुपम निर्वाण पद प्राप्त यात ।

उगु बखते हानं नं पापी मार वया, भगवानयातः गाथा व्वना धाल—

“ लोके थन शक्ति यागु बलनं चिनाव छन्तः तथा ।
हे गौतम ! थन यागु दिब्ब जालं, मुक्ति छ जुइगू गथे? ” ।
भगवानं— “ लोके थन मार बन्धन दक्कं, मुक्ति जि जुये धुंहा खः ।
हे मार ! जि छंगु जाल मद्दुहा, छ हे जकं नष्टहा ” ।

अन पापी मारया मती—

“ जितः गौतमं ह्यसियेकल, जितः बुद्धं परिचययातः ” धका मन
क्वतुका अन हे अन्तरध्यान जुया वन ।

इत्यादि मार कथा व प्रवज्या कथा, पालि भाषानुसार ललितविस्तर
बोधिचर्यासि ‘ द्वितीय खण्डया चतुर्थ अध्याय समाप्त जुल ।

[जम्मा १२गू अध्याय जुल]

[२ खण्ड । ५ अध्याय]

भद्रवर्गीय कथा । उरुवेलस पञ्चदश प्रातिहार्य्य कथा ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

अनंलि भगवान्-इच्छा अनुसार वाराणसीस बिहार याना विज्याना ६०ह्य अर्हन्त भिच्छुपितः दिशा-त्रिदिशास धर्म प्रचार यायेतः छोया विज्यात । भगवान नं स्वयम् उरुवेल पाखे स्वया गमन याना विज्यात । गमन याना विज्यासे, मार्ग मध्ये भगवानं मार्ग तोता बन खण्ड छगुलि दुने दुहाँ विज्याना दुने भगवान बुद्ध सिमा छमाया मूले बज्रासन याना फेतुना विज्यात ।

उगु समये भद्रवर्गी धयापिं ३०ह्य परस्पर मित्रपिं, थः थः स्त्रीपिं व्वना वहे बन खण्डे वया रसरङ्ग यायेतः वया च्वन । अपिं ३०ह्य भद्रवर्गीपिं मध्ये-छह्य सया थवह्य स्त्री मदया, बेश्या स्त्री छह्य हया रसरङ्ग याना च्वन । अन भद्रवर्गीपिं, नशा नया चूड जुया चा-उला जूगु बखते वहे बेश्या, सकलयागु बहुमूल्य तिसा बस्त्रादि दक्क कया बिसे वम । वहे बेश्या स्त्रीयातः मामां२ भद्रवर्गीपिसं बन मध्ये- सिमा छमाया मूले थवगु रश्मी प्रकाश याना फेतुना विज्याकह्य भगवान बुद्धयातः खना अपिं सकलें वना भगवान थाके न्वन—

“ भन्ते भगवान ! थन सुं स्त्री छह्य ‘पो’ ज्वना वह्य, छलपोलं खना विज्या ला ? ”

भगवानं — “ हे कुमारपिं ! छिमिसं उह्म स्त्रीयातः माला जुयागु कारण छु दु ? ”

भद्रवर्गीपिसं— “ मेता कारणां मखु भन्ते ! जिपिं भद्रवर्गीपिं ३०ह्य परस्पर मित्रपिं, थःथः स्त्रीपिं व्वना थुगु वन खण्डे वन विहारया वया० [धका च्वस कना वयागु, जुक्व खँ भगवानया न्ह्योने प्रकाश याना कन] थ्वहे कारणां भन्ते ! जिमिसं उह्म स्त्रीयातः माला जुया । ”

भगवानं— “ अथे जुसेलि गथे खःले ? छिमितः— वहे स्त्रीयातः माला जुयेगु उत्तम जुइला कि थवगु आत्मा ज्ञानयातः मालेगु उत्तम जुइ ? ”

भद्रवर्गीपिसं— “ भन्ते भगवान ! आत्मा ज्ञान मालेगु हे उत्तम जुइ ? ”

भगवानं— “ अथे जूसा फेतु छिमितः जिं आत्मा ज्ञान कने ? ”

“ ज्यू हवस् भगवान ! ” धका भद्रवर्गीपिं सकले क्रमशः भगवानया चरण कमले शिरं वन्दनायायां थास थासे फेतुत । अन भगवानं अमितः आनुपूर्वि कथा यागु उपदेश याना विज्यात । अनंलि चतुरार्यसत्य ज्ञान प्रकाश याना क्यना विज्यात ॥

थुलि भगवानयागु सत् उपदेश न्यना, आत्म ज्ञान लुयेका, सन्तोष जुसे, लाहात जोजलपा भगवान याके प्रार्थना यात—

॥ थुकी पाठकपिनी मती शंका जुइफु, कि— “ आत्म ज्ञान जकं धाल आत्म ज्ञान यागु खँ धालसा छुंनं मद्रु ” धका । थुकी ‘आत्म’ शब्द यागु अर्थ— बौद्ध ग्रन्थयागु दस्तुरं ‘जि’ धायेगु खः । आः थुकी ‘जि’ धका धायेगु छुंनं मद्रुगु ‘अनात्म ज्ञान’ सिल धालसा, ‘आत्म धयागु थथे’ धका सिल ।

“ भन्ते भगवान् ! ह्यापा जिमितं धुजोगु ज्ञान मस्यया निर्मित आपालं हे भूले लाये धुंकल, आः इानं भूले लाइगु भय मदयेक, जिमितः भिक्षु चर्या बिया विज्याहुँ ” ।

अन भगवानं अपिं ३००००० भद्रवर्गीपितः भिक्षु चर्या बिया विज्यात ।

[धुलि भद्रवर्गी कथा संक्षिप्त समाप्त जुल]

उरुवेलस पञ्चदश प्रातिहार्य (=च्छद्धि प्रकाश)

अनंलि भगवान क्रमशः भूमण यासे उरुवेलस थ्यंकः विज्यात । उगु समये उरुवेलस स्वह्य जटिल (=जटा धारी- च्छषिपिं) १ उरुवेल काश्यप, २ नदी काश्यपः ३ गया काश्यप धयापिं स्वह्य च्वना च्वंगु दया च्वन । उरुवेल काश्यपया- ५००००० शिष्यपिं दु । नदी काश्यपया- ३००००० शिष्यपिं दु । गया काश्यपया- २००००० शिष्यपिं दु ।

भगवान उरुवेल काश्यपया आश्रमे विज्याना- “ हे काश्यप ! यदि छिमितः छुं हानी मजुइगु जूसा जितः चच्छि छिमिगु अग्निशालास वास व्यु ” धर्या धया विज्यात ।

उरुवेल काश्यपं— “ हे महंश्रमण (भिक्षु) ! जिमितः हानी जुइगु जा छुं मदु परं धुगु अग्नीशालस अतिकं हे चण्डालह्य-दिब्य शक्ति धारी घोर विष युक्तह्य नाग राजा द्यह्यदु, वं छुं मयासा ला ज्यु । ”

पुनर्गार भगवानं— “०” अथे हे धया विज्यात । काश्यपं नं— “०” अथे हे धाल ।

स्वंगूगु चारे भगवानं- “ हे काश्यप ! उह्य नागराजां जिनः छुं याह मखु, जि च्वने यातः घचन जक ब्यु जि च्वने । ”

काश्यपं- “ हे श्रमण ! अथे जुसेलि, सुखपूर्वक वासया । ”

प्रथम प्रातिहार्य ।

अन भगवान अग्नीशालस दुहाँ विज्याना तृण (=घाञ्) यागु आसन लाया, बज्जासन याना, काय तप्यंक तथा, स्मृति स्थिर याना फेतुना विज्यात । अन नागराजां क्रोध पिकथा, गुनुहूँ च्वंक कुँ थना हल ।

अन भगवानया मती- “ आः जिं थ्व नागयातः मंस, अष्टि, चर्म, नश, स्यो आदि छुकेसनं पीडा मजुइक योग बलं थ्व नागया शक्ति हीन याना छोया बिये ” धका भगवानं नं अथे हे योग बलं कुँ थना विज्यात ।

अन नागराजा भन् कोप जुया, अग्नी प्रज्वलित याना दना वल ।

भगवानं नं- ‘ तेजो-कृत्स्न ’ धयागु समाधि योग यासे, अग्नी प्रज्वलित याना दना विज्यात ।

थुगु प्रकारं निह्यसयागुं अग्नी प्रज्वलित जूगुलिं, उगु अग्नीशालस मानु- अग्नीशाल हे नं मिनया च्वांगु थें जुया वल ।

थुगु प्रकारं अग्नीशाल प्रज्वलित जुया वगु खना, सकल जटिलपिसं अग्नीशालस घेरा विया, हायर !! परम सुन्दरह्य महाश्रमणयातः नागराजां भन्न यातः ” धका हाहाकारं कोलाहल याना हाल्ला च्वन ।

थुगु प्रकारं उगु रात्री बिते जुया वँ सेली भगवानं नागराजायातः मंस, अष्टि, ०, छुके सनं पीडा मजुइक योग बलं नागराजायागु तेज हीन

जुइका नाग राजायातः थवगु पिण्ड-पात्रे तथा पित हया उरुवेल काश्यपया न्होने तथा क्यना आज्ञा जुया विज्यात ।

“ हे काश्यप ! थ्व हे मखुला ? छं- ‘ चण्डालह्य दिव्य शक्ति धारी घोर विष युक्तह्य नाग राजा ’ धयाह्य ? ” धका न्यना विज्यात ।

अन भगवानं नागराजायातः पिण्ड-पात्रे तथा क्यने हःगु स्वना, उरुवेल काश्यपया मती-

“ ओ हो ! धन्य !! थ्वसपोल महाश्रमण अत्यन्तं हे शक्तिवान्ह्य स्वः महा प्रतापीह्य स्वः धार्थेयाह्य हे भिक्षु स्वः, गुह्य स्वः चण्डालह्य दिव्य शक्तिधारी- ०ह्य नाग राजायातः हे नं थवगु योग-बल द्वारा निर्बल याना थवगु बशे कया विज्यात; अथे नं जिथें- अर्हन्त जा मखुनि ” धका मती तथा, भगवानयात धाल-

“ हे महाश्रमण ! छलपोल थन हे बिहार याना विज्याहुँ, जिं नित्य भोजन आदिं छलपोलयात मागु सेवा याये । ”

द्वितीय प्रातिहार्य ।

अनंलि भगवान उरुवेल काश्यपयागु प्रार्थना स्वीकार यासे अन हे वन-खण्ड अगुलि विहार याना विज्यात ।

छगू समये रात्रिया बाचा जागु बखते चतुर्महाराजा देवतापिं थवथवगु ज्योति प्रकाश यासे भगवानया थास थ्यंक वल । वया भगवानया चरणस बन्दना याना महाअग्नीयागु राशीर्थे प्यम्हं प्यंगू थासे फेतुना धर्मापदेश न्यना सिहाँ वन ।

उगु रात्रि विते जुया वँसेलि, उरुवेल काश्यप भगवानया थास वना
धास -

“ महाश्रमण ! भोजन यागु समय जुल । महाश्रमण ! थौं थन रात्रि
स अतिकं हे जाज्वल्यमान जुइक ज्योति प्रकाश याना वपिं सु ? ”

भगवानं - “ हे काश्यप ! अपिं छं - ह्यमस्यूला ? चतुर्महाराजापिं
मखुला ? अपिं थन जिके धर्मोपदेश न्यनेया निर्मित्त वपिं स्वः । ”

उरुवेल काश्यपया मती - “ थ्वसपाल महाश्रमण अधिकं हे शक्ति
वानह्य स्वः महा प्रतापिह्य स्वः धार्थ्ये याह्य हे भिक्षु स्वः चतुर्महाराजपिं समेतं
धर्म न्यनेत वइगु, धन्य२ ! अथे नं जिथें अर्हन्त ला मखुनि । ”

अन भगवानं - उरुवेल काश्यपया प्रदत्त भोजन भपालि, वहे धन
खण्डे विहार याना विज्यात ।

तृतीय प्रातिहार्य ।

पुनर्वार छगू समय, रात्रिया वाचा जागु वखते, चतुर्महाराजा पिनि
सिनं अधिक तेज-जाज्वल्यमानह्य देवराज-ईन्द्र महान ज्योति प्रकाश
यासे, भगवानया थास वया भगवानयातः इन्द्रवत याना छत्रेलिना फेतुत ।
फेतुना भगवान याके धर्मोपदेश न्यना लिहाँ वन । उगु रात्रि विते जुया
वँसेलि उरुवेल काश्यप भगवानया थास वना- “ महाश्रमण ! भोजन
यागु समय जुल । (हानं) भो महा श्रमण ! थौं नं चाहे उखुन्दुया सिनं
नं अधिक जाज्वल्यमानं ज्योति प्रकाश याना वह्य सु ? ”

भगवानं— “ हे काश्यप ! वनं छं ह्यमस्यूला ? देवराज-ईन्द्र मखुला ?
व नं थन धर्मोपदेश न्यनेतः वगु स्वः । ”

उरुवेल काश्यपया मती- “ ध्वसपोल महाश्रमण अतिकं हे शक्ति-
वानह्य खः- ०; अथेनं, जिथें अर्हन्तला मखुनि ”....

चतुर्थ प्रातिहार्य ।

पुनर्वार छगू समय रात्रिया वाचा जागु वखते, लोकया अधिपती
सहपति ब्रह्मां, थवगु ज्योति प्रकाश याना, भगवानया थास वल । वया-
भगवानयातः दन्दवत याना, छखे लिना फेतुत । फेतुना, भगवान याके
धर्मेपदेश न्यना, लिहाँ वन । उगु रात्रि विते जुसेंलि उरुवेल काश्यप,
भगवानया थास वना- “ महाश्रमण ! भोजनयागु समय जुल । (धका
धया, हानं) भो महाश्रमण ! थौं यागु रात्रिस नं अतिकं हे तेजवानह्य
द्वह्य वल मखुला वसु ? ”

भगवानं- “ हे काश्यप ! थन थौं चाहे वह्य नं धर्मेपदेश न्यौं वह्य
सहपति-ब्रह्म वगु खः । ”

उरुवेल काश्यपया मती- “ ध्वसपोल महाश्रमण अतिकं हे शक्ति-
वानह्य खः- ०, अथे नं जिथें अर्हन्तला मखुनि ”....

अनंलि भगवानं, उरुवेल काश्यपं प्रदत्त भोजन भपा, वहे वन खण्डे
विहार याना विज्यात ।

पञ्चम प्रातिहार्य ।

पुनर्वार छगू समय उरुवेल काश्यपया महायज्ञ (उत्सव) यागु
बखत जुया च्वन । उगु उत्सवया वखते, सकल मगध बासीपिं, आपालं हे
दान-प्रदान पूजाया सराजाम ज्वना वया, उरुवेल काश्यपयातः पूजा सत्कार

सहित दान-प्रदान याइगु दिन जुया च्वन । उकिया निर्मित उरुवेत्त काश्यपया मती -

“ जिगु महायज्ञ जुइगु दिने.... सकलया न्द्याने महाश्रमणां च्छि पराक्रम क्यना बिल धालसा, महाश्रमणा यागु गुणकृति प्रचार जुइ । जिगु.... हीन जुया वनी । उकिया निर्मित, कहे सं नसे महाश्रमणा मवया ज्युका ” धका मनंर धया च्वन ।

धुजोगु प्रकारं जटिलया मती वितर्क जुया च्वांगु, उखे भगवानं सियेका अनं दना उत्तर कुरु पाखे बिज्यात । अन भगवानं भिन्नाऽचरण याना, मानसरोवरस विज्याना भोजन भया विज्यात । अन हे ह्निच्छि विहार याना सन्ध्याया समय जुसेलि लिहाँ विज्याना ह्यापायागु थासे हे विहार याना विज्यात ।

अन उरुवेत्त काश्यपं थवगु महायज्ञ यागु कार्य समाप्त याना कहे खुन्दु भगवानया थास वना धाल—

“ महाश्रमणा ! भोजन यागु समय जुल (धका धया, हानं) भो महाश्रमणा ! द्विगः छलपोल गन विज्याना ? जिमिसं छलपोलयातः माला जुया, काय थन मविज्याना ? छलपोलयागु भाग ल्यंका तयागु दु । ”

भगवानं— “ हे काश्यप ! छु ? छंगु मती धुगु प्रकारं वितर्क जुया च्वन मखुत्ता ? उकिया निर्मित हे काश्यप ! छंगु धुगु प्रकारयागु मनया वितर्कयातः जिगु चित्तं सियेका, जि थन मच्चवंसे उत्तर कुरु पाखे वना, भिन्नाऽचरण याना, अनं नं मानसरोवरस वना, अन भोजन याना, अन हे ह्निच्छि च्वना, सन्ध्या समय जुसेलि लिहाँ वया । ”

अन उरुवेल काश्यपया मती— “ ध्वसपोल महाश्रमण अधिकं हं शक्तिवानह्य स्वः— ०, अथे नं जिथं अर्हन्तला मखुनि ”....

अनंलि भगवानं ० अन हे बनखण्डे विहार याना विज्यात ।

षष्टम प्रातिहार्य ।

पुनर्बार ळगू समय भगवानयातः ॐपंसुकूल वस्त्र लाभ जुल । अन भगवानया मती विचार याना विज्यात—

“ आव जिं ध्व पंसुकूल वस्त्र, गन बना हिये मालिइ ? ”

अन देवराज शक्रं (=इन्द्रं) भगवान बुद्धयागु कल्पना सियेका, अन भगवानयागु आसनया आस-पासे हे पुष्करणी (=पुखू) ळगू निर्माण याना (=दयेका) भगवानयाके विन्ती यात—

“ मन्ते भगवान ! आम पंसुकूल वस्त्र, थुगु पुष्करणीस हिया विज्याहुँ । ”

भगवानं व हे पुष्करणीस उगु पंसुकूल वस्त्र हिया विज्यात । अन हानं भगवानया मती-

“ आव जिं ध्व हियागु पंसुकूल वस्त्र गन ळ्वा वाये मालिइ ” धका विचार याना विज्यागु बखते, हानं इन्द्रं हे अन विशाल (=तगोगु)

ॐ ळ्वासे याना तःगु श्मशाने हाकु तिना तःगु, मिं नःगु, मल-मुत्र हुया हाकु तिना तःगु, गुगुखः खुं खुया काइगु भय मदुगु, गृहस्थीपिंतः ज्यास स्यले मदुगु, थवगु चित्ते नं राग वा तृष्णा उत्पन्न मजुइगु थुजागु वस्त्र यातः उत्तम पंसुकूल वस्त्र धाइ ।

पाषाण (=लोहँ) छगः तथा बिल । व हे लोहँते भगवानं हियागु पंसुकूल
बस्त्र छ्वावाना बिज्यात । अनंलि भगवान उगु लोहँतं क्वहाँ बिज्याये
यातः.... ❀ इन्द्रं-अन हे न्होनेसन्तुं दया च्वंगु विशालगु सिमाथागु
शाखा (=कच्चा) छगू क्वछुका बिल । भगवान वहे सिमा-कच्चायागु
सहारा याना क्वहाँ बिज्यात । अन.... इन्द्रं भगवानयातः उगु पंसुकूल बस्त्र
पायेगु थाय.... समेतं दयेका बिल.... ।

थुगु प्रकारं रात्री बिते जुया वँसेलि, उरुवेल काश्यप भगवानया थास
वना धाल—

“ महाश्रमण ! भोजन यागु समय जुल । ”

उगु बखते इन्द्रं दयेका ब्यूगु पुष्करणी आदिं खना, उरुवेल काश्यपं
भगवानयाके न्यन—

ध्व गथे महाश्रमण ! थुगु पुष्करणी हापा थन दुगु मखु । ध्व विशा-
लगु पाषाण नं हापा थन दुगु मखु । थुगु सिमा नं न्हापा थथे क्वछूगु
मखु । ध्व थन सुनां-गुबले दयेकल ? ह्विग तल्लें ध्व थन दुगु मखुनि,
वडो आश्चर्य्यगु स्वये दत ? ”

भगवानं— “ हे काश्यप ! जितः पंसुकूल बस्त्र लाभ जुल ० ” [धका
जुक्व खँ कना बिज्यात ।]

अन उरुवेल काश्यपया मती— “ ध्वसपोल महाश्रमण अतिकं हे
शक्तिवानह्व खः- ०, अथेनं जिथे अर्हन्तला मखुनि । ” धका मनं२ अभि-
मान याना हे च्वन तिनि ।

❀ इन्द्रं लोहँ उत्पन्न याना ब्यूगु बखते हे भगवान योने लाक्क,
उत्पन्न जुयेमा ।

अन भगवान, उरुवेल काश्यपयागु प्रदत्त भोजन भपा, वहे वन खण्डे विदार याना विज्यात ।

सप्तम प्रातिहार्य ।

पुनर्वार छगू समय उरुवेल काश्यप, भगवामया थास वना धाल—
“ महाश्रमण ! भोजनयागु समय जुल । ”

भगवानं -- “ हे काश्यप ! छ वना च्वँ हुँ, जि वये । ”

अन भगवानं उरुवेल काश्यपयातः छ्त्रया अनं भगवान जम्बुद्वीपे विज्याना, जामुन (फल) कया, उरुवेल काश्यपया सिनं हापा लाक्क थ्यंका अग्नीशालस फेतुना विज्याना च्वन । लिपा तिनि ०काश्यप थ्यंकः क्व । वया स्वगु बखते, अग्नीशालस भगवान फेतुना विज्याना च्वंगु खना, भगवानयाके न्यन—

“ थ्व गथे ? महाश्रमण ! छलपोलयातः अनं तुं तोता जि न्हापा वयाहा धालसा लिपा लाना च्वन; छलपोल धालसा न्हापा लाना च्वन, छलपोल गुगु लं विज्याना ? ”

भगवानं— “ खः काश्यप ! जि छन्तः ‘ वना च्वँ ’ धका छ्त्रयालि जम्बुद्वीपे वना जामुन (फल) कया ज्वना वये धुन, थ्व खं ला ? स्व सुन्दर वर्णगु, सुगन्ध रस युक्तगु फल; यदि छं इच्छा जूसा न, ना ! ”

उरुवेल काश्यपं— “ मखु, महाश्रमण ! छलपोलं हया विज्याकगु फल, छलपोलं हे भपा विज्याहुँ ” धका थुलि धया मती विचार यात—

“ थ्वसपोल महाश्रमण अतिकं हे शक्तिवानह्म खः- ०, अथे नं जिथें अर्हन्तला मखुनि । ”....

अन भगवानं • वहे वन खण्डे विहार याना विज्यात ।

अष्टम, नवम, दशम प्रातिहार्य ।

पुनर्बारं छगू समय उरुवेल काश्यप, भगवानया थास वना धाल—

“ महाश्रमण ! भोजनयागु समय जुल । ”

भगवानं— “ हे काश्यप ! छ वना च्वँ, जि वये । ”

थुलि धया उरुवेल काश्यपयातः छूवया, भगवान-जम्बुद्वीपे विज्याना जामुन-फल कया विज्याना, अनं नं आम्रवने विज्याना, अं कया, अनं नं अम्बवने (= अम्बः वारी) विज्याना अम्बः कया, अनं नं हरितकि-वने (= हलः वारी) विज्याना, हलः कया नं उरुवेल काश्यपया सिनं न्हापा लाक्क थ्यंका अग्नीशालस फेतुना विज्याना च्वन । लिपा ०काश्यप नं थ्यंकः वल । वया स्वगु बेलस हानं नं भगवान हे न्हापा लाना च्वांगु स्वना भगवानयाके न्यन—

“ गथे ? महाश्रमण ! थौं नं छलपोल हे न्हापा लाना च्वन ? ”

भगवानं— “ खः हे ०काश्यप ! छन्तः ‘ वना च्वँ ’ धका धया च्क्या हया लि, जि जम्बुद्वीपे वना ०, ०, ०, ०, कया ज्वना वयागु थ्व स्वंसा ? ”

अन उरुवेलया मती— “ थ्वसपोल ०, ० अर्हन्तला मखुनि । ”....

अन भगवान, ० वहे वन खण्डे विहार याना विज्यात ।

एकादशम प्रातिहार्य ।

पुनर्बारं छगू समय ०काश्यप, भगवानया थास वना धाल—

“ महाश्रमण ! भोजनयागु समय जुल । ”

भगवानं- “ ज्यू हे ०काश्यप ! ऋ नि वना च्वँ नु ! ”....

थुलि धया ०काश्यपयातः छत्रया, भगवान अयस्त्रिंश (=तावत्तिस)
धयागु देव-लोके विज्याना, देव-पारिजात धयागु पुण्य (=स्वौ) कया
लिहाँ विज्याना, ०काश्यपया सिनं नं न्हापा लाक्क विज्याना, न्हापा ये हे
अग्नीशालस फेतुना विज्याना च्वन । लिपा ०काश्यप नं ष्यंक्क वळ । वया
स्वगु बेलस भगवान अग्नीशालस.... खना न्यन—

“ थौं नं छलपोल हे न्हापा, श्व गथे ? महाश्रमण ! ”

भगवान- “ खः हे काश्यप ! छन्तः छत्रया हया लि, जि तावत्तिस
देव-लोके वना देव-पारिजात नापं कया हे धुन श्व खंला ? ” धका क्यना
विज्यात । अन काश्यपया मती-

“ श्वसपोल ०, ० अर्हन्तला मखुनि । ”

अन भगवान ०, वहे बन खण्डे विहार याना विज्यात ।

द्वादशम प्रातिहार्य ।

पुनर्वार छगू समय उरुवेल काश्यपया शिष्यपिसं यज्ञयातः सिँ फाया
च्वनगु बेलस फाये मफया गुलि दुःख सिया बल पिकया प्रयोगयात नं फाये
मफया च्वन । उगु वखते अपिं-जटिलपिनि मती-

“ निश्चय नं श्व सिँ फाये मफुगु हेतु- वसपोल महाश्रमणां हे च्छि
शक्तिं तोपुया तल जुइ ” धका शंकायात ।

अन भगवानं काश्यपयाके न्यना विज्यात- “ हे काश्यप ! श्व सिँ
जि फाया वियेला ? ”

काश्यपं- “ ज्यू ज्यू का महाश्रमण ! भतिचा फायाब्यु, अमिसं फाये
मफुत । ” धका धाल ।

अन भगवानं 'पा' ज्वना, सिँ ग्वँले छत्थु प्रहार याना विज्याकगु बेत्तस
५०० सिँ ग्वँ छक्कलनं हे नलिचार जुया चिञ्चाः दना वन ।

अन काश्यपया मती— “ ध्वसपोल ०, ० अर्हन्तला मखुनि ।

त्रयोदशम प्रातिहार्य ।

पुनर्बार छगू समय उरुवेल काश्यपया यज्ञयायेयातः मि च्याकेत
सना च्वन । परं मि च्याके मफु, उकेसनं अपिँ जटिलपिसं भगवानयातः
हे शंका याना धाल—

“ ध्व भिसं मि च्याके मफुगु नं वसपोल महाश्रमणां हे च्छदि शक्तिं
तोपुया तल जुइ । ”

अन भगवानं काश्यपयाके न्यना विज्यात— “ हे काश्यप ! ध्व यज्ञाग्नी
त्रिँ च्याका वियेला ? ”

काश्यप— “ ज्यू का, महाश्रमणा ! छको च्याका ब्यु । ”

अन भगवानं योग बल द्वारा, छगु यज्ञ कुराडले मि च्याका विज्याकगु
बेत्तस ५००ह्य जटिलपिनि ५००गू यज्ञ कुराडले सनं छगू दमंहे ज्वाला कया
आना वल । ”

अन काश्यपया मती— “ ध्वसपोल ०, ० अर्हन्तला मखुनि । ”

चतुर्दश प्रातिहार्य ।

पुनर्बार छगू समय जटिलपिनि वहे यज्ञ समाप्त यानालि, ‘ मि
निरोध याना (= स्याना) छत्रये ’ धका सना च्वन । परं मि धालसा
स्याये मफया च्वन । अन भगवानं काश्यपयाके न्यना विज्यात—

“ हे काश्यप ! ध्व निरोध याये मफया च्वांगु यज्ञाग्नी जि निरोध याना वियेला ? ”

काश्यपं- ज्यू ज्यू का महाश्रमण ! भतीचा ग्वहालि याना व्यु । ”

अन भगवानं योग बल द्वारा ५००गू यज्ञ कुण्डलयागु यज्ञाग्नीयातः ळगू दमंहे भुसुक जुइक निरोधयाना (स्याना) विया विज्यात ।

काश्यपया मती- “ ध्वसपोल ०, ० अर्हन्तला मखुनि । ”

पञ्चदशम ❀ प्रातिहार्य ।

पुनर्वार ळगू समये अपिं हे ५००ह्य जटिलपिनि यज्ञ कार्य्य समाप्त यानालि माघ-मासया अन्ते ‘ प्यचा ’ व, हानं फाल्गुन-मासया प्रारम्भे ‘ प्यचा ’ जम्मा च्याचा तक नेरञ्जना-नदीस उन्मज्जन निमज्जन (= बार-म्बार लखे दुनेगु व थहां वयेगु) याना च्वन । अन नं भगवानं ५००गू घुष्णी उत्पन्न याना विया विज्यात । अन जटिलपिं सहितं काश्यपया मती-

“ ध्वसपोल महाश्रमण- अतिकं हे शक्तिवानह्य खः- महा प्रतापिह्य खः- धात्थे याह्य हे भित्तु खः; गथिंरजागु ऋद्धि-पराक्रम याना क्यने धुंकल अयेनं जिथे अर्हन्तला मखुनि ” धका अभिमान याना च्वन ।

पुनर्वार ळगू समय अकस्मातं भयङ्कर अकाल मेघं तोपुया घन-घोरं वर्षा जुया वल । थुगु प्रकारं वर्षां लख जाया वया, भगवान विहार याना विज्याकगु थासे लखं तोकपुया वल । अन भगवानं-थव च्वनागु थासे ळचाः

❀ थन ळगू अंके निगू प्रातिहार्य जुया च्वन ।

स्वरं लख चियेका, मध्ये भागे गना च्वांगु भूमिस चंक्रमण (= टहले)
याना विज्याना च्वन ।

उगु बखते जटिलपिनि गणे कोलाहल जुल कि- “हायर ! का का
महाश्रमणयातः लखं तोपुल थें” धका द्रङ्गा छगो ज्वना आपालं हे जटिलपि
मुना भगवानया थास वन । वना स्वरंगु बेल अन भगवान बुद्ध-लख मदुगु
भूमिस चंक्रमण याना विज्याना च्वांगु खना, यानं नसें- “ हे महाश्रमण!!!
क्यपोस हे खःला ? ” धका विशब्दं हाला न्यना छवत ।

उखे भगवानं - “ खः खः जिहे खः ” धका धुलि धया विज्याना,
अनं ब्या विज्यासे द्रङ्गास च्वां विज्यात ।

अन नं सकलें आश्चर्यं जुल । काश्यप छहसया मती - (अज्जनं)
“ ध्वसपोल महाश्रमण - अतिकं हे शक्तिवानह्य खः - महा प्रतापिह्य
खः - धार्येयाह्य हे भिक्षु खः धन्यर ! अथे नं जिथें अर्हन्तला मखुनि । ”
धका चित्तं अहङ्कार याना च्वन तिनि ।

अन भगवानं उरुवेल काश्यपयातः आज्ञा जुया विज्यात ।

“ हे काश्यप ! न छ अर्हन्त खः न छं अर्हन्त जुयेगु चर्या याःगु दु,
न छं ‘ अर्हन्त जुयेगु चर्या याये ’ धयागु चित्ते दु; प्रथम छं अर्हन्त जुयेगु
चर्या हे ‘ अथे अथे ’ धका स्यूगु मखुनि; धासेंलि छं जितः - ‘ महाश्रमण
• जिथें अर्हन्तला मखुनि ’ धका गथे छं अहङ्कार याना ? ”

धुलि भगवानं आज्ञा जुया विज्यासेलि काश्यपया चित्ते -

“ खः जा खः प्रथम जिकें ‘ अर्हन्त जुयेगु चर्या याये ’ धयागु चित्ते
श्रद्धा हे दुगु मखुनि; चर्या यायेत नं- ‘ गथे यायेगु गुगु कथं यायेगु अथे

थये ' छु' हे स्यूगु मखुनि; मसियेकं गथे चय्या याये फयू ? चय्या हे मयाना
निह्य - गथे अर्हन्त जुइ; थ्वसपोल महाश्रमणां थ्व स्वँ सत्य थें हे
धया विज्यात । " धका ०काश्यपया मती अभिमान मदया वना धर्म चक्षु
प्राप्त जुल । अन ०काश्यपं लाहात जोजलपा भगवानयाके- अपराध क्षमा
फवन—

" भन्ते भगवान ! छलपोलं जितः थुलि-मच्छिं च्छिदि पराक्रम क्यना
विज्यात नं जिके अभिमानं तोता मवं ०, ०, अहङ्कार जुया च्वन; थुगु
अपराध क्षमा याना विज्याहुँ प्रभो ! आव जिके अहङ्कार मन्त धर्म ह्यसिल
भो शास्ता ! जितः छलपोलं महादया तथा, बच्च थें छाना च्वांगु अभिमान
मदयेका विल । भन्ते भगवान ! आव जितः छलपोलया धर्मे दुत कया
विज्याहुँ, भिक्षु याना विज्याहुँ, छलपोल विना मेपिं जितः गुरु मदु । "

भगवानं— "हे ०काश्यप ! छ धालसा ५००ह्य जटिलपिनि आचार्य्य
जुया च्वनह्य; यदि छ जिगु शासने (धर्मे) भिक्षु-चय्या ग्रहण यात धालसा
छंगु शसो च्वना च्वांपिं ५००ह्य शिष्यपिं बरवाद जुइगु जुल । अमितः छु
यायेगु ? अमितः निं बन्दोवस्त मिले याना ब्यु " धका आज्ञा जुया
विज्यात ।

अन ०काश्यपं सकल शिष्यपितः सम्बोधन याना धाल—

" हे शिष्य गणपिं ! जि धालसा वसपोल महाश्रमणया धर्मे भिक्षु
चय्या ग्रहण यायेत्यना; आव छिमि नं- थव थवगु मार्ग विचार यायेगु स्व
हां ! ! " धका धाल ।

अन ५००ह्य शिष्यपिसं धाल— " अहो ! धन्य ! ! जिपिं जा फन
हापा हे महाश्रमणयागु गुण खना- श्रद्धा याना च्वनापिं खः । यदि

छलपोल हे वसपोलया शिष्य जुया विज्यात धालमा, जिपिं नं- ल्युल्यु
भिच्छु जुया वयेगु जुल । ” धका उत्तर बिल ।

अन सकल जटिलपिसं- भोली, तुम्बा, मृग-चर्म, यज्ञ सामग्री
आदिं दया चक्क मुना, नदीस हाकुतिना चुयेका छवत । हानं परम्पर
(वं वयातः-वं वयातः) जटा छेदन याका, नदीस चुयेके छवया, सकलें मुना
भगवामया थास वना चरणसं शिरं बन्दना याना लाहात जोङ्गना
शास्ता याके प्रार्थना यात—

“ भन्ते भगवान ! जिपिं सकलयातं छलपोलं दया तसे भिच्छु चर्या
प्रदान याना विज्याहुँ । ”

अन भगवानं ५००ह्य जटिलपितः भिच्छु चर्या विया विज्यात ।

[थनयागु खँ थुलि]

उखे नदी-काश्यपं - खुसिं चुयेका हवगु ०यज्ञ सामग्री आदिं वना
“ हाय२ ! का का का !! थ्व छु जुल ? च्वे जिह्य ज्येष्ठ-भूता उरुवेल
काश्यपयातः जकं अनिष्ट जुल ला ? ” धका ३००ह्य शिष्यपिं सकलें मुना,
उरुवेलया थास वना विचार थाः वन । उरुवेलस थ्यंका स्वत बेल शिष्यपिं
सहितं दाजुह्य केश दाढी मुण्डन याना सुवर्ण वर्णगु चीवर धारण याना प्यान
दृष्टि कना शान्त स्वभावपिं जुया बुद्ध भगवानयातः दथुस लाका छचाः र्यरं
चवना च्वांगु खना, आश्चर्य चासे नदी काश्यपं उरुवेलयाके न्यन --

“ दाजु ! गथे ? किसं आचरण याना च्वनागु चर्याया सिनं आमगु
चर्या उत्तम ला ? ”

उरुवेल काश्यपं— “ निश्चय नं उत्तमगु खः, किजा ! धुगु चय्या । ”

नदी काश्यपं— “ अथे जुसेलि जिपिं जक थथे च्वना च्वनेला ? ”

उरुवेल काश्यपं— “ हे नदी० ! धर्म धयागु सुयागुं बलं जुइ मखु;
उकिया निम्ति छिमितः छिमिसं हे विचार याये माल । ”

नदी काश्यपं— “ अथे जूसा जिपिं नं आम हे चय्यास च्वने । ”

उरुवेल काश्यपं— “ थव थवगु विचारं स्व । ”

अन नदीकाश्यप नं ३००ह्य शिष्यपिं सहितं, भोली ०, जटा दाढी
मुखडन घाना, नदीस हाकुतिना ०, भगवानया थास वना,.... चरण कमले
शिगं वन्दना घाना प्रार्थना यात—

“ भन्ते भगवान ! दया तसे जिमित नं भिक्षु चय्या प्रदान घाना
विज्याहुँ । ”

अन भगवानं अमित नं ० चय्या विद्या विज्यात ।

[थुलि नदी काश्यपयागु खँ जुल]

उखे हानं नदी काश्यपपिं च्वनगु थासं नं क्वे गया काश्यपं— खुसीं
चुयेके हवगु भोली० आदिं खना— “ ०, दाजुपिं स्व वने ” धका २००ह्य
शिष्यपिं सहितं मुना वना, नदी काश्यप (=माहिलाह्य दाजु) या थास
वना स्व वन । अन अपिं सुनं मखना, अनं नं उरुवेल० (ज्येठाह्य दाजु)
या थास वना स्व वन । अन दाजुपिं निम्हं शिष्यपिं सहित भेष हियेका
(भिक्षु जुया) चांगु खना, ‘ माया लगे जूगुथे करुणा वंगुथे जुया, ‘नुगः’
अथेतये थथेतये मदया आश्चर्य विस्मात जुया, ख्वेख्वे—मख्वे धाया रोदन
शब्द घाना दाजुपिके न्यन—

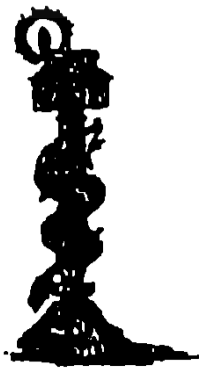
“ दाजु ध्व गथे ? ध्व छु ? जितः ध्व स्वपना जगु ता की विपना जगु ?
ध्व छु अद्भुत जुल ? ”

दाजुपिसं—“ स्वपना मखु किजा ! विपना हे खः । किपिं ह्यापा, मखुगु
धर्मे लाना च्वन । आव ध्वसपोल शास्तायागु कृपां सद्धर्म ह्यासिया क्ल ।
उकिया निम्ति हे किजा ! जिपिं वसपोल शास्ताया शिष्य जुया, भिन्नु
चर्या ग्रहण याना, सत्ज्ञानया रस=अमृत पान याना च्वना । ”

थुलि दाजुपिनिगु मङ्गल बचन न्यना, २००० शिष्यपिं सहितं गया
काश्यपं केश दाढी मुण्डन याना भगवानयाके.... भिन्नु चर्या ग्रहण याना,
अमिसं नं सत्ज्ञानया रस पान याना बिहार यात ।

इति भद्रवर्गीय कथा व उरुवेलस पञ्चदश प्रातिहार्य कथा, पालिभाषा-
नुसार ललितविस्तर बोधिचर्यास द्वितीय खण्डया पञ्चम अध्याय समाप्त
जुल ।

Dhamma.Digital

[२ खण्ड, ६ अध्याय]

शास्ता भगवान् बुद्धया ' गया ' गमन ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

भगवानं धुगु प्रकारं उरुवेलस्र ऋद्धि व सत्ज्ञान द्वारा, दोलच्छिह्न शिष्य दयेका विज्यानालि, भगवान् दोलच्छिह्न शिष्यपिं ल्यू ल्यू तसे, ' गया ' पाखे स्वसे गमन याना विज्यात ।

गयास भगवानं शिष्यपिं सहितं ' ब्रह्मयोनी-पर्वते ' विहार याना विज्यात । अन भगवानं भिक्षुपितः सम्बोधन यासे उपदेश याना विज्यात ।

“ स्व स्व हे भिक्षुपिं ! दया च्चक्क फुकं च्याना च्वन; छु च्याना च्वन स्यूला ?— च्चु च्याना च्वन, रूप (=च्चुं=मिखां खनिगु वस्तु) च्याना च्वन, च्चु व रूपया स्पर्श०,.... स्पर्श जुया ' रूप ' धका स्यूगु ' च्चु विज्ञान,०,.... उकें उत्पन्न जूगु वेदना (=सुख, दुःख, उपेक्षा=न दुःख न सुख) ०, व छुकिं च्याना च्वन धालसा, राग-अग्नि, द्वेषाग्नि, मोहाग्नि च्याना च्वन । हानं जन्म, जरा, ब्याधि व मरनया निम्ति दुःख जुया, स्वयेगु, शोक जुइगु ताप जुइगु हैरान जुइगु धुजो२गुलिं च्याना च्वन । ' च्याना च्वन ' धयागु थ्वहे ।

अथे हे हानं श्रोत च्याना च्वन, ताय दया च्चांगु शब्द०, श्रोत व शब्द निताया स्पर्श०,.... स्पर्श जुया ' शब्द, धका स्यूगु श्रोत-विज्ञान०, उकिं उत्पन्न जूगु वेदना ०; व छुकिं च्याना च्वन धालसा ! राग अग्नि ।

थुगु हे प्रकारं-घ्राण ०... , जिह्वा ०... , काय ०... , मन ०... , च्याना च्वांगु विचार याना काये मागु जुल ।

हे भिच्छुपिं ! धर्मयागु खँ न्यने बेल, कना हवगु अनुसारं शंकइह्म आर्य भिच्छुयातः चक्षुस बैराग उत्पन्न जुइ, चक्षुं खांगु रूपे ०, उगु निगु या स्पर्श ०, ... स्पर्श जुया उत्पन्न जूगु वेदनासनं बैराग उत्पन्न जुइ ।

अथे हे थुगु प्रकारं- श्रोते ०... , घ्राणे ०... , जिह्वास ०... , काये ०... , मने ०... सनं बैराग उत्पन्न जुया वइ । विराग जुयेवं विरक्त जुइ; विरक्त जुसेंलि विषय चक्रं मुक्त जुइ । मुक्त जुयेवं- ' जि मुक्त जुल ' धका थमं तुं सियू । थुलि जुल धालसा आवागमन (= जन्म मरण) जुइ मखुत, भिच्छु चर्या पूर्ण जुल । कर्तव्य कार्य समाप्त जुल । थन याये मानिगु बाकि छुं नं मन्त ' धका सिया वइ ।

थुगु प्रकारं वसपोल अनुत्तर सम्यक्सम्बुद्धं सत् उपदेश याना विज्या-कगुलिं वसपोलपिं दोलछिह्म भिच्छुपिनि चित्त, विषयस अलिप्त जुया जन्म दाता तृष्णाया जालं मुक्त जुल ।

इति शास्ता भगवान बुद्धया ' गया ' गमन कथा, पालिभाषानुसार ललितबिस्तर बोधिचर्यास द्वितीय खण्डया षष्ठम अध्याय समाप्त जुल ।

[जम्मा १४गू अध्याय जुल]

[२ खण्ड, ७ अध्याय]

राजगृहस राजा बिम्बिसारयातः दीक्षा ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

गयास भगवान् बुद्ध इच्छाऽनुसारं बिहार याना विज्यानालि, राजा बिम्बिसारया न्हवने प्रतीज्ञा याना तथागु लुमंका, दोल्लच्छिह्न महाभिच्छु सङ्घर्षिं सहितं, राजगृह पाखे स्वसे गमन याना विज्यात । क्रमशः भूमण यासे भगवान् राजगृहस थ्यंकः विज्यात । भगवानं अन राजगृहस, यट्टिबनया मैदाने बिहार याना विज्यात । अन वहे यट्टिबनया द्वारपालं राजा बिम्बिसारया थास वना कन—

“ महाराज ! भीगु यट्टिबनया मैदाने, छयों मुण्डन याना तत्रर्षिं, ह्यासुसे च्वंगु वस्त्रं पुना च्वंर्षिं सु थें ? मस्यु महाराज ! आपालं हे दु वया च्वांर्षिं, अमित गथे याये माली ? ”

राजाया मती- “ थ्व वल धावगु सु जुइ ? अवश्य नं शाक्यपुत्र अमण गौतम जुइयो, वसपोल हे थ्यंकः विज्यात जुइ । वसपोलं- ‘ बोधि-ज्ञान माः वने त्यना ’ धका हापा छको नं थन विज्यागु दु । आव वसपोल भगवान् अर्हन्त सम्यक्सम्बुद्ध विद्याऽचरण-सम्पन्न सु-गत लोक-विज्ञ अनुत्तर पुरुष-दमनार्थ-सारथी देव-मनुष्यपिनि शास्ता स्वयम्भू बुद्ध राग द्वेष मोह रहितह्य भगवान्; ब्रह्मलोक मारलोक देवलोकयापिं सहितं दया च्चक्क ब्रह्मा देव ऋषिमुनी तपस्वी साधु ब्राह्मण मनुष्य आदिं सकल

प्राशिपिं ' थथे ' धका स्वयं साक्षात्कार याना सियेका विज्याकह्य; परिपूर्ण
परिशुद्धगु ब्रह्मचर्या प्रकाश याना विज्याकह्य धका लोके प्रचार जुया च्वन ।
थुगु प्रकारपिं अर्हन्तपिं दर्शन याये योग्यपिं खः धका मती लुइका,
१२०००,०० प्रजापिं ल्यूल्यू तथा मगधया राजा-विम्बिसार, भगवानया
थास प्यंकः वन । वना भगवानयातः नमस्कार याना, सकलें भगवानया
न्हवने थास थासे फेतुत ।

अन अमि मती— “ थ्व गथे ? थुगु बथाने शाक्यमुनी नं हानं महा-
गुरु उरुवेल काश्यपपिं नं दुः थुके मूल गुरु सु-जुइ ? महागुरु काश्यप ला ?
अथवा शाक्यमुनि ला गुह्य जुइ ? ” धका शंका जुया च्वन ।

अन भगवानं अमिगु मती शंका जुया च्वंगु खँ सियेका, उगु अमिगु
शंका निरोध यायेया निर्मित गाथा द्वारा काश्यपयाके न्यना विज्यात—

“ हे काश्यप ! हे उरुवेल जनया आचार्य उपदेशक ! ।
होमार्दिं यज्ञ यागु चर्या, तोतागु छाय थौं जक ॥
कंके थ्व प्रश्न थनयागु खँ न्यने, जूगू गथे छं मन ? ।
यज्ञार्दिं होमयागु चर्या तोफ्यूगु छाय थौं थन ” ॥१

उरुवेल काश्यप—“ भो शास्ता ! थन रूपादि विषयया इच्छां व चर्या ज्वना ।
इच्छायागु हेतु मात्र मन जुया, यानागु होमे च्वना ॥
सीका जिं थन ' स-क्लेश मल मुना, च्वंगू व धर्मे ' धका ।
शास्ता थुके छलपोल दरशक, ज्ञान यागु भोजन्नका ॥
मोहे दुना व स-राग प्रबलह्य, थहां जि थौं वये धुन ।
तस्मात् जिं उगु स-क्लेश चर्या, तोतागु भो सत्गुरु ! ” ॥२

भगवानं—

“ हे काश्यप ! छं रूपादि विषयसं, मनं थ्व तोता हनं ।

देवादिं मनुष्य पिंगु भुवनसं, योगू छु के छं मनं ? ॥
 धा धा हे काश्यप ! थुके थ्व जगतसं, इच्छा दृला छं गनं ।
 खंगू दइ छं छुदु ? 'सु-योग्य थ्व' धका आशा जुवगू मनं ॥

उरुवेल काश्यपं—“रागादि क्रेश अलिप्तगु मननं 'जुइगू थ्व मुक्ती अन' ।
 'आशा यागु निरोध हे सुख' धका खनागु भो सतगुरु !” ॥

धुलि भगवानयातः प्रति-उत्तर बियालि, आयुष्मान उरुवेल० आसनं
 दना, चीवर-थगां न्यया, भगवानया चरण कमले शिरं वन्दना याना
 विनती यात—

“ भन्ते भगवान ! छलपोल जिह्वा शास्ता खः; जि छलपोलया अन्ते-
 वासी (= शिष्य) खः । ”

धुलि धया भगवानया चरणो वन्दना याना क्यँसेलि तिनि— “ उरुवेल
 काश्यप, शाक्यमुनीया शिष्य जुये धुंकल ” धका सकल मगधवासीपिनि
 मनया शंका शान्त जुया वन ।

अन भगवानं— ‘ सकलसया चित्तसनं निश्चय जुल ’ धका सियेका,
 आनुपूर्विय कथा उपदेश याना विज्यात.... ।

अन भगवानं उपदेश याना विज्याकगु सदुपदेश न्यना च्वँच्चं हे,
 राजा विम्बिसार सहितंसकले अन हे शुद्ध धर्मचक्षु प्राप्त जुल । १,२००,०००
 जन मध्ये १,१००,००० स्तोतापन्न जुल, बाकी १००,००० जनपि जक
 उपासक जुल ।

अन राजा बिम्बिसारं धर्म खने दया, ज्ञान लाभयाना, अनुभद याना, धर्म लीन जुया, निःशङ्का जुया, तर्क रहित जुया, विशारद जुया, धर्म स्वतन्त्र जुयालि, राजां भगवानयाके विनती यात—

“ भन्ते भगवान ! जि ह्यापा कुमारया बखते न्याता प्रकारया अभिलाषा जुया च्वंगु दु । उगु अभिलाषा थौं जितः पूर्ण जुल ।

उगु न्याता० गथे धालसा— यथाः— “ (१) जि राजा जुये दयेमा ” धका । (२) जिगु राज्ये अर्हन्त यथार्थ-बुद्ध विज्यासा ज्यूका धका । (३) वसपोल अर्हन्त-बुद्धयागु भक्ति याये दुसा ज्यूका धका । (४) वसपोल बुद्धं जितः उपदेश कना विज्यासा० । (५) हानं वसपोल भगवान-बुद्ध यातः ह्यसियेका काये फुसा० ॥ इत्यादि ।

धन्य२ भन्ते भगवान ! छलपोलयागु उपदेश न्यनागुलिं, थौं जि सन्तोष जुये धुन; मोह-अन्धाकारे लाना च्वनाह्यसयातः भोपुइका तवगु थ पुइका क्यने थें.... क्यना विज्यात; धन्य२ भगवान ! थनिं नसें जि त्रिरत्नया शरणे जुल । ‘ लाहात जोजलपा शरणे वह्य ’ धका मती तथा विज्याहुँ । भन्ते भगवान ! भिक्षु-सङ्घपिं सहितं शास्ता कन्हेयागु भोजन जिं दान यायेगु श्रद्धा जुल; भन्ते ! थ्व जिगु प्रार्थना स्वीकार याना विज्याहुँ ” धका निमन्त्रणा यात ।

अन भगवानं, राजायागु निमन्त्रणायात— मौन द्वारा स्वीकार याना विज्यात ।

राजाया मती- “ भगवानं जिगु निमन्त्रणा स्त्रीकार याना विज्यात, धका सिबेका, आसनं दना, भगवानयातः स्वचाक चाउला, वन्दना याना लिहों वन ।

कन्हे खुन्हु, राजां उत्तमर भोजन ज्वरे याका, भगवानयातः सूचना व्युवन-

“ भन्ते भगवान ! भोजनया समय जुल । ”

अन भगवानं पात्र चीवर धारण यासे, महाभिद्धु-सङ्घपिं ल्यूल्बू तसे ‘ राजगृहे विज्याये ’ धका गमन याना विज्यात ।

उगु वखते, देव-इन्द्र शक्रं-ब्राह्मण-कुमार यागु भेष कासे, भगवानया न्ह्योन्ह्यो चवना, सुन्दर शब्द याना, न्यना च्वंपिनि चित्त मोह जुइक, ताल. शूर, छन्द मिले जुइक गाथा ब्वँ ब्वं वना चवन ।

“ भगवन थुह्य शास्ता, राजगृहे विज्यायेतः ।
 गमन जुवगु शोभा, रूप भिद्धु सु-जातः ॥
 सहचर गण त्यागी, त्यागी नापं व जापिं ।
 वरण सुवरणं जा, स्मृति यागू प्रभापिं ॥
 भगवन थन भागू, राजगृहे विज्यायेतः ।
 गण फुक जुल शान्ति, ज्ञान मुक्तैगु कायेतः ॥
 अनुचर फुक शान्ति, शान्ति नापं सु-भावं ।
 गुण गण अभिरूपी, जूगू ज्ञानया प्रभावं ॥
 जटिल पिनिगु शास्तां, धर्म हीकाव च्छद्धिं ।
 विल अन शुभ मुक्ती, सत्य ज्ञानया समृद्धिं ॥

गमन जुल प्रभो थों, राजगृहे विज्यायेतः ।
 गण फुक जुल शान्ति, ज्ञान मुक्तैगु कायेतः ॥
 सकल श्रमण (=भिक्षु), पार-गामी मुनाव ।
 स-रस अमृत वागू, ज्ञान-पुष्पं छुनाव ॥
 अतिकन थुगु शोभा, दैमखू अन्य बेला ।
 मन हरषित जुइका, जूगु प्रज्ञा सु-मेला ”

हानं—

दश आर्यगु शील भिता वलनं, दश धर्म पथं दश शौच गुणां ।
 युत दोलछि भिक्षु मुना भगवान, जुल राजगृहस प्रवेश सु-ज्ञान ॥
 धका थुगु प्रकारं गाथा उचारण यायां वना च्वांगु वखते, लोक जनपिसं धाल ।

“ अहो ! थ्व कुमार छह्य अतिकं हे सुन्दर, अतिकं हे दर्शनीयह्य
 स्वः; गुलि वांजाक, न्यनेहे ययापुसें च्वांक गाथा वना वया च्वन; थ्व सु ?
 सुया कायमचा ? ” धका सकल आश्चर्य चाया हाला च्वन ।

लोकजनपिसं थुगु प्रकारं धागुलिं, भेषधारी इन्द्रं— गाथा द्वारा
 उत्तर विया छवत—

“ मेव मदु महा गुरु, बुद्ध छह्य जगते ।
 शुद्ध ज्ञान स्वयां मदु, दक्ख फुक अमृते ॥
 छह्य मात्र सु-मित्र, भगवान गुह्य स्वः ।
 सेवक जुया थन, वयाह्य नं जिहे स्वः ॥ ”

थुगु प्रकारं भगवान-बुद्ध-मगधराज विम्बिसारया राजगृहे दुहाँ
 विज्याकल । भगवान-राजगृहे दुहाँ विज्याना, भिक्षु सङ्घपिं सहितं, ज्ञान्या
 तवगु आसने फेतुना विज्यात ।

अन राजा बिम्बिसारं, भिक्षुपिं सहितं भगवानयातः, थवगु लाहात्तं हे, उत्तमर भोजन प्रदान यातः । भोजन समाप्त जुयेकालि नु-चायेका, भगवानया न्ह्योनें फेतुना च्वनगु बेल, राजाया मती—

“ थ्वसपोल भगवान, गुजागु थासे बिहार याना विज्याइ थें ?, अवश्यनं थ्वसपोल भगवान, गुगुखः गामं- न अतिकं सत्तिक, न अतिकं तापाक्क, श्रद्धा दुपिं गाम-वासिपिं गमनागमन यायेयातः योग्य थजु । ह्दिने नं आपालं हूलर थमजु, चान्हे नं शब्द आपा थमव, एकान्त जुया, ध्यान यायेतः योग्यगु थुगु प्रकारगु थासे जकं बिहार याना विज्याइ । आव थुजागु थाय गन दइ ? ” धका विचार याना स्वतः— “ थ्वहे जिगु बेणुवन उद्यान जकं.... उगु अङ्गं युक्त जुया च्वन । थ्वहे बेणुवन उद्यान जिं भिक्षुगण सहितं भगवान बुद्धयातः प्रदान याये । ” धका विचार याना भगवान याके प्रार्थनायात—

भन्ते भगवान ! थ्व बेणुवन उद्यान, छलपोलपित्तः दान वियेगु इच्छा जुल ” धका अर्पण याना बिल ।

अन भगवानं उगु उद्यान दान ग्रहण याना, राजा०यातः धर्मोपदेश याना, आसनं दना, राजगृहं लिहाँ विज्यात ।

छन्दु भगवानं भिक्षुपित्तः धर्मोपदेश याना विज्याकगु समये, भिक्षुपित्तः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात ।

“ हे भिक्षुपिं ! थथेहे सुनानं आराम (=बिहार) दान बिल धालसा, छिमिसं नं स्वीकार यायेगु अनुमति विया; छिमिसं नं ग्रहण याये ज्यू ” धका आज्ञा विया विज्यात ।

(१६२)

ललितबिम्बर

इति राजा बिम्बिसारयासः दीक्षाया स्वै, पाणिभाषानुसार ललितबि-
म्बर बोधिचर्यास द्वितीय खण्डया चतुर्दश मसम अध्याय समाप्त जुल ।

[जम्मा १५गू अध्याय जुल]

[२ खण्ड, ८ अध्याय]

सारीपुत्र व मोद्गल्यायनया प्रव्रज्या ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ।

नमोरत्नत्रयायः ।

उगु समय संजय-परिव्राजक, राजगृहे २५००ह्य शिष्यपिनि उपदेशक जुया च्वन । कोलित धयाह्य व उपतिष्य धयाह्य ध्वपिं निह्ननं अनहे संजय परिव्राजकया शिष्य जुया च्वन । अपिं निह्नसया परस्पर गुजागु सल्लाह जुया च्वंगु दु धालसा— “ भिपिं निम्हे- गुह्यसें ह्यापा लाक्क अमृत ज्ञान लाभ याये फइ, वं पासायातः नं कनेमा ” धका ।

कगू समय अश्वजित-भिच्छु पात्र चीवर धारण यासे, स्मृति सम्प्रयुक्त ज्ञानं संयुक्त जुसे, तुतियागु पलाखे सनं स्मृति तथा, मिखायागु दृष्टिसनं स्मृति तथा, शरीरे नं गन गन गुबले२ नश व अष्टियागु चक्षने स्मृति तथा, चित्तयागु उत्पत्ति-स्थिति-संहारेसनं स्मृति तथा, ध्यान-दृष्टियासे, इन्द्रिय सम्भारे याना, राजगृहे भिच्चाऽचर यायेतः विज्यात ।

अन कोलित-परिव्राजकं, वसपोल भिच्छुं भिच्चाऽचर याः विज्यागु खना, विचार यात—

“ ध्वसपोल भिच्छुयागु शील-स्वभाव, स्वयेगु वखते, वसपोलयागु स्मृति ज्ञान स्मेतं पिने नसें प्रकाश जुइक खने दुगुर्थे च्वं । ‘ लोके अर्हन्तपिं नं दु, अर्हन्त जुइगु चर्या याना च्वपिं नं दु ’ धागु ध्वसपोल नं निश्चय नं उजाह्य हे वख जुइ । आव जिं ध्वसपोल याके लोको न्यना स्वये ” धका क्का न्यन-

“ भो श्रमणा ! छलपोलं सुगुरु याके भिच्छु-चर्यां ग्रहणं याना विज्याना ? छलपोलया गुरु सु ? छलपोलं छु-धर्म माने याना ? ” धका न्यना म्वन । परं अश्वजित-भिच्छुं छुँहे उत्तर विद्या विमज्या ।

अन कोलितया मनी— “ थुगु वग्गते श्वमपोल याके प्रश्न न्यनेगु वग्गते मग्गु, श्वमपोलं छुँवा परिं भिच्छाऽचार यायां विज्याना च्वन तिनि; भिच्छाऽचार समाप्त जुइका जक न्यने माली ” धका विचार लुइका मतोतु सं ल्यू ल्यू तुं वन ।

अश्वजित भिच्छुया क्रमणः भिच्छाऽचार समाप्त याना लिहाँ विज्यात । कोलित नं ल्यू ल्यू वन । वना, वसपोल अश्वजित भिच्छुयागु थास धर्यका, भिच्छुया भोजन भपा विज्याये थुंके वं, न्द्योने वना, कुशल वार्ता याना छवे फेतुन । फेतुना, कोलितं अश्वजित भिच्छुयाके न्यन—

“ श्रमणा ! छलपोलया इन्द्रिय स्वभाव अतिकं हे शान्त, हानं कान्ति नं अतिकं हे परिशुद्ध तथा उज्ज्वल-तेजवान जुया च्वन, भो श्रमणा ! छलपोलं सु-गुरु याके चर्यां ग्रहणं याना विज्याना ? छलपोलया गुरु सु ? छलपोलं छु धर्म माने याना विज्याना ? ”

अश्वजितं -- “ भो परिव्राजक (=साधु) ! शाक्य-कुलयाह्य प्रव्रजित शाक्यमुनि महाश्रमणा, वसपोल सर्वज्ञ सम्यक्संबुद्ध याके हे जिं चर्यां ग्रहणं याना, वसपोल हे जिह्य शास्ता म्वः, वसपोल भगवान-बुद्धयागु धर्म जिं माने याना च्वना । ”

कोलितं— “ छलपोलया गुरु छु मत याह्य ? गुजागु सिद्धांत वसपोलं माने याइगु ? ”

भिक्षुं- “ जि धालसा भिक्षु जुयागु हं न ता मदुनि, उकिया निम्ति जिं बांलाक विस्तार याना कने मसः अथे जूसां न्यनेगु इच्छा दुसा, संचित्त जक जूसां कने । ”

कोलितं- “ ज्यू ज्यू भो श्रमण ! आपाः जक नं छुयायेत, सार-ज्ञान धयागु संचित्त नं गाः कना विज्याहुँ । ”

अश्वजितं- “ अथे जुसेलि न्यँ, न्यना विचारया, जिं कने ” धका श्लोक छपु ब्वना विज्यात—

“ ये धम्मा हेतु पभावा, तेसां हेतु तथागतो आह ।

तेसां च यो निरोधो, एवं वादी महा समणोति ॥

ध्व संसारे दयाच्चक्क - जुयाच्चक्क स्वभाव=धर्म गुगुखः, उगु फुक्क हेतु यागु प्रभावं दयाच्चांगु वा जुयाच्चांगु खः* तथागतं उगु हेतु आज्ञा जुया विज्यात । व नं गुगुखः निरोध=विनाश जुइगु हे खः । थुगु धर्म चर्या याना विज्याकह्म, हानं कमा नं विज्याकह्म महाश्रमण (शास्ता) खः । ”

श्रुलि अश्वजित-भिक्षुयागु मूल सत्ज्ञान न्यना, कोलितया मती -

* थुगु खें - पाठकपिसं भति ज्ञान दृष्टि कना विचार याये योग्य जू । छाये धालसा, भगवान सम्यक्संबुद्धयागु अनुत्तर शास्त्र - ग्रन्थ प्रकाश याइपिं पण्डितपिं मदुगुलिं, ब्वना स्वया ज्ञान विचार यायेगु मदसा जात बुद्ध मार्गी जूसानँ, ज्ञान - शिव मार्गी जुया, हेतु द्वारा संसार बृद्धि जुया च्चांगुयातः ' परमेश्वर - इश्वरयागु रचना ' धका थवगु कर्म सुधार मयासें मगागु पदार्थयागु हेतुयातः त्याग मयासें, हायर दुःख धका जक हाला च्वने माल । आव थुके खुनु भतिचा बांलाक विचार याना स्वये माल ।

“ अहो !! थ्व संसारे सर्वाङ्ग हे छगू २ हेतु द्वारा हे जक दया बल; छगू २ हेतुं जक स्थित जुयाच्चन; हानं छगू २ हेतुं जक संहार जुया च्वन । सारगु छुनं दुगु मखु, दुनें पिनें दक्व फुक्कं हे असार खनि ” धका निर्मल धर्म चक्षु प्राप्त जुल ।

अन हानं कोलितया चित्ते— “ शोक कष्ट विनाश जुइगु मार्ग-ज्ञान थ्वहे खः; संसारे नाना प्रकारया ज्ञानी परिडत योगी तपस्वी ऋषिमुनिपिं दु, अमिसनं छगू २ ‘ नित्य पदार्थ दु ’ धका विश्वास याना च्वन; अपिं सकलें हे थुगु ज्ञाने दृष्टि प्रकाश मजूनि खनि । ” धका ज्ञान दृष्टिं खांका, सन्तोष जुसे— “ आव जिं थ्व अनुत्तर ज्ञान, उपतिष्ययातः वना कने ” धका वन ।

उखे उपतिष्य परिब्राजकं, यानं नसें हे कोलित वगु खन । नाप लासेलि उपतिष्यं न्यन—

“ हे कोलित ! थौं जा छलपोलयागु इन्द्रिय ह्यापा थें मखु, शान्त इन्द्रिय, परिशुद्धगु कान्ति तथा उज्ज्वलगु स्वभाव जुया विज्यात ? निश्चय नं छलपोलं थौं अमृत-ज्ञान लाभ याना विज्यागु लक्षण खनेदु, खः ला ? ”

कोलितं— “ खः हे उपतिष्य ! जिं अमृत ज्ञान लाभ याये धुन । ”

उपतिष्यं— “ गुगु प्रकारगु अमृत ज्ञान लाभ याना विज्याना, जितः नं कना विज्याहुँ । ”

कोलितं— “ जि थौं राजष्टहे वनागु बखते, अश्वजित धयाह्य भिक्षु छह्य नापलात० ” धका जुक्व खँ उपतिष्ययातः प्रकाश याना कन । उगु मूल अमृत-ज्ञान न्यना, उपतिष्यया नं निर्मल धर्म-चक्षु प्राप्त जुल ।

उपतिष्यं— “ का नु भगवानया थास वने नु कोलित ! भीतः गुरु वसपोल हे ज्यू । परं भीपिं जा वने; थ्वपिं २५००ह्य परिव्राजकपिं नं, भीगु आश्रय याना, भीसं धाथे च्वना च्वपिं खः, अमिके नं छको न्यना स्वये ” धका निम्हं वना परिव्राजकपितः धाल-

“ हे विद्यार्थीपिं ! जिमितः जा भगवान-बुद्ध गुरु लुल; आव जिपिं निम्हं वसपोलया शरणे वने त्यना; आव छिमि गथे इच्छा जू, थव थवगु विचारं स्व । ”

परिव्राजकपिसं- “ छलपोलपिं गन २ विज्यात, जिपिं नं अन २ हे वयेगु प्रभो ! जिमितः तोता थका विज्याये मते । ”

अन कोलितपिं निम्हं— “ अथे जूसा आसे ” धका धया, गुरु जुया च्वंह्य महापरिडत संजयया थास वना धाल-

“ भो परिडत ! जिमितः गुरु ० लुल, आव जिपिं अन हे वने त्यना ”

परिडत संजयं- “ वने मते हे शिष्यपिं ! भीपिं स्वह्य मिले जुया, थनया महन्त जुया च्वने; वनेगु खँ छता ल्हाये मते । ”

निगू वार नं ०, स्वंगू वार नं अथे हे धाल; अथे नं संजयं अथे हे धया च्वन ।

थुगु प्रकारं परिडत-सञ्जयं गंकं २ हे कोलित व उपतिष्य निह्यसें २५००ह्य परिव्राजकपिं च्वना, “ बेणुवने भगवान-बुद्धया थास वने ” धका वन । परिडत सञ्जय छह्य मात्र “ शिष्यपिं छह्य हे मल्यंक जि याकचा तोता वन ” धका दयेका तयागु मूर्ति थें छको त्वलेहे जुया च्वन, अनलि उगु शोकाग्नियातः हृदयं फये मफया, मष्टक भर्मने जुया, ह्य छम्हं पिइसें

चवना, नश २ फुकं कयेकुना वना, अनहे भर भरं ' म्वा हि ' ल्हया मूर्छा
जुया वन ।

[थन यागु खँ थुलिं]

उखे कोलितपिं वलगु यानं नसें भगवानं खना, भिच्छुपितः सम्बोधन
यासे भविष्यवाणी (=लिपा जुइगु खँ) आज्ञा जुया विज्यात कि-

“ हे भिच्छुपिं ! हुंकन लँस थुखे पाखे स्वसे वया च्वांपिं खं ला ?
कोलित व उपतिष्यपिं ? २५००ह्य परिव्राजकपिं सहितं वल ? अपिं हे निह्य
थुगु बुद्ध-शासने-भिच्छु गणे जिह्य मूल शिष्य (अग्र श्रावक, महा श्रावक)
जुइपिं खः ।

अन क्रमशः कोलितोपतिष्यपिं, भगवानया थास ध्यांकः वन । वना
भगवानया चरण-कमले शिरं बन्दना याना, लाहात जोजलपा, भगवानयाके
विनती यात—

“ भन्ते भगवान ! दया तथा विष्यासे जिमित न भिच्छु-चर्या
विया विज्याहुँ । ”

अन भगवानं अमितः भिच्छु-चर्या प्रदान याना विज्यात ॥

उगु समये अन मगध देशया प्रसिद्ध २ (=नामी २) पिं कुल-पुत्रपिं
भगवानया थास वया २ भिच्छु-चर्या ग्रहण यायां जुया च्वन । थुगु प्रकारं
भगवानं आपालं हे भिच्छु वृद्धि याना विज्याकगुलिं लोकजनपिसं स्वये
मफया, मन दुःखी जुसे, भिच्छुपितः स्व स्वां गाथा व्वँ व्वं निंदा याना च्वन-

“ थन थ्व श्रमण गौतम, राजगृहे वयाव ।

द्वल्लि जटिल आदिं, सञ्जयया बथान ॥

पुनः थन फुक पुत्र, भिच्छु यानाव काल ।

छु छु जक थन जुइर्थे, शोक हा ! हा ! थ्व दुःख ॥ ”

थुगु खवर भिच्छुपिसं भगवानया थास जाहेर याना विल ।

भगवानं— “ महु धन्धा भिच्छु ! फुइ थुगु कोलाहल फुकं ।

च्वनी केवल हसन्हु, जुइ अन लोपान्तर दकं ॥ ”

अथेनं गुह्यसें छिमितः गाथा व्वना २ निंदा याइ; अमितः नं छिमिसं

थुगु गाथा द्वारा उत्तर बिया छ्व—

यथा— “ भगवन प्रभु शास्ता, सत्य-धर्मादि दाता ।

दरशन बिल लोके, सत्य-वादीह्य बुद्धं ॥

जुल फुक थन भिच्छु, दुःख शान्तिगु धर्मे ।

थन थुगु जनपित्तः दुःख छाया हाँ ? व चित्ते ? ” इत्यादि ।

निंदा याइपित्तः, भिच्छुपिसं अथे हे उत्तर बिइगु जुया वल ।

निंदकपिसं थुगु प्रकारया उत्तर न्यना, अमि मती बिचार यात—

“ खहे खःगु, शाक्य-पुत्रं सकलयातः नं धर्मे हे दुकया बिज्याकगु खः;
अधर्मे मखु । धन्य २ वसपोल शाक्य-पुत्र; सित्तीं जक निंदा यानागु ” धका
मती तथा, सुमुकं च्वना च्वन ।

निश्चय नं उगु कोलाहल उन्हु हे जक च्वना, उन्हु खुन्हु शान्त जुयावन ।

इत्यादि खँ सारीपुत्र व मौद्गल्यायनया प्रवज्या कथा, पालिभाषा-
नुसार ललितविस्तर बोधिचर्यास द्वितीय खण्डया अष्टम अध्याय समाप्त
जुल ।

[जम्मा अध्याय १६गू जुल]

[थनलि कोलितया नाम-अग्रश्रावक=सारीपुत्र जुल । उपतिष्यया नाम-
महाश्रावक=मौद्गल्यायन]

[२ खण्ड, ६ अध्याय]

काश्यपया गृह त्याग ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

ऋगू समय पिप्पलि धयाह्य विद्यार्थी छह्य, मगध देशया महातीर्थ धयाह्य ब्राह्मणया प्रधान-पत्नी (= ज्येठीह्य भाय्याया गर्भं जन्म जूह्य जुया च्वन ।) हानं भद्राकापिलायनी धयाह्य ब्राह्मणी छह्य (राबी व चनाव देशया मध्य देशे) भद्र देशया सागल (= श्यालकोट = पञ्जाव) नगरे, काँशिक-गोत्रह्य ब्राह्मणया मूख्यह्य पत्नीया गर्भं जन्म जूह्य जुया च्वन । अपिं निम्हं उगु समये— पिप्पली-ब्राह्मण २० दँ, उखे भद्राकापिलायनी ब्राह्मणी १६ दँ यागु अबस्था जुया च्वन । उगु बखते पिप्पलिया माँ वॉपिसं पुत्रयागु युवा अबस्था खना पुत्रयातः धाल—

“ प्रिय पुता ! छं धालसा आव अबस्था योग्य जुया वल, कुल-वंश थामं यायेमा, गथे यायेगु ?

पिप्पलिं— “ स्व माँ ! जिगु न्होने थुजागु खँ गुबलें हे न्यंके मते, जिजा छिमिगु हं सेवा यायेया निम्ति जक च्वंच्वनागु खः सिवाय, छिपिं निह्य संसारया धर्मानुसार धिते जुया वनीगु घडी, जि ध्व गृहस्थाश्रमे च्वनीह्य मखु । ”

थुगु प्रकारयागु खँ न्यना, माँ बौपिं निराशा जुया च्वन । निन्दु
प्यन्हु लिपा, हानं माँ बौ पिसं पुत्रयातः वहे खँ धाइगु, परं पिप्पलिं धालसा,
'ज्यू' धका गबले हे मधा । थुगु प्रकारं माँ बौ पिसं बारम्बार धयावं च्वन,
परं कायं धालसा पृथ्वी तज्यासानं, खँ न्यनी मखुह्म जुया च्वन । अथेनं
माँ बौ पिसं उगु खँ ल्हायेगु तोतूगु मखु ।

छन्हु पिप्पलि नं विचार यात—

“ थ्व माँ-बौपिसं जितः तच्चतं हे धिपि यात आव थमित छुयातः
धालसा म्हुतुप्वाः तिये फइ ? छगू युक्ति मयासें मजिल ” धका लुँ कःमि
छह्म सःता धाल—

“ भो ! जितः छं १००००० तका दाम खर्च यासे, संसारे मडु कथं,
परम सुन्दरीह्म स्त्रीया मूर्ति छगू दयेका ब्यु ” धका दाम बिया छ्वत ।

अन लुँ कःमि नं ' ज्यू हवस ' धका वना, थवगु बुद्धिं फक्व बांलाक
स्त्रीयागु मूर्ति दयेका, तैयार याना, रङ्ग-रोगन पालीस कार्य्य समाप्त याना,
उत्तमगु सुन्दर बस्त्रं पुंका, थास २ योग्यरगु प्रकारं आभरणां तियेका यंका,
पिप्पलियातः बुभये याना बिल ।

अन वहे मूर्तियातः पिप्पलिनं यंका माँ बौ पितः सम्बोधन याना
धाल—

“ कासा ! माँ ! जितः गृह-बन्धनं हे चियेगु इच्छा दुसा थ्व थें हे
जाह्म पत्नी दत धालसा जक जि गृहस्थाश्रमे च्वने । ” धका धाल ।

अन माँह्म सया मती— “ धन्य २ जि पुत्र नं पुण्यवानह्म हे स्वः ।
निश्चय नं जि कायं पूर्व-जन्मे तचोगु हे धर्म याना वगु दइ; याकचा नं

खड्गमुखु, अबश्य नं ध्वया नापं- ध्वथे जाह्य हे सुवर्ण-वर्णह्य स्त्री नं दुगु जुयेमा; उकें धका जि कायया चित्ते थुजागु कल्पना उदय जुल । ” धका विचार याना, ब्राह्मणपिं च्याह्यसयातः सम्बोधन यासे धाल—

“ का हुँ ब्राह्मणपिं ! छिमिसं थ्व मूर्तियातः उत्तमगु रथ छगुलिस तथा बंकि; गन दइ ? जाति गोत्र व भोगे जिपिं थें हे जापिं ? उगु कुले वना, ध्व मूर्ति थें हे जाह्य सुवर्ण-वर्णह्य कन्या माला स्व । यदि लुल धालसा, ध्व हे सुवर्ण मूर्ति-लाखा यागु बावते बिया, लिहाँ वा ” धका भया, क्वथा बिल ।

अपिं च्याह्य ब्राह्मणपिसं “ थ्वहे भौगु कार्य्य जुल का नु ! ” धका पिहाँ वना, “ आव गन वना माः वने ” धका विचार यासे “ भद्र देशे नं कन्यापिं आपालं हे दु; का नु ! अन हे वने ” धका भद्र देशया सागल नगरे वन । सागल-नगरया नदीयागु तीरे, उगु सुवर्ण-मूर्ति दिका, छखे वना फेतुना चवन ।

उगु वखते भद्रकापिलायनीयातः वहे नदी तीरे स्नान याका यंका छँस तथा, शखीपिं जक लिपा वया, वहे नदी तीरे स्नान याः वल । अन अमिसं उगु सुवर्ण-मूर्ति खना— “ थ्व गुजाह्य नियम मदुह्य कन्या थ्व, स्नान याका, नकतिनि छँस तथा थकाह्य; हानं नं थन हे वया दना च्वांवल ” धका वना “ थन छाय दना चवनागु ” धका जन्धुपाते लाहातं घ्वात । अन अमिसं लाहातं ध्वाना स्वसेलि— “ ये ये !! थ्वजा दयेका तवगु मूर्ति खनीका ” धका न्ह्यवने वना खा स्वसे धाल कि— “ ओ !! अथेजा जिमि मालिनीया दासि थें नं मचों । ”

थुलि व मिसातयगु खँ न्यना, ब्राह्मणपिं च्याह्मसेनं, घेरा बिया, व मिसा याके न्यन—

“ छु छिमि मालिकनी थुलि बांला ला ? ”

मिसा तयसं— “ छु थ्वथें ला ? जिमि मालिकनी, थ्व मूर्तिया सिवे नं १००गुणा, १०००गुणा, १,००,०००गुणा, १,००,००,०००गुणा बांलातं मया । जिमि मालिकनी गुजाम्ह धालसा, भिंनिकु ताहकगु क्वथास च्वनीगु वखते, मत हे च्याके म्वाक, शरीर ज्वाला ज्वालां थिना च्वनीगु । ” धका मिसा-पह पिकया कना च्वन ।

थुलि खँ न्यना, ब्राह्मणपिसं उगु मूर्ति ज्वना, वहे दासीतय नापं कौशिक ब्राह्मणयागु द्वारे वना, दुने खबर बियेके छ्वत ।

दुने कौशिक ब्राह्मणं खबर सिया, हतपतं वया, सत्कार याना दुकाल । दुक्या, आसन लाया फेतुका न्यन—

“ छलपोलपिं गनं विज्यानापिं ? ”

ब्राह्मणपिसं— “ जिपिं मगध देशया महातीर्थ ग्रामयाम्ह कपिल ब्राह्मणं छ्वया हपिं खः ” धका मालगु खँ फुकं विस्तार याना कन ।

कौशिक ब्राह्मणं— “ ज्यू ! असल ! छलपोलपिसं हया विज्याकगु महल वचन न्यने दुगु अतिकं उत्तम जुल; जिनं वहे कपिल ब्राह्मणया जाति गोत्र भोगे समानम्ह खः । ज्यू का ! खँ आपा लहाये मागु मखुत उम्ह कुमारयातः, जिम्ह कन्या कुमारी बियेगु जुल । ”

ब्राह्मणपिसं— “ अथे जुसेलि लाखाया बावते थ्वहे मूर्ति स्वीकार याना विज्याहुँ ” धका सुवर्णयागु स्त्री रूप लवलहाना बिल । बियालि दून ब्राह्मणपिसं उगे कपिल ब्राह्मणयातः संदेश-पत्र च्वया छ्वत कि -

“ थन... कन्या लुल, भ्रामकन अल्लोत्तापनि मानगु कार्य्य फुक्क याना विज्याहुँ । ”

उखे कपिल ब्राम्हणं संदेश पत्र स्वसे सुसि जुया, पुत्रयातः मन्थाधन याना धाल -

“ पिप्पलि ! छं धयार्थे जाम्ह हं कन्या लुल; थ्व त्वला चिट्टी ” धका च्वना वचन ।

अन पिप्पलीया मती - “ धिक्कार ! जिजा ‘ थुजाम्ह कन्या देशे हे दइमखु ’ धका च्वनागु, थमिसं ‘ लुल ’ धका धाल; ‘ आव गथे याये ’ धका धंधा कया, छुं छां मधासें क्वथास वना, एकांते च्वना, चिट्टी छुपो च्वत -

“ हे कन्या ! थवगु जाती गोत्र भोगया समानपिं नापं गृहस्थाश्रमे च्वनेगु संयोग जा जुल; परं जि धालसा गृहस्थाश्रमे च्वनेगु इच्छा दुम्ह मखु; उकिया नितिं लिपा पश्चाताप थ मजु ” धका च्वया, गुप्त पुरुष छम्ह यातः विया धाल - “ थ्व पत्र, कौशीक ब्राह्मण्या कन्यायातः व्यु ” धका विया छ्वत ।

उखे हानं कौशीक ब्राह्मण्या कन्या (भद्रा कापीलायनी) या मती नं - “ जि फलानाम्ह ब्राह्मण्यातः विया छ्वइन ” धका सियेका - “ आव गथे याये ” धका विचार चासे, वं नं एकांते च्वना पत्र छुपो च्वत - “ आर्य्यपुत्र ! थवगु जाती गोत्र भोगया समानम्ह नाप गृहस्थाश्रमे च्वनेगु धालसा लुल, परं जि धालसा गृहस्थाश्रमे च्वनेगु इच्छा महु, छलपोलया लिपा पश्चाताप थ मजु । ” धका च्वया, गुप्त पुरुष छम्हसयात विया - “ कौशीक ब्राह्मण्या पुत्रयातः व्यु ” धका विया छ्वत ।

मार्ग मध्ये निम्बे यागुं पत्र ज्वना त्रिपिं गुप्त पुरुषपिं नापलात । अन
प्रथम पुरुषं न्यन -

“ध्व सुयागु पत्र ? ”

द्वितीय पुरुषं - “ पिप्पलि ब्राम्हणां ‘ भद्रा०यातः व्यु ’ धका त्रिया
हवगु । छं सुयागु पत्र ज्वना वया । ”

प्रथम पुरुषं - “ ध्वनं वहे भद्रां ‘ पिप्पलियातः व्यु ’ धका त्रिया
हवगु ” धका निम्हसया परस्पर सल्लाह यासे, पत्र निपतिं फयँना स्वया,
निम्हसयागुं पत्र खुना हाकुतिना, मेगु पत्र च्वया व्यू वन ।

थुगु प्रकारं गृहस्थाश्रमे इच्छा भजूपित नं, जाल-माल याना, विवाह
याना बिल । परं विवाह याना व्यूसानं, पिप्पलिं छमाः स्वांमाः हना, भद्रां
ऋमाः स्वामाः हना, रात्रीस, पल्लंगे निम्हसया दधुस लाक्क थव थवगु
‘ चिह्न ’ तया, जवपाखे पिप्पलि, देपापाखे भद्रा, सयन याइगु । अन त्रिपिं
निम्हसया चीरो - ‘ परस्पर निम्हसयां शरीरे स्पर्श जुइ ’ धका भय जुया.
निद्रा विना हे रात्री हनीगु जुया च्वन । हिने नं निम्हसया ‘ स्वा स्वया
हिले ’ धयागु हे नं मदु । थुगु प्रकारं सांसारिक सुखे लिप्त मजुसें, माँ वौ पिं
निम्ह दतलें, थव थिथि इष्ट-मित्रपित नं वास्ता मयासें च्वन ।

लिपा माँ वौ पिं निम्हं मृत्यु जुया वनालि, छन्हु धन सम्पतीयागु
विचार याना स्वत बेल, ‘ थुलि उलि ’ धका हे धाये मफयेक, असंख्यं हे
संपनि दुगु जुया च्वन ।

छगू समये पिप्पलिं, अलङ्कारं शोभायमानम्ह सल गया, लोकजनपिं
ल्यु ल्यु न्ह्यो न्ह्यो तयाः ‘ ज्ञेत्रस (बुँस) स्व वने ’ धका वन । वना, बुँया

द्यामे च्वना, ज्यामितयसं ' बुँस ' वासां वायेका च्वंगु स्वया च्वन । उगु बखते वासां वायके धुंगु थासे - को आदिं नाना प्रकारया पंची गणपिसं कीट पटङ्ग माला २ नया च्वंगु खना - ज्यामितयके न्यन -

“ व पंची तयसं छु नल हाँ ? आपालं हे पंची गण मुना, क्वात्तु क्वां क्वां नया च्वन ?

ज्यामितयसं - “ आर्य ! व ला ? पंचीतयसं कीट पेटङ्ग क्वाना २ नया च्वंगु, मेगु छुं नं मखु । ”

पिप्पलिं - “ व पाप मखुला ? व पाप सुनां फइ ? ”

ज्यामितयसं - “ आर्य ! गुम्हसें याकल, उम्हसें फइ । मेपिसं सुनां फइ ? ”

अन पिप्पलिं विचारयात कि - “ अथे जुल धालसा थ्व पापया फल जिं हे फये मालिगु जुल । थुगु प्रकारं पाप हया २ जिगु शीरे हे जक क्वबुयेके हल धालसा, भिनिगू योजन ' बुँस ' गुलि जक पाप लाइगु जुइ ? थ्व असंख्य धन दुसानं जिं सुख सिये खनि मखु । आव मयल, थ्व धन संपत्ति दास दासीपिं फुकं हे, भद्रायातः बिया, त्यागयाना (भिच्छु जुया) वने ” धका ।

उखे हानं छेँस भद्राया, दासीपिं सहित जुया, दुने-चुके निभाले हामो पाना, छखे निभा किचदुगु थास फेतुना च्वन । अन नं पुलांगु ' की ' दुगु हामो पाना तःगुलिं; निभालं पुनाव लिसे, कीटादि वाला वालां सना वल । वाला वालां सनाव लिसे भङ्ग पंची तयसं क्वाना २ नल । अन भद्रां दासी पिंके न्यन—

“ हे मयजुपिं ! हुँ भङ्ग पंची तयसं छु नल स्व । सिथे लिसे भोलाक च्वना क्वात्तुक्वाक्वां नया च्वन । ”

दासीपिसं— “ काटादि मुना २ नः गु । ”

भद्रां— “ हाय २ ! तचोगु हे पाप जुल; थ्व पाप सुनां भोग याइगु जुइ ? ”

दासीपिसं— “ वस्तुया धनीं भोग याइ । ”

अन भद्राया मती— “ जितः जा सिर्फं प्यकु-हाकःगु लज्या-वच्च छकू व नाली (=भोंडी) भर अन्न दःसा गाकह्यसयातः, यदि थ्व पाप फुकं, जि हे भोगयाये मालीगु जूसा, जि जा दोलछि जन्मं नं थुगु संसार चक्रया भमरीं मुक्त जुये फइमखु; थौं जि स्वामी थ्यंकः विज्यायेवं, थ्व गृहया धन माल फुकं वसपोलया लाहाते तोता; जि त्यागी जुया (भिक्षुनी) जुया वने ” धका विचार लुयेका च्वन ।

सन्ध्याया समये पिप्पलि नं थ्यंकः वल । वया, स्नान याना महले थहाँ वना, बहु-मूल्यगु पल्लंगे फेतुना च्वन । अन भान्छे-ब्राह्मणं मानु चक्रवर्ती राजायातः थें भोजन तैयार याना, निह्य स्त्री-पुरुषयातः भोजन याकल । अनंलि परिजनपिं सकलें लिहाँ वंकालि एकांते यथा योग्यगु थासे च्वना, पिप्पलिं भद्रायातः धाल — “ हे देवी ! का सा ! छ थ्व गृहस वया बेल, छं माँ वोपिसं गुलि धन क्वसः थिया हःगु दु ? ”

भद्रां— “ न्ये न्यादोल गाडा धन दु, स्वामी ! ”

पिप्पलिं— “ भद्रा ! छं ज्वना वयागु उलि धन व थ्व गृहस दुगु असंख्य

❀ धन व दास-दासीपि सहितं ध्व दया चक्र धन-सम्पति फुकं छन्तः हे जुल । ”

भद्रां— “ छलपोल गन बिज्यायेगु ? ”

पिप्पलिं— “ जि ध्व पापया आगाढस दुना चवनेगु इच्छा मजुल । ”

भद्रां— “ स्वामी ! जिनं छलपोलनिं गृहस बिज्याके धका जक च्वंचनागु स्वः सिवाये, नत्र जिनं ध्व पापे दुना चवनेगु इच्छा दुगु मखु । ”

पिप्पलिं— “ स्व स्व देवी ! लोके पापं तोपुया तःगु; गथे भारी क्वचिया च्वंछा भरीयायातः, वस्तु तनाब्बू लिसे भार अधिक जुया वड् । अथे हे गुलि २ धन-माल आपा दया वड्; उलि २ हे पाप नं आपा जुया भार आपाह्व भरीया दना वये मफुथें लोक भारं क्वचिया, सने हे मफयेका तल । हानं धन माल मदुह्वसया नं धन माल दयेकेगुया निमित्त नाना प्रकारया अकुशलगु काय वाक चित्तं पापहे याना चवनीगु जुया चवन । थुगु प्रकारं यंसां दंसां पापहे जक जुया चवनीगु लोकयातः जिगु मनं जा ‘ घाय्मो-सु ’ यागु वल्चास, गथे मी च्याना जर्जरीत जुया चवनी बेल, घाय्मो-सु छपु हे ल्यनीगु आशा मदु; अथे हे ध्व लोक नं छह्व हे प्राणिपिं ल्यनीगु आशा मदयेक पापं जर्जरीत याना तःगु खनेदया चवन । उकिया निमित्त हे भद्रा ! थुजागु च्याना च्वंगु अग्नि-कुराडे चवना चवनेगु, जिगु चित्तयाके शक्ति मदु; जिजा निश्चय नं भिच्छु जुया वनेगु जुल । ”

भद्रां— “ स्वामी ! गथे छलपोलं... अथे हे जिगु चित्तं नं खने दया चवन, जि जक थुजागु अग्नि कुराडे चवना दुःख भोग याना चवने फुगु मखु, स्वामी ! निश्चय नं जिनं भिच्छुणी जुया वनेगु जुल । ”

❀ गनं २ ‘ हसगू कोटी धन ’ धका नं धया तःगु दु ।

डडडडलल - “ अथे कुसुंलल नलहलं हे वने कल नु ! ” धकल कलवर नलकुल व डृतुतलकल-डलतुर नलगुल कुलरकुलड डलसे, नलहलसडल वं वडलत२ डुगडन डलकल सुनलनडलनल, कलवर धलरण डलनल थगलं नुडुडल, नलहलं डुलुल कुरुडल, ललहलत कुकुललडल शुरदुधल कलतुतडलनल डुलरलग नेतुर कनल डुरलरुथनल डलत -

“ थव संसलरे अरुहनुत सडुडकुसंवुदुध गुरुहल खः, वसडुल डुगवलन वुदुधडल नलनं थव कुडलडलगु डुरडुडुडल कुल । ” धकल नलहलं डुडुतु व डुडुतुणुल कुडल, थव थवगु डुरलडडलतुर थव थवगु डुडुलुल सुलतुथनल डलकुदुधलडल असंरुडुध धन डललं डुरलडुडुणुं कुडल कुरवंगु गुरुहडलतः डलल-डुतुर तुडलगडलडे थुं तुडलगडलनल डुरलहलं वलकुडलत ।

डुरलहलं वलकुडलनललल डलरुगस दलस-दलसुलडलनलगु गुरलड कुडल कुरन, अन दलस-दलसुलडलसं हलसलडेकल सकलुं वडल धलल -

“ डु डुरडु ! कुडलडलतः कुरुध अनलथ थलनल वलकुडलनल ? डुरडु !!! ” धकल नुधडनल कुरणसं गुरलरल २ तुलल खुरडल, डललहे कुरुके डुडुडुसुं डनल तल । अन वसडुल डुडुतुं धडल वलकुडलत - “ हे डलतुरडलडल ! कुडलडल कलतुते वुलरलग कुकु खुं कुरुडलडलतः कनलं कुडलडे खुडले दुरुगु डलखु । डदल कुरुडलडलतः कुरुहल २ डलतलकं दलस दलसुल कडुलं तुललतकल कुरने धललसल, सकुरुदं नं सडलस कुडुडुडु । अलव कुरुडलडलसं थव थडं हे ‘ कुडलडल कडं डुकुत कुल ’ धकल डललडल, थवधवगु सुवतनुतुर डलडे कुरवुं, धरुड कुरुडुडलनल, डनुषुड कुनुडडलतः सलर डलडेगु सुव ” धकल थुलल धडल खुरडेक २ तुलल डलरुग ललनल वलकुडलत ।

अनंलल नलहलं डलरुग ललनल वलकुडलसे, डलरुग डधुडे कुरुकु नुधुनलु वलकुडलकहल डलडुडलल-डुडुतुं ललडः सुलत डेल डदुरल-डुडुतुणुल लुडुलुडु वडल कुरवंगु खनल, वलकलर डलनल वलकुडलत-

“ ध्व भिक्षुणी धालसा जंबुद्वीपे अमुल्यह्म स्त्री जुया च्वन, थोँ ध्व जिगु ल्यूल्ह् वया च्वन; ध्वजा योग्य थें मच्चं यदि पर-जनया मती—
 “ ध्वपिं भिक्षु जुया नं निह्म स्त्री-पुरुष वाये मफुपिं गुलि अयोग्यपिं थपिं ”
 धका कुशंका यात धालसा बांलागु मखु । ध्वयातः तोता वने माली ” धका
 विचार यासे— निपु लँया दुवाटे थ्यँसेलि अन पिप्पलि भिक्षु दना च्वना
 विज्यातः भद्रा भिक्षुणी नं अन थ्यंका पिप्पलि भिक्षुया न्ह्योने दना लाहात
 जोजलपा शिर कोछुना च्वन । अन भद्रा०यातः पिप्पलि भिक्षुं धया विज्यात—

“ हे भिक्षुणी ! हे सङ्घ भगिनी ! छ धालसा स्त्री-जाती.... थथे हे
 भीपिं नापं २ जुयागु सुनानं खना— ‘ थपिं गुजापिं....’ धका कुशङ्का याइ ।
 भीनिह्मसया निम्ति परजनपितः पाप उत्पन्न जुइकेगु योग्य मजू उकिया
 निम्ति हे भगिनी ! थन ध्व निगू मार्ग दुः छगू मार्गं छहुँ, छगू मार्गं
 जि वने । ”

भद्रा भिक्षुणी नं— “ सत्यं खः भन्ते ! भिक्षुपितः स्त्री धयापिं विघ्न-
 कार जुइ । लोक जनपिसं नं आपा जितः हे दोष याइ; ज्यू हवस् ! छलपोलं
 छगू जिं छगू मार्ग लिना वाया वनेगु हे उत्तम जुइ ” धका थुलि धया
 पिप्पलि०यातः स्वचाक चा हुला, न्ह्योने, ल्यूने, जवे, खवे, प्यख्यरं पञ्चाङ्ग
 प्रणामयाना लाहात जोजलपा विनीत भावं शिर क्वच्छुना धाल—

“ भन्ते ! भीपिं निह्म ह्यापा लखं लख कल्पं नसें नापं २ धर्मयाना
 वयागु खइ । थोँ थन भीपिं निह्म त्याग चित्त द्वारा वायेगु जुलः आव
 छलपोल भिक्षु खः, जवपाखे यागु लँ विज्याहुँ । जि देपा पाखे यागु लँ वने
 धका दन्दवत्त याना निह्म निखे वाया, थव थवगु मार्ग लिना विज्यात ।

[थन यागु खँ थुली]

उगु समये उवे भगवान-बुद्ध (पटनाया) वेणुवन महाविहारयागु गरडकुटीस विहार याना विज्याना च्वन । अन भगवानया ध्यानं ' पिप्पली व भद्रापिनी.... थथे जुल ' धका खंका विज्यात । भगवानं अमितः नापलायेगु विचार यासे, गरडकुटीं पिहाँ विज्याना, स्वयं पात्र चीवर धारण याना विज्यासे, सुयातं हे नं छुंहे आज्ञा जुया विमज्यासे, स्वंगू गव्यूर्ता (स्वँक्वे) मार्ग तक पिप्पलीयातः सत्तिक विज्याना राजगृह व नालन्दाया मध्ये ' बहुपुत्रक ' धयागु ' वर-मा ' या मूले वज्रासन यासे फेतुना विज्यात ।

थुखें पिप्पलि भिक्षु नं अनहे थ्यंकः विज्यात ।

अन पिप्पलि ' भिक्षु ' यानं नसें हे बहुपुत्रक वरमाया मूले फेतुना विज्याकह्य भगवान-बुद्धयातः खन ।

अन पिप्पलि भिक्षुया मती- " थ्वसपोल हे जिह्य शास्ता जुइ, थ्वसपोलयागु नामं हे जि भिक्षु जुयागु खः " धका ह्यसियेका, खँसानसें हे शीर कोछुना, आदर पूर्वक विज्याना, भगवानया न्होने थ्यनेवं पञ्चांग प्रणाम याना विन्ती यात-

" भन्ते ! भगवान-छलपोल जिह्य शास्ता खः, जि छलपोलया श्रावक (=शिष्य) खः । "

....अनहे भगवानं पिप्पलियातः भिक्षु-चर्यायागु दीक्षा विया विज्यानालि ' महाकाश्यप ' धका नाम छुना विज्यात ।

अनलि भगवानं महाकाश्यपयातः ल्यूल्यू तसे, अन नं दना विज्यात । शास्तायाके महापुरुष लक्षण सुइनिता दुः महाकाश्यप याके हसता दु । वसपोलपिं निह्य गथे- महा सागरे-महा नावया ल्यूल्यू चिना घाना हइगु

द्वं गाचा र्थे भगवानया ल्यूल्यू महाकाश्यप विज्याना च्वन । मार्ग मध्यस भगवानं मार्ग तोता ल्लखेलिना, सिमा छमाया मूले फेतुना विज्याये त्यन । अन महाकाश्यपं.... हतपतं थवगु रेशमयागु सङ्गाटि लथ्याना लाया विल; शास्ता उके फेतुना विज्यात ।

अन भगवानं उगु सङ्गाटिस पित्तुपिसे आज्ञा जुया विज्यात—

“ काश्यपे ! थ्व छंगु रेशमयागु चीवर जा अतिकं हे नाइसे च्वंगु स्वः, स्वःला ? ”

अन महाकाश्यपया मती— “ शास्ता नं जिगु रेशमी चीवरयातः प्रशंसा याना विज्यात; वसपोलं इच्छा याना विज्यातर्थे ” धका विचार याना भगवानयाके विन्ती यात—

“ भन्ते भगवान ! आम सङ्गाटी छलपोलं परिधारण याना विज्याहुँ । ”

भगवानं— “ छं छु धारण यायेगुले काश्यप ! ”

महाकाश्यपं— “ भन्ते भगवान ! यदि छलपोलयागु चीवर प्रदान याना विज्यात धालसा, जिं वहे धारण याये । ”

भगवानं— “ छं छु थुजागु जीर्ण जुइ धुंकगु पांसुकूल चीवर धारण याये फुला ? थ्व जा तथागतं धारण यायां जीर्ण जुइ धुंकूगु चीवर, भति २ जक गुण दुपिं भिच्छुपिसं धारण याये योग्य मजू । थ्व जा समर्थवानपिं, धर्मया अनुशरणे वज्र-चित्तपिं, हानं जन्मभर पांसुकूल-धूतंग-शील दुपितःहे जक थ्व चीवर योग्य जू । ”

अन महाकाश्यपं— “ जितः भगवानयागु चीवर हे ला पात्रेजुल धासेलि मेगु छु मानी ? ” धका थुगु प्रकारं अभिमान मती मतसें, “ जिनं

धूतङ्गशील पालन याये ” धका मती तथा, भगवानयाके त्रयोदश धूतङ्ग शीलया दीक्षा कया बिज्यात ।

त्रयोदश धूतङ्ग-शीलया विस्तार ।

यथा:— (१) अन्तरवास (=जामा), उत्तरासंग (=गा), सङ्घाटि (=निवः दुगु गा), थ्वहे स्वँता चीवर सिवाय प्यता चीवर ग्रहण याये मज्यू ।

(२) सुनानं दान व्यूगु चीवर ग्रहण मयासें, श्मसाने त्यागयाना तवगु छुं चाःगु मिंनगु, मचातथगु मल-मुत्र हुया हाकुतिना तवगु; अर्थात् सुयातं प्रेम मजूगु वस्त्र जुक्क मुना २ चीवर दयेका धारण यायेगु ।

(३) सुनानं आदर-मानं निमन्त्रण याना वा विहारे थ्यंक हया दान व्यूगु भोजन ग्रहन मयासें, सिर्फ भिक्षाऽचरण याना जक भोजन यायेगु ।

(४) भिक्षाऽचरण याये बेल, गृह-द्वार अतः गाया वने मज्यू ; क्रमशः द्वार २ पत्तिकं भिक्षाऽचरण यायेगु ।

(५) निधा स्वधा मनसें, छगूहे आसने फेतुना नयेगु ।

(६) नाना प्रकारया खाद्य-वस्तु फुकं छथासं वाला नयेगु । निगू थले तथा नये मज्यू ।

(७) भोजन याये बेल, म्हुतुसिया दुने च्वंगु, यदि कुतुंवया नया च्वनागु पात्रे लात धालसा, नये मजिल ।

(८) गोतुला सयन मयासे, फेतुना गनं हे लिमधंसे जक च्वनेगु ।

(९) ‘ पौ ’ दुगु गृह, धर्मशाला गौशाला आदि छत (पौ) दुगु थासे मच्चंसे सिमाया मूले जक च्वनेगु ।

(१०) हानं पौ नं, सिमा-किचःनं मदुगु मेदाने जक च्वनेगु ।

(११) ग्रामे, देशे, वजारे, गनं मच्चंसे, अरन्य-जंगले जक च्वनेगु ।

(१२) श्मशाने सिवाय अन्यत्र गनंहे वास मच्चनेगु ।

(१३) वासं च्वनेगु थासे ज्ञानापुसे च्वंला ? न्ह्याइपुसे च्वंला ? धका सुयार्के न्यनेनं मज्यू ; च्वने धंका भय कया दना वनेनं मज्यू । इत्यादि त्रयोदश धूतंग-शीलया विस्तार समाप्त जुल ।

थ्व धूतंग-शील भींस्वतास, फुकेसनं 'उत्तम मध्यम हीन' स्वंगू २ श्रेणी दु ।

थ्वहे त्रियोदश धूतंग-शील आचरण याना विज्यानालि हसन्हु दु खुन्हु महाकाश्यप भिच्छु अर्हन्त जुया विज्यात ।

इत्यादि खँ महाकाश्यपया गृह त्याग कथा, पालीभाषानुसार ललित-विस्तर बोधिचर्यास द्वितीय खण्डया नवम अध्याय समाप्त जुल ।

[जम्मा अध्याय १७ गू जुल]

[खणड २ अध्याय १०]

काश्यप सूत्र ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

थथे जिं न्यनागु दु कि— “ छगू समये आयुष्मान महाकाश्यप राजगृहयागु वेणुवन कलन्दकनिवापस बिहार याना विज्याना चवन । उगु समये आ०आनन्द आपालं हे भिन्नु सङ्घपिनि नाप दक्षिण गिरीस भूमण याना विज्याना चवन । अन आ०आनन्दया ३०ह्य शिष्यपिसं भिन्नु चर्या तोलता गृहस्थ जुया वन; अपिं धालसा उगु गणे विशेष संख्या यौवन अवस्थापिं जुया चवन । अन आ०आनन्द इच्छानुसार भूमण यानालि आ० महाकाश्यप विज्याना चवनगु.... थास थयंकः विज्यात । विज्याना आ० काश्यपयातः अभिवादन याना छखे लिना फेतुना विज्यात । अन आ० काश्यपं आज्ञा जुया विज्यात—

“ आबुस आनन्द ! छु कारणे भगवानं कुले (=शासने) स्वता प्रकारं भोजनया विधान याना विज्यात ?

आनन्दं— “ भन्ते महाकाश्यप ! स्वंगू कारणं भगवानं स्वता प्रकारं भोजनया विधान कना विज्यात । ”

यथा:— ‘ (१) अल्लुल्ल [=नीच जातिपिं] जनपिनिगु निग्रहया निर्मित्त । (२) श्रेष्ठ जनपिनि सुखं बिहार यायेया निर्मित्त । (३) हानं

गुगुखः दुष्ट-चित्तपिं सहाय कया भेदभाव थमजु, वा कुशल अनुग्रह जुइकेया निर्मित थ्व हे स्वता कारणां.... ।

अर्थात् (१) भिक्षु छगू । (२) श्रामणोर छगू । (३) गृहस्थ छगू । स्वंगू प्रकारया जाति दु ।

भिक्षु धयाह्य इन्द्रिय गुप्त, भोजने मात्रा ज्ञान स्यूह्य, स्मृति ज्ञाने तत्परह्य जुइ ।

श्रामणोर धयाह्य याके उलि ज्ञान महुनि, नियम मिले मजूनि ।

गृहस्थ धयाह्य याके- भिक्षु याके थें नियम ज्ञान दुगु नं मखु, श्रामणोर याके थें नियम-शील दुगु नं मखु । परं अपिं स्वंगू जाते परस्पर थ्यूगु नये मज्यूगु मखु कि सिर्फं नाप च्वना जक नये मज्यूगु जुल । कारण छु धालसा ! नियम मिलेमजू, ज्ञान मिलेमजू, नियम मिले मजूपिं नाप भोजन यातः धालसा चित अशान्त जुइ, अशान्त द्वारा कलह जुइ, कलह जुइवं भेद जुया वनी । उकिया निर्मित.... ।

महाकाश्यपं- “ आबुस आनन्द ! छं छाथ थ्वपिं इन्द्रियस अगुप्त द्वारपिं, भोजने मात्रा ज्ञान मस्यूपिं, स्मृति साधने तत्पर मजूपिं, न्हूपिं भिक्षुपिं नाप भूमण याना जुया ? छं जा मानु शासन भूष्ट याना जुल, मानु छं कुल (= बुद्ध धर्म) भूष्ट याना जुल । छं शासन भूष्ट यायां जुल, छं कुल भूष्ट यायां जुल । जिं स्वयां जा छ कुमारह्य आनन्द ज्ञान महुनि । ”

आनन्द भिक्षु- “ भन्ते महाकाश्यप ! जिगु शिरयागु केश तुइया वने धुंकल, अथेनं छलपोलं जितः ‘ कुमार ’ धया बिज्यात तिनि । ”

महाकाश्यपं— “ खः आबुस ! छं ध्वपिं इन्द्रिय अगुसपिं ० नाप भूमण याना जुल, उकिया निम्ति....; ”

अन थुल्लनन्दा धयाह्य भिक्षुणी नं थुगु खवर सिया, अप्रसन्न जुसे वना धाल—

अन्य सम्प्रदाय (= मथ) स च्वनह्य महाकाश्यपं-वेदेह मुनि आर्य आनन्दयातः ‘ कुमारं ’ असह याना हम्कि-दम्कि यायेगु हिम्मन गनं वल ? ”

थुलि ० भिक्षुणीयागु वचन न्यना महाकाश्यपं पुनर्वारं आनन्द भिक्षु यातः धया विज्यात—

“ आबुस आनन्द ! थुल्लनन्दा-भिक्षुणी नं विचार हे मयासे च्वा च्वाकं थथे धाल; छाय धालसा गुबलें नसें जिं भिक्षु जुयागु खः उबलें नसें हे वसपोल भगवान अर्हन्त सम्यक्संबुद्ध छह्य सिबाय अन्य सुयातं हे ‘ शास्ता ’ धका धाये मसः । ह्यापा जि गृही जुया च्वनागु समये थथे विचार लुल कि— “ थुगु एकांत परिपूर्णागु, परिशुद्धगु, कुनेयाना तयागु शंख समानं उज्ज्वलगु चर्या यायेयातः गृहस्थाश्रमे च्वना याये फइगु चर्या मखु; आव जि केश दाढि मुणदन याना चीवर-वस्त्रं पुना गृह त्यागयाना भिक्षु जुया वने ” धका पात्र चीवर जोरजाम याना “ लोके गुह्य खः अर्हन्त वसपोल यागु नामं जि भिक्षु जुयागु जुल ” धका थुगु प्रकारं भिक्षु जुया पिहाँ क्या मार्गस गमन याना वना च्वना बेल राजगृह व नालंदाया विचे ‘ बहुपुत्तक ’ धयागु वरमाया मूले फेतुना विज्याना च्वह्य भगवान बुद्ध दर्शन प्राप्त जुल । खना, जिगु मती— “ अहो ! जिं शास्ता दर्शन लात, जिं

भगवान दर्शन लात ” धका अन हे जिं भगवानया चरण कमले शिरं वन्दना
याना - “ भन्ते भगवान जिह्म शास्ता खः, जि श्रावक खः (३धा) धका
विन्ती यासेंलि भगवानं जितः आज्ञा दयेका विज्यात-

“ काश्यप ! गुह्य खः थुगु प्रकारयाह्य निर्मल-चित्तं युक्तह्य श्रावकयात
हापा ह्यमस्यूह्य जुसानं जिंस्यू, स्वयेमनंह्य जुसानं जिं खं । हे काश्यप !
गुह्यसें “ मस्यूसां स्यू, मखंसां खना ” धका उह्यसया शिर छिन्न जुया
भूर्मास पतन जुइ । जिं जा स्यूगु जुया जक ‘ स्यू ’ धका खंगु जुया जक
‘ खं ’ धया । उंकिया निमित्त हे काश्यप ! छं-वाल युवा वृद्धा धयागु स्वंगू
अवस्थायागु लज्या व भय कायेगु ज्ञान सियेके माल । हानं हे काश्यप ! छं
ध्वनं सयेकेमाल कि- ‘ दयाच्चक्क कुशल धर्म न्यनेगु, न्यक्व फुक्कं थवगु
यायेगु, छचारुयरं चित्त द्वार बांलाक सम्भाले याना श्रोत धार तप्यंक तथा
न्यनेगु । हानं काश्यप ! ध्वनं छं मस्येकुसें मगागु खः कि- शरीर-सम्बंधो
योग्यगु स्मृतिं युक्त जुइके मागु । ”

थुगु प्रकारं भगवानं जितः उपदेश विया विज्यात । हे आनन्द !
जम्मा हसन्दु मात्र मल युक्त चित्तं जिं नगरयागु पिण्ड भोजन यानागु
दु । च्यान्दु खुन्दु जितः विमल ज्ञान = महाप्रज्ञा ज्ञान लाभ जुल । अनंलि
अक्रो वसपोल भगवानं मार्ग तोता छखे लिना सिमा छमाया मूले फेतुना
विज्याये त्यन; अन जिं थवगु संघाटि लथ्याना लाया विया । उके भगवान
फेतुना विज्यात । अन भगवानं जितः आज्ञा जुया विज्यात- कि “ हे
काश्यप ! ० [थन यागु खँ च्वस जुया वंगु अनुसारं कना विज्यात] अन
हे जितः भगवानयागु पांसुकूल-चीवर पावे जुल । हे आनन्द ! छन्त जा

[२ खण्ड, ११ अध्याय]

महाकात्यायन संन्यास ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो मंत्रायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

महाकात्यायन धयाह्य उज्जेन नगरे राज-पुरोहितया कुले जन्म जूह्य जुया च्वन । वह-वन्त जुसेलि वेद-शास्त्रं पारङ्गतह्य जुल । लिपा पिताया अंतकाल जुसेलि पिताया थासे पुरोहित पद पावे जुल । गोत्रयागु नामं कात्यायन धका नाम प्रसिद्ध जूगु जुल ।

अण्डु चन्द्रप्रद्योत राजां अमात्यपितः मुका हुकुम जुल—

“ हे तातपिं ! लोके बुद्ध उत्पन्न जुया विज्यात, वसपोल बुद्धयातः मुनां निमंत्रण याना व्वना ह्येफु; व वना निमंत्रण याना व्वना हकि । ”

अमात्यपिसं — “ महाराज ! मेपिसं जा व्वना ह्ये फइमखुः भगवान बुद्धयातः जा- आचार्य्य कात्यायनं जकं व्वना ह्ये फइ महाराज ! वयातः हे हुकुम जुया विज्याता ज्यू । ”

अन राजां कात्यायनयातः सःतके ख्वया हुकुम जुल कि— “ हे कात्यायन ! ख वना दशवत्त बुद्ध भगवानयातः निमंत्रण याना व्वना हकि हूँ । ”

कात्यायनं— “ महाराज ! यदि महाराजं जितः भिक्षु जुये यातः
अनुमतिं विया विज्यात भालसा जि वना निमंत्रण या वने । ”

राजां— “ हे कात्यायन ! जु वा जुयेमते; न्द्यागु याना नं तथागत
थन थ्यंका ब्यु । ”

थुलि राजायाके वचन कयालि कात्यायनं विचार यात कि— “ भग-
वानया थास वने यातः आपालं परिजनपिं आवश्यक मजू । ” थका सिर्फ—
थव समेतं हसह्य पासो मुना वन । वना, भगवानया चरण-कमलस शिरं
वंदना याना छखे लिना फेतुत । अन अमितः भगवानं धर्मेपदेश याना,
विज्यात । धर्मेपदेशया अंते वपिं हसह्य हे ‘ प्रतिसम्बिदा ’ ज्ञान लाना
अर्हन्त पद प्राप्त जुल । शास्ता नं वसपोलपितः “ का वा हे भिक्षुपिं ” थका
वाहु चाल याना विज्याकसेलि, वसपोल हसह्यसया केश दाढि फुकं लोप
जुया मदया वन । हानं पात्र-चीवर सहितं भिक्षुयागु भेष पूर्णपिं स्थविरपिं
जुया विज्यात । अन स्थविर कात्यायनं थवगु कार्य्य समाप्त याना, सुमुकं
मच्चंसे, शास्तायातः उज्जैन पोखे विज्याकेगुया निर्मित भूमणयागु खँ प्रशंसा
याना विज्याना चवन । अन शास्ता नं कात्यायनं थया चवंगु खँ न्यना
विज्यामे विचारयाना विज्याक बेल छगू अयोग्यगु कारण खंका भगवानं
स्थविरयातः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात ।

“ कात्यायन ! छ जक वन धालसा नं राजा प्रसन्न जुइ, छ हुँ । ”

अन स्थविर कात्यायनया मती— ‘ भगवान बुद्धपिसं निपु खँ लहाना
विज्याइ मखु, हानं प्रार्थना याये अयोग्य जुइ थका तथागतया चरण
कमले शिरं वंदना याना, थमं व्वना थंकापिं पासापिं सहित याना उज्जैन

पाखे वने धका पिहाँ विज्यात । विज्याक बेल मार्ग मध्ये-- 'तेलप्रनाली' धयागु थासे भिच्चाऽचरण या विज्यात । उगु नगरे धालसा महाजनपिनि म्हाय् मचात निह्य दयाच्चन, थ्वपिं निह्य पद्म सुन्दरीपिं जुयाच्चन । अपिं निम्हे छह्यसया केश अतिकं हे बांलाना च्वन; अन्य स्त्रीपिनि थें मखुः हाक्कुसें पिप्पिंथाया गुजि २ कया ताहाक जुया च्वंगुलिं चन्द्रमा समानं अभिरूप कान्ति जुयाच्चन; परं माँ बौ मद्रुगुलिं निर्धनी जुयाच्चन । छह्य धालसा महा ऐश्वर्यवान, परं व धालसा केश रूप हीनह्य जुयाच्चन । वंहे हापा छको "सहस्र धन बिये, छंगु केश त्वाल्हाना जितः ब्यु" धका धायेके छ्वतं नं, बियेगु इच्छा मयासें तया तल । लिपा कात्यायन भिच्नु भिच्चाऽचरण यासे विज्याक बेल, ह्यसम्हेसयां पिण्डपात्र खालिगु खना- दीर्घ-केश ह्य महाजनी कन्याया मती-- "थ्व सुवर्ण-वर्णापिं ब्रह्मबंधु भिच्नुपिं, पात्र खालीहे लिहाँ विज्यायेत्यन; जिके धालसा धन दुगु मखु; छु बिये" धका विचार याना स्वत बेल, हापा सहस्र धन बिया केश फवके ह्यह्य महाजन पुत्री लुमंका- "आव जिं थ्वहे केश मिया जुलसानं वसपोल स्थबिर भिच्नु पिंतः भोजन दान बिये" धका दासी छ्वया वसपोल भिच्नुपिंतः निमंत्रण याका, थवगु गृहे आसन लाया, फेतुका, दासीयातः सम्बोधन याना धाल-

"हे मय्जु ! थ्व जिगु केश त्वाल्हाना, का ।"

दासी- "छाय स्वामिनी ? आम केश दुगुलिं छिगु रूप गुलि बांलाना च्वन । आम केश त्वाल्हायेवं जा छिगु रूप हे नं वि-रूप जुया वनी छाय त्वाल्हायेगु ?"

महाजनी कन्यां- "हे मय्जु जिगु केश छं नुगः स्याये मागु मद्रु, लिवाइ याकनं त्वाल्हा, हाला च्वने मते" थुलि धासेलि दासीं न नि

मवासैं, केश स्व स्वं, नुगः मल्लिका मिखां ख्ववि सो सो वयेका, छमिकथं-
नसैं त्वाल्हाना प्वाँय् चिना न्होने तथा विल । अन महाजनी कन्यां दासी
यातः धाल—

“ आ थ्व केश ज्वना वना, हापा थ्व केश न्याये हकि धाह्य महाजन
पुत्रीया थास मिया, वं ब्युक्व धन ज्वना याकनं वा हुँ, वसपोलपित्तः भोजन
याकेगु लिबाइ । ”

अन दासीं केश ज्वना, केश मदया बिरूप जूगु मालिकनी यागु र्वा
स्वया, नुगः मल्लिका, लाहार्तीं ख्वभि हुहुँ हृदय थामे याना, भिक्षुपिसं
मखंक पिहाँ वना, महाजन पुत्रीया थास वना धाल—

“ महाजन पुत्री ! जिमि मालिकनी नं ‘ थ्व केश थन विया, ब्युक्व
धन ज्वना वा ’ धका छ्वया हल ” धका केश प्वाँय् न्होने तथा विल ।

अन महाजन पुत्रीया मती— “ जिं हापा सहस्र धन वियां हे नं
मब्यू; आः जा त्वाल्हाना हे धुंकूगु वस्तुया मूल्य जक वियेमाली ” धका
विचार लुइका, दासीयातः धाल—

“ हे मय्जु ! हापा जिं छिमि मालिकनीयातः सहस्र धन वियां हे नं
थ्व केश वं जितः मब्यू । आ जा त्वाल्हाये धुंकूगु केश हे खः, हसगू लुँ
दाम सिवाय विये मखु ना । मखुसा यंकि ” धका हसगू जक लुँ दाम
विल । ब्युक्व कया, दासी लिहाँ वया, मालिकनीया लाहाते तथा विल ।

अन महाजनी कन्यां, हसगू लुँ दामया, हसगोल पिण्डपात्रयातः
भोजन तयार याना, स्थविर भिक्षुपित्तः प्रदान याना विल ।

अन कात्यायन भिक्षुं दासीयाके— “ भोजन दाता महाजनी कन्या गन दु ? ” धका न्यना विज्यात ।

दासीं— “ कोथास दुने दु भन्ते ! ”

कात्यायन भिक्षुं— “ थन छको सःति । ”

दासीं कात्यायन भिक्षुयागु आज्ञा शिरे छुना, कोथा दुने वना, सःता विल । महाजनी नं “ वसपोल स्थविर भिक्षुयागु सु-वचनयातः अनादर याये मज्जू ” धका कोथां पिहाँ वया, मने अतिकं हे निश्चय याना, भिक्षुपितः वंदना यात । (भिगु च्त्रे [=सु-पात्रे] प्रदान यानागुया फल, थ्व हे जन्मे प्राप्त जुइ) उकिया निमित्त महाजनी कन्यां भिक्षुपितः वंदना याना शिर ल्होना स्वत वेल, महाजनी कन्याया केश ह्यापा थें हे दया वल ।

अनंलि स्थविर भिक्षुपिसं भोजन ग्रहण याना, महाजनी कन्यां स्वया च्वंकं २ हे आकाश-मार्गं व्वसे विज्याना, उज्जैनपुरया काञ्चनवने जुना विज्यात । अन उगु काञ्चनवनया गथुं भिक्षुपिं विज्यागु खना, राजाया थास वना जाहेर या वन । राजाया थास थयंका विन्ती यात—

महाराज ! भीगु काञ्चनवने आर्य-पुरोहित-कात्यायन भिक्षु जुया आकाश-मार्गं व्वसे थयंकः विज्याना च्वन । ”

थुलि गथुयागु खँ न्यना राजाया चित्ते आनन्द जुया, हत-पतं काञ्चनवने वना स्व वन । अन वसपोल भिक्षुपिनि भोजन भपे विज्याना च्वंगु खना, छवे लिना च्वन । जब वसपोलपिनि भोजन भपे धुंक्ल, अन राजा स्थविरया न्होने वना, पञ्चाङ्ग प्रणाम याना, छवे लिक फेतुना न्यन

“ भन्ते ! भगवान गो ? ”

कात्यायनं— “ महाराज ! वसपोल शास्ता विमज्यासे, जितः
छ्वया हल । ”

राजां— “ भन्ते ! थौंयागु भोजन गन लाभ जुल ? ”

थुलि राजां न्यनेवं, कात्यायन-भिन्नुं महाजनी कन्यायागु दयाच्च्वँक
दुष्कर कार्ययागु खँ कना विज्यात । थुगु प्रकारयागु आश्चर्यगु खँ न्यनालि
राजां, स्थविरयातः विहार यायेगु स्थान प्रबन्ध याना, भोजन याके यातः
निमंत्रण विया, बंदना याना, बिदा कया, राजमहलेतुं लिहाँ वन ।

अनंलिं राजां— स्थविरं कना विज्याकगु खँस अतिकं हे संतोष जुसे,
दूत छ्वया महाजनी कन्या कायेके छ्वया, मूल महारानी यानातल । यथार्थ
थें निश्चय याना धर्म याःगुलिं महाजनी कन्यायातः थ्वहे जन्मे फल प्राप्त
जुल । अनंलि राजां क्रमशः कात्यायन भिन्नुयातः अत्यंत सत्कार याना
हल । लिपा वहे महारानीया गर्भ धारण जुया, लां पूर्ण जुसेलि पुत्र जन्म
जुल । वालखया नाम नं महाजन ‘ अजा ’ यागु नाम क्वकया ‘ गोपाल
कुमार ’ धका नाम छुना बिल । माँह्य महारानीया नाम नं पुत्रया नामं
‘ गोपालमाता ’ धका नाम प्रसिद्ध जुल । अन महारानीं स्थविर कात्यायन
यागु प्रभाव खना, अत्यंत संतुष्ट जुया, राजा याके विन्तीयाना, काञ्चनबने
स्थविर कात्यायनयातः विहार दयेके बिल ।

वसपोल कात्यायन भिन्नु नं उज्जैनपुरयापितः धर्मे अनुरक्त याना,
अनं नं कात्यायन भिन्नु भगवानया थास लिहाँ विज्यात ।

इत्यादि खँ महा कात्यायन कथा, पालीभाषानुसार ललितविस्तर
त्रोधिचर्यास द्वितीय खण्डया एकादशम अध्याय समाप्त जुल ।

[जम्मा अध्याय १६गू जुल ।]

[२ खण्ड, १२ अध्याय]

उपाध्याय, आचार्य, शिष्यपिनिगु कर्त्तव्य कार्य्यक्रमः ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

छगू समये मगधयापिं प्रसिद्ध २ कुलपुत्रपिं भगवानया थास भिच्छु चर्या ग्रहण यानावं च्वन; अन लोक जनपिसं उगु अवस्था स्वसे मनं हरेस नया, निंदा यायां दुक्खी जुया हाला जुल, कि-

“ लोक जनपित्तः अपुत्र यायेया निम्ति, गौतम भिच्छु अग्रसर जुया जुल, लोके स्त्रीजनपित्त विधवा यायेया निम्ति श्रमणा गौतम अग्रसर जुया जुल, लोके गृहस्थी पिनिगु कुल विनाश यायेया निम्ति शाक्यभिच्छु अग्रसर जुया जुल । उखुन्हु तिनि गौतम भिच्छुं दोलं दोल जटिलपित्तः भिच्छुयाना विल । हानं सञ्जयया २५०ह्य शिष्यपिं नं भिच्छु याये धुंकल । आव नं थन वया मगध देश वासी प्रसिद्ध २ कुलपुत्रपित्तः भिच्छु याना वं च्वन तिनि । ” धका भिच्छुपिनिगु खाः स्वस्वं कोलाहल यानाजुल । थुगु प्रकारं कोलाहल जुया च्वंगु खँ, भिच्छुपिसं वना भगवानया हजुरी जाहेर याना विल ।....

थुके भगवानं आज्ञा जुया विज्यात कि- “ हे भिच्छुपिं ! धन्दा मद्दु, थुगु शब्द ताकाल तक च्वनी मखु, सिर्फ हसन्हु जक च्वनी; हसन्हु फुना चयान्हु दुखुन्हु थुगु कोलाहल शान्त जुया वनी । अथे नं गुह्यसें छिमिगु

खाः स्वस्वं कोलाहल याइ, उह्यसयातः द्विमिसं नं धुगु गाथा च्वना उत्तर
विया छू । ”

शास्ता थ्व लोक जगते, उपदेश दाता ।
संसार सागर दुखे । सुख विइह्य पिता ॥१
माया थ्व लोक जनया । दुख जुइगु मात्र ।
धर्मे थ्व लोक जनपिं । मजू बोध मात्र ॥२

धका गाथा स्यना विया विज्यात । भिच्छुपिसं नं अथे हे याना विज्यात ।
धार्थे नं हसन्दु हे जक च्वना, च्यान्दु दुखुन्दु, कोलाहल याना जृपिनि
मनी— “ अहो ! ! धन्य २ श्रमण गौतमं-उद्धार याना विज्याकगु खनी
भासंजा छुं हे विचार मयासे वसपोलपिंतः निंदा याना हाला जुया ” धका
ज्ञान बोध जुया, शान्त जुया वन । अनंलि भं भिच्छुपिं आपालं दया वल ।

उगु वखते छको, गुलिं२ भिच्छुपिं उपाध्याय (गुरु) मदयेक च्वना च्वन ।
उकिया निर्मित अनुशासक (उपदेशक) मदुगु बखते, यवयवथे चीवरं न्यया
जुल, नियमानुसारं न्यया मजुल; ठाँट-बाँट हे मदयेक भिच्छाऽचरण याना
जुइगु जुया च्वन । भोजनया समयसनं पर भिच्छुपिनिगु भोजनया देवनें२
‘ धनति २ ’ धका फया २ काइगु । हानं स्वयं हाला २ जा क्ये फोना २
काइगु । विशोभा जुयेक च्वना, भोजन चिच्चा दंका, न्यता पो पो चिंका
नइगु । भोजन यायां कोलाहल याना च्वनीगु । उपमा तल धालसा- ठिक्क
ब्राह्मणपिनि भोजनें ब्राह्मणपिसं.... याइ थें । धुजागु प्रकारं भिच्छुपिं सना
जूगु खना, लोकजनपिसं “ धिकार २ छाय थ्वपिं ० धुगु प्रकारं सना जुल ।
ठीक ब्राम्हुत थें हे का ” धका दुःखित मन याना हाला जूगु खना, गुलिं२

भिक्षुपिं भगवानया थास विज्याना, जाहेर याना विल । अन भगवानं आज्ञा जुया विज्यात—

“ धिकार २ अपिं अयोग्यपिं भिक्षुपिंतः थुगु चर्या योग्य मजुल । आचार भूषिं, नियमानुसारं मजुपिं, मज्यू २ कथं सना जूपिं । थ्व जा अप्रसन्नपिंतः प्रसन्न यायेया निम्ति जा मखुत । प्रसन्नपिंतः भन् महाप्रसन्न जुइके मागुली, थमिसं जा भन् प्रसन्नपिंतः नं अप्रसन्न जुइगु कार्य्य सना जुल ” धका धिकार यासे भगवानं भिक्षुपिंतः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे भिक्षुपिं ! छिमितः आव जिं उपाध्यायया शरणे च्वनेगु अनुज्ञा विये । यथा— ‘ उपाध्यायं शिष्यपिंतः पुत्र समानं खनेमा, शिष्यं उपाध्याय यातः पिता समानं खनेमा ।

उपाध्याय ग्रहण यायेगु विधि ।

शिष्य जुइहसैं- चीवर थगां न्यया, उपाध्यायया पादस वन्दना याना, पुचुलिं फेतुना, लाहा भिपंचिनं विन्ती याना— ‘ उपभायो मे भन्ते होहि (=भन्ते ! छलपोल जिह्व उपाध्याय जुया विज्याहुँ) धका पालीभाषां स्वधा थायेगु ।

थुलि धवा, गुरु-शिष्यपिं-पिता-पुत्र समानं चित्त मिले जुया च्वनेगु । उपाध्याययातः यथायोग्य थें सेवा थायेगु । गथे धालसा—

‘ गुरु मदँ वं ह्यापा लाक दना, चीवर थगां न्यया, लाकामं मन्हासे गुरुयातः दंत-मज्जन व स्नान थायेगु लख विया, स्नान आसन लाया, गुरु यातः पञ्चाङ्ग प्रणाम थायेगु ।

यदि भिक्षाऽचरणयागु आवश्यक समय जुल धालसा, पिण्डपात्र सिला, गुरुयातः वियेगु ।

भोजनयागु समये, भोजन-शालस बँ पुना, जल-पात्रे लखं पूर्णं याना, भोजन-आसन लाया वियेगु गुरुया भोजन सिधयेका विज्यायेवं, लख विया, गुरुयाके च्वंगु पिण्डपात्र थमं कया, सह्याले याना सिलेगु । पिण्डपात्र सह्याले यायेगु गथे धालसा— ‘आसन मदयेक बँस मतयेगु, लुया मकायेगु, गनं महाकेगु इत्यादि । हानं सिले धुंकालि लख गंक हुया, निभा तोसा निभाले पलख तयेगु, ताउत तयेमज्यू । अनंलि गुरुयागु भोजन-आसन थना, नित्य यागु थासे तथा छ्वया, बँ पुना छ्वयेगु ।

यदि उपाध्याय पिहाँ विज्याये माल धालसा, वसपोल गुरुयागु चीवर ज्वना न्ह्यवने दना च्वनेगु । उपाध्याय (=गुरु) या चीवर धारण याये धुनेवं सङ्घाटि लथ्याना वियेगु । यदि उपाध्याययातः अनुचर (=पासा) माल धालसा, थमं नं नियमानुसारं चीवर धारण याना, कमरबंध चिना, सङ्घाटि लथ्याना पाच्छाया, यदि आवश्यक जुल धालसा, पात्र सिला खोले तथा, चिना, पाच्छाया, गुरुनाप सहमती तामपाःकथं थिकथे याना, ल्यूल्यू वनेगु ।

गुरुपिं सुंनापं खँ ल्हाना विज्याइगु बखते थमं— नु वाये मज्यू ।

गुरुनाप— गनं वना, लिहाँ वये बेल, हापा लाक वया, गुरुयातः आसन लाया, तुति सिलेगु लख हया तथा, पाद-पुञ्जन (=तुति हुयेगु) तथा, उपाध्याय मथ्यँवं थमं लस्वया, उपाध्यायया लाहाते च्वंगु पात्र-चीवर कया ज्वना ल्यू ल्यू च्वना वयेगु । विहारे थ्यंका, उपाध्यायया तुति सिला, हुया

दुहाँ विज्यायेवं, हिलेगु चीवर हया वियेगु, तोलना विज्यागु चीवर कया, यदि चीवरे चःती किना प्याना च्वन धालसा, निभाले छको पाना, चःती गनेवं मुना हया, लथ्याना थासे तया वियेगु । यदि भोजन यायेगु समय जुल धालसा, उपाध्याय भोजनासने फेतुयेवं प्रथम लख वियालि भोजन लव ल्हाना वियेगु । भोजन भपा विज्याइगु वखते, ' लख दुला मदुला ? गाःला मगाःला ' स्वयेमा; अथवा न्यनेमा । भोजन सिधयेकालि नु चायेगु लख विया, थमं पात्र कया, सह्याले याना सिला, थासे तया वियेगु । यदि उपाध्यायया स्नान यायेगु इच्छा याना विज्यात धालसा, लख हया विया, स्नान-गृहे स्नान-चूर्णं तया, स्नान याये बेल फेतुयेगु पिढा लाया वियेगु । अन उपाध्यायं तोलना विज्याकगु चीवर कया, छखे थासे तया उपाध्यायया शरीरे लखं भतिश् लुलुं व्वे व्वे थाना वियेगु । स्नान याना विज्याये धुंकेवं ह्यापालाक्क थवगु शरीर हुया, चीवरं न्यया, उपाध्याययातः म्हस हुयेका चीवर कया विया; सङ्घाटि लथ्याना वियेगु । अनंलि स्नान-गृहयागु पिढा कया, ह्यापा लाक्क वया, गुरुयागु आसने धू था था याना लाया वियेगु । अनंलि वना, गुरुयागु प्याकगु-वस्त्र चाया पाना थकेगु ।

हानं उपाध्याय विहार याना विज्याइगु विहारे, फक्वनं सुचुका तयेगु । सुचुके बेल- ह्यापां पात्र चीवर पितकया छखे तयेगु । शिरहना (=फुङ्ग) शिरक (=फाङ्गा) वालिस (=लिधंसा) आदि पितकया छखे तयेगु । पलंग थना, अंगले लुखाये गनं हे महाक्क पितकया छखे लिधंका वियेगु । फयूदानी आदि दयाच्चक्क वस्तु, छसिंकथं नसें- शब्द मदयेक पितकया, बांलाक- कुतुं वनिगु भय मदयेक मिलेयाना तयेगु । अनंलि वँ-पुयेयातः ह्यापां- फस वया च्वन धालसा फस व पाखेयागु भयातिना मेगु भया फुक्क

चायकालि, अंधकारगु कुलामे सहितं सु-परिशुद्ध जुड़क सम्मर्जन (= वँ पुयेगु कार्य्य) यायेगु गनं अंगले छुं दागी किना च्वन धालसा पुलांगु वस्त्र छकू प्याका हुया, सिला छ्वयेगु । यदि वँ थिले मालिइथे च्वंसा, वँ थिला बियोगु । धू मुना हाकुतिने बेल— फस गुखें वयाच्वन, विचार यायेमा । अनंलि हापा पित कयागु जुक्व— थाथा यायेमागु याना, हुयेमागु हुया सिले मागु सिला भिके मागु भिका, छसिकथं नसें दुने यंका हापा गथे अथे हे थास २ लुमंका तथा बियोगु ।

कदाचित् वा-फस वया पिने धू ब्वया च्वनी बेल फस व पाखेयागु भयाः तिना बियोगु ।

सीतकाल बेल— ह्तिने भयाः चायेका तयेगु । चाहे तिना तयेगु । उष्ण (= तानोगु) बेल ह्तिने भयातिना तयेगु, चाहे चायेका तयेगु । वरो वर चुके वँ पुयेगु । उपस्थान शाल (= बैठक) नं परिशुद्ध याना तयेगु । हानं कुटि (= पाइखाना) नं परिशुद्ध याना तयेगु; कुटिस लख मदुसा, थले लखं पूर्ण याना तयेगु । अग्नि शालस लख-घटे लखं पूर्ण याना तयेगु इत्यादि ।

शिष्यया उपरे उपाध्यायया कर्त्तव्य कार्य्य ।

उपाध्यायं शिष्ययातः यथायोग्य थें बर्ताव यायेगु—

उपाध्यायं शिष्ययातः चित्तं करुणा तथा उपदेश बियोगु, थके दुसा, मदुह्य शिष्ययातः चीवर पिण्डपात्र बियोगु, अथवा शिष्यपित पात्र चीवर बियोगु मन दयेकेगु, शिष्यया परिष्कार दु मदु विचार यायेगु । यदि शिष्ययातः रोग जुल धालसा, समय स्वया दंत मञ्जनादि ख्वालसिलेगु लख बियोगु; आसन लाया बियोगु, भोजनया समये पात्र सिला, भोजन तथा

वियोगु भोजन समाप्त जुयेवं लग्न विया धमं पात्र कया सह्याले याना मिला,
थासे तथा वियोगु, रोगी दना वनेवं आसन थना छत्रया, वँ पुना छत्रये,
पाइखाना यागु कार्य समेतं परिपूर्ण याना वियेमा इत्यादि ।

थुलि उपाध्यायया कर्त्तव्य कार्ययागु खँ समाप्त जुल ।

अनंलि छगू समये ' ब्राह्मण राध ' धयाह्य छहसं भिक्षुपिके प्रवज्या
फवन । अन भिक्षुपिसं धालसा उह्य ब्राह्मणयातः भिक्षु चर्या वियोगु इच्छा
याना विमज्या । वहे सुर्ता जुया उह्य ब्राह्मण, दुर्बल, रुग्णा, दुर्बर्ण ह्यानुगु
वर्ण जुया, अस्थि (= क्वेँ) जकह्य जुया वन । भगवानं उह्य ब्राह्मणयात
अवलोकन यासे भिक्षुपितः सम्बोधन याना आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे भिक्षुपि ! थ्व ब्राह्मणयागु गुण सुयाकेँ दुला ? ”

थुलि भगवानं आज्ञा जुया विज्यासेलि, भिक्षुपिं सकलेँ न नि मवासेँ
सुमुक च्वना विज्यात । अन सारीपुत्र छहसं भगवानयाके विन्ती याना
विज्यात—

“ भन्ते भगवान ! थुह्य ब्राह्मणं जितः गुण याना तवगु दु, जिके
लुमंनि भन्ते ! ”

भगवानं— “ सारीपुत्र ! थ्व ब्राह्मणं छंतः छु गुण याना तवगु दु ? ”

सारीपुत्रं— “ भन्ते भगवान ! जि राजगृहे भिक्षाऽचरण यायेत वना
बेल, थुह्य ब्राह्मणं जितः— पनिउलिं छतु ' जा ' दान व्युगु दु, भन्ते भग-
वान ! थुह्य ब्राह्मणयागु जिं थुगु प्रकारगु गुण लुमना च्वंगु दु । ”

भगवानं — “ साधु ! साधु ! ! सारीपुत्र ! सत्पुरुष धयाह्न- ‘कृतज्ञ
= कृतवेदी (= गुणस्यूह्न = गुणानुवेदी) जुह । अथे जुर्मेलि हं मारीपुत्र !
छं हे ध्व ब्राह्मणयातः भिक्षु चर्याया दीक्षा द्यु । ”

सारीपुत्रं— “ भन्ते भगवान ! ध्व ब्राह्मणयातः गुगु प्रकारं भिक्षु
चर्याया दीक्षा वियेगु ? ”

अन भगवानं ध्व हे खँया सम्बन्धी = ध्व हे प्रकरणो- धर्म सम्बन्धी
कथा उपदेश याना विज्याना, भगवानं हानं भिक्षुपितः सम्बोधन यामे
आज्ञा जुया विज्यात —

“ हे भिक्षुपिं ! जिं गुगु खः ह्यापा छिमितः ‘ त्रिशरण गमनं भिक्षु
चर्याया दीक्षा वियेगु ’ अनुज्ञा विया तथागु दु; आवंलि उगु विधियातः
तोता- चतुर्थ ज्ञप्तिगु कर्मद्वारा ‘ उपसम्पदा (भिक्षुचर्या) ’ या दीक्षा
वियेगु अनुज्ञा विये-

“ ह्यापां योग्य समर्थवानपिं भिक्षुपितः ज्ञापित (सूचना वियेगु)
यायेमा ।

यथा— (१) “ भन्ते सङ्घ ! जिगु विन्ती छगू न्यना विज्याहुँ; कि—
‘ फलानाम्ह [थन भिक्षु जुहम्हसया नाम काइ; गनं२ छगू काल्पनिक नाम
नं काइ] फलाना नामयाम्ह आयुष्मान- उपसम्पदा चर्या याचना यात ।
यदि संघपिनि चित्ते उचित बोध जुल धालसा, भो संघपिं ! फलानाम्ह
उपाध्याय यामे भिक्षु चर्या विये । थुगु ज्ञप्ती (= सूचना) जुल ।

(२) भन्ते संघपिं ! जिगु विन्ती न्यना विज्याहुँ कि— फलानाम्हं
फलानाम्ह आयुष्मानयातः, उपसम्पदा यायेगु इच्छा दु । भो संघपिं ! फला-

नाम्हयातः, फलानाम्ह उपाध्याय जुया, उपसम्पन्न याइ । थुके गुम्ह आयु-
ष्मानया, फलानाह्मयातः फलानाह्म उपाध्याय यायेगुली स्वीकार याइ,
उह्म सुमुक च्वना विज्याहुँ । स्वीकार मयाकह्मसें नुं वाना विज्याहुँ ।

(३) द्वितीय वार नं- भन्ते संघपिं ! जिगु विन्ती • ।

(४) त्रितीय वार नं- भन्ते संघपिं ! जिगु विन्ती • । [धका स्वको
तक न्यंका] सुनानं नुं मवासेंलि, ' संघपिनि चित्त बुभे जू, उकिया निम्ति
सकलें मौन जुया विज्यात ' धका थुइका, याचकयातः उपसम्पन्न याना
वियेगु । " धका भगवानं-अनुज्ञा विया विज्यात ।

इति उपाध्याय-आचार्य्य, व शिष्यपिनिगु कर्त्तव्य कार्यक्रम पाली-
भाषानुसार ललितविस्तर बोधिचर्यास द्वितीय खण्डया द्वादशम अध्याय
समाप्त जुल ।

[जम्मा अध्याय २० गू जुल ।]

[२ खण्ड, १३ अध्याय]

कपिलवस्तु गमन । नन्द व राहुलया प्रव्रज्या ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

छगू समय भगवान वेणुवने बिहार याना बिज्याकगु वखते, शुद्धोदन महाराजां— ‘ जि काय खुदँ तक दुष्कर तप याना, परम-अभिसम्बोधि ज्ञान लाना, धर्मचक्र प्रवर्त्तन याना, थौं कह्ने वेणुवने बिहार याना च्वन । ’ धका खवर सियेका, अमात्ययातः सम्बोधन याना, हुकुम जुया बिज्यात—

“ हे अमात्य ! ‘ जि सःतल ’ धका जि काययातः सःता ब्वना हकि हुँ । दोलच्छिह्न शिष्यपिं सहितं वेणुवने दु ’ थाल, छं नं दोलच्छिह्न परिवार सहित याना, राजगृहस वना— ‘ छं पिता—शुद्धोधन महाराजं छंगु ख्वा स्वयोगु डच्छा याना च्वन ’ धका धया ब्वना हकि । ”

अमात्यं— “ हवस् महाराज ! ” धका राजा शुद्धोधनयागु हुकुम शिरे छुनाः दोलच्छिह्न परिवार सहितं जुया, ६०गू योजन मार्ग वना, अपालं परिपदपिनि मध्यस दशवल भगवान धर्मेपदेश याना बिज्याकगु समये, बिहारे दुने दुहाँ वन । अन अमिसं— “ राजां छ्वया हवगु खँ आव कने मखुनि आसे ” धका छखे लिक्क च्वना, शास्तायागु धर्म उपदेश न्यना च्वन । अन अपिं दोलच्छिह्नं भगवानयागु प्रज्ञा ज्ञान न्यन्यं हे, धर्म ज्ञान

बोध जुया, तृष्णा व ममता मदया अर्हन्त पद प्राप्त याना, भगवान याके प्रबुज्या याचना यात ।

अन भगवानं- “ का वा भिक्षुपिं ! ” धका बाहु पसारीत (= लाहा तं भाउ) याना विज्यात । अन अपिं सकलसयां अगू प्रकारं आश्चर्य जुयेक, उगु क्षणे हे- पात्र चीवर धारण याना विज्याकपिं, १०० दँया वृद्ध स्थविर समानं जुल । अथे नं राजां धया हवगु खबर भगवानयातः कना विमज्याकनि ।

उखे राजा शुद्धोधनया मती- “ जि काय सःतः वंपिं अमात्यपिं, लिहाँ नं मव, हानं छुं खबर नं मव ” धका पुनर्वार अन्य पुरुषपितः सम्बोधन याना हुकुम जुया विज्यात-

“ तातपिं ! राजगृहस वना, जि काययातः व्वना हकि हुँ ” धका छ्वया विल ।

अपिनं हापा वंपिं अमात्यपिं थें हे अर्हन्त ज्ञान लाभ याना, भिक्षु जुया, सुमुक च्वना च्वन ।

थुगु हे प्रकारं राजा शुद्धोधनं दोलछि २ गुको तक्क छ्वया विल । वंक्व २ सकलें हे थव थवगु इच्छा पूर्णयाना, सुमुकं तुं अन हे विहार याना विज्याना च्वन ।

उखे राजायातः खबर मात्र हे नं हया कनिइपिं सुं हे मदया, धन्धा कया- मतीं २ “ थुलिमछि वंपिं मनुष्यतयसं खबर मात्र हे नं जितः कं वःपिं मदु, आव सुनां जिगु कामना पूर्ण याना विइ । ” धका सकल राजपुरुष पितः लुमंका हवगु बखते, कालउदायी लुमना वल । उह्य कालउदायी,

राजाया दुःखिस्ता थ्याकह्य विश्वासी सर्व कार्य पूर्ण याना विद्म्य अमात्य जुया च्वन, हानं सर्वार्थसिद्ध बोधिसत्व जन्म जू खुन्दु हे जन्म जूह्य, सर्वार्थसिद्ध नाप नापं हे ह्यिता जूह्य पासो जुया च्वन । व हे कालउदार्यायातः सम्बोधन याना राजां हुकुम जुया विज्यात—

“ तात कालउदार्या ! जि थवह्य काय सर्वार्थसिद्धयागु ख्वाल स्वयेगु इच्छा जुया निम्ति, ६०००ह्य राजपुरुपिं ल्वये धुन, अथे नं छह्यसिनं हे जितः लिसः खबर कंठःपिं मद्दु । थ्व शरीरयागु छुं टिकाना दुगु मखु; आव जीव दनिगु बेल छको काययागु ख्वाल स्वयेगु इच्छा जुल; हे कालउदार्यां छं जि काय च्वना हया क्यने फुला ? ”

कालउदार्यां— “ महाराज ! फु जा फु, यदि जितः— भित्तु जुयेगु आज्ञा पावे जुल धालसा जक फु । ”

राजां— “ तात ! छ भित्तु जुइगु मजुइगु थवगु खुसि, जितः जा काय छको च्वना हया क्यं । तर छनं हापा वंपिं थं खवर हे मदयेक अनंतुं च्वना च्वने मते पुता ! छ हे छह्य जक दु जिगु कामना पूर्ण याइह्य छं नं अथे हे यायेवं जि काययागु ख्वाल स्वये मखना, व हे दुःखं दाह जुया, प्राण त्याग जुइगु जुल, पुता ! जितः ख्वयेके मते, जिगु मने जुयाच्वंगु दुःखयात म्हुतुं धया क्यने मसः । गुह्यसें जिगु हृदये दुहाँ वना स्वयेफु, वंहे जक जिगु आन्तरिक दुःखयातः ‘थथे’ धका धाये फइ । पुता ! जितः छं मनका-मना पूर्ण याना संतुष्ट याना ब्यु । ”

कालउदार्यां— “ हवस् महाराज ” धका कालउदार्यां राजायागु हुकुम शिरोपर याना, राजगृहस वना, शास्ताया धर्म देशना याना विज्याक बेल,

परिषद्पिनि नाप च्वना, धर्म कथा न्यना, परिवार सहित अर्हन्त फल प्राप्त याना भिक्षु जुया, अन हे बिहार याना बिज्यात ।

७ न्हु च्यान्हु दयेकालि फाल्गुण पुहीया वखते, कालउदायी भिक्षुं बिचार याना बिज्यात—

“ हेमन्तऋतु बिते जुया वन, वसन्त थ्यंकः वल । पृथ्वीस वाँउंगु घाय् संपूर्ण जुया च्वन । आवयागु वखते वन खण्ड नं नाना प्रकारया पुष्पं शोभायमान जुया च्वन । भूमण यायेगु सुयोग्य जुया च्वन । थुगु समय वसपोल दशबल तथागतया स्वजातिपितः संग्रह यायेगु वखत जुल ” धका विचार यासे, भगवानया थास वना विन्ती यात—

“ भन्ते भगवान ! हः तोलता फलयागु इच्छां, थुगु समये सकल वृक्षपिं स-रस कान्ति जुयाच्वन । भो महावर ! थुकें हे प्रतीत जुइ कि— ‘ आ जा रसयागु समय जुल ’ धका थुगु समय— न अतिकं सीत, न अतिकं उष्ण, अन्न मदुगु वखत नं मखु । हानं भूमी नं हरित वर्णजुया, नेत्रयातः आनन्द प्रदान याइपिं जुया च्वन । भो महामुनि ! थुगु समय भूमण यायेगु योग्य जुल ” धका थुगु प्रकारं उदायी भिक्षुं भगवानया न्होने कुल नगरे विज्याकेगु खँ प्रशंसा याना बिज्यात ।

भगवानं — “ हे कालउदायी ! छु खः ले ? छंजा अतिकं हे मधुर शब्दद्वारा भूमणार्थ समययागु प्रशंसा याना च्वन नि । ”

उदायी भिक्षुं — “ भन्ते भगवान ! पिता-शुद्धोधन महाराजं, छल-पोल दर्शन यायेगु इच्छा याना च्वन, थुगु वखते स्वजातिपितः संग्रहयाना, धर्म दुकायेगु समय खः भगवान ! ”

भगवानं— “ कासा उदायी ! जि जाति-कुटुम्बपितः संग्रह याःवने, छं भिक्षु संघपितः गमन कार्ग्य ठिक याकि । ”

उदायी भिक्षु— “ ज्यू हवस भन्ते ! ” धका स्थविरं भिक्षु संघपितः धया विज्यात ।

भगवान अङ्गमगधयापिं भिदोल कुलपुत्रपिं व भिदोल कपिलवस्तु यापिं, जम्मा निइःदोल आश्रवत्तीणपिं अर्हन्त भिक्षुपिं नाप, राजगृहं पिहाँ विज्याना, [राजगृहं—कपिलवस्तु ६० गृ थोजन दु] भगवानं— “ निला विक्क थ्यंक वने ” धका हीं छगूर थोजन जक गमन याना विज्यासे, विस्तां भूमण याना विज्यात ।

उत्ते शाक्यगणपिसं- भगवान विज्याकेगु स्थान विचार यासे, न्यग्रोध धयागु शाक्यपिनिगु आराम (न्यग्रोधाराम) रमणीय थें चवना, अन हे सुपरिशुद्ध याका; नगरयापिं कुमार-कुमारीपितः अलंकारं तियेका, पुष्प धूपादि ज्वंका, ' भगवानयातः ल स्वयेगु ' धका हापा छ्वया विल ।

अनलि राजकुमारपिं व राजकुमारीपिं.... छ्वया विल । अनलि स्वयं (=थव थवपिं हे) पुष्प धूपादि ज्वना भगवानयातः लँस्व वन । भगवान नाप लासेलि, सकसेनं पञ्चाङ्ग प्रणाम याना, अनं नसें भगवानयातः सिंधूर जात्रा याना थंका, न्यग्रोधरामे विज्याकल । २०,०००दोल अर्हन्त भिक्षुपिं सहित भगवान, वहे निग्रोधरामे बिहार याना विज्यात ।

सथि खुन्दु सकल भिक्षुपिं लिउ लिउ तथा भगवान, कपिलवस्तुस भिक्षाऽचरण धायेतः विज्यात । अन भगवानं इन्द्रकिल [=किल्लायागु द्वारया पिने स्वाना तवगु खम्बा] या थास दना विचार याना विज्यात कि—

“ ह्यापा २ यापिं तथागतपिसं गुगु प्रकारं कुल नगरे भिच्चाऽचरण याना विज्यात थें, गन२ विउदत अन२ ला ? अथवा गृह लिसं क्रमशः ला ? ” धका ।

अन भगवानया ध्यान दृष्टिं- ह्यापायापिं तथागतपिं सकसेसं गृह लिसं क्रमशः हे जक भिच्चाऽचरण याना विज्याकगु खना— “ जिनं वसपोल पिनिगु हे वंश स्वः; तसर्थ वसपोलपिनिगु हे कुल धर्म ग्रहण यायेमा, जि याना क्यँसेलि, लिपा २ जिह्य श्रावक (=शिष्य) भिच्छुपिसं नं, जिगु हे अनुगमन यासे, (=जिं यायार्थे याना) भिच्चाऽचरण यायेगु व्रत पूर्ण याइ ” धका विचार याना विज्यासे, न्ह्यवने च्वंगु गृहं नसें भिच्चाऽचरण प्रारम्भ याना विज्यात ।

अन लोक जनपिसं— “ आर्य सर्वार्थसिद्धं, गृह द्वार पतिकं भिच्चा फ्वं जुल ” धका गुलिं २ नितगु भयाले, गुलिं २ स्वतगु भयाले, गुलि २ कःमी च्वना स्वया च्वन ।

अन राट्टुलया माँ (यशोधरादेवीं) नं भयालनं स्वसे— भासुकाल तथा, याकः चिया हाला च्वन—

हाय हाय !! थ्वसपोल आर्य पुत्र, ह्यापा थ्व नगरे राजकुमार जुया, सुवर्णायागु पालकी आदिस आरोहण यासे गमन याना विज्याइह्य, थों थ्व हे नगरे, शिर दादि मुण्डन याना, चीवर वस्त्रं पुना, पिण्डपात्र लाहातं ज्वना, द्वार २ पतिकं भिच्चा फ्वँना २ जुल, छु शोभा बिल आव का ? ” धका हाहा— वसपोल तथागत- नाना प्रकारया बेराग-ज्ञानं उज्ज्वल शरीरया प्रभां नगरया मूर्त्तं प्रकाशित जुइक, अनुपम बुद्ध श्री नं विरोचमानह्य भगवानयातः स्वया वना राजायाके धिन्तीयात—

“ महाराज ! छलपोलया पुत्रं जा, गृहद्वार पतिकं भिक्षा फव्वं २ वया चवन । ”

थुलि यशोधरायागु वचन न्यने मात्रं भसंग वना, “ हाँ !! ” धका राजा हट पटं दना, इतिमिति कंकं, धोति लुत्तु लुइक घय घय सुसुं, ततमत कयंक नं, शरीरे वस्त्र हे ठाटे मलाक, हटपेटं पिहाँ विज्याना फक्वनं वेगं व्वां वना, भगवानया न्हवने थ्यंका, स्यें स्यें फूं फूं मिंगुलिं कथु गना, शब्द हे फवासा फवासां च्वंका धाल—

“ पुता ! जिमित्तः छाय छं नुगः ख्वयेकागु ? छुया निम्तिं छं भिक्षा फव्वं जुयागु ? छु थुलि भिक्षुपित्तः जिं भोजन विये मफइला ? ”

भगवानं— “ महाराज ! जिमिगु वंशे थथे हे आचरण याये मागु जुया चवन । ”

राजां— “ पुता ! भीगु वंश जा, महासम्पति दुपिं च्त्रीय वंश धका खः; सु च्त्रीं हे नं आमथे भिक्षा फव्वं जूगु मद्दु । ”

भगवानं— “ महाराज ! जि उजागु च्त्रिया वंशे बुद्ध जुयाह्य मखु; जि जा-हापा २ जुया विज्याकपिं तथागतपिनिगु वंशे बुद्ध जुयागु धका खः । ”

अन राजाया मती— “ थुजोगु प्रकारं कुल वंशयातः अलग याना, जित्तः समेतं ‘ पिता ’ मधासैं ‘ महाराज ’ धका सम्बोधन याना खँ लहाये धुंकल; आव्र थ्वं जहान परिवारपिनिगु माया त्याग याये धुंकल धका “थन लँस ताउत हाला च्वनेगु बांलागु मखु, नु दरवारे वने नु” धका भगवानया लाहाते च्वंगु पात्र कया, भिक्षु संघपिं सहितं भगवानयातः राजदरवारे विज्याकल । विज्याका, उत्तमशुगु खाद्य भोजन याकल । भोजन धुंकालि

राहुलया माँ छह्य वाहिकं, राजदरवारयापिं सकलें वया, भगवानयातः पूजा बन्दनादिं यात ।

अन खोपिस यशोधरायातः परिवारपिसं- " आर्य पुत्रयातः बन्दना यायेतः विज्याहुँ " धका सःतलं नं, विमज्यासे छु धया विज्यात धालसा " यदि जिगु गुण दुगु जुल धालसा, आर्यपुत्र थन हे विज्याइ; थन विज्या-बेवं बंदना याये " धका धाल ।

थुखे भगवानं राजाया लाहाते पात्र त्रिया, अग्र श्रावक महा श्रावक निह्य मात्र व्वना, यशोधराया थास विज्याये धका विज्यात । मार्ग विचे अग्रश्रावक महाश्रावक (=सारीपुत्र व मौद्गल्यायन) यातः आज्ञा जुया विज्यात-

" राहुलया माँ नं बंदना याइ बेल, छिमिसं वयातः पने मते, यथा रुची थें बन्दना याके व्यु " धका आज्ञा जुया विज्यासे यशोधराया ख्वपीस विज्याना, लाया तवगु आसने फेतुना विज्यात ।

भगवान आसने फेतुना विज्यायेवं यशोधरा स्वाराक वया, भगवान यागु चरण नीपां घयेपुया, चरणस शीर दीका, इच्छा पुर्वक बन्दना यात । अन राजा वया, भगवान याके यशोधरायागु स्नेह सत्कारादि गुण बर्णना याना वयन- " भन्ते ! यशोधरां- ' छलपोलं चीवर वस्त्र धारण याना विज्यात ' धयागु खवर सिसेंनसें यशोधरा नं काषाय (=ग्यरुवा) वस्त्र धारणी जुयावल । ' छलपोलं एकाहार याना विज्यात ' धइगु खवर सिसेंनसें, यशोधरा नं एकाहारी याना हल । ' छलपोलं उच्चासन त्याग याना विज्यात ' धइगु खवर सिसेंनसें, यशोधरां नं उच्चासन त्याग याना बिल । हानं ' छलपोलं माला, सुगन्ध, सिद्धः, नाना रङ्ग आकार यागु वस्त्र, तिसा,

बुयेगु आदि त्याग याना विज्यात ' धयागु खबर सिसेनिसें, यशोधरां नं माला सुगन्धादि फुकं त्याग याना बिल । उगु बखते थव्येयापिसं- ' जिमिसं छलपोलयागु सेवा सुसार याये ' धका पत्र छुवया हलं नं, सुयागुं हे खँ स्त्रीकार मयासें सिर्फ छलपोलयागु हे जक उपासना याना च्वन । भन्ते ! जिह्म पुत्री थुलि तक गुणवतीह्म खः । ” धका यशोधराया पिता राजां विन्ती यात ।

अन भगवानं धर्मेपदेश याना, आसनं दना पिहाँ विज्यात ।

[थनया खँ थुलिं]

लिपा छगू समये नन्द राजकुमारयातः राज्य अभिषेक, गृह प्रवेश व विवाह थुलि स्वता मङ्गल कार्याया दिने भगवान, भिक्षाया निमित्त राज दरवारे प्रवेश जुया विज्यात । अन भगवानं भोजन धुंका नन्दराजकुमारया लाहाते पिरडपात्र बिया, मङ्गल सूत्र पाठ याना, आसनं दना पिहाँ विज्यात ।

नन्द राजकुमारं तथागतयातः आदर तथा- “ पात्र कया विज्याहुँ ” धका थाये मञ्जाला, “ स्वाहे थ्यंका कया विज्याइला ? ” धका मती तथा लिउ लिउ वन; भगवानं अननं पात्र कया विमज्या । “ स्वाहेक्वे कया विज्याइला ? ” धका वन; अननं कया विमज्या । “ चुके थ्यनेवं कया विज्याइला ? ” धका वन; अननं कया विमज्या । “ पात्र कया विज्याहुँ ” धका थाये मञ्जा; थन कया विज्याइला, अन कया विज्याइला ” धका मती नतं भगवानया लिउ लिउ वना च्वन । उगु बखते लोक जनपिसं जनपद कल्याणीयात सूचना बिल-

“ भगवानं नन्द राजकुमारयातः ब्वना यंकल; वसपोलं हजुरयातः याकचा याना बियू । ”

अन जनपद कल्याणीं मिखां ख्वभि सोह सोह वयेका, केश फहँ २ तथा हतपतं महले थहाँ वना, धया छ्वत—

“ आर्यपुत्र !!! याकनं बिज्याहुँ है !!! । ” धका....

थुगु जनपद कल्याणीयागु शब्द, नन्द राजकुमारयातः हृदये, मानु दामे याना बियागु थें छापा जुया च्वन ।

शास्ता नं नन्दया लाहाते च्वंगु पात्र कया बिमज्यासें हे बिहारे थ्यंकः बिज्यात । अन भगवानं नन्दयातः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया बिज्यात—

“ नन्द ! छ भिच्छु जुये मफुला ? ” धका न्यना बिज्यात । अन नन्द राजकुमारं भगवानयागु बचन लंघना याये मझाला— “ फु भन्ते ! छाये मफु ” धका उत्तर बिल । अन भगवानं— “ नन्दयातः चुडाकर्म याना व्यु ” धका भिच्छुपितः वचन बिया, भिच्छु याना बिल ।

[कपिलवस्तुस थ्यना स्वन्हु दु खुन्हु भगवानं नन्द कुमारयातः भिच्छु याना बिज्यात ।]

अनंलि भगवान कपिलवस्तुस थ्यना हसन्हु दु खुन्हु, यशोधरां पुत्र राहुल कुमारयातः अलङ्कारं तियेका तल । भगवान राज दरवारे बिज्यागु बखते, यशोधरां ‘ स्निग्धनील ’ ब्वना, राहुल कुमारयातः पिता निर्देश याना क्यना बिल—

“ स्निग्धनील मृदु कुलिचिंगु केश, सूर्य समानं निर्मल ह्यातिका ।
कोमल युक्त मृदु सुंदर काय, रङ्ग ज्वाला थिह्य गुह्य नरसिंह ॥१

अञ्जन वर्णागु नील मुकेश, सुवर्णा पाता थें विशुद्ध कपाल ।
 ओपधि पानन शुद्धगु ह्येपं, वहे खः छंहा पिता गुह्य नरसिंह ॥२
 झाइसे नाइसे च्वंगु सुंदर हास, सा चा या मिखा थें नीलगु नेत्र ।
 इन्द्रधनु सम मिखा-फुसि नील, वहे खः छंहा पिता गुह्य नरसिंह ॥३
 स्निग्धगु गम्भीर मञ्जु घोष, हिंगुलि वर्णागु ह्याउँसेगु जिब्हा ।
 च्वे नीपु, क्वेनीपु श्वेतगु दंत, वहे खः छंहा पिता गुह्य नरसिंह ॥४
 नर्गा तगी स्वतगी बानकिगु ग्रीव, छाटि जा सिंह थें कमरनं मृगथें ।
 पा काला तयागु सुवर्णथें वर्णा, वहे खः छंहा पिता गुह्य नरसिंह ॥५
 विद्याइगु आकाशे, अतिकं विचित्र, तारागण मध्ये चन्द्रमा समानं ।
 भिक्षुगण मध्येगत गुह्य श्रीमुनिन्द्र, वहे खः छंहा पिता गुह्य नरसिंह ॥६
 चक्र अलंकृत ह्याउँसेगु पाद, लक्षणं पूर्णागु प्रेमगु पाणि ।
 च्चामोल व चक्र विभूषित पाणि, वहे खः छंहा पिता गुह्य नरसिंह ॥७
 शाक्य कुमार उह्य वर सु-कुमार, लक्षण चित्र नं पूर्ण शरीर ।
 लोक हितार्थ गतो नर-वीर, वहे खः छंहा पिता गुह्य नरसिंह ॥८
 अमर नदी वर, चन्द्र गजेन्द्र, मार त्याकेयात, भीम-सु-वीर ।
 सर्व गुणाकर, लोक वि-शुद्ध, नमस्कार गौतम श्रीमुनि पादे ॥९” धका

पिता परिचय याका हानं धाल-

“ राहुल ! वहे छंहा पिता खः, हुँ छं पितायाके अंश फ्वँ हुँ, छं पिता
 याके अमृत्य २ गू रत्न अशंख्य हे दु हुँ ” धका छ्वया विल ।

अन राहुल कुमार व्वां व्वां वना, भगवानया नापं लिक्क फेतू वन ।

फेतुना धाल-

“ श्रमण ! ललपोलयागु छाँया अत्यन्त हे सुखमयगु खः । ”

अन भगवान आसनं दना पिहाँ विज्यात । राहुल कुमार नं भगवान यातः मतोतुसें, गाचो ज्वना, खुसि जुसे, “ श्रमण ! जितः अंश विया विज्याहुँ ” धका धाधां, टुकु टुकुं लिउ लिउ वन ।

विहारे थ्यंका, भगवानं सारीपुत्रयातः आज्ञा जुया विज्यात-

“ सारीपुत्र ! राहुल कुमारं जिके अंश फवँ वया च्वन; भौके दृगु धनया अंश (चुडाकर्म याना) ब्यु । ”

सारीपुत्रं- “ भन्ते भगवान ! राहुल कुमारयातः, गुगु विधिं चुडाकर्म यायेगु ? ”

उगु समये, थुगु प्रकणे, धार्मिक कथा आज्ञा जुसे, भगवानं भिक्षुपितं सम्बोधन यासे, आज्ञा जुया विज्यात-

“ हे भिक्षुगण ! त्रिशरण विधि द्वारा श्रामणेर-प्रव्रज्या (=चुडाकर्म) यायेगु अनुज्ञा विये ।

यथा— ‘ प्रथम शिर डाढि मुण्डन याका, चीवर वस्त्रं पुंका, थगां न्यवेका, भिक्षुपिनिगु पाद वन्दना याका, पुचुलिं फेतुका, लाहा निपां विन्ती याका,.... (विनयानुसारं) धायेका, श्रामणेर यायेगु । ”

थुलि भगवानं अनुज्ञा विया विज्यासेलि; सारीपुत्रं राहुल कुमारयातः श्रामणेर याना विज्यात ।

थुगु खवर राजा शुद्धोधनं सिया, “ का !! सर्वनाश जुल !!! ” धका हृदये दाइ जुया वल, मिखास जालीं भुंगु थें जुया वल; अनं नसें हे,

उन्मत्ताह्व वने थें, ख्वाले निखे निधाः ख्वभिया धार हायेका, रङ्ग धङ्ग हे मद्येक भगवानया थास वना, अभिवादन याना, ख्वभि हु हुँ छखे फेतुत । फेतुना, भगवानयाके विन्ती यात—

“ भन्ते ! जिगु सर्वनास जुल !! भन्ते ! जिगु सर्वनास जुल !!!, छलपोल कुमार तिनिगु बखते नं छलपोलं ‘ गृह त्याग याना वनी ’ धका जिं गुलि यत्न-युक्ति याना सना जुया; परं उगु जिगु यत्न-युक्ति निष्फल हे जुल, छलपोलं तोलता हे विज्यात । उगु बखते जितः जूगु दुःखयागु बयान जिं बचन द्वारा प्रकट याना कने मत्तः । छलपोल सर्वज्ञ हे खः, जिं छको कना चवने मागु मद्दु; सिधा विज्याकगु हे दइ । अथे नं राहुल कुमारयागु ख्वा स्वया धैर्य याना चवना ॥१

हानं छलपोलं तोलता विज्यागुलिं, नन्द कुमारयातः जूसां, ‘ राज्य-अभिषेक विये ’ धका मंगल यानागु दिने हे छलपोल वयातःनं यंका भिच्छु याना विज्यात । उगु बखते नं थ्व जिगु हृदये गथे जुल जुइ, छलपोलं हे थ्व हृदय याके न्यना स्वया विज्याहुँ ॥२

अस्तु ‘राहुल कुमारयातः जुलसां नं राज्य-अभिषेक विये’ धका मन संतोष याना चवनां; थौं वहे राहुल कुमारयातः नं छलपोलं श्रामणोर याना विज्याये धुंकल ॥३

आव जि फुत्त !!, उपमा तल धालसा— ‘ ह्यापां छलपोल पिहाँ विज्याकगु— मानु ‘ छयँगू हे तुना यंके थें जुल ॥१

नन्द कुमारयातः भिच्छु याना विज्याकगु- ‘ मानु चर्म रहितगु शरीरे सनं, मांस ध्यना यंके थें जुल ॥२

हानं वाकि दनिह्य राहुल कुमार ब्रह्म नं, श्रामणेर याना विज्याकगु—
मानु ' चर्म व मांस रहित जूसानं, स्थिर जुया च्वनगु क्वेँ नं, चूर्ण जुइक
न्यिना विये थें जुल ॥३

आव छु याये ! मजूगु जुइ धुंकल, हाला च्वनां नं खयले दुगु मखुत;
गधेनं लित काये ज्यूगु मखुत । परं छलपोलं, उत्तम मार्गे हे स्थापना याना
विज्याकगु खः; अथे जूसानं, गृहस्थया राज्य भूष्ट जुल । पापी-माया हृदयं
सह याये अतिकं हे थाकु खनी; तस्मात् भो भगवान जितः वरदान छगू
फवने । ”

भगवानं— “ महाराज ! तथागतपिं वरदान वियेगुलिं अलग जुया
च्वनी । ”

राजां— “ भन्ते ! योग्य जूसा जक, मखुसा— अपराध क्षमा याना
विज्यायेमा । ”

भगवानं— “ धा धा महाराज ! छु धायेगु इच्छा दु ? ”

राजां— “ भन्ते ! गथे जिगु हृदये दाह जुल, अथे हे पर जनपिनि
नं जुइगु निश्चय, तसर्थ भन्ते ! ज्यूसा, आर्यपिसं, दया च्वंपिं माँ बौ पिनिगु
अनुज्ञा विना, सुयातं नं भिक्षु मयायेगु नियम छगू दयेका विज्यायेगु ॥
थुलि जिगु विन्ती । ”

अन भगवानं— शाक्य राजा शुद्धोधनयातः धर्मापदेश.... याना

॥ थनयागु विचार— ज्ञानं मगानिपिं वालखपिनि कारणे हे जक,
माँ बौ यागु अनुज्ञा मागु जुइ ।

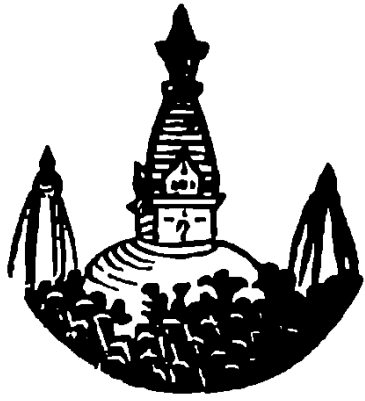
विज्यात । भगवानयांगु धर्मोपदेश न्यना, संतोष जुसे अनुमोदन याना,
भगवानयातः बंदनायाना, राजा-आसनं दना लिहाँ वन ।

थुगु हे प्रकरणे भगवानं- धार्मिक कथा आज्ञा जुसे, भिक्षुपितः
सम्बोधन याना आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे भिक्षुगण ! माँ वौपिनिगु अनुज्ञा विना, सुयां पुत्रपितः भिक्षु
चर्या विये मदु । गुह्यसें... वियू, उह्यसयातः ‘ दुक्कट ’ आपत्ति जुइ ”
धका आज्ञा जुया विज्यात ।

इति कपिलवस्तु गमन । नन्द व राहुलया प्रव्रज्या कथा, पालीभाषा-
नुसार ललितविस्तर बोधिचर्यास, द्वितीय खण्डया, त्रयोदश अध्याय
समाप्त जुल ।

[जम्मा अध्याय २१ गू जुल]

[२ खण्ड, १४ अध्याय]

अनुरुद्ध, आनन्द, उपाली आदिपिनि प्रव्रज्या ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

भगवान् बुद्ध कपिलवस्तुस ताकाल विमज्जासे, नगरं पिहाँ विज्याना, मल्ल देशे भूमणा यायां, अनुपियाया आम्र बने थ्यंकः विज्यात ।

उगु समये भगवान् मल्लपिनि ग्राम (अनुपिया) स विहार याना विज्याकगु जुया च्वन । अन कुलीन २ शाक्य कुमारपिं, भगवानया लिउ-लिउ भिक्षु-चर्या ग्रहण याना वं च्वन ।

उगु बखते अन- महानाम शाक्य व अनुरुद्ध शाक्य, निह्म दाजु किजा जुया च्वन । उके- अनुरुद्ध धालसा सु-कुमार तिनि । अनुरुद्धया स्वंगू महल दुगु जुया च्वन- छगू- सीत-काल यागु । छगू- उष्ण-काल यागु । छगू- वर्षा-काल यागु । उगु समये अनुरुद्ध, वर्षा-कालयागु महले प्यला तक, मष्ट २ पिं स्त्रीपिनिगु वाद्ययागु मोहनस सुग्ध जुया महलं कुने हे क्वहाँ मवसें रसे जुया च्वन ।

अन्हु महानामया चित्ते- “ थौं कहे, कुलीन २ शाक्य कुमारपिं, भगवानया लिउ लिउ भिक्षु जुया वना च्वन । जिमिगु कुलयापिं धालसा, सुंहे नं, गृह त्याग याना भिक्षु जूवंपिं मटुनि । जि जुलसां, किजा अनुरुद्ध

जुलसां. ब्रह्म भिक्षु जू वने माल " धका विचार याना, किजाया धाम वना धाल—

“ किजा अनुरुद्ध ! धौ कहे, ० । भीगु कृत्यापि मनुनि । ममर्थ कि छ भिक्षु जू हुँ: कि जि वने । ”

अनुरुद्ध— “ दाजु ! जि जा सु-कुमार तिनि, गृह तांतता भिक्षु जू वने मफुनि; छ हे हुँ । ”

महानामं— “ किजा ! का सा धन वा, अन्तः गृहयागु कार्य्यक्रमः वृक्षेयाये । का स्व ! सिनाज्या वयेवं हापां वुँ पालेगु, अनंलि वा पियेगु, अनंलि लखं यनेगु, अनंलि हानं लःपित छवयेगु, चा गंका, 'तु' कायेगु आदिं समाप्त याना, वा पाके जुयेवं वा लयेगु, अनंलि धत कया वा दायेगु दाये धुनेवं, 'सु' व 'वा' व छुटे यानालि भूमि छाना, इला, वा पाना, गंका, वा सुया, 'मो' हाया, वखांरीस सोथनेगु । धुगु हे प्रकारं दयं दन्नं चायेमाः । 'आः जा गात' धायेगु दुगु मखु । गुबले हे गाइगु नं मखु । ”

अनुरुद्ध— “ दाजु ! धव कार्य्य कामना गुलि तक चायेमा, गुलि चायेव गाइ । गथे जुइवं गाइ । गुबले धुगु प्रकारगु धन्धा सुतां मदयेक, पञ्च काम भांगे (=रूप, शब्द, गन्ध, रस, स्पर्श) यव यव बले यव यवगु भोग याना सुम्वं च्वने दइ ? ”

महानामं— “ किजा ! 'सांसारिक कार्य्य कामना, धयागु गुजागु धालसा, 'गात' धायेगु दुगु हे मखु । धुके गाइगु स्वभाव हे दुगु मखु । दु लिसं दयंकेगु हे जक तृष्णा जुया वइ । मानि २ धा धां हे अबु आजुपिं मृत्यु जुया वना च्वन । 'गात' धया वपिं, सांसारिक ब्यक्ति सुनं मइ । ”

अनुरुद्धं- “ दाजु ! अथे जुलसा, थुजागु पार मदुगु (=अपारगु), ‘ गात ’ धायेगु मदुगु; अनन्त [=अन्त (मन्त,=फुत वा ‘ गात ’) धायेगु मदु] गु गृहस्थश्राम छं जिम्मा का, जि हे भिन्नु जूवने ” धका अनुरुद्धं माँ या थास वना धाल—

“ माँ ! जि गृह त्याग याना, भिन्नु जू वनेगु इच्छा जुल, जितः भिन्नु जू वनेयातः आज्ञा ब्यु ” मामं— “ पुता ! छिपिं निम्हं जि प्रेमपिं (=यवपिं) हृदयस घाना तयापिं खः । जि सिना वंसां हे नं, छिमिगु माया जिगु हृदयं तोलतइ मखु; धासेंलि, आव जिगु ज्यू दनिवं, छिमितः भिन्नु जुयेगु आज्ञा बियेत ध्व चित्तं गथे फयु ? ”

द्वितीय वार नं० । तृतीय वार नं०, अनुरुद्धं धासेंलि, माँह्यसया मती-थौं कह्ने अनुरुद्धया मित्र ‘ भद्रिय ’ धयाह्य, शाक्यया राजा जुया च्वन । व राजां गृह त्याग यायेगु इच्छा याइ मखु ” धयागु विचार लुइका, अनुरुद्धयातः धाल—

“ पुता ! अथे जुलसा, यदि छंह्य मित्र भद्रिय राजा भिन्नु जुल धालसा छ नं जू हुँ । ”

थुलि माम याके वचन कया, भद्रिय राजाया थास वना धाल—

“ मित्र ! का सा ! जि भिन्नु जुयेगु कार्य्यं छंगु अधिने लाना च्वन । छाय धालसा ! मामं ०थथे धका धाल । ”

राजां- “ मित्र ! यदि छ भिन्नु जुयेगु कार्य्यं जिगु अधिने जुलसा, उगु जिगु अधिनं छ मुक्त जुल, का हुँ, आनन्दं भिन्नु जू हुँ । ”

अनुरुद्धं- “ कानु सा भौपिं निम्हं भिन्नु जूवने नु ! ”

राजां- “ मित्र ! जि जा भिन्नु जुयेगु समर्थ मदुनि । अंगुया निम्ति जिं याये फुगु याना विये । छ भिन्नु जू हूँ । ”

अनुरुद्धं- “ हे मित्र ! मामं जितः धाल कि- ‘ यदि अंगु मित्र भर्तीय राजा, भिन्नु जुल धालसा, छ नं भिन्नु जू हूँ ’ धका धाल । ”

राजां- “ हे मित्र ! थ्व छं धावगु खँ, जिं थुल ! उकें हे जिं अन्तः धयागु खः कि- ‘ यदि छ भिन्नु जुयेगु कार्य्य जिगु अधिने जुलसा, छ जिगु अधीनं मुक्त जुलः आनन्दं भिन्नु जू हूँ, जि जा भिन्नु जुयेगु समर्थ मदुनि ’ धका । ”

अनुरुद्धं- “ का सा नु ! निम्हं भिन्नु जू वने । ”

अन राजाया मती- “ थ्वं जा सारै हे जित्ति यात; थर्थे तिरस्कार याना अत्रये धालसा नं मभिंनु खँ धा वह्न मखु ” धका विचार याना, अनुरुद्धयातः धाल-

“ मित्र ! अथे जूसा हस दँ तक आसे । हस दँ दयेवं भीपिं निम्हं भिन्नु जू वने । ”

अनुरुद्धं- “ मित्र ! हस दँ तक पिया च्वने मफु । हस दँ धयागु भर्तीचा मखु । ”

राजां - “ खुदँ जा फुला ? ”

अनुरुद्धं - “ उलि नं आपाहे तिनि ”

राजां - “ न्यादँ जा फुला ? ”

अ० - “ उलि नं मफु । ”

राजां - “ प्यदँ जा फुला ? ”

अ० - “ उलि नं मफु । ”

थुगु हे प्रकारं क्रमशः पाः याना यंकु यंकु, राजां- “ लच्छी नं मफु ला ? ” धका न्यन ।

अनुरुद्धं - “ हे मित्र ! ‘ लच्छि ’ धयागु नं, धाये जकं अःपु, दिन गन्ती निमा स्वत धालसा - ‘ सुइन्हु दु; हथास चाया च्वंगु मनयात, ‘ सुइन्हु ’ धयागु सुइदँ थें जुया च्वनी । ”

राजां - “ वाःच्छि खुनु फु ला ? का वाःच्छि तक खुनु पिया च्वँ; अले भीपिं निम्हं भिच्छु जू वने । ”

अ० - “ हे मित्र ! अथे धाये मते मित्र ! वःन्हु मच्छि जि गथे च्वना च्वनं मित्र ! हि वं सा चा ताःहाकः जुया च्वनी, चा वंसा हि ताःहाकः जुया च्वनिइ । थुगु प्रकारं जि छन्हु च्वनेगुला निन्हु च्वनेगुला ? भिं न्यान्हु मच्छि च्वने मागु उलि नं मफु । ”

राजां - “ गपायचो हथास चागु थ्व ‘ वने ’ धका राज काजयातः लथालंग जुइक हाकुतिना थके मज्यू हसन्हु खनि पिया च्वँ; हसन्हुया भित्रे राजकाज दक्व किजापितः लः लहाना बिये । ”

अनुरुद्धं - “ ज्यू का मित्र ! हसन्हु जक जुलसा उलि जा च्वनेफु । ”

भद्रीयराजां हसन्हुया भित्रे किजापितः राजकाज फुकं लः लहाना बिल । बियालि - भद्रीय राजा, अनुरुद्ध, आनन्द, भृगु किम्बील, देवदत्त, उपाली, (नौ) जम्मा हसह्य । भद्रीयराजां गथे - हापा चतुरङ्गिनी अनंलि सेना महीत उद्याने च्वना यंकइगु, अथे हे व्वना यंकल । छुं भती तापाक वना सेनापितः लित छ्वया बिल । अनंलि मेगु देशे थ्यँसंलि आभूषण तोलता वच्च छकुती पोचीना राजां - उपालीयातः सम्बोधन याना धाल -

“ हे उपाली ! थ्व आभूषण थुलि अन्तः जुल, छ लिहाँ हूँ । थुलि आभूषण दत धालसा छंगु जीविका तरे जू हूँ ! ” धका बिया छ्वत ।

उपालिं नं उगु आभूषण ज्वना लीहाँ वंगु वखते गुजागु मती लुल धालसा -

“ शाक्य धयापिं, अतिकं हे कोधिपिं; थ्व तिसा वस्त्र खना अमि मती-
‘ जिं अमित स्याना, तिसा वस्त्र ज्वना वल जुइ ’ धका जितः जीव दण्ड
यायेत वेर मद्र । थुजागु वस्त्र धारण याना च्वंहर राजा हे भिक्षु ज्वन
धासेलि, जि जक छाये लिहाँ वनेगु ” धका पो फयँना, तिसा-वस्त्र फुक्क सिमास
यक्खाया—

“यह्मसें थ यंकु ” धका तोलता, भद्रिय राजायातः नापलाकः वन ।

उखे शाक्य राजां- यानं नसें हे उपालि लिहाँ वगु खना, लिफः स्वया
च्वन । न्ह्यवने थ्यनेवं न्यन—

“उपालि ! छाय लिहाँ वया ? ”

अन उपालिं थवगु मनयागु खँ फुक्क कना- “ आभूषण फुक्क सिमास
यक्खाया.... वया ” धका कन ।

भद्रिय राजां- “ उपालि ! छ लिहाँ वगु उत्तम जुल । छंगु मनया
विचार नं खहेखः, निश्चय नं छंतः अमिसं, जीव दण्ड याइ । ”

अनंलि उपालियातः नं ब्वना, भगवानया थास थ्यंकः वन । वना
भगवानया चरणस शिरं वन्दना याना, छखे लिना.... फेतुना, भगवान याके
विन्ती यात-

“भन्ते भगवान ! जि शाक्य-वंशी जूया निम्ति, चित्ते अहंकार वये यव,
तसर्थ थ्व उपालि, चिरकालं नसें जिगु सेवा याना च्वंहर । थ्वयातःनिं भगवानं
हापालाक चुडाकर्म याका विज्याकि । थुगु कथं जुल धालसा, जिमिसं
उपालियातः, अभिवादन=प्रत्युस्थान (=सन्मान यायेगु) लहात जोजलपा
वंदना यायेगु जुल धालसा अलेतिनि जिमिगु अभिमान विनाश जुया वनी । ”

अन भगवानं उपालियातः निं प्रथम चुडाकर्म याकालि, शाक्य बंशी
पिंतः चुडाकर्म याका विज्यात । भिच्छु जूगु दं हे, भद्रिय भिच्छुं ' परियत्ति
(शास्त्र), पटिपत्ति (चर्या), पतिवेद (धर्म-रसानुभव) ' स्वतां हे
साक्षात्कार याना विज्यात । अनुरुद्ध भिच्छुं- ' दिव्य चक्षु ' लाना विज्यात ।
आनन्द भिच्छुं ' स्रोतापत्ति फल ' लाना विज्यात । देवदत्तं ' पृथक्जनगु
(निर्वाण पद मलाइगु) ऋद्धि ' लाना विज्यात ।

उगु बखते भद्रिय-भिच्छुं बने च्वना विज्यासां, बृत्त-मूले०, शून्य-गृहे०
“ अहो ! सुख ! ! अहो ! सुख ! ! ” धका बराबर उदान हाला विज्याइगु ।

थुगु खबर- आपालं हे भिच्छुपिसं भगवानया थास.... जाहेर याना
विज्यात-

“ भन्ते भगवान ! भद्रिय-भिच्छु- '०' थथे हाला च्वनीगु । वडूगु मनं२
निश्चयनं- ' ह्यापायागु राज्य-सुखयागु विषय भोग लुमंका, उदान हाला
च्वंगु जुइ । ”

अन भगवानं भिच्छु छहसयातः सम्बोधन याना, आज्ञा जुया
विज्यात-

“ थन स्व ! छ वना, जिगु वचनं, भद्रिययातः सःता हकि हूँ ! ”

अन उह्य भिच्छु विज्याना, सःता हया बिल । भद्रिय विज्याना,
शास्ताया चरणौ बन्दना याना, छखे लिना फेतुना विज्यात ।....अन भगवानं
न्यना विज्यात-

“ भद्रिय ! छं छु धार्थे नं •, अथे उदान हाला च्वना ला ? ”

भद्रिय भिच्छुं- “ सत्यं खः, भन्ते ! ”

भगवानं- “ भद्रिय ! छुकिया निम्ति त्थं ० थथे उदान हालागु ? ”

भद्रिय भिच्छुं- “ भन्ते ! हापा जि राजा जुया च्वना वेल, अंतःपुरया दुनेनं रत्ता जुया च्वनीगु;० पिनेनं० । नगरया दुनेनं० पिनेनं० । देशया दुनेनं० पिनेनं० । भन्ते ! जि उगु बखते, उगु प्रकारं रत्तिन जुया च्वनां हे नं— ग्याना भय दु, विघ्न जुइगु, ताप, त्रास आदि दहेद्दु । थों जि याकःचा जक, वने च्वंसां, वृत्त-मूले वा शून्य-गृहस च्वंसां नं- उगु भय, विघ्न, ताप त्रास छुं हे मदयेक बिहार याना च्वने दत; तसर्थं भन्ते भगवान् ! जिं थ्व उदान हाला च्वना ।

इति अनुरुद्ध, आनन्द, उपालि आदि पिनिगु प्रव्रज्या कथा, पाली-भाषानुसार बोधिचर्यास द्वितीय खण्डया चतुर्दश अध्याय समाप्त जुल ।

[जम्मा अध्याय १२ गू जुल]

Dhamma.Digital

नलक सूत्र—

थथे जि न्यनागु दु कि— ऋगू समये भगवान बुद्ध कोशल देशे नल-
कपानया पलास वने विहार याना विज्यात । उगु समये अपालं हे कुर्त्तान २
कुलपुत्रपिं भगवानया थास गृहत्याग यायां प्रव्रजित जूवन । आयुष्मान
अनुरुद्ध, आ० नन्दिथ, आ० किम्बिल, आ० भृगु, आ० कुण्डधान, रेवत,
आ० आनन्द आदि अनेक कुलपुत्रपिं । उगु समये भिक्षु सङ्घपिं सहित
भगवान बुद्ध चक्रना च्वंगु मैदाने फेतुना विज्याना च्वन । अन हे भगवान
बुद्धं अपिं कुलपुत्रपिनिगु सञ्चन्धे भिक्षुपितः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया
विज्यात—

“ हे भिक्षुगण ! गुह्य खः अपिं कुलपुत्रपिं थन वया २ श्रद्धा पूर्वक
प्रव्रज्या ग्रहण यात अपिं सकलसयां ब्रह्मचर्यास प्रसन्न जू मखुला ? ”

धुलि आज्ञा जुया विज्याकगु बखते भिक्षुपिं सकलें मौन जुया च्वना
विज्यात ।

अन भगवानं— “ वहे कुलपुत्रपिके हे न्यने ” धका आ० अनुरुद्धयात
सम्बोधन यासे न्यना विज्यात—

“अनुरुद्ध ! छिपिं सकलें ब्रह्मचर्यास मन प्रसन्न जू मखुला ? ”

अनुरुद्धं— “ भन्ते भगवान ! जिपिं सकसियां ब्रह्मचर्यास अधिकं
हे मन प्रसन्न जू । ”

भगवानं— “ साधु २ अनुरुद्ध ! छिपिं श्रद्धा पूर्वक प्रव्रज्या जूपिं कुल-
पुत्रपितः थ्व योग्य हे खः, कि ब्रह्मचर्यास प्रसन्न जूगु; हे अनुरुद्ध ! गुगु खः

छिपिं उत्तम यौवनपिं, गृहत्याग याना भिक्षु चर्या ग्रहण यान छिपिं उत्तम यौवन सहीत, अतिकं हे केश हाकुतिनिपिं, कामोपभोग याना च्वंपिं, वहे नं छिमिसं फुकं त्याग याना भिक्षु जुल; हानं छिपिं राजायागु कडं जक भिक्षु जूपिं नं मखु, खुँयागु दरं ०नं मखु, ऋणयागु पीडं ०नं मखु, भयं ०नं मखु ' बिराजिं ०नं मखु । सिर्फ जन्म, जरा, ब्याधि, मरणादियागु भयं भिक्षु जूपिं खः । गुह्यसैं केवल थुगु दुःखस्कन्धयातः विनाश यायेया निम्ति भिक्षु जुइ, वहे उत्तम खः; हे अनुरुद्ध ! छिपिं थुगु प्रकारं भिक्षु जुयागु मखु ला ? ”

अनुरुद्धं - “ खः भन्ते ! ”

भगवानं - “ थुगु प्रकारं भिक्षु जूपिसं छुयायेमा धालसा हे अनुरुद्ध ! काम भोग व अकुशल धर्मं अलग जुया च्वनेमाः, विवेक प्रीति सुख वा तदधिकगु शान्तपद प्राप्त मजू तलें, अविद्यां (लोभं) चित्ते आकर्षण याना तःतले, ब्यापादं आकर्षण याना तःतले, औधृत्य कौकृत्य (मनयागु भ्रान्ति) विचिकित्सा (शंखा) , अरति (असंतोष), नन्दि (आलस्यं) आदिं चित्तयातः आकर्षण याना तःतले, हे अनुरुद्ध ! कामना व अकुशलादि थुजोश्गु अधर्म त्याग जुइवं तिनि प्रीति सुख वा तदधिकगु शान्ति प्राप्त जुइ । थुलि अकुशल अधर्म चित्ते बास च्वनाच्चँ तले शान्त प्राप्त जुइगु आशा मदु । तसर्थ स्मृतिया बल बल्लाका थ्वहे अकुशलादियातः चित्ते बास याये मफइगु चर्या याये माल ।

गथे खः ले अनुरुद्ध ! थुके छं छु विचार लुल ? कि तथागत याके थुजोश्गु आस्रव (चित्तमल) क्लेश दायक, आवागमन दायक, स भय,

भविष्यत्काले दुःख दायक, जन्म जरा व्याधि मरण दायक तृष्णां छुटे मज्जुनि ' धयार्थं विचार लुल ला ?

अनुरुद्धं- “ मखु भन्ते ! जिगु चित्ते थुजागु विचार मलू ।

तथागतं न्ह्यागु नं ज्ञान (विचारं) सेवन याना विज्याइ, विचारं ग्रहण याना विज्याइ, विचारं त्याग याना विज्याइ, विचारं लिचिइका विज्याइ । ”

भगवानं- साधु २ अनुरुद्ध ! थ्व खँ छं थुइकल; तथागत याके पुन-जन्म दायक आस्रव दुगु मखुत, मूल सहितं नष्ट जुया वने धुंकल, शिरोच्छेदित ताल बृद्ध थें पुनर्जन्म सून्य जुल, भविष्यते उत्पन्न जुइ मखुत । हे अनुरुद्ध ! ' तथागत ' धयापिं थुगु प्रकारयापिं जुइ ।

इति नलक सूत्र कथा पालीभाषानुसार ललितविस्तर बोधिचर्यासि द्वितीय खण्डया पञ्चम अध्याय समाप्त जुल ।

[जम्मा अध्याय २३ गू जुल]

अध्याय ६

राहुलोवाद सूत्र ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो मङ्गायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

शुद्धादन महाराजायातः स्वता प्रकार्या आर्य फल [म्रानापनि, मङ्गुदागामी, अनागामी] स प्रतिष्ठित याना, भिक्षु सङ्घ सहित भगवान बुद्ध दानं राजगृहस विज्याना मीतवने विहार याना विज्यात ।

अम्व लट्टिक राहुलोवाद सूत्र ।

यथे जि न्यनागु दृ कि अगू समये भगवान बुद्ध राजगृहया वेणुदन कलन्दकनिवापस विहार याना विज्यात । उगु समये वेणुवनया तीरे एकांत प्रियपितः दयैकान्तःगु वासस्थान दया च्वन । आयुष्मान राहुल हसदया वैसे आमणोर जुमानसे हे एकांत चित्तया वृद्धि यासे पुर्वोक्त स्थाने विहार याना विज्यागु जुया च्वन । अन हे भगवान बुद्ध संध्याया समये प्यानं दना विज्यासे अम्वलट्टिकास विज्यात । उखे आ० राहुलं यानंनसे हे बुद्ध विज्यागु म्वना आमन लाया, चरण सिलेगु लख न्यवने तथा ठिक याना नल । भगवान अन विज्याना, लाया तथगु आसने फेतुना चरण सिला विज्यात । आयुष्मान राहुल नं भगवानयातः अभिवादन याना क्वसे लिना फेतुना विज्यात ।

अन भगवानं लख भतीचा बाकि दनिगु लोटास प्वंका आ० राहुल यातः सम्बोधन याना आज्ञा जुया विज्यात—

“ राहुल ! थ्व लोटास लख भतीचा बाकिगु खंला ? ”

राहुलं— “ खना भन्ते भगवान ! ”

भगवानं— “ राहुल ! मिथ्या भाषण यायेतः लज्या मचाह्य श्रमण्या श्रमण भाव नं थथे हे भतीचा जक जुइ । ”

अन हानं भगवानं उगु भतीचा दनिगु लख नं प्वंका आ० राहुलयातः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात— “ उगु भतीचा लख नं प्वंका छ्वयागु खंला ? ”

राहुलं— “ खना भन्ते ! ”

भगवानं— “ राहुल ! सिइकं२ मिथ्या भाषण यायेतः लज्या मचाह्य श्रमण्या श्रमण भाव नं थथे हे लख प्वंका छ्वये धुंगु खालिगु लोटा थें हे खः । ”

हानं भगवानं उगु लोटा भोपुइका आ० राहुलयातः सम्बोधन याना आज्ञा जुया विज्यात—

“ राहुल ! छं थ्व लोटा भोपुइका तयागु खं मखुला ? ”

राहुलं— “ खना भन्ते भगवान ! ”

भगवानं— “ राहुल ! सिइकं२ मिथ्या भाषण यायेतः लज्या मचाह्य श्रमण्या श्रमण भाव नं ” थथे हे भोपुइका तयागु लोटा थें हे खः । ”

हानं भगवानं उगु लोटा थपुइका, आ० राहुलयातः सम्बोधन याना
आज्ञा जुया विज्यात-

“राहुल ! थ्व खालिगु लोटा थपुइका तथागु खं मखुला ? ”

राहुलं— “ खना भन्ते भगवान ! ”

भगवानं- “ राहुल ! सिइकं २ मिथ्या भाषण यायेतः लज्या मचाह्य
श्रमणया श्रमण भाव नं, थथे हे खालिगु लोटा थपुइका तथा थें हे खः ।
राहुल ! गथे दीर्घ दन्तह्य महा कायह्य भिंगु जातह्य संग्रामे यंकइह्य किसि,
संग्रामे यंकइगु समये— व किसिं न्ह्यवनेयागु तुतिं नं संग्रामयागु कार्य
याइ, ल्यूने यागु तुतिं नं०, शरीरया न्ह्यवनें नं०, ०ल्यूनें नं०, शिरं नं०,
कायं नं०, दन्तं नं०, ह्मिप्यनं नं० । सिर्फ स्वथं छता छुं मयागुलिं, किसि-
मागःया मती- ‘ थ्व किसिं सर्वाङ्गं ज्या विया च्वन, स्वथं धालसा छु नं
मया, विश्वास याये त्योह्य किसि मखु ’ धका धाइ । अथे हे राहुल ! न्ह्याक्व
हे धर्म कर्म याना जुलसा नं, सिइकं २ मिथ्या भाषण यायेतः लज्या मचाह्य
यातः नं विश्वास याये योग्य मजू । गुह्यसें मिथ्या भाषण याइ, उह्यसें
‘ पाप मया ’ धयागु छुं हे दइमखु । जिं थथे विश्वास याना । तसर्थ हे
राहुल ! ख्याल थत्थासनं मिथ्या भाषण मयायेगु ज्ञान सयेके माल । ”

गथे ग्वः ले राहुल ! ‘ हायेकं ’ धयागु छुयायेतः ? ”

राहुलं- “ हायेकं धयागु स्वयेगुया निमित्त भन्ते भगवान ! ”

भगवानं- “ राहुल ! वांलाकेगुया निमित्त मनुष्यं हायेकं स्वया २
शृङ्गार याइ; अथे हे धर्म याइपिसं नं विचार रूपी हायेकं स्वया २ कायं कर्म
याइ, ०वचनं भाषण याइ, ०मनं कल्पना याइ । राहुल ! थुगु प्रकारं धर्म

यायेगु सयेकेमाः राहुल ! कायं छुं कर्म याये माल धालसा, उगु वम्वते थथे
त्रिचार यायेमाः कि-

‘ थ्व कार्यं जिं याये माला च्वन; थुगु कार्यं जितः पीडा जा जुइ
मखुला ? अथवा परयातः पीडा जा जुइ मखुला ? अथवा थःतःनं परयातः
नं निखेरनं पीडा (पीडा दायक) जा जुइ मखुला ? थुगु अकुशलकार्यं
स्वः, दुःखया हेतु (दुःख विपाक दायक) स्वः ’ धका राहुल ! यदि छं थुगु
प्रकारं प्रत्यव्यक्षण (यथार्थं विचार) यानालि- ‘ अकुशल कार्यं ’ धका
सिल धालसा, उगु कार्यं गुबलें हे मयाये माल । राहुल ! यदि ‘ कुशल कार्यं
स्वः ’ धयागु विचार जुल धालसा, थःतः वा परयातः, थःतः नं परयातः नं
निखेर नं सुयातं पीड मजुइगु जुलसा, ‘ थुगु कार्यं कुशल कार्यं स्वः, सुख
विपाक दायक स्वः ’ धका उगु कार्यं बरावर यायेगु ।

हानं राहुल ! काय कर्म याये बेल, काय कर्म प्रत्यव्यक्षण यानावं
च्वनेमाः, कि— ‘ थ्व जिं याना च्वनागु काय कर्म थःतः पीडा दायक जा
मखुला ? ’ धका । यदि छंगु मती ‘ अकुशल कर्म ’ धका विचार जुल
धालसा, याना च्वनागु कर्म नं तोलता छ्वयेगु । यदि ‘ कुशल कर्म हे स्वः ’
धयागु जुलसा, उगु कर्म—बार बार यायेगु ।

राहुल ! हानं काय कर्म याये धुंकालि नं— प्रत्यव्यक्षण यायेमाः,
कि— ‘ थ्व जिं याये धुंगु कायकर्म कुशल ला कि अकुशल ? ’ धका ।
राहुल ! यदि छं याये धुंगु कायकर्म लिपा अकुशल ’ धका सिया वल
धालसा, उगु याये धुंगु अकुशल कायकर्म यातः शास्ताया थाम वना वा
शिन्नित्तह्य भिच्छुया थाम वना, थमं अकुशल कायकर्म यानागु पाप देशना
(प्रकाश याना, जाहर) याना, लिपा हानं मयायेगु ।

राहुल ! थुगु प्रकारं यात धालसा ऋ- प्रीति प्रमोदं विहार याये दयू ।

राहुल ! वचनं भाषण यातसानं, मनं कल्पना यातसानं, थुगु हे प्रकारं मयावं लको प्रत्यव्यक्षण यायेमा, याना च्वँच्वं नं०, याये थुंका नं० ।
राहुल ! यदि कुशल मनो कल्पना जुल धालसा, उके रत जुयेगु, यदि अकुशल मनो कल्पना जुल धालसा, उगु मनो कल्पनास — खिन्न जुइमाः, शोक यायेमाः, घृणायायेमाः; थुगु प्रकारं खिन्न जुसे, शोक यासे, घृणा यासे लिपा उजोगु मनो कल्पना मजुइकेगु ।

राहुल ! तृकाय कर्म न्ह्यागु हे अकुशल जुल धालसा नं गुप्त याना तयेगु मखु, तुरन्त हे प्रकाश याना, पापे देशना यायेमाः; राहुल ! थुगु प्रकारं यात धालसा, थुके छ प्रीति प्रमोदं विहार याये दयू ।

राहुल ! सकल श्रमण ब्राह्मणपिसं अतीत काले कायकर्म, वाची कर्म, मनो कर्म परिशुद्ध याना वं पिसं, थुगु हे प्रकारं प्रत्यव्यक्षण याना, कर्त्तव्य, कर्म, कृत, तृकालेसनं प्रत्यव्यक्षण याना, तृकाय कर्म परिशुद्ध याना वन । भविष्यते नं थुगु हे प्रकारं तृकाय कर्म परिशुद्ध याइ । थौं कन्हे नं० ।

उकिया निमित्त राहुल ! छं नं मती अधिष्ठान यायेगु सयेके माल कि—
' जिनं प्रत्यव्यक्षण याना, तृकाय परिशुद्ध याये ' धका ।

इति राहुलोवाद सूत्र कथा पालीभाषानुसार ललितविस्तर बोधिचर्या स द्वितीय खण्डया षष्ठम अध्याय समाप्त जुल ।

[जम्मा अध्याय १४ गू जुल]

७ अध्याय

अनाथपिण्डकया दीक्षा व जेतवन विहार स्वीकार ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो संघायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

थथे जिं न्यनागु दु, कि- छगू समये भगवान बुद्ध राजगृहया सीत-
वने विहार याना विज्यात । उगु समये अनाथपिण्डक छुं छगू कार्यया
निमित्त राजगृहस वया चवन । अन अनाथपिण्डकं- “ लोके सम्यक्सम्बुद्ध
उत्पन्न जुया विज्यात ” धका खबर न्यना, अनहे गृहपति अनाथपिण्डकया
भगवान बुद्ध दर्शन यायेगु इच्छा उत्पन्न जुल ।

गृ० अनाथपिण्डक धालसा, राजगृहयाह्य श्रेष्ठिया भिनामचा जुया
चवन । उगु समये रा० श्रेष्ठिं सङ्घ सहित भगवान बुद्धयातः निमन्त्रण याना
तल । तसर्थ उह्य श्रेष्ठिं दास दासी वा कर्म कारकपितः आज्ञा बिल, कि-
“ भगो ! छिपिं सकलें कह्ने सुथे हापां दना, बांलाक खिचडी दायेकि, द्यगू
धु, दाल तर्कारी खुँ ” धका ।

अन अनाथपिण्डकया मती- “ हापा २ जि थन वये बेलस, थ्व श्रेष्ठिं
न्धाग्गु ज्या तोलना नं, जितःनिं विचार या जुइह्य, थौं जा हापा थें मखु,
अतिकं हे लिमलाक्क विचित्त तरहलं दास दासीपितः- ‘ थथे या अथे या ’
धका आज्ञा विया चवन । थमि थौं थन छुं आवाह विवाह जकं दुला ? कि
राज श्रेष्ठिक विम्बिसार राजा जकं निमन्त्रण याना तल ला ? ” धका ।

अन श्रेष्ठि दास दासीपित्तः ज्या क्यँनालि अनाथपिण्डकया न्ह्यवने वना, अनाथपिण्डक वनाप सम्मोदन याना फेतुत । अन अनाथपिण्डकं धाल—

“ पाजु ! थौं जा पाजुया लिमला थें च्वं; छु पाजुया थन आवाह विवाह जकं दुला ? कि० ”

श्रेष्ठि— “ मखु हे अनाथपिण्डक ! जि थन न आवाह विवाह दु, न राजा विम्बिसारयातः निमन्त्रण दु, थन जा कह्ने अधिकं हे तधंगु कार्य छगू दु कि सङ्घ सहित भगवान बुद्ध थन विज्याकेगु जुया च्वन, उकें जि थौं लिमलागु । ”

अनाथपिण्डकं खुसि जुसे धाल— “ छु थन बुद्ध भगवान विज्याइगु ला ? ”

श्रेष्ठि— “ खः अनाथपिण्डक ! भगवान बुद्ध कह्ने थन विज्याइ । ”

थुगु प्रकारं हर्ष जुसे अनाथपिण्डकं स्वको तक्क न्यन । स्वकलनं श्रेष्ठि नं अथे हे उत्तर बिल ।

अनाथपिण्डकं— “ पाजु ! ‘ बुद्ध ’ धयागु शब्द हे गुजागु धालसा, लोके हे दुर्लभगु । पागु ! थुगु समये वसपोल अर्हन्त सम्यक्सम्बुद्ध दर्शनार्थ वने जिइला ? ”

श्रेष्ठि— “ अनाथपिण्डक ! थुगु समये वसपोल सम्यक्सम्बुद्ध दर्शनार्थ वनेगु समय मखु । ”

अन अनाथपिण्डकया मती— “ अथे जुलसा कह्ने सुथे हापां दना दर्शन वाःवने ” धका बुद्ध भगवान मती लुमंका वन । रात्रिस ‘ प्रातकाल

जुल ला ? ' धका स्वको तक दना स्वत । स्वकोगुली ' आःला द्यो तुइल ' धका दना राजगृह नगरया शिवद्वारे वन; अन थ्यनेवं अनाथपिण्डकया मती भिंभां-मिभां दना भय उत्पन्न जुया रोमाञ्च जुया वल । अथेनं अनं नं वना सीतवने थ्यंकः वन । उगु समय भगवान बुद्ध रात्रिया प्रत्यूषकाले दना चंक्रमण याना विज्याना च्वन । अन भगवानं यानं नसें हे अनाथपिण्डकयातः खना, चंक्रमण दिना आसने फेतुना विज्यात । फेतुना अनाथपिण्डकयातः आज्ञा जुया विज्यात— “ वा हे सुदत्त ! ” धका ।

थुलि भगवानं सम्बोधन याना विज्यायेवं, अनाथपिण्डकया मती— “ जितः भगवानं सःता विज्यात ” धका हृदय प्रफुल्ल जुइका, भगवानया न्ह्यवने वन । वना भगवानया चरण-कमलस शिरं वन्दना याना, “ भन्ते भगवानया आनन्दं सयन जूला ? ” धका न्यना, छे लिना फेतुत ।

अन भगवानं आनन्द पूर्वक गाथा द्वारा अनाथपिण्डकयातः उत्तर विया विज्यात—

निर्वाण प्राप्त ब्राह्मण उह्य सदा, आनन्द निद्रा जुइ,
सीतल् जुया, दोष रहित जुया, अलिप्त कामे जुइ ।
सर्वाशक्ति समूल खण्डन जुया, चित्ते भयादिं मदु,
चित्ते शान्ति गुम्हेसित जुइ अन, निद्रास दुःखं मदु ॥

तत्पश्चात् भगवानं अनाथपिण्डकयातः आनुपूर्वी कथा आज्ञा जुया विज्यात । उगु उपदेश न्यना अनाथपिण्डकया चित्त— गथे सुपरिशुद्धगु वस्त्रे-वांलाक रङ्ग जिनावने थें, संसारे दयाच्चक उत्पत्ति पदार्थ फुकं हे विनाश जुइगु स्वः ” धका विरज विमल धर्म चक्षु प्राप्त जुल; दृष्ट धर्म (धर्म मिखां खन) प्राप्त धर्म (धर्म प्राप्त जुल) विदित धर्म (धर्मानुभव

जुल) पर्यवगाढ धर्म (धर्म गबलें हे लोममनीगु जुल) सन्देह रहित, विवाद रहित, शास्ताया शासने (धर्मे) स्वतन्त्र जुसे, अनाथपिण्डकं भगवानया न्ह्यवने लाहात जोजलपा विन्ती यात—

“ आश्चर्य भन्ते ! अद्भुत भन्ते !! गथे— भोपुइका तःगु थपुइका विइथें, तोपुया तःगु उला विइथें, लँ तंह्ययातः लँ क्यना विइथें, अंधकारे प्रदीपे च्याका विइथें गुगुखः चह्वानपिसं रूप खने दयेक; अथे हे भगवानं जितः अनेक प्रकारं धर्म प्रकाश याना विज्यात । जि थनिंनसें बुद्ध, धर्म, सङ्घ (त्रिरत्न) या शरणे जुल । जि ‘ साञ्जलि शरणे वह्म उपासक ’ धका धारणा तथा विज्याहुँ । भन्ते भगवान ! कह्ने जिथास भगवान विज्याकेगु इच्छा, भन्ते ! जिगु निमन्त्रण स्वीकार याना विज्याहुँ । ”

भगवानं मौन जुसे स्वीकार याना विज्यात । अनाथपिण्डकं— “ भगवानं जिगु निमन्त्रण स्वीकार याना विज्यात ” धका सिइका, आसनं दना, भगवान बुद्धयातः अभिवादन याना, प्रदक्षिणा याना, लिहाँ वन ।

थुगु खबर उखे पाजुह्म श्रेष्ठिं नं सिया— अनाथपिण्डक याके न्यन-छं नं भिक्षु सङ्घ सहित भगवानयातः निमन्त्रण याना ला ? यदि खःगु जुलसा, छ थन पाहुन वह्म खः तसर्थ हे अनाथपिण्डक ! छं संघ सहित भगवान बुद्ध निमन्त्रण यायेतः खर्च माक्व जिं विये । ”

अनाथपिण्डकं— “ मखु पोजु ! खर्च जिंके दु । ”

थुगु खबर उखे हानं राजगृहयाह्म ❀ नैगम धयाह्मसें नं सिया, अनाथपिण्डकयातः सःताः धाल—

❀ ‘ नैगम ’ धयाह्म श्रेष्ठी नगरया सेठ, उगु समयया अवैतनिक (राजायागु पदवि) जुया च्वन; अर्थात् श्रेष्ठीया सिनं च्वेयागु दर्जा जुइ ।

“ गृहपति ! छं ‘ संघ सहित बुद्ध भगवानयातः निमन्त्रणयात धाःगु खवर न्यना, अति उत्तमगु धर्म कार्य यात, थुकेयातः खर्च माक्व जिं बिये है ? ”

अनाथपिण्डिकं- “ मखु आर्य ! खर्च जिके हे दु । ”

थुगु खवर अन मगध राजां नं सिल०, अननं अनाथपिण्डिकं अथे हे उत्तर बिल ।

अनंलि अनाथपिण्डिकं उगु रात्री बिते जुइवं, [पाजुह्यया निमन्त्रण समाप्त याना, कह्ने खुन्हु] अन हे अनाथपिण्डिकं नं उत्तम २ खाद्य पदार्थ तयार याका, भगवान बुद्धया थास समय सूचना विइके छूवत कि- “ भन्ते भगवान ! भोजन समय ठीक जुल ” धका ।

अन भगवानं पात्र चीवर धारण याना विज्यासे, राजगृह श्रेष्ठी यागु गृहे, अनाथपिण्डिक यागु निमन्त्रणास विज्यात; विज्याना, लाया तवगु आसने फेतुना विज्यात । अन अनाथपिण्डिकं सङ्घ सहित भगवान बुद्धयातः थवगु लाहातं हे उत्तम २ खाद्य पदार्थ संतर्पण याना बिल । संघ सहित बुद्ध भगवानं अनाथपिण्डिकयातः आसिर्वाद यासे भोजन भपा विज्यात । भपा विज्याये धुनेवं भगवान बुद्धं लाहा लिचिका च्वना विज्यात; अनाथपिण्डिकं नुचायेका, छखे लिना फेतुना, भगवान याके प्रार्थना यात-

“ भन्ते भगवान ! भिक्षु संघपिं सहितं श्रावस्तीस वर्षावास विज्याकेगु इच्छा दु, भन्ते ! थ्व जिगु निमन्त्रण स्वीकार याना विज्याहुँ । ”

भगवानं- “ हे उपासक ! तथागतं शून्यागारे हे जक अभिरमण याइ ”

अनाथपिण्डिकं- “ जिं थुल भन्ते सुगत ! जिं थुल ” धका धाल ।

[उगु समये अनाथपिंडिकया बहु मित्र=आपालं सहायक=०उपकारकपिं
दुगु जुया च्वन]

राजगृहस थवगु कर्त्तव्य कार्य समाप्त याना, श्रावस्तीस वन । मार्गस
अनाथपिंडिकं इष्ट-मित्रपितः धा धां वन, कि - “ हे इष्ट-मित्रपिं ! आराम
दयेकि, विहार स्थापनाया, लोके बुद्ध उत्पन्न जुया विज्याये धुंकल; वसपोल
भगवान बुद्धयातः जिं निमंत्रण याना वया, विज्याइ वेल थ्वहे लं विज्याइ ”
धका ।

थुलि अनाथपिंडिकयागु वचन न्यना, फु पिसं फुथे आराम
(=धर्मशाला) विहार आदि दयेके विल । दानशाला समेतं स्थापना याना
तल ।

उखे अनाथपिंडिक श्रावस्ती थ्यंका मती विचार यात-

“ भगवानं गुथास विहार याना विज्याइ धालसा, गुगुखः ग्रामं- न
अति तापाक, न अति सत्तिक; तापा नं मजू, सत्ती नं मजुइक; इच्छा
दुपितः गमनागन यायेतः सुयोग्यगु; हिने आपालं नरनारीपिं मार्गस जू
मदुगु, चाहे नं शब्द रहीतगु, हल्ला खल्ला मदुगु, एकांतगु, ध्यान यायेतः
योग्यगु, थुजागु थास गन दइ ” धका- श्रावस्तीस छ्वाखेरं स्वजुल । माला
जुजुं अनाथपिंडिकं जेत राजकुमारयागु उद्यान यथा योग्यगु थास खन ।
खना अनाथपिंडिक जेतराजकुमारया थास थ्यंकःवन । वना जेतराजकुमार
याके त्रिन्ती यात-

“ आर्य ! ‘ धर्मशाला दयेकेतः थास छ्कू फवने ’ धका वया । ”

राजकुमार- “ गृहपती ! छं उकेयातः कोटी अशर्फि ब्यूसानं व थास
बिये योग्यगु मखु । ”

अनाथपिंडिकं— “ आर्य ! जितः थास पावेजुल । ”

राजकुमारं— “ गृहपती ! छंतः जिं थास मवियानि, गथे ‘ पावेजुल ’ धया ? ”

अनाथपिंडिकं— “ पावे जूला मजूला ? अमात्य (=न्याय याइह्म) याके न्यना स्व ! ”

जेतराजकुमारं अमात्य याके न्यन; अमात्यं धाल—

“ आर्यपुत्र ! गृहपतीयातः पावेजुल ! छाय धालसा ? गन हजूरं मूल्य आज्ञा जुल, अन गृहपतीयातः उद्यान पावेजुल । ”

उलि अमात्यं धाये मात्रं, अनाथपिंडिकं— गाढां अशर्फि ल्हययेका, जेतराजकुमारया न्ह्यवने चकंक निंना विल । छधू हःगुलिं कोथायागु कुं छकुं मजाल; उके हानं अनाथपिंडिकं दासपितः सम्बोधन याना धाल—

“ का हुँ भणे ! हानं छधूनिं कयाहिं हुँ, कुं छकुं मजाःगु नं जायेका बियेमा हुँ ” धका धाल ।

जेतराजकुमारया मती— “ थ्व गृहपतीयागु कार्य चिकिधंगु खइ मखु ” धका विचार याना, अनाथपिंडिकयातः आज्ञा जुल—

“ बस् गात गृहपती ! मजाःगु कुं जायेके म्वाल गात, थ्व मजाःगु कुं छकुं जिं दान बियागु जुल । ”

अनाथपिंडिकया मती— “ थ्व राजकुमार नं गणय-माणय तथा प्रसिद्धह्य व्यक्ति खः; वसपोल भगवान बुद्धयागु धर्मे थुगु प्रकारयापिं व्यक्ति पिनि प्रेम उत्पन्न जुइ यव ” धका विचार लुइका, राजकुमारयातः पुण्य भागयागु हिसापं कुं छकुं दान स्वीकार याना काल ।

अनंलि अनाथपिडिकं उगु उद्याने चुक सहीतगु विहार दयेके विल ।
थासे २ भिक्षुपिं चवनीगु कोथा, थासे २ उपस्थान शाल (=सभागृह)
अग्नीशाल (=क्वाःलः दायेकेगु भुतू) भण्डार, पाइखाना, पिसाप खाना,
चंक्रमण स्थान, प्याउ (=लः तयेगु थास) आदि सम्पूर्ण याना दयेके
विल ।

उखे भगवान बुद्ध राजगृहस इच्छानुसार विहार याना विज्याये
धुंका, बैशाली पाखे भूमणार्थं गमन याना विज्यात । क्रमशः भूमण याना
विज्यासे भगवान बुद्ध बैशालीस थ्यंकः विज्यात । अन भगवान बुद्ध
बैशालीया महावनयागु कूटागारे विहार याना विज्यात ।

उगु समये लोक जनपिसं श्रद्धा पूर्वक न्हूगु विहार दयेके बिया चवन ।
अन छह्य दरीद्रया मती—

“ थ्व थमिसं श्रद्धा पूर्वक विहार दयेका च्वंगु, चिकिधंगु कार्य मखु,
छाये जिनं मदयेके ” धका उह्य दरीद्र भक्तं नं थमंतुं चा हाया, अप्पा
छिना, अंगः दना हल । अबशोच यागु खँ खः कि— ‘ अशिक्षितया कारणं
दना हःलिसे अंगः दुना २ वन, थुगु हे प्रकारं निको स्वको तक दन,
स्वकोलनं दुना हे वन । अन उह्य दरीद्रया मती— “ थ्व शाक्यपुत्र भिक्षुपिं
गुह्यसें चीवरादि चतुप्रत्यय दान याइ, उह्यसया विहार दयेकू थास धालसा
ज्यू मज्यू स्वया बिया चवन; जि दरीद्र जूया निर्मित भतीचा हे हेर-चार
याना ब्यूपिं मदु; मसः थास स्थना बिइपिं नं सुं मदु ।

[च्वे कनागु = ‘ श्रद्धा पूर्वक विहार दयेका चवन ’ धयागु थासे—
‘ गन २ गथे २ यावेमाः खः, हेर-चार यावेतः चतुप्रत्यय (= चीवर, भोजन,

आसन, भैषर्य) विया. आदर याना तथा तवगु तथा चवन । वहे ग्वँ लुमंका दरीद्र भक्तं भिक्षुपित्त दोष विया ग्वँ लहागु ।]

थुगु खँ भिक्षुपिसं सिया भगवानया थास विज्याना जाहेर याना बिल । ध्वहे खँया सम्बन्धे भगवानं भिक्षुपित्तः धर्म कथा आज्ञा जुया विज्यासे भिक्षुपित्तः सम्बोधन याना आज्ञा जुया विज्यात-

“ भिक्षुगण ! न्हूगु विहार दयेकेगु (नवकर्म वियेगु) अनुमती विये-
‘ नवकर्मिक (= विहार दयेके थास हेर चार थाइह्य) भिक्षुं, याकनं हे तयार यायेगु स्वयेमा । उके टूट फूट दुसानं मरमत् याकेमा । हानं नव-
कर्मिक भिक्षुं छु यायेमाः धालसा !-’ हापां भिक्षु संघपिके प्रार्थना यायेमा
थुके थथे- छह्य चतुरह्य समर्थ दुह्य भिक्षुद्वारा ‘ज्ञापित (= सूचना विइगु)’
याकेगु; यथा-

“ भन्ते संघ ! जिगु ध्व निवेदन न्यना विज्याहुँ । यदि संघपिनि प्रसन्न जुलसा, फलानाह्य गृहपतीया विहार दयेकेतः नवकर्म फलानाह्य भिक्षुयातः विइगु; थुके गुह्य आयुष्मानया प्रसन्न जू उह्य मौन जुया चवनी; प्रसन्न मजूह्यसें ‘ मजू ’ धका धया हइ ।

द्वितीय वार नं० । तृतीय वार नं० ।

[संघपिसं सुनानं नँमवात धालसा]

‘ संघपिसं फलानाह्य भिक्षुयातः नवकर्म विइगुलि प्रसन्न जू, उकिया निमित्त मौन जुया विज्यात ’ धका सिइका काये ” इति ।

थुलि अनुमती विया विज्यानालि, भगवान बुद्ध अनं नं वैशाली पासे भूमयार्थं गमम चाना विज्यात । उगु समय पष्टवर्गीष भिक्षुपिसि

शिष्यपिं, सङ्घ सहित बुद्ध भगवानया मिनं ह्यापालाक वना, विहार दखल याना कया तल, लासा फाङ्गा समेतं दखल याना कया तल- “ थ्व जिमि उपाध्याययातः, थ्व जिमि आचार्ययातः, थ्व जितः ” थका । संघ सहित बुद्ध भगवान थ्यंकः विज्याकगु वखते- आयुष्मान सारीपुत्रया गनं हे च्वने थास नं मदु, लासा फाङ्गा नं मदया, सिमा ब्रमाया मूले विज्याना फेतुना विज्याना च्वन । उखुन्हु रात्रीया वाचा जावगु वखते भगवान बुद्ध दना- थुसुकु मुसु तथा विज्यात; सारीपुत्रं नं मुसुतया विज्यात । अन भगवानं आज्ञा जुया विज्यात-

“ अन सु हाँ ? ”

सारीपुत्रं- “ भन्ते ! थन जि सारीपुत्र । ”

भगवानं- “ सारीपुत्र ! छ छाया आमकन फेतुना च्वना ? ”

सारीपुत्रं- भन्ते ! जितः च्वनेतः थास मदुगुलिं थन च्वनागु भन्ते ! ”

थ्वहे खँया सम्बन्धे भगवानं भिक्षुपितः मुंका, न्यना विज्यात-

“ हे भिक्षुपिं ! धार्थे नं षष्ठवर्गीयया शिष्यपिं ह्यापालाक हे वया २ लासा-फाङ्गा समेतं विहार दखल याना काल ला ? ”

भिक्षुपिसं- “ सत्यं खः भन्ते ! ”

अन भगवानं धिक्कार यासे आज्ञा जुया विज्यात-

“ धिक्कार ! भिक्षुपिं अथेला ? सु व अयोग्यपिं भिक्षुपिं ? सकलयासिनं ह्यापालाक वया, ०दखल याना तइपिं ? थ्वजा गुगुखः अप्रसन्नपितः प्रसन्न जुइगु जा मखुन ! न प्रसन्नपितः अधिक प्रसन्न जुइगु ! थ्वजा भन् अप्रसन्नपितः अधिक अप्रसन्न जुइगु, प्रसन्न (= श्रद्धा दु) पिनि नं अप्रसन्न

जुइगु जुल । ” धका धिकार यायां धर्म कथा आज्ञा जुया विज्यासे भिन्नुपित सम्बोधन याना आज्ञा जुया विज्यात-

“ हे भिन्नुपिं ! प्रथम आसन, ०भोजन, ०नीर सुयातः योग्य ? ”

गुलिं भिन्नुपिसं- “ भन्ते ! गुह्य क्षत्री कुलयाह्य भिन्नु जुल, उह्यसयातः योग्य । ”

गुलिसिनं - “ भन्ते ! गुह्य ब्राह्मण कुलयाह्य भिन्नुजुल, उह्यसयातः योग्य । ”

गुलिसिनं - “ भन्ते ! गुह्य सौत्रांतिक (= सूत्र पाठी) कुलयाह्य०, उह्यसयातः ०”

गुलिसिनं - “ भन्ते ! गुह्य गृहपती कुलयाह्य भिन्नुजुल, उह्यसयातः योग्य । ”

गुलिसिनं - “ भन्ते ! गुह्य विनय धरं (विनय पाठी) खः, उह्यसयात योग्य । ”

गुलिसिनं - “ भन्ते ! गुह्य धर्मकथीक खः, उह्यसयातः योग्य । ”

गुलिसिनं - “ भन्ते ! गुह्य प्रथम ध्यान प्राप्त जूह्य खः, उह्यसयातः योग्य । ”

गुलिसिनं - “ भन्ते ! गुह्य द्वितीय ध्यान प्राप्त जूह्य खः, उह्यसयातः योग्य । ”

धुगु हे प्रकारं गुलिसिनं- “ ०सृतीय ध्यान० ” । गु०- “ चतुर्थ ध्यान० ” । गु०- “ स्रोतापेन्न० ” गु० - “ सकृदागामी० ” । ० “ अनागामी० ” । ० “ अर्हन्त० ” । ० “ त्रैवीय० ” । ० “ षडभिज्ञ० ” धका छह्य छम्हेसीनं छता २ धाल ।

अन भगवान बुद्धं भिक्षुपित्तः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात -

“ हे भिक्षुपिं ! पूर्वकाले हिमालयया आस-पासे अतिकं हे विशालगु बरमा छमा दया च्वन । वंहे बरमायागु आश्रय याना, तित्तिर (= इमा) माकः व हस्थी, स्वह्म मित्रपिं च्वना च्वन । अपिं स्वम्हे परस्पर सुनानं सुयातं आदर मतः, सहाय मब्बू, सहजीविका मयासें च्वंच्वन । छन्दु अपिं स्वह्मसियां गुजागु बिचार जुल धालसा - “ अहो !! जिमि स्वम्हे सु ज्येष्ठ थे ? जन्मं ज्येष्ठह्यातः सत्कार यायेमाः, आदर तयेमाः, माने यायेमा पूजा यायेमाः, ज्येष्ठ पिनिगु उपदेश न्यनेमाः, उपदेशानुरं नियमे च्वनेमा ” धका ।

हे भिक्षुपिं ! धुजागु बिचार लूगुलिं इमा व माकलं हस्थी याके न्यन -

“ हे सौम्य ! छंके पुलांगु खँ छुं लुमंला ? ”

हस्थीं - “ सौम्य ! जि मचा तिनि बखते धुगु बरमायातः हाचां गाया जुयागु दु, उगु बखते थ्व बरमाया च्वकां जिगु प्वाथे थ्यू । सौम्य ! थ्वखँ पुलांगु लुमंगु दु । ”

हे भिक्षुपिं ! अन हानं इमा व हस्थीं माकः याके न्यन -

“ हे सौम्य मकट ! छंके पुलांगु खँ छुं लुसंगु दु ? ”

माकलं - “ सौम्य ! जि मचा तिनिगु बखते, भूमिस फेतुना, थ्व बरमायागु च्वकास चुलि वःगु क्वताना २ नयागु दु । सौम्य ! जिके थ्वहे खँ पुलांगु दु । ”

हे भिक्षुपिं ! अन हानं माकः व हस्थीं इमा याके न्यन -

“ सौम्य तित्तिर ! छंके पुलांगु खँ छुं लुमंगु दुला ? ”

इमां— “ सौम्य ! हुंकन नं अतिकं हे विशालगु वरमा क्कमा द्दु ’ उके यागु फल नया वया, थुगु थासे जिं विष्टा त्यागयाना, उकिं हे थुगु वरमा उत्पत्ति जुयावल । सौम्य ! उगु समये जि लयायह्य जुये धुंकल । ”

हे भिच्छुपिं ! अन हस्थी व माकलं इमायातः धाल—

“ सौम्य ! जिमियासिनं ह् अतिकं हे जन्मं ज्येष्ठ खः, जिमिसं छंतः माने याये, आदर याये, सत्कार याये, पूजा याये, जिमितः उपदेश व्यु, जिमिसं उपदेश स्वीकार याये । ”

हे भिच्छुपिं ! अन इमां—हस्थी व माकःयातः शीलाचरणे स्थापनायातः थवनं शीलाचरणे च्वन । परस्पर सत्कार यासे, सहायक जुया, सहजीविका याना च्वन । अपिं स्वह्मं मरणांते — सुगति-स्वर्ग लोके उत्पन्न जुल ।

हे भिच्छुपिं ! ज्ञानीह्य गुह्य खः धर्म ज्ञात जूम्हं,
यायेगु सत्कार वृद्धयात स्यूम्हं ।
जुइगू प्रशंसा थुगु हे थ्व जन्मे,
वनीगु अन्ते सुगती व स्वर्गे ॥

हे भिच्छुपिं ! अपिं स्वह्म तिर्यक जाति जूसानं, परस्पर आदर यासे ०, सह जीविका यानाच्वन; धासेंलि ! छिपिं— थुजागु ‘ अनुपम, सु आख्यात धर्मविनये ’ भिच्छु जुया च्वंपिं, परस्पर ‘ आदर भाव ’ धयागु मयासें, सहायक मजुसें, सहजीविका मयासें, हापालाक वयार ०दखल याना च्वनीगु छु शांभा जुल ? थ्वजा अप्रसन्नपितः प्रसन्न जुइगु मखु कि—प्रसन्नपितः हे नं फन अप्रसन्न जकं जुइगु जुल । ” धका धिक्कार यायां धर्मेरदेश यासे, व भिच्छु (विहार दखल याना च्वं) पितः सम्बोधन याना आज्ञा जुया विज्यात—

“ स्व ! भिक्षुपिं ! ज्येष्ठ = वृद्धपितः अभिवादन (= प्रणाम) यायेगु प्रत्युत्थान (= माननीयपिं न्ह्यवने वयेवं दना आदर) यायेगु, लाहात जोजलपेगु, कुशल प्रश्न यायेगु; हानं— प्रथम आसन, प्रथम भोजन, प्रथम नीर आदि प्रदान यायेगु समेतं अनुज्ञा (= वचन) विया । संवीक पदार्थ-ज्येष्ठ-वृद्धपितः मथयेके मज्झु । गुह्यसें मथयेके दखल याइ, उह्य भिक्षुयातः ‘ दुष्कृत ’ आपत्ति जुइ ।

हे भिक्षुपिं ! भिक्ता प्रकारथा अ वन्दनीय नं दु; यथा:— १. ‘ हापां उपसम्पन्न जूह्यसें, लिपा उपसम्पन्न जूह्य भिक्षुयातः, अवन्दनीय (= वन्दना याये योग्य मजू) । २. उपसम्पन्न भिक्षुं, अनुपसम्पन्नयातः अवन्दनीय । ३. अधर्म वादी नं० । स्त्री नं० । ४. नपुंसक नं० । परिव्रासथा दण्डभोगी नं० । ६. नाना सहवासी (= न्ह्यवने लाक्व व्यक्ति नाप जुइह्य) नं० । ७. मूलयागु प्रतिकर्षण । ८. मानत्व । ९. मानत्वचारिक । १०. आव्हान इत्यादि भिक्ता अवन्दनीय जुल ।

हानं हे भिक्षुपिं ! स्वता प्रकारथा वंदनीय दु । यथा—

१. ‘ लिपा भिक्षु जूह्यसें— हापा भिक्षु जूह्यसयातः वंदनीय । २. नाना सहवासी वा अधर्मवादीं— धर्मवादीयातः वंदनीय । हानं ३. दया च्चक देव, मार, ब्रह्मा सहितं सकल मनुष्य, श्रमण, ब्राह्मण, सकल लोकपिसं— तथा-गतयातः वंदनीय जुयाच्चन इत्यादि ।

थुलि भिक्षुपितः उपदेश याना विज्याये धुं कालि, भगवान बुद्ध क्रमशः भूमण यासे श्रावस्तीस थ्यंकः विज्यात । अन भगवान, अनाथपिण्डकया (आराम) जेतवन महाविहारस विहार याना विज्यात । अनाथपिण्डक वया,

भगवानयातः अभिवादन याना, छखे लिना फेतुना, भगवान याके प्रार्थना यात ।

“ भन्ते भगवान ! कह्णे भोजनार्थं जिगु निमंत्रणं स्वीकारं याना विज्याहुँ । ”

भगवानं मौनं जुसे स्वीकारं याना विज्यात । अनं अनाथपिण्डकया मती— “ भगवानं जिगु निमंत्रणं स्वीकारं याना विज्यात ” धका आसनं दना, भगवानयातः अभिवादनं याना, तथा प्रदक्षिणां याना, लिहाँ वन । वना उखुन्हुयागु रात्रिं बित्ते जुयेवं, उत्तमं २ भोजनपदार्थं दयेका, भगवानयाथाससमयसूचना बियेके छ्वत । अनं भगवानं सङ्घपिं सहितं पात्रं चीवरं धारणं यासे, अनाथपिण्डकया गृहसं विज्यात । विज्याना लाया तवगु आसने फेतुना विज्यात । अनाथपिण्डकं थवगु हे लाहातं सङ्घं सहितं बुद्धं भगवानयातः, उत्तमं २ भोजनसंतर्पणं यात । भगवानं भोजनसमाप्तं याना, पात्रं लाहा लिसाला विज्यायेवं, अनाथपिण्डकं नु चायेकल; नु चायेका, छखे लिना फेतुना, भगवान याके प्रार्थना यात—

“ भन्ते भगवान ! जेतवनयागु विषयसं गथे याये । ” ?

भगवानं— “ गृहपती ! जेतवनविहार आगतं अनागतं चतुर्दिशं सङ्घं पिनिगु नामं प्रदानं याना ब्यु । ”

थुलि भगवान याके आज्ञा पवँना, “ हवस् भन्ते ” धका जेतवन महाविहारं चतुर्दिशं संघं पिनिगु नामं प्रदानं याना विल ।

इति अनाथपिण्डकया दीक्षा व जेतवन बिहार स्वीकार कथा, पाली-
भाषानुसार ललितविस्तर बोधिचर्यास द्वितीय खण्डया सप्तम अध्याय
समाप्त जुल ।

[जम्मा अध्याय २५ गू जुल]

[जेतराजकुमारं नं, जगाया कूं ल्ळकूं पुण्यार्थं दानं व्यूगु जूगुया निर्मित्तं
“ जेतवन महाबिहार ” धका अनाथपिण्डकं नाम ल्लुना विल ।]

[तथागतं बोधिज्ञान प्राप्त यानानि न्यिडुदँ तक गन २ ठिक जुल, अन २ बास याना विज्याइगु जुया चवन । यथा— १. प्रथम वर्षावास- ऋषिपतने धर्मचक्र प्रवर्तन यासे, अनहे वर्षावास याना विज्यात । २. द्वितीय वर्षावास- राजगृहया वेणुवणे० । ३. तृतीय नं, ४ चतुर्थ नं- अनहे ०वास याना विज्यात । ५. ०वैशालीस महावन कूटागारशालस० । ६. मंकुल पर्वते० । ७. त्रयस्त्रिंश भवने० । ८. भर्गदेशे संसुमार-गिरिया भेसकला वने० । ९. कौशाम्बी० । १०. पारिलेयक वनखण्डे० । ११. नाला ब्राह्मण ग्रामे० । १२. वेरञ्जास० । १३. चालिय पर्वते० । १४. जेतवने० । १५. कपिलवस्तुस० । १६. आलवकयातः दमन यासे, आलवीस० । १७. हानं राजगृह० । १८. हानं चालिय पर्वते हे० । १९. नं अन हे० । २०. हानं राजगृहेतुं० ।

थुगु प्रकारं न्यिडुदँ तक अनिवद्ध वर्षावासयासे, योग्य २ स्थाने बिहार याना विज्याकगु जुल । बाकि २५दँ वर्षावास— ' जेतवन व पूर्वाराम ' थ्वहे निगूस्थाने हे जक परिभोग याना विज्याकगु जुल । जम्मा ४५दँ जुल । थ्वहे थुलि पवित्रस्थान सिवाय, भगवानं अन्यत्र वर्षावास याना विज्याकगु मदु ।

वर्षावास धयागु (आपाढ शुक्ल पुही खुन्हँ नसें— आश्विन शुक्ल पुही तक, गनहे वास महिकुसे, ऋथासं बास यायेगु यातः धयातल ।) थ्व त्रिमास तक, श्रावक संघ (=भिक्षुपिं) छगू सिवाय निगू थासे बास याये मज्यू ।

भगवान बुद्धं आश्विन शुक्ल पुही नसें— अन्यत्र २ धर्म प्रचरार्थ, भूमणार्थ गमन याना विज्याइ । आपाढ पुही नसें छगू हे स्थाने बास याना विज्याइ ।

इति ।

८ अध्याय

दक्षिणा-विभङ्ग सूत्र—

प्रजापति गौतमीया सन्यास—

[गौतमी धयागु गोत्र । नामकरणया दिने वसपोलयातः ' प्रजापती ' धका नाम छुना विल । गोत्रे मिले याना ' महा प्रजापती गौतमी ' धका धया तल । वसपोल गौतमीं भगवानयातः दुसल्ला दान यायेगु इच्छा गुबले यात धालसा, भगवान बुद्ध बोधिज्ञान प्राप्त यानालि, हापां कपिलवस्तु विज्याकगु बखते श्रद्धा उत्पन्न याना विज्याकगु जुल ।]

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो संघायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

थथे जिं न्यनागु दु— छगू समये भगवान बुद्ध शाक्य पिनिगु देशे कपिलवस्तुया न्यग्रोधारामे विहार याना विज्यात । अन महा प्रजापती गौतमीं अभिनव (=न्हूगु) दुसल्ला जोडा ज्वना, भगवानया थास विज्यात । विज्याना भगवानयातः अभिवादन याना, छखे लिना फेतुत । फेतुना भगवान याके प्रार्थना यात—

“ भन्ते भगवान ! ध्व गुगुखः थमंतुं ' का ' निलाः, थमंतुं थानागु, न्हूगु दुसल्ला भगवानयातः अर्पण याना । भन्ते भगवान ! ध्व जोडा दुसल्ला, कृपा तसे ग्रहण याना विज्याहुँ । ”

भगवानं— “ हे उपामिका ! आम दुष्पन्ना मङ्गलिनः शु । संवर्षितः
दानं विना धानमा, जि महिनं प्यास जुह ।

गौतमी— “ द्वितीयं वारं नं० । तृतीयं वारं नं० भगवानं याके प्रार्थना
यातः—० ” । भगवानं अथे हे आज्ञा जुया विज्यात ।

अन आनन्दं भगवानं याके प्रार्थना यात—

“ भन्ते भगवान ! महा प्रजापतीयागु दुसल्ला ग्रहणं याना विज्यातुं
भन्ते ! प्रजापती गौतमी क्लृपलया अभिवादिक्का, पौषिका, चौर दायिका
जुया च्चद्व, भन्तेया विधिमां स्वः, उपकारिका स्वः । प्रजापती भन्तेया स्वर्गाय
मां मद्रुमेति भन्तेयातः दुदु, त्वंका तवह्य स्वः हानं भन्ते नं महा प्रजापती
या महा उपकारक स्वः । भन्तेयागु उपदेशं महा प्रजापती त्रिरत्नया शरणे
गमनं याद्वह्य जुह । भन्तेयागु कृपां हे महा प्रजापती गौतमी पञ्चशीत
वारणं याना, दुःस्व दायक अकुशल कर्म तोलता, कुशल कर्म आचरस्व याना
सुखा जुये दत्त । भन्तेयागु कृपां हे महा प्रजापती गौतमी त्रिरत्नयाके
अत्यन्त श्रद्धा युक्तह्य जुया, उत्तम कान्ती, शीलवती जुये दत्त । भन्तेयागु
हे दयां, महा प्रजापती गौतमी ‘ दुःस्व ’ धयागु धुजोलगु ’ धका सिलः ‘ दुःस्व
जुहगु हेतु धुजोलगु ’०; ‘ दुःस्व निरोध (=निर्वाण) धयागु ’०; हानं ‘ दुःस्व
निर्वाण जुहगु उपाय नं धुजोलगु ’ धका सिल । तसर्थं भन्ते नं महा प्रजापती
या उपकारक स्वः । ”

भगवानं— “ आनन्द ! अथे हे स्वः, क्लृपसयागु सहायतां क्लृपसयातः
उपकारं जुह; उपदेशं न्यना- त्रिरत्नया शरणे नं वनी० । अथे नं हे
आनन्द ! एव गुणुस्वः ‘ अभिवादनयात, प्रत्युस्थानयात, धीवर भोजन सप-
नासन भैषयं विल ’ धका धुलि गुण यायेवं हे, जि उह्य दायकयातः

‘ प्रत्युपकारक ’ धका धाये मखु । छाये धालसा ! आनन्द ! न्यँ जि कने ।
भिप्यता प्रकार प्राति-पुद्गलिक दान दु ।

यथा— “ १. तथागत अर्हत् सम्यक्सम्बुद्धयातः विद्गु दान; थुगु प्रथम प्राति-पुद्गलिक दान जुल । २. प्रत्येक बुद्धयातः विद्गु दान; थुगु द्वितीय प्राति-पुद्गलिक दान जुल । ३. तथागतया श्रावक (=शिष्य) अर्हत् यातः विद्गु दान, थुगु तृतीय० । ४. अर्हत् फल साक्षात्कार यायेगुली जुया च्वंहयातः विद्गु दान, चतुर्थ० । ५. अनागामीयातः विद्गु दान, पञ्चम० । ६. अनागामी-फल साक्षात्कार यायेगुली जुया च्वंहयातः दिद्गु दान, षष्ठम्० । ७. सकृदागामीयातः विद्गु दान, सप्तम० । ८. सकृदागामी फल साक्षात्कार यायेगुली जुया च्वंहयातः विद्गु दान, अष्टम० । ९. स्रोतापन्नयातः विद्गु दान, नवम० । १०. स्रोतापत्ति-फल साक्षात्कार यायेगुली जुया च्वंहयातः विद्गु दान, दशम्० । ११. ग्रामंपिने च्वनीह्य वीतरागह्ययातः विद्गु दान, एकादशम० । १२. शीलवानह्य पृथक जनयातः विद्गु दान, द्वादशम० । १३. दुश्शीलह्य पृथक जनयातः विद्गु दान, त्रयोदशम्० । हानं १४. तिर्यक जातिपितः विद्गु दान, थुगु चतुर्दशम् जुल । ”

आनन्द ! थुके भेद ‘ छु दु ’ धालसा, तिर्यक जातियातः विद्यागु दान फल सच्छि-दुगं । दुश्शील पृथक जनयातः विद्यागु० दोलछि० । शीलवान पृथक जनयातः विद्यागु० सत्त सहश्र० । वीतरागयातः विद्यागु० सत्त सहश्र कोटि० । स्रोतापत्ति-फल साक्षात्कार यायेगु मार्गे जुया च्वंहयातः विद्यागु अनगिन्ती = अप्रमेय (= पूमाण रहित) । आ थन स्रोतापन्नयातः विद्यागु

दानया वर्णान् लु याये मानि ? सकृदागामी, अनागामी, अर्हत, पूत्येक बुद्ध
व तथागत सम्यक्सम्बुद्ध सहितं० । ”

“ हे आनन्द ! संघक (= भिक्षुसंघ सकलयातः थइगु) दान
हसता दु ।

यथा- १. “ बुद्ध सहितं संघपितः विइगु दान, प्रथम संघक दान ।
२. तथागत परिनिर्वाण जुयालि उभयसंघ (भिक्षु व भिक्षुणी) पितः विइगु
दान, द्वितीय संघक दान । ३. भिक्षुसंघपितः विइगु दान, तृतीय० । ४.
भिक्षुणी संघपितः०, चतुर्थ० । ५. थोह्म भिक्षुपितः ’ धका विइगु दान,
पञ्चम० । ६. ‘ थोम्ह भिक्षुणीपितः ’ धका०, षष्ठम० । ७. डाम्ह भिक्षुपितः
विइगु, सप्तम० ।

आनन्द ! भवीष्यत्काले ‘ भिक्षु ’ नामधारी = दुश्शीलपिं चीवर
धारी पाप-चित्तपिं भिक्षुपिं दइ; तथापि लोक जनपिसं ‘ संघ पिनिगु नामं ’
धका दुश्शीलपितः दान विइ; उगु वखते हे नं जिं संघदानयातः ‘ असंख्यय
अपरिमित ‘फल’ ’ धका धाये । आनन्द ! न्हाथे हे जुलसा नं संघदानया
सिनं प्राति-पुद्गलिक दानयातः ‘ उत्तम फल दायक ’ धका धाये मखु । ”

[‘ प्राति-पुद्गलिक दान ’ धयागु- छह्मसयातः जक विइगु । ‘ संघ
दान ’ धयागु, सकल भिक्षुपितः थइगु । ‘ छम्हसिगु नामं जक बियागु दान;
व हे छम्हसयागु अधिकार जुइ ।]

“ पुनर्वार हे आनन्द ! प्यता प्रकारं परिशुद्ध दान दु । यथा-

“ १. गुलिं २ दान- दाता द्वारा परिशुद्ध जुइ; भोक्ता द्वारा मखु । २.
गुलिं २ भोक्ता द्वारा परिशुद्ध जुइ; दाता द्वारा मखु । ३. गुलिं २ न दाता

द्वारा परिशुद्ध जुड़; न भोक्ता द्वारा । ४. गुल्लिं २ दान- दाता द्वारा नं,
भोक्ता द्वारा नं; उभय द्वारा नं परिशुद्ध जुड़ ।

विस्तार—

“ आनन्द ! ‘ दाताद्वारा-दान परिशुद्ध जुड़ ’ धयागु गथे धालसा !
यदि दाता शीलवान सदाचारी कल्याणधर्मी पुण्यात्मा जुया; भोक्ता (=दान
कावम्ह) दुश्शील दुराचारी पापी जुल धालसा, थुके दाता द्वारा दान परि-
शुद्ध जुल; भोक्ता द्वारा मखु । ‘ भोक्ता द्वारा दान परिशुद्ध ’ धयागु गथे
धालसा, यदि भोक्ता शीलवान० पुण्यात्मा जुया; दाता दुश्शील० पापी
जुल धालसा, थुके भोक्ता द्वारा दान परिशुद्ध जुल; दाता द्वारा मखु ।

[थथे हे बाकिगु निता नं सीका कायेमाल । इति]

थुलि दच्चिणा विभङ्ग कथा समाप्त जुल ।

Dhamma.Digital

महा प्रजापतीया संन्यास—

थथे जिं न्यनागु दु— “ छगू समये भगवान बुद्ध कपिलवस्तुया न्यग्रो-
धारामे बिहार याना बिज्यात । अन महा प्रजापति गौतमी भगवानया थास
वना, भगवानयातः अभिवादन याना छखे लिना फेतुत । फेतुना, लाहात
जोजलपा भगवान याके प्रार्थना यात—

“ भन्ते भगवान ! यदि मासृ-ग्राम (=मिसात) नं तथागतं निदशित
धर्म विनये गृह त्याग याना प्रवज्या जुइ दत धालसा अत्युत्तम जुइ । ”

भगवानं— “ गौतमी ! थ्व छं इच्छा याये मते.... । ”

गौतमी— “ द्वितीय वार नं० । तृतीय वार नं० । ”

भगवानं— “ ० अथे हे आज्ञा जुया बिज्यात । ”

अन गौतमीया मती— “ तथागतं प्रार्थना स्वीकार याना विमज्या ”
घका दुःखी चित्त अश्रुमुख याना ख्वया, भगवानयातः अभिवादन याना
तथा प्रदक्षिणा याना, लिहाँ वन ।

अनलि भगवान बुद्ध कपिलवस्तुस इच्छानुसार बिहार याना बिज्या-
नालि, अनं नं भूमणार्थ वैशाली पाखे गमन याना बिज्यात । कमशः भूमण
यासे वैशालीस थ्यंकः बिज्यात । अन भगवान महावनयागु कूटागारे बिहार
याना बिज्यात । अन नं महा प्रजापती गौतमी— शिरयागु केशच्छेदन याना
कायाय वस्त्र धारण याना, आपालं हे स्त्रीपिं मुना, वैशालीस भगवानया थास
थ्यंकः वन । महा प्रजापती गौतमीया तुति पालि मनाः च्वंगु, हानं ह्यछम्हं
धुलं गया च्वंगु, दुःखी-चिरा, अश्रु-मुख, याना ख्वया, लुखाया पिने च्वना

चवन । उगु प्रकारं चवना चवंह्य गौतमीयातः खना आनन्द भिक्षुं गौतमी याके न्यना विज्यात—

“ गौतमी ! छ छाया थन चवना खवया चवनागु ? स्व स्म ! तुति-पालि निपां मना वया चवन, ह्यल्लम्हं धुलं गया चवन, खवाले हिनु त्याः त्याः सिद्धयेक-मिखा ह्याउँक खवया, अथे छाया ? छु जुल ? । ”

अन गौतमीं हिक् २ यायां, ख्वभि हुँ आनन्द भिक्षु याके विन्ती यात—

“ भन्ते आनन्द ! हापा नं तथागतं जिपिं स्त्री जातीपितः थ्व धर्मे प्रव्रजित जुयेतः अनुज्ञा विया विमज्या; जिपिं धालसा क्लेश युक्तगु गृह-स्थाश्रमे चवनेगु इच्छा मजुल । आव नं तथागतं ‘ छु धाइ २ ’ धका ग्याना, दुने वने मछाला, थन चवना खवया चवना । ”

आनन्द भिक्षुं— “ आसे हँ ! गौतमी ! छिपिं थननिं चवनाच्चँ, जि वना तथागत याके विन्ती याये ” धका थुलि धया, आनन्द भिक्षु भगवान या थास विज्याना, अभिवादन याना फेतुना विज्यात । फेतुना भगवान याके विन्ती याना विज्यात—

“ भन्ते भगवान ! ‘ तथागतं स्त्री जातीपितः प्रव्रजित जुयेत अनुज्ञा विया विमज्या ’ धका महा प्रजापती गौतमी लुखाया पिने चवना खवया चवन । तुति निपां मंक, ह्यल्लम्हं धुलं गयेक, दुःखी, अश्रु-मूख याना खवया चवन । भन्ते भगवान ! स्त्री जातीपितः नं थुगु धर्मे प्रव्रजित जुयेगु अनुज्ञा विया विज्यातसा उत्तम जुइ । ”

भगवानं— “ मखु हे आनन्द ! छं० थुके रुचि याये मते । ”

आनन्द भिक्षुं— “ द्वितीय वार नं० । तृतीय वार नं० विन्तीयात् ।
अथे नं तथागतं अनुज्ञा विद्या विमज्जा ।

आनन्द भिक्षुया मती— “ स्वकोल तक प्रार्थना याना नं तथागतं....
अनुज्ञा विद्या विमज्जा । आव जिं मेवकथं हिइका खँ लहाना नं.... अनुज्ञा
फवँने ” धका आनन्द भिक्षुं पुनर्वार भगवान् याके विन्ती याना विज्यात्—

“ भन्ते भगवान् ! छाय ? तथागतं लुइका विज्याकगु धर्मे, स्त्री जाती
पिसं गृह त्यागयाना प्रव्रजित जुलसा नं अमिसं स्रोतापत्ति, सकृदागामी,
अनागामी अर्हत्त्व फल साक्षात्कार याये फइ मखुला ? भन्ते ! ”

भगवान्— “ फइ छाय मफइ, हे आनन्द ! गुह्यसें सम्यगाचरण
याइ, उह्यसें.... साक्षात्कार याये फइ ।

आनन्द भिक्षुं— “ भन्ते भगवान् ! यदि ‘....स्त्री जाती पिसं नं....
साक्षात्कार याये फइ ’ धया विज्यानांगु खवसा; भन्ते ! गुह्यखः अभिवादिका
पोषिका-क्षीर दायिका- भन्तेया चिधिमां-प्रजापती गौतमी, भन्तेयातः
आपोलं हे उपकार याना तवह्य खः । भन्तेया मां मदुसें नसें, भन्तेयातः,
प्रजापती गौतमीं ‘ ततायाह्य पुत्र नं- जिह्य पुत्र हे खः ” धका लालन-
पालन याना तवह्य खः भन्ते ! तस्मात् अमितः नं प्रव्रजित जुयेगु अनुज्ञा
विद्या विज्यातसा उत्तम जुइ । ”

भगवान्— “ हे आनन्द ! यदि प्रजापती गौतमीं च्यागू प्रकारयागु
महा कष्टगु नियम स्वीकार यात् धालसा, प्रव्रज्या व उपसम्पदा विये । व
च्याता नियम धये-

(१) ' सच्छिदँया पुलांहा उपसम्पन्न-भिच्छुणी जुलसा नं, थौं तिनि उपसम्पन्न जूह्य भिच्छुयातः नं सकल भिच्छुणीपिसं अभिवादन, प्रत्युस्थान, लाहात जोजलपा खँ लहायेगु, सामीचि (=अधिकं हे श्रद्धा तयेगु) आदि नियम याये मा ।

(२) भिच्छुपिंथास धर्मोपदेश न्यं वने मा ।

(३) प्रत्येक अर्द्ध मासे (=बाःछिस छको) भिच्छुणीपिसं-भिच्छुसङ्घ पिंके पर्येषण (= पाप देशना याये मा ।)

(४) वर्षाबास याना तदंते भिच्छुणीपिसं- भिच्छुसङ्घ व भिच्छुणीसङ्घ, निगू संघे सनं - ' दिट्ठ, सुत, परिसंकित (= खंगु, तावगु सङ्घा जूगु) ' स्वतां ' प्रवारणा ' याये मा ।

(५) गुरु-धर्म स्वीकार यावह्य भिच्छुणी नं- निगू संघे सनं ' पच्च मानता यायेमा । '

(६) न्हात्थेहे जूसां, भिच्छुणीपिसं- भिच्छुपिंतः आक्रोश (लाक्व थाक्व म्हुतु लहायेगु) याये मज्जू ।

(७) थनिंसं भिच्छुणीपिसं- भिच्छुपिंतः छुं धायेगु मार्ग बन्द जुल ।

(८) परं भिच्छुपिसं- भिच्छुणीपिंतः धाये मावगु मार्ग बन्द मज्जू ।

आनन्द ! श्व च्यागू नियमयातः भिच्छुणीपिसं- आदर पूर्वक माने-याना, जीवित जुतले मतोलतुसे आचरण याये मा । आनन्द ! यदि थपिं अष्ट नियम = गुरु-धर्म स्वीकार यात धालसा, गौतमीयातः प्रब्रज्या उपसम्पदा बुइ । "

थुलि तथागत यागु सत् वाक्य न्यना, आनन्द भिक्षु गौतमीया थास विज्याना, प्रजापती गौतमीयातः आज्ञा दयेका विज्यात—

“ हे गौतमी ! तथागतं थथे आज्ञा जुया विज्यात, कि— ‘ यदि०.... थुगु अष्ट नियम स्वीकारयातः धालसा,उपसम्पदा जुइ, धका आज्ञा जुया विज्यात । गथे खः फुला ? ”

गौतमी— “ भन्ते आनन्द ! गथे—सुखीपिं स्नान याना वःपिं युवा वैशपिं अथवा युवतीपिसं उत्पंलयागु पुष्पमाला वा वार्षिक यागु० वा मोतिस्वां यागु माला लाभ जुल धालसा, निपा लाहाते फया कया, श्रद्धा पूर्वक धारणा याइ । अथे हे जिं नं थुगु अष्ट-नियम = गुरु-धर्म स्वीकार याना । ”

थुलि गौतमीयागु सामीचि-वचन न्यना, आनन्द भिक्षु, हानं भगवानया थास विज्याना, भगवानयातः अभिवादन याना छखे लिना फेतुना विज्यात । फेतुना भगवान याके विन्ती याना विज्यात—

“ भन्ते भगवान ! महा प्रजापतीं अतिकं हे श्रद्धा पूर्वक उगु अष्ट नियम याव जीव (= जीव दतले) तोलते मखु धका स्वीकार यात । ”

भगवानं— “ हे आनन्द ! यदि तथागतं लुइकागु धर्म-विनये, स्त्री जातीपिं प्रव्रजित मजूगु जुलसा, थुगु धर्म-विनय चिरस्थायी जुइगु, थुगु सद्धर्म— कल्प २ तक चवनीगु खः । आनन्द ! आव स्त्री जातीपिं प्रव्रजित जूगुलिं, थुगु धर्म विनय चिरस्थायी जुइ मखुत; सिर्फ पञ्च सहस्र दँ मात्र चवनीगु जुल । आनन्द ! गथे स्त्रीपिं धालसा अधिक, पुरुषपिं धालसा भतीचागु कुले — खुँ आदि दुर्जनपिसं, विनाश यायेतः छुं हे थाकुइ मखु । आनन्द ! हानं गथे तयार जुया चवने धुंकूगु धान्य क्षत्रे प्वँ गात धालसा,

उगु धान्य क्षेत्र विनाश जुइ; अथे हे गुगु धर्म विनये० । आनन्द ! हानं गथे नरजनपिसं ' लः धाः ' पनेतः द्यां तथा यंकइ; अथे हे जिनं, भिक्षुणीपितः गुरु धर्म = अष्ट विनयस स्थापना यानागु खः । ”

गौतमीयातः उपसम्पदा प्राप्त जुल । इति [भिक्षुणी विनय द्रष्टव्य]

इति दक्षिणा विभङ्ग सूत्र व प्रजापती गौतमीया संन्यास कथा, पालीभाषानुसार ललितविस्तर बोधिचर्यास, द्वितीय खण्डया अष्टम अध्याय समाप्त जुल ।

[जम्मा अध्याय २६ गू जुल]

Dhamma Digital

६ अध्याय

प्रजापती सूत्र ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

थथे जिं न्यनागु दु, कि — “ छगू समये भगवान बुद्ध बेशालीस महा-
बनया कूटागारे बिहार याना बिज्यात । अन महा प्रजापती-भिच्छुणी भगवान
या थास विज्याना, भगवानयातः अभिवादन याना, छखे लिना फेतुना,
भगवान याके प्रार्थना याना बिज्यात—

“ भन्ते भगवान ! यदि भगवानं संचित्त धर्म देशना याना बिज्यात
घालसा अतिकं हे उत्तम जुइ, गुगुखः भगवानयागु सदुपदेश न्यना, जि
उत्कृष्ट प्रमाद रहित जुया, आत्म संयमी जुया बिहार याये फइ । ”

भगवानं— “ हे गौतमी ! छं सीकि गुगु धर्म—वैराग मजुसें राग
बृद्धि जुइ । वियोग मजुसें संयोग जुइ । त्यागी मजुसें लोभी जुइ । इच्छा
घटे मजुसें बृद्धि जुइ । संतोषी मजुसें असंतोषी जुइ । एकांत मजुसें हूल २
जुइ । उद्योगी मजुसें अनुद्योगी जुइ । सरल मजुसें कठिन जुइ । थुजोगु
जुल घालसा, उगु धर्म— ‘ सद्धर्म नं मखु, सद्धिनय नं मखु, तथागतयागु
मध्यम-मार्ग नं मखु ’ धका सीकि ।

हे गौतमी ! छं सीकि, गुगु धर्म— रागी मजुसें वैरागी जुइ । संयोग
मजुसें वियोग जुइ । लोभी मजुसें त्यागी जुइ । असंतोषी मजुसें संतोषी

जुइ । हुल २ मजुसें एकांत जुइ । कठिन मजुसें सरल जुइ । थुगु प्रकारगु धर्म खवसा तिनि, उगु धर्म- सद्धर्म खः, सद्विनय खः, तथागतयागु मध्यम मार्ग खः धका सीकि । ”

इति प्रजापती सूत्र, पालीभाषानुसार ललितविस्तर बोधिचर्यास द्वितीय खण्डया नवम अध्याय समाप्त जुल ।

[जम्मा अध्याय २७ गू जुल]

दिठ्य-शक्ति प्रदर्शन । यमक-प्रातिहार्य । संकाश्यस अवतरण ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो संघायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

थये जिं न्यनागु दु कि— छगू समये राजगृहया श्रेष्ठीयातः छगू महानगु श्रीखण्डयागु गोँ छगोँ प्राप्त जुल । उह्य श्रेष्ठीया मती— ‘थ्व श्रीखण्डयागु पात्र छगो कुने याके माल’ धका कुने याकल । चूर्ण जक ‘ज्याये ख्यले दइ’ धका तथा तल । पात्र जक ‘दान यायेगु’ धका बुर्जाया च्वकास नाःहाकः जुयेक पं स्वात्तु-स्वाना, उगु पात्र पंया च्वकास यखाया, नगरे घोषणा याकल कि—

“ थ्व लोके गुह्य श्रमण वा ब्राह्मण, अर्हत वा ऋद्धिवानह्य खः, उह्य मयानः थ्व पात्र दान त्रियागु खः, थवगु पराक्रमं क्वकाये फुम्हेसयागु जुड । ”

थुगु म्बर सिया, पूर्णकाश्यप पात्र-दाताया थास विज्याना धया विज्यान —

“ गृहपती ! जि अर्हत खः, व पात्र जितः ह्यु । ”

दाना नं— “ भन्ते ! यदि छलपोल ‘अर्हत खः’ धइगु जुलसा, धमंतुं क्वकया विज्याहुँ; दान याना तथागु हे खः, क्वकया विज्याहुँ । ”

अथे हे हानं मस्करी-गोशाल विज्याना.... धया विज्यात “ ० ” ।

अजित केश-कम्बली० । प्रकृध-कात्यायन० । सञ्जय बेल्लट्टिपुत्त० । निगण्ठ

नाथ-पुत्र आदि अनेक जनपिं वना धाल- “ ० ” अथे नं दाता नं धालसा अथे हे जक धया च्वन ।

उगु बखते आयुष्मान मौद्गल्यायन व आ० पिण्डोल भारद्वाज— पात्र-चीवर धारण यासे, राजगृहस भिक्षाचार विज्यात । उगु समये आ० पिण्डोल भारद्वाजं - आ० मौद्गल्यायनयातः धया विज्यात—

“ आ० मौद्गल्यायन ! छलपोल अर्हत हे खः, ऋद्धि दुह्न नं खः, विज्याहुँ आयुष्मान ! पात्र क्वकया विज्याहुँ; छलपोलयागु हे खः । ”

मौद्गल्यायनं— “ आ० पिण्डोल ! छलपोलनं अर्हत खः, ऋद्धि दुह्न नं खः, छलपोलं क्वकया विज्याहुँ; छलपोलयागु हे खः । ”

श्रुति आ० मौद्गल्यायनं धया विज्यायेवं आ० पिण्डोल भारद्वाजं आकाशं व्वया विज्याना, पं च्वकास च्वंगु पात्र कया, आकाशं २ हे स्वंगू चक्रर राजगृहस चाउला विज्यात । अन पात्र दातापिं भोच्छि बुर्जास च्वना लाहात जोजलपा नमस्कार यायां प्रार्थना याना च्वन, कि—

“ भन्ते आर्य भारद्वाज ! ! ! थन हे (जिगु गृहस हे) क्वहाँ विज्याहुँ भन्ते ! ! ! ” धका ।

अन आ० भारद्वाज- आकाशे स्वघाः चाउला, वहे गृहस क्वहाँ विज्यात । अन दाता नं भारद्वाजया लाहाते च्वंगु पात्र कया, उत्तम २ खाद्य पदार्थ परिपूर्ण याना, आ० भारद्वाजयातः सन्तर्पण याना बिल । आ० भारद्वाजनं पात्र ग्रहण याना, थवगु आश्रमे लिहाँ विज्यात । अन लोकजन पिसं थ्वहे खँयागु विषय हर्षोत्पन्न याना, जय ध्वनी द्वारा कोलाहल यायां, आ० भारद्वाजया लिउ लिउ जुया ज्वन ।

उखे भगवानं वहे कोलाहल शब्द ताया, भगवानं आनन्द भिक्षुयातः सम्बोधन याना न्यना विज्यात—

“ आनन्द ! थ्व छुयागु कोलाहल शब्द ? ”

आनन्द भिक्षुं— “ भन्ते ! थुगु शब्द मेगु मखु, आ० भारव्दाजं राजगृहयाह्म श्रेष्ठीया गृहस पं च्वकास यखाया तवगु श्रीखण्डया पात्र, आकाशं व्वया वना काल । थ्वहे खँयागु विषयस लोकजनपिसं हर्षोत्पन्न याना, कोलाहल यायां, आ० भारव्दाजया लिउ लिउ जुया च्वंगु । ”

अन भगवानं थ्वहे खँया सम्बन्धे = थ्वहे प्रकरणे, भिक्षु संघपितः संग्रह याना, आ० भारव्दाजयाके न्यना विज्यात—

“ हे भारव्दाज ! छं छु सत्यनं राजगृहयाह्म श्रेष्ठीया.... तथा तवगु पात्रक्वकया ला ? ”

भारव्दाजं— “ सत्यं खः भन्ते !.... ”

भगवानं आ० भारव्दाजयातः धिक्कार यासे आज्ञा जुया विज्यात—

“ धिक्कार २ भारव्दाज ! थ्व छंगु कार्य योग्यगु मखु = अयोग्यगु । भिक्षुपिसं यायेगु कर्म मखु । सिंयागु पात्र छगोया निर्मित गथे छं गृहस्थपित ‘ उत्तर मनुस्स धम्म (= मनुष्य पिनिगु शक्ति नं च्वेयागु कार्य = ऋद्धि प्रातिहार्य = चमत्कार = दिव्यशक्ति) क्यनेगु ला ? भारव्दाज ! थ्व कार्य न प्रसन्न मजूपितः प्रसन्न जुइगु, न प्रसन्नपितः अधिक प्रसन्न जुइगु । थ्व जा भं— प्रसन्न जुया च्वंपितः नं अप्रसन्न जुइगु, जकं जुल ” धका धिक्कार यासे, धर्मोपदेश यायां भगवानं भिक्षुपितः नियम उपदेश याना विज्यात—

“ हे भिक्षुगण ! गृहस्थपितः ‘ उत्तर मनुस्स धम्म ’ प्रकाश याना क्यने मय्यु; गुह्य भिक्षु क्वणी, उह्य भिक्षुयातः ‘ दुष्कृत्य ’ आपत्ति जुइ । ”

हे भिक्षुपिं ! ' सुवर्णयागु वा सुवर्ण वर्णगु पात्र ' वहयागु वा०, माणिकयागु वा०, बैदुर्ययागु वा०, स्फटिकयागु वा०, कंसयागु वा०, खायागु वा०, कँय्ल्हंयागु वा० ह्यःयागु वा०, ली, सिभल, सिँयागु वा ली सिभल सिँ थें वर्णगु पात्र धारण याये मज्जू । गुह्य भिक्षुं धारण याइ, उह्य भिक्षु यातः ' दुष्कृत्य ' आपत्ति जुइ । केवल ' चा ' यागु व ' न ' यागु पात्र, निता पात्र धारण यायेगु अनुज्ञा बिया । " इति

थुगु प्रकारं पात्रयागु नियम उपदेश यासे, उगु श्रीखण्डयागु पात्र तच्छ्याके बिया बिज्यात ।

[अनंलि भिक्षुपिसं प्रातिहार्य क्यने मज्जूगु नियम दुगु जुल ।]

थुगु खबर उखे तैर्थिकपिसं सिया, अमि मती—

“ श्रमण गौतमया श्रावकपिसं— ' भगवानं उपदेश याना बिज्याकगु शिक्तापद ' धका प्राण हे वनीगु जुलसा नं मतोलतुसैं पालन याइ । स्वयं श्रमण गौतम नं— ' यथा वादी तथा कारी हे खः । आव धालसा अवसर प्राप्त जुल ' धका विचार याना, जमाथ मुना २ नगर मार्गे विचरण यायां हाला जुल, कि—

“ जिपिं नं अर्हत खः, जिमिके नं ऋद्धि दु, अथे नं जिमिसं उजागु सिँ यागु पात्र छगोया निमित्त थवगु गुण पराक्रम, लोक जनपित्तः प्रकाश याना मक्यना । थ्व श्रमण गौतमया श्रावकपिं स्व स्व ! उजागु सिँयागु पात्र छगोलया निमित्त, थवगु गुण प्रकाश याना क्यना जूगु ! उके श्रमण गौतम चलाख जुया, उगु पात्र तच्छ्याका, नियम दयेका बिल । आव जिपिं अपिं नाप हे दिव्यशक्ति प्रदर्शन (=प्रातिहार्य) यायेगु । ” धका हाला बुल ।

धूम्रु स्वपर विष्णुमार राजा मिया, भगवानया धाम वना न्यन—

“ भन्ते भगवान ! छलपोलं श्रावकपितः प्रातिहार्य मयायेगु शिवापद
दयेका विज्याना ला ? ”

भगवानं— “ स्वः महाराज ! ”

राजा— “ तेषिकपिसं ‘ छलपोलं नाप प्रातिहार्य यायेगु ’ धका हासा
जुस, आव गथे यायेगु ? ”

भगवानं— “ राजा ! अमिसं क्यन धालसा, जिनं क्यने । ”

राजा— “ भन्ते ! छलपोलं धालसा नियम दयेका विज्याये धुंकल ले ! ”

भगवानं— “ जिं श्रावकपिनि निर्मित्त जकं दयेका, धवगु निर्मित्त
नियम दयेकागु मसु । ”

राजा— “ भन्ते ! धव छह्य वाहिकं, सिर्फं श्रावकपिनि निर्मित्त जक
नं नियम जुह्ला ? ”

भगवानं— “ राजा ! छंके हे न्यने, कि- छंगु दरवारे उद्यान दुस्रा
कि मद्रु ? ”

राजा— “ द्रु भन्ते ! ”

भगवानं— “ राजन् ! यदि लोक जनपिसं छंगु उद्याने वना- फलमूल
कया नस धालसा, छं वयातः कु यायेगु ? ”

राजा— “ वयातः जिं दण्ड याये, भन्ते ! ”

भगवानं— “ यदि छं कया नस धालसा.... ? ”

राजा— “ जिगु उद्यानयागु फलमूल जिं नये ज्यु, भन्ते ! जितः दण्ड

मदु । जिं ' ऐन ' दयेकागु प्रजाया निर्मित जक ग्यः भन्ते ! जिगुया निर्मित मखु । ”

भगवानं- “ अथे हे, हे राजन् ! जिं दयेकागु नियम न- श्रावक पिनिगु निर्मित जक खः । जिगुया निर्मित मखु । तसर्थं जिनं प्रातिहार्यं क्यने । ”

[थन यागु खँ थुलि ।]

थुगु खबर उखे तैर्थिकपिसं सिया, अमि मती -

“ आव धालसा फसाद जुल !! श्रमण गौतमं श्रावक पिनिगु निर्मित हे जक नियम दयेकुगु जुल, थवगुया निर्मित मखु । श्रमण गौतमं जा भन थमं हे प्रातिहार्यं याइन !!, आव गथे यायेगु ? ” धका सल्लाह जुल ।

[थन यागु खँ थुलिः ।]

उखे विम्बिसार राजां भगवान याके न्यन -

“ भन्ते ! प्रातिहार्यं गुवले याना विज्यायेगु ? ”

भगवानं- “ राजन् ! थनिं प्यला त्वा, आषाढ पुही खुन्दु । ”

राजां - “ गन याना विज्यायेगु भन्ते ! ”

भगवानं - “ श्रावस्तीस, राजन् ! ”

अन राजाया मती - “ शास्तानं थुलि मछि तापाक थास, छाये आज्ञा जुया विज्यात ? धका पलख विचार यानालि, राजाया मती लुल, कि -

“ येऽऽ कारणा थथे कि - ‘ उगु स्थान, सकल बुद्धपिनि प्रातिहार्यं याना विज्याइगु स्थान जुया च्वन । छगू हानं लोकजन मुनेगुया निर्मित नं । ”

[थन यागु खँ थुलि]

थुलि खँ नं उखे तैर्थिकपिसं सिया, अमि सल्लाह जुल कि -

“ थनिं प्यलात्वा श्रमण गौतमं श्रावस्तीस प्रातिहार्यं याइगु धाल ।
 आवं नसें हे भिपिं सकलें श्रमण गौतमया लिउ लिउ जुये नु ! गनं २
 लोक जनपिसं - ‘ थ्व छु ? ’ धका न्यन धालसा, अन भिसं - ‘ थ्व श्रमण
 गौतम नापं जिमिसं प्रातिहार्यं याये ’ धका धयागुलिं थ्व विसे वल; तमर्थ
 आव जिपिं थ्वथातः हे लिउ वयापिं ’ धका धाये । ”

[थन यागु खँ थुलि]

उखे भगवान राजगृहस भिक्षाचार यायां पिहाँ विज्यात । तैर्थिकपिं
 नं पिहाँ वया, अनं नसें भगवानया लिउ लिउ जुयेगु आरम्भ यात ।

गमन समये भगवानया— सुथसया बाहि गमन याना, बाहि जाइथें
 च्वनेवं, गन थ्यन अन हे भिक्षाचरण याना, भोजन भपा, अन हे बासं
 च्वना विज्याइगु । सथि खुन्हु जुयेवं प्राते हे गमन याना विज्याइगु ।

बासं च्वं च्वं थास लोक जनपिं मुना स्वया च्वनिइगु । स्वया च्वंपिसं
 ‘ थ्व छु ? ’ धका न्यनेवं, तैर्थिकपिसं— “ जिमिसं ‘ थ्वहे नापं प्रातिहार्यं
 याये ’ धयागुलिं, ग्याना विसे वल । उकेँ जिमिसं थ्वथातः लिउ वयागु । ”
 धया वियागु । व खँ न्यना, लोक जनपिसं नं— प्रातिहार्यं स्वयेतः, लिउ
 लिउ वनीगु ।

वँ २ भगवान बुद्ध क्रमशः श्रावस्ती थ्यंकः विज्यात ।

तैर्थिकपिं नं नापं हे थ्यंकः वना, थव थव भक्तपिके धया लखछि तका
 दाम मुना, खरयागु मण्डप दयेका, वँचुगु वस्त्रं ग्वया— “ थन जिमिसं
 प्रातिहार्यं यायेगु ” धका हाल्ला च्वन ।

अन राजा व्रसेनजित कोसल- भगवानया थाम वना, अभिव्रान याना प्रार्थना यान—

“ भन्ते भगवान ! तैर्थिकपिनि मण्डप दयेके धुंकल; जिनं उलपोल यातः मण्डप दयेकेला ? ”

भगवानं “ मखु राजन् , जितः मण्डप दयेकइह्य मेह्य हे दु । ”

राजां— “ भन्ते ! थन जिं मदयेकुसें सुनां दयेकः वइ ? ”

भगवानं-- “ देवराज शक वया दयेकः वइ, राजन् ! ”

राजां- “ प्रातिहार्य गुथास याना विज्यायेगु ले ? भन्ते ! ”

भगवानं- “ गदम्ब-वृक्षया मूले । ”

[थुखेयागु खँ थुलिं ।]

गदम्ब-वृक्षया मूले भगवानं प्रातिहार्य याना विज्याइगु खँ, उखे तैर्थिक पिसं सिया, थव थव भक्तपितः धया छगू योजन तक छचाःख्यरं; [‘गदम्ब’ थयागु वृक्ष मसिया] वृक्ष जक मखु, घाँञ् छपु हे मलयंक पुया, वां छवया थकि हुँ ! अले गदम्ब वृक्ष गन कया प्रातिहार्य याइ ? ” धका घाँञ् छपु हे वाकि मदयेक वृक्ष धाक्व फुक्क लिना, वां छत्रकल ।

[उखे यागु खँ उलि]

थुवे भगवान बुद्ध आपाठ पुढी खुन्हुया दिने नगरे दुने विज्यात । उगु समयं राजाया उद्यानपाल ‘ गण्ड ’ धयाह्य छहसैं, भाले दुने- छगो तग्गोगु अं उगोल खना, उकेयागु सुगन्ध रसयागु लोभं वया मुना च्वंपिं पंची तयेतः ख्याना, अं कया, ‘ राजायातः चढे याः वने ’ धका वंगु वखते मार्गस भगवान बुद्ध खना, उह्य उद्यानपालया मती-

“ राजां थुगु अं कया, जितः आपालं ब्यूसा— च्यागू वा भिगू असर्फि हे विइका ! उलिं छु जिगु जीविका जुइला ? यदि जिं थ्व अं— थ्वसपोल तथागतयातः अर्पण यात धालसा निश्चय नं थुगु पुण्यं जितः अपरिमित काल तक हित सुख जुइ ” धका उगु अं भगवानया थास यंका अर्पण यात । भगवानं आनन्द भिच्छुया पाखे स्वया विज्यात, आनन्द भिच्छुं चतुर्महाराजापिसं ब्यूगु पात्र कया शास्ताया लाहाते बिया विज्यात । शास्ता नं पात्रे फया कया फेतुना विज्याये त्यनेवं आनन्द भिच्छुं चीवर लाया बिल शास्ता चीवरे फेतुना विज्यात । आनन्द भिच्छुं लख छाने याना उगु अं हाया रस दयेका, शास्तायातः बिल । भगवानं रस भपालि गरडयातः आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे गरड ! थ्व ‘ अंपु ’ थन हे चा म्हुया गाडेयाना तोपुया ब्यु । ” गरडं नं भगवानयागु आज्ञानुसारं याना बिल ।

तथागतं उके हे लाहा सिला विज्यात । लाहा सिले मात्रं उगु अंपु चुलि जाया वया, छक्कलनं त्रिकु ति तःमा जुया वल । लिपा विज्याकपिं भिच्छु पिसं वहे अं मां पाके जूगु अं ननं हे मफू । थुगु खँ राजां सिया— “ थ्व वृच्च सुनानं त्वाल्हाये मद्दु ” धका पाः तथा बिल ।

व हे गरड धयाह्य उद्यान-पाल यागु नामं, वृच्चथा नाम नं ‘ गदम्ब वृच्च ’ धका नाम छुत ।

अन मे मेपिं धूर्तपिसं हे नं गदम्ब वृच्च यागु अं ननं तैर्थिकपितः धाल कि —

“ ए ऽ द्रुष्ट तैर्थिक त ! ‘ श्रमण गौतमं गदम्ब वृच्चया मूले प्रातिहार्य याइ ’ धका छिमिसं छगू योजन तक घाँञ् छपु हे मलयंक दयाचवक्क

सिमा लिका वां छ्वयेका मखुला ? थ्वका गदम्ब वृत्त खंला ए ३ ” धाधां
चिपगु अंपुं भका भक् कयेका छ्वत ।

उगु बखते सर्गते देवराज इन्द्रं मरुत देवपुत्रयातः आज्ञा विल कि —

“ हे मरुत ! छ वना तैर्थिकपिनिगु मण्डपयातः फसं पुइका फुक्क
विनाश यानाब्बु हुँ ” धका

मरुत देवं नं इन्द्रयागु आज्ञानुसारं वायु प्रवाह याना तैर्थिकपिनिगु
दया च्वक्व मण्डप उखेला थुखेला मदयेक पुइके यंकल । तैर्थिकपिं जक
मिखा कने मजिया इति मिति कना, प्राणथागु मायां न्ह्यवने लाथास
स्वच्चाना ध्वं ध्वं स्याना च्वन ।

पुनर्वार इन्द्रं सूर्य देवतायातः आज्ञा विल, कि—

“ हे सूर्य ! छं नं सूर्य मण्डप थामे याना तैर्थिकपितः तस जुइकाब्बु
हुँ ” धका

सूर्य देवतां नं इन्द्रयागु आज्ञा अनुसारं सूर्यमण्डल ठामे याना
व्यूगुलिं तैर्थिकपिनि तांन्वया, गनं हे छाँयायागु आधार कायेगु मदया,
मण्डलनं फसं पुइका यंके धुंकल, हानं सिमायागु छाँयां च्वनेतःनं दया-
च्वक्व सिमा फुक्क अमिसं हे लिना वां छ्वया विये धुक्कल, च्वने थास गनं हे
दुगु मखुत । ‘ आव गथे याये २ ’ धका, हाला २, चःतिथागु धारा हायेका,
उखे थुखे मदयेक छाया माला जुल ।

पुनर्वार देवराज इन्द्रं मरुत देव यातः आज्ञा विल—

“ हे मरुत ! आव हानं छं ‘ वा फस ’ वयेका ब्यु हुँ । ”

इन्द्राज्ञानुसार मरुत देवतां वा फस वय्का ब्यूगुलिं तैर्थिक पिनि

नःतिं निश्रुक् जुया च्वंगु शरीरे, वा फस् वया वृ द्वया, तेथिक पिनि ह्य छह्य
छम्हं धुलं भंगुलिं, मानु सियुचायागु दयेका तःपिं थें च्वंका, चिच्चा दंका
द्वंद्वा जुया च्वन ।

पुनवार देवराज इन्द्रं मेघराज यातः आज्ञा विल—

“हे वर्षा-बलाहक ! थुगु वखते छं मुसल धारा प्रमाणं वर्षा याना
व्यु हुं ”

इन्द्राज्ञानुसार मेघराजं मुसल धारा प्रमाणं वर्षा याना विल ।

मुसल धारा प्रमाणं वर्षा जूगुलिं तेथिक (= मेगु मथ या) पिं लखे
धुनापिं तिच्छुँ थें जुया, लज्या जुया, अन च्वने मछाला विसे वन ।

उगु प्रकारं विसे वना च्वंगु समये, पूर्णकाश्यपया सेवक कृषक छह्य
सया मती—

“ थौं जिमि गुरुया प्रातिहार्य वयनीगु स्व वने ” धका विचार याना,
वैल यातः तोलता, फाला व हल् पाछाया वना च्वंहा कृषकं— विसे वया
च्वंहा पूर्णकाश्यपयातः खना, कृषकं पूर्णकाश्यप याके न्यन—

“ गुरु ! गन विज्याये त्यना ?, जि ‘ छलपोलपिनिगु प्रातिहार्य स्व
वने ’ धका वया ”

पूर्णा— “ छन्तः प्रातिहार्ययागु वास्ता छाय ? , बरु आम फाला व
हल् थन हति ” धका कया, नदीया तीरे वना, फाला व हल् थवगु ककुस
धिना नदीस क्वव्वाना मृत्यु जुया अवीचि नरके उत्पन्न जुल ॥

उखे यागु खँ उलि ।

थुखे देवराज इन्द्रं आकाशे अतिकं हे तवधंगु रत्नमय चंक्रमण दयेका
विल । ‘ गपावेध ’ धालसा ! , द्यो पूर्व चक्रवाले ष्यं, द्यो पश्चिम

चक्रवाले थ्यं । थुगु प्रकारगु रत्नमय चंक्रमणस भगवान बुद्ध, सुइखुगू योजन तक भरीपूर्ण जुइक च्वना च्वंपिं परिषदपित्तः स्वसे थहाँ विज्यात । व्या भिनिगू योजन, हाकः निइप्यंगू योजन तक जाया च्वंपिं परिषदपिनिगु दधुस भगवानं प्रातिहार्य याना विज्यात ।

भगवानं यमक प्रातिहार्य गुगु प्रकारं याना विज्यात धालसा -

“ थवगु शरीरया च्वेयागु भागं अग्नि यागु धारा पिकया विज्यात । शरीर या क्वेयागु भागं लखधारा पिकया विज्यात । हानं शरीरया न्ह्यवने यागु भागं अग्नि धारा पिकया विज्यात । ०लिउनेयागु भागं लख धारा० । हानं ०लिउनें अग्नि धारा० । ०न्ह्यवनें लख धारा० । जवगु याक्वं अग्नि धारा० । देपागुलिं लख धारा० । हानं देपागु याक्वं अग्नि धारा०; जवगुलिं लख धारा० । हानं जवगु न्हास प्वालं अग्नि धारा० ; देपागुलिं लख धारा० । हानं देपागु न्हासप्वालं अग्नि धारा० ; जवगुलिं लख धारा० । हानं जवगु बोहलं अग्नि धारा० ; देपागुलिं लख धारा० । हानं देपागु बोहलं अग्नि धारा० ; जवगुलिं लख० । हानं जवगु लाहातं अग्नि० ; देपागुलिं लख० । देपागुलिं अग्नि० । जवगुलिं लख० । हानं जवगु तुतिं अग्नि० ; देपागुलिं लख० । देपागुलिं अग्नि ; जवगुलिं लख० । हानं पचिं च्वका पतिकं अग्नि० ; ०कापि पतिकं लख० । कापि पतिकं अग्नि० ; च्वका पतिकं लख० । छप्वाः २ चिमिसँ प्वालं अग्नि० ; छप्वाः २ लं लख० । शरीरया छचाःखेरं पञ्चरङ्ग डाता रङ्गयागु रश्मि प्रकाश याना, सूर्य समानं तेज थिका, गवले दना विज्याइगु, गवले फेतुना विज्याइगु, गवले गोतुला विज्याइगु; थुगु प्रकारं योगवल द्वारा तथागतं प्रातिहार्ययाना विज्यात । ”

शास्तानं थुगुप्रकारं उगु रत्नमय चक्रमणे चक्रमण यायां प्रातिहार्य याना विज्याकगु— वसपोलया तेजो कसिना धयागु योग द्वारा शरीरं अग्नि पिकया विज्याकगु । आपो कसिना योग द्वारा लख पिकया विज्याकगु । लख पिहां वोगु थासं अग्नि पिहां मवो ; अग्नि प्याहां वोगु थासं लख पिहां मवो, अर्थात् नितां छथासं ल्वाकज्याना पिहां मवोगु जुल ।

प्रातिहार्य यायां शास्तानं विचार याना विज्यात —

“ अतीत कालया तथागतपिसं प्रातिहार्य यानालि गन वर्षावास- याना विज्यात ” धका ध्यानं विचारयाना स्वया विज्याकगु वखते— त्रयस्त्रिंश स्वर्गते वर्षा वास यासे मामयातः ” अभिधर्मयागु उपदेश याना विज्याइगु ” धका ध्यानं खंका, वसपोलं अनं जवगु चरणं युगन्धर पर्वतया च्चकास पला तथा, देपागु चरण ल्ह्वना सुमेरु पर्वतया च्चकास पला तथा विज्यात ।

[सुमेरु पर्वत धयागु— भूमण्डलया मध्यस्थाने स्थित जुयाच्चंगु पर्वत । उके हे च्चकास त्रयस्त्रिंश स्वर्ग दयां च्वन । उगु सुमेरुया छचाःखेरं समुद्र दु, अनं पिने युगन्धर पर्वतं घेरे याना तल । हानं अनं नं खुबः समुद्र व खुबः पर्वतया पिने तिनि जम्बूद्वीप ।]

थुगु प्रकारं खुइच्यागू लख योजन दुगु स्थानस स्वपलाखं हे थ्यकः विज्यात ।

उखे स्वर्ग भूवनयाह्य देवराज इन्द्रं शास्तायात खना विचारयात, कि—

“ भगवानं थुगु वर्षा वास पाण्डुकम्बल शीलास च्वना विज्याइ थें च्वं, आव तिनि आपालं देवतापिन्तः उपकार जुइगु जुल । शास्तानं वर्षा- वास याना विज्याइगु थ्व लोहँतस मेपिं देवता पिसं थियेनं पावे जुइमखुत ”

[थुगु पाण्डुकम्बल शीला धयागु लोहँ गुजागु धालसा ! — खुइगू योजन हाकः , न्येगू योजन ब्या, भिन्यागू योजन जाः दुगु जुल । अथेनं उके भगवान फेतुना बिज्याइगु बखते साधारण थें जुया वनीगु ।]

अन तथागतं इन्द्रया मनयागु खँ सिइका उगु लोहँ तोपुयेतः थवगु सङ्घाटि हाकुटिना बिया बिज्यात । अन देवराज इन्द्रया मती—

“ चीवरं तोपुयेतः तिना हया बिज्यात ; वसपोल शास्ता छकूचा थासे मखा च्वना बिज्याइ । ” धका

इन्द्रं मती तवगु खँ वनं तथागतं सिइका, चिकिचा धंगु पिढा छगुली फेतुना बिज्यात । तथागत विशालगु शरीरह्य पांशुकूलिकह्य थें च्वंक पाण्डुकम्बल शीलायातः तोपुयेक फेतुना बिज्यात । उगु छगू क्षण शास्ता यातः— ‘ अथे थथे ’ धका हे धाये मफुत ।

अन सकल परिषदपिनि दुःखीत चित्त जुयेका — “ गो तथागत ? चित्रकूटस बिज्यातला ? , कैलाश वा युगन्धर पर्वतस बिज्यातला ? , लोके ज्येष्ठ = नर-पुङ्गव सम्यक सम्बुद्धयातः आत्र गन वना दर्शन याये ” धका गाथा व्वँव्वं शोक बिलापं यात ।

गुलिसिनं छु धाल धालसा ! — वसपोल शास्ता एकान्त प्रियह्य, गनं एकान्ते बिज्याना च्वन जुइ । आव वसपोलयातः गन दर्शन याये दइ ” धका दुःखीत जुया सकसिनं थुगु गाथा व्वना हल —

“ एकान्त प्रेम वसपोल भगवान आः जा ,
आशा मदू थ्व भुवने पुनरागमैगु ।
लोके नरे सुगत श्रेष्ठह्य बुद्ध शास्ता ,
दैला हनं दर्शन यायेगु सुयोग जिमिसं ॥ ”

[देव लोकयागु खँ धुलिं ।]

धुखे लोकजनपिसं मौद्गलायनयाके विन्ती यात—

“भन्ते ! शास्ता गन विज्यात ? ”

अन वसपोल महा मौद्गलायनं सिउसानं छगू विचार मने लुयेका—

“ अनुरुद्ध याके न्यं हुँ ” धका धया विज्यात ।

लोक जनपिं अनुरुद्धया थास वना न्यन—

“भन्ते ! शास्ता गन विज्यात ? ”

अनुरुद्ध— “ शास्ता त्रयस्त्रिंश भूवने पाण्डुकम्बल शीलास वर्षा-
बास यासे माम मायादेवीयातः अभिधर्म उपदेश यायेत स्वर्ग लोकस
विज्यात । ”

लोकजनं पिसं—“भन्ते ! आव शास्ता थ्व लोकस गबले विज्याइ ? ”

अनुरुद्ध— “ शास्ता आव थथे क्वहाँ विज्याइ मखुनि । वसपोल
शास्ता अन स्वला तक अभिधर्म उपदेश याना विज्यानालि, महा प्रवारण
(= आश्विन पूर्णि) या दिने तिनि क्वहाँ विज्याइ । ”

धुलि अनुरुद्धयागु सुवचन न्यना, लोकजनपिं — “ शास्ता दर्शन
मयासे वने मखु ’ धका अनहे ‘ बल, ग्वया २ च्वना च्वन ।

ह्वापा हे भगवानं आज्ञा जुया विज्याकगु दु, कि— “थ्व पस्षिदपिन्तः
मौद्गलायनं धर्मोपदेश यायेगु ; चुल्ल (= चिकि धिकःह्य) अनाथ-
पिण्डकं भोजन वियेगु “ धका ।

उकिया निर्मित उगु तृमास तक महा मौद्गलायनं धर्मोपदेश याना
विज्यात ; चुल्ल अनाथपिण्डकयागु (= खिचडी) खाद्य भोजनादि व
वस्त्र मायव विल ।

[थन यागु खँ धुलि ।]

उत्वे स्वर्ग लोके भिदोल चक्रवालय द्यतापिसं भगवान बुद्ध यातः
दधुस लाका, धर्मोपदेशयागु आशाकूपी नेत्र याना, श्रद्धा युक्त लाहात
जोजलपा शास्तायागु पूर्ण-चन्द्र समानगु ख्याल स्वया च्चन ।

उक्थिया निम्ति धया तल, कि-

“त्रयस्त्रिंश स्वर्गे शिलायागु ल्हंति,
विहारयात बुद्धं परी-अत्र या च्च ।
भिगू लोक धातू मुना देवतापीं,
नभे बास याये च्चना भक्ति यार्पीं ।
विद्याऽचार सम्बुद्ध या तेज धाःसा,
मदू देवता या च्चमत्कार सोसा ।
जिते जूगु शास्ता दया च्चक्व तेजे,
दको देव पिंगू शुका तेज जुको ॥ ”

धुगु प्रकारं धया तल ।

शास्तानं धुगु प्रकारं देवतापिसं याकगु अभिवादन ग्रहण यासे धवगु
शरीरया प्रभा प्रकाश याना विज्याकह्य शास्ताया जवपाखे मायादेवी फेतुना
विज्यात ।

अन शास्तानं मामयातः- ‘अभिधर्म, धर्म-संगनी, कुशल धर्म,
अकुशल धर्म, अव्याकृत धर्म, अभिधर्मोपदेश प्रारम्भ याना विज्यात ।
तृमास तक धुगु प्रकारं निरन्तर अभिधर्मोपदेश याना विज्यात । धर्मोपदेश
यायां भिन्नाऽचरणया समय जुयेवं, तथागतं योग-बल द्वारा, धव थें हे
च्वंह्य बुद्ध रूप श्रुष्टि याना धवगु थासे स्थापना याना-“जि मव तले छं धर्म
देशना या ” धका आज्ञा त्रिया, अनं न हीमालये विज्याना नाग-लटायागु

दत्तवनं दन्त मञ्जन याना, अनोनस दह (मान सरोवर) म म्नान याना,
अनं नं उत्तरकुरुद्वीप विज्याना भिक्षा क्वना हया, महामाल-मानक धयागु
देवलोकया उद्यानस फेतुना भोजन भया विज्यादगु । उगु हे वग्वने सारीपुत्र
स्थविर अन विज्याना शास्तायागु सेवा याना विज्यादगु जुया च्वन ।

अन शास्ताया भोजन भया विज्याये धुनेवं सारीपुत्रयातः आज्ञा
दयेका विज्यादगु । गये धालसा -

“ सारीपुत्र ! थों जि धुलि थये धर्म देशना याना : थुगु धर्म च्चं -
थवगु अधिने च्वना च्वंणि न्यासः भिक्षु पिन्तः शिन्ना विया ति । ” धका
इत्यादि ।

[यमक प्रातिहार्यया समये प्रसन्न जुया न्यासःह्य व्यक्ति सारीपुत्र
याके प्रव्रज्या जूपिं द्दु ; वहे न्यासःह्य भिक्षुपिनि निर्मित तथागतं आज्ञा
जुया विज्यादगु ।]

भगवान् वृद्ध अनं नं हानं त्रयस्त्रिंश भूवने विज्याना, निर्मित
वृद्ध-रूपं गन तक कना विज्याये धुंकूगु खः , अनं नसें हानं थमंतुं
उपदेश याना विज्यादगु जुयाच्वन । अथेनं देवतापिसं स्वयेवले - वसपोल
भगवानं हे मदिक उपदेश याना विज्याना च्वंगु थें च्वं ।

भगवान् थहाँ विज्यायेवं सारीपुत्र स्थविर नं लिहाँ विज्याना, वहे
न्यासःह्य भिक्षुपिन्तः कना विज्यादगु जुया च्वन ।

वसपोलपिं न्यासःह्यं हे - तथागत देव लोके वास याना विज्याना
च्वंकं २ हे सप्तप्राकरणिक जुया विज्याये धुंकल ।

['सप्तप्राकरणिक' धयागु - हसगू प्रकरण अभिधर्मं स्पूणिं जुल ।]

अन स्वर्ग लोके थुगुहे प्रभारं स्वला तक अभिधर्म उपदेश याना विज्यानालि अन्ते - चये-कोटिदोल देवतापिन्तः दिन्ना विया विज्यात । मायादेवी ब्रह्म सूतापति जुया विज्यात ।

[थुलि स्वर्ग लोकयागु खँ]

थुखे मनुष्यलोके सुइखुगू योजन तक पूर्ण जुया च्वंपिं परिषदपिसं-
“ आव थनिं हसन्हु त्वा प्रवारणा जुइ ” धका महा मौद्गलायन स्थविर याथास वना न्यन—

“ भन्ते ! शास्ता देवलोकं गबले क्वहाँ विज्याइगु ? , शास्ता क्वहाँ विज्याइगु दिन सियेकेगु इच्छा जुल । ”

मौद्गलायन—“ज्यू द्यू ! जिं न्यना वयेका” धका, अन हे अन्तर्ध्यान जुया विज्यात । अन्तर्ध्यान जुसे वसपोलया मनं— “ जितः परिषदपिसं सुमेरु पर्वते गया च्वंगु खनेमा ! ” धका अधिष्ठान (= योग संकल्प) याना विज्यात । अधिष्ठान याना विज्याकगु थें हे, लोक जन पिसं खना च्वन, कि—

“ मणि-रत्नं सोभायमान जुया च्वंगु पाण्डु (= ह्याउँगु) कम्बल यागु सुका समान जुइक सुमेरु-पर्वते गया विज्याना च्वंगु ” खने दया च्वन । क्रमसः “छगू योजन गये धुंकल, निगू योजन गये धुंकल” धयागुनं सि दया च्वन । थुगु प्रकारं लोकजनपिसं खंक २ हे शिरयागु बल च्वे थें तिना छ्वये थें आरोहण याना थहाँ विज्यात । थहाँ विज्याना शास्ताया चरण-कमले शिरं वन्दना याना विन्ती याना विज्यात—

“ भन्ते भगवान ! लोकजनपिसं “ छलपोल गबले क्वहाँ विज्याइ ” धका न्यन । दर्शन मयासें लिहाँ वने मखु ” धाल भन्ते ! गन क्वहाँ विज्यायेगु ? । ”

भगवानं— “मौद्गलायन ! ब्रह्म ज्येष्ठ-भ्राता-सारीपुत्र गन द्रु ? । ”

मौद्गलायनं— “ भन्ते ! वसपोल जा संकाश्य नगरया द्वारे वर्षावास यायेत विज्यात । ”

भगवानं— “ मौद्गलायन ! जिनं थनिं ह्वन्हु त्वाः महा प्रवारणयात संकाश्य-नगरया द्वारे क्वहां वये । दर्शनार्थं श्रद्धा द्रुपिं अनहे वइ । श्रावस्ती-संकाश्य-नगर सुइगू योजन जक द्रु ; थुलि मार्गं गमनार्थं सुयातं लँ खर्च माली मखु । सकलें उपोसधिक (= उपासं व्वनीपिं) जुया, सदानं बिहारे धर्मोपदेश न्यंवइपिं थें वइ । ”

मौद्गलायनं— “ हवस् भन्ते ! ” धका शास्तायातः अभिवादन याना लिहाँ विज्याना, परिषदपिन्तः अथे हे कना विज्यात ।

अनंलि भगवानं देवल्लोके वर्षावास समाप्त याना, प्रवारणा यासे इन्द्र-यातः आज्ञा जुया विज्यात ।

“ हे शक्र ! आव जि वने त्यल । ”

थुलि भगवानयागु आज्ञा न्यना देवराज शक्रं उगु हें मुहुर्ते— मणि-मय, सुवर्णमय रजत-मय, स्वंगू स्वहाने दयेकल । उगु स्वहानेया पोका संकाश्य-नगरया द्वारे जुका तल; च्वका जक सुमेरु पर्वतया शिरे । जवपाखे च्वंगु सुवर्ण सोपान— महा ब्रह्मापिनि निर्मित । देपा पाखेयागु रजत सोपान— देवता पिनि निर्मित । दथुयागु मणि सोपान— तथागतया निर्मित ।

अन तथागत नं भूमण्डले क्वहाँ विज्यायेत सुमेरु-पर्वतया च्वकास दना विज्यात ; अन तथागतं देवावरोहण यमक प्रातिहार्य यासे, अर्द्धालोचन याना विज्यात ; भगवानयागु दृष्टि द्वारा— दया च्वक्व ब्रह्मलोक चल्लमचल्ला (अगू हे चुक समानं) जुया वन । हानं अर्द्धालोचन याना विज्यात ; क्वेन

अधिचि-नरक थ्यंकं चल्लमचल्ला जुया वन । दिशाऽनुदिशास अवलोकन याना विज्यात ; अननं शत सहस्रं चक्रवाल फुक्कं हे चल्लमचल्ला जुया वन । दश दिशा चक्रवाल दक्क फुक्कं हे छगू चुक समानं चल्लमचल्ला जुया वंगु बखते देवतापिसं मनुष्यपिन्तः खने दया वल ; मनुष्यपिसं देवता पिन्त खने दया वल ।

थुगु प्रकारं यमक प्रातिहार्य यासे तथागतं- थवगु शरीरं पञ्च-रङ्गी रश्मी पिकयाव विज्यात ।

अनंलि सुवर्णं सोपानं ब्रह्मापिं, मणि सोपानं सम्यकसम्बुद्ध, रजत सोपानं पञ्च-सिखा-गन्धर्व पुत्रपिं वेणुयागु ह्याउँगु विणा ज्वना, तथागतयातः गन्धर्व पूजा (= सङ्किर्त्तन् पूजा) यायां क्वहाँ वया च्वन । गुलिं २ दिव्य सुगन्ध पुष्पमाला ज्वना, तथागतयात नमस्कार यायां क्वहाँ वया च्वन । महा ब्रह्मां छत्रं कुयेका, सुयाम देव पुत्रं मोर-पंखा ज्वना, अनेक प्रकारया ध्वजा-पताकादिं सुशोभायमान जुइक तथागत सम्यकसम्बुद्ध क्वहाँ विज्याकल ।

शास्ता थुगु प्रकारं अनुचर (= परिवार) पिं जवं खवं लिउलिउ तथा क्वहाँ विज्याना, संकाश्य-नगरया द्वारे थेंकल विज्यात ।

उखुनु बुद्ध भगवानयागु श्री = शोभा खना- दया चक्क देव मनुष्यपिनि, बुद्ध जुइगु इच्छा मदुपिं छह्य हे दुगु मखु ।

अन सारिपुत्र स्थविरया मति- “ धन्य ! शास्ता !! धन्य ! जगतगुरु दशवल !! थुगु प्रकारं शास्तापिं देवलोकं क्वहाँ विज्याकगु गबलें हे स्वये मननानि, धन्य २ भक्ता बन्दना याना विज्यात ।

थन सारिपुत्रं गाथा द्वारा हर्षोत्सव याना विज्यात-

“ थनं पूर्व सुहे मद्रू दर्शं लोके ।

ध्वर्थेजाह्य शास्ता विज्यागु व स्वर्ग ।

थुगु गाथा द्वारा थवगु सन्तोष प्रकाश याना , शास्ताया पाखे स्वयाव विन्ती याना विज्यात -

“ भन्ते भगवान ! थउँ छलपोल विज्याकगु खना - सकल देव मनुष्य पिनि आपत् रहित जुया , ‘ छलपोल थें हे बुद्ध जुये दयेमा ’ धका आसिका यात । ”

भगवानं - “ सारिपुत्र ! थथे हे गुणं युक्तह्य बुद्धयातः देव मनुष्यपिनि प्रिय जुइ । ” धका धर्मोपदेशना याना विज्यानालि थुगु गाथा उच्चारण यानात्र विज्यात -

“ गुह्य ध्यान रता उपशान्त सदा , रत धीरगु निष्क्रम तत्परता ।

उह्य बुद्ध-तथागतया सु प्रभा, मद्रू देव मनुष्यया मद्योगु सभा ॥ ”

धर्मोपदेशया अन्ते सुइगू कोटि जनपिन्त तथागतं दिक्षा बिया विज्यात । सारीपुत्रया शिष्यपिं न्यासःह्य नं अर्हन्त जुया विज्यात ।

थुगु प्रकार यमक प्रातिहार्य यासे , देवल्लोके वर्षा वास यासे, संकाश्य-नगरया द्वारे क्वहाँ विज्याकगु , सकलें हे बुद्धत्व आसिका याःपिं जुल ।

अन तथागतं स्वाहान्हे तोलता— प्रथम जवगु चरणं चुया विज्याकगु स्थानया नाम— “ अचल चैत्य ” धका नाम प्रसिद्ध जुल ॥

इति दिव्य-शक्ति प्रदर्शन । यमक-प्रतिहार्य । संकाश्यस अवतरण कथा— पालिभापानुसार ललितविस्तर बोधिचर्यास द्वितीय खण्डया दशम अध्याय समाप्त जुल ॥

[जम्मा अध्याय २८ जुल ।]

[अध्याय ११]

तथागतपिनि खुता प्रकारया सर्वज्ञता व छुं भतिचा भिच्छु नियम ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

थथे जिं न्यनागु दु कि— छगू समयस भगवान बुद्ध श्रावस्तीस अनाथपिण्डिकया आराम जेतवन महा बिहारे बिहार याना बिज्यात । अन हे छन्हु कोसल राजा-प्रसेनजित भगवानया थास वना , कुशल प्रश्न यानाव , छखे लिना फेतुत । फेतुना भगवान याके न्यन—

“ महा श्रमण ! छलपोलजा ‘ अनुत्तर (= सर्वोत्तम) सम्यक-सम्बोधि ज्ञान सियेके धुन ’ धका दावी याना बिज्यात । ”

भगवानं— “ हे राजा ! अनुत्तर सम्यकसम्बोधि-ज्ञान सियेकूह्य-यथार्थ थें धाल धालसा जि हे धायेमा । ”

राजां— “ महा श्रवण ! व गुह्य खः श्रवण ब्राह्मणपिनि अधिपति जुया च्वंह्य , गणया आचार्य जुयाच्वंह्य , प्रसिद्धह्य यशस्वी , तिर्थङ्कर (= पन्थ चले याइह्य) , अपालं जनपिसं माने याका च्वंह्य ; थुजा २ पिं-पूर्ण काश्यप जुल ! , मक्खली गोशाल जुल ! , निगरठ नाट-पुत्त जुल ! , सअय-वेलठिठ-पुत्र जुल , पकुध कात्यायन जुल ! , अजित-केशकम्बली जुल ! , थमिसं जा उजागु दावी मया धासेंलि , छलपोल जा जन्मं नं चिकिधिकःनि , उकेसनं न्ह्य भिच्छु तिनि ; थुजाह्य बालखं गथे उजागु दावी यायेगु ? ”

भगवानं - “ हे राजा ! प्यता प्रकार्यापिन्तः ‘ मचा ’ धका हेला याये मज्यू , छुछु प्यता धालसा ! -

‘ क्षत्रिय जाति , सर्प , अग्नि व भिक्षु ,.... ।

महाराज ! कुलिन-उत्तम-यशस्वी क्षत्रियातः ‘ मचा ’ धका मनुष्यं हेला यात धालसा , लिपा उह्य क्षत्रिय कुमारं राज्य प्राप्त यानालि अवसरे लाका महान दण्ड याये यो ; तसर्थं थन्नगु प्राण रक्षा यायेया निर्मित क्षत्रिय जातियातः ‘ मचा ’ धका हेला याये मज्यू । ”

हानं गामे वा बने सर्प खना - ‘ मचाह्य ’ धका हेला यात धालसा , सर्प धयापिं नाना प्रकार्यापिं सर्प त नाना प्रकारया रूप धारण याना विचरण याना जुइ ; अमिसं नर नारीपिन्तः डंसन याये यो ; तसर्थं० ।

हानं अग्नि यातः नं मनुष्यं - ‘ चिकिचा कूगु ’ धका हेला यात धालसा , अग्नि धयागु सरे जुया बने थास दत धालसा सरे जुया , चिकिचा कूगु अग्नि नं महान भयंकर जुया, दया चक्कव फुकं हे भष्म याये यो ; तसर्थं० ।

हे राजा ! भिक्षुयातः मनुष्यं - ‘ मचा ’ धका हेला यात धालसा, भिक्षुं सर्वदाऽचरस्स याना च्वंगु शील समाधि प्रज्ञायागु प्रभावं भष्म याये यो । महाराज ! अग्निं जले जूगु बनस्पति जूसा , पुनर्वार चुलि जाया वइगु आशा दनि । प्राणिपिं जूसा , उगु मिं पूगु घाः लाया वइगु आशा दनि । परं भिक्षुयागु शील समाधि प्रज्ञायागु प्रभावं जले जूगु , अर्थात् शील० प्रज्ञा दुह्य भिक्षुयातः हेला यानागु पाप हना वनीगु आशा दुगु मखु ; उगु पापं उह्यसया शाखा सन्तान , पसु-पंक्ति सहितं विनाश जुया वनी । धन जन रहित जुया - शिरच्छेदित ताल-वृक्ष समानं जुयावनी । तस्मात् परिडत

पिसं थवत हित सुखार्थ , ध्व प्यंगू जातिपिं नाप विचार युक्त व्यवहार याइ ॥ ”

धुलि भगवानयागु उपदेश न्यना ; राजां मन्तोप जुसे , शास्तायागु उपदेशयातः अनुमोदन यासे - “आश्चर्य ! भन्ते !! , अद्भुत ! भन्ते !! जि मस्पृहयातः सीक-धुइक उपदेश याना विज्यात । जि थनि नसे-बुद्ध धर्म सङ्घ त्रिरत्नया शरणे जुल । जितः भगवानं - ‘ शरणे वह्म उपासक ’ धका , धारणा याना विज्याहुं । ”

इत्यादि थुगु खँ समाप्त जुल ॥

बुद्ध मखु पिसं - “ जिपिं बुद्ध ” धका दावी याना जूपिं

शास्ता पिनिगु सर्वज्ञताया प्रकाश ।

केश कम्बली आदि खुह्न नकली शास्तापिं , आचार्यपिनिगु सेवा याना , चिन्तामणि आदि विद्या अध्ययन याना , “ जि बुद्ध ” धका दावी याना , आपालं सङ्घ मुना , देश देशान्तरे विचरणे यायां क्रमशः श्रावस्ती प्यंकः वल ।

अन अमि भक्त पिसं— “ अपिं थ्यंकः वल ” धका राजा यातः खबर विल ।

राजां— “ अमितः थन निमन्त्रण याना हकि । ”

अन भक्तजनपिं वना धाल - “ राजां छलपोलपिन्तः निमन्त्रण यागु द्रु ; राज दर्वारे विज्याना भिन्ना ग्रहण याना विज्याहुं । ”

केश कम्बलीपिं धालसा वनेगु इच्छा मया । अथेनं भक्तजनपिसं वार २ प्रार्थना यासंलि , भक्तजनपिनिगु मन तयेया निमित्त स्वीकार याना , सकलें नापं हे राजदर्वारे वन ।

उखे राजां आसन लायेका तल । अपिं थ्यनेवं राजां— “ फेतुना विज्याहुं ” धका स्वागत यात ।

[लोक धर्मयागु सत्य छगू गुजागु दु धालसा]- निर्गुनिपिं मनुष्य त , राजापिनिनु तेजया न्ह्यवने लायेवं हे बल-वीर्य दक्ख-फुकं हे लोप जुया वनिइगु । अपिं तैर्थिक केश-कम्बली (जैन-धर्म या) पिं नं राज तेज या न्ह्यवने उत्तम महा आसने फेतुइगु समर्थ मदया , “ थन जूसां ज्यू ” धका धर्तिस हे फेतुत ।

अन राजां अमिके गुण-शक्ति मदुगु लक्षण सियेका , भोजन हे नं प्रदान मयासे , ताल-बृत्तं कुतुं वोह्य यातः नं , भन् मुगलं छ्या २ यायेथे राजां प्रश्न यात—

“ छिपिं बुद्ध खव ला कि मखु ? । ”

अन तैर्थिकपिनि मति— “ यदि ‘ जिपिं बुद्ध खः ’ धाये धालसा , राजां निश्चयनं बुद्ध विषयक प्रश्न न्यनी । उगु प्रश्नया उत्तर विये मफयेवं...., जिह्वा त्वाल्हायेत नं वेर मदु ; मे मेगु नं अनर्थ याइगु नं सम्भव दु ” धका मतिस तथा , राजा यातः उत्तर बिल—

“ महाराज ! जिमिसं ‘ बुद्ध ’ धका दाबी याना जूसानं , बुद्ध जा मखु । ”

अन राजां अमितः राजद्वारं पितिना छ्वत ।

अन अपिं सकलें ख्वाः खिउका पिहाँ वोगु खना , अमि भक्त पिसं न्यन—

“ गुरु ! छाय राजां प्रश्न न्यना , सत्कार सन्मान मयाला ? । ”

उत्तर— “ जिपिं बुद्ध खःला ” धका राजां न्यन ; जिमिसं ‘ मखु ’
 धका धया । छाय धालसा ! राजां बुद्ध विषयक प्रश्न याइ ; उकियागु उत्तर
 ब्यूसानं , राजां थुइ मखु ; मथुया जिमितः दुःख बी ; जिमितः दुःख विल
 धालसा ‘ राजायातः तचोगु पापलाइ ’ धका राजायातः करुणा वना ,
 ‘ जिपिं बुद्ध मखु धका धया । बुद्ध जा जिपिं खहे खः । जिमिगु बुद्धत्व जा
 लखं सिला छन्नसानं वनीगु मखु । ”

थुगु खँ थुलि समाप्त जुल ।

छुं भतिचा भिच्छु-नियम ।

अंगू समये भगवान्-बुद्ध राजगृहस विहार याना विज्याकगु जुया च्वन । अन षष्ठ वर्गियभिच्छुपिं स्नान यायां सिमास ह्य ब्व ब्व स्याना , खम्पास० लाहाते० , छाती० , प्वाथे० , थुगु प्रकारं भिच्छुपिं सना च्वंगु खना— लोकजनपिं खिन्न जुया , धिकार याना धया जुल कि—

“ गथिंजापिं थ्व शाक्य-पुत्रपिं , स्नान यायां सनाच्च्वंगु स्व ! ; पहलवान्त सने थे । ” धका.... ।

थुगु खवर— मेपिं भिच्छुपिसं शास्ता या थास जाहेर याना बिल ।

अन तथागतं भिच्छुपिन्तः सम्बोधन यासे उपदेश विया विज्यात —

“ भिच्छुगण ! भिच्छुपिसं स्नान याये बले— सिमास ह्य ब्व ब्व स्याये मज्जु । गुह्य भिच्छु.... याइ ; उह्यसयातः — ‘ दुष्कृत ’ आपत्ति जुइ ।

नापं हे थ्वनं आज्ञा जुया विज्यात —

भिच्छुगण ! भिच्छु पिसं — बाला , सिखः , कण्ठ-सूत्र , कण्ठनी , कमराभूषण , अंगू आदि लाहायागु तिसा इत्यादि धारणा याये मज्जु ।.... याइह्य भिच्छु यातः — ‘ दुष्कृत ’ आपत्ति ।

शिर यागु केश नं — निलास छको खायेगु ; अर्थात् निलांगु सिवाय ताहाकः याना तये मज्जु ।

विना रोगिह्यसें — न्हायकने वा जल-पात्रे ख्वाः स्वये मज्जु ; स्वःह्य सयातः — ‘ दुष्कृत ’ आपत्ति ।

अंगू समये राजगृहस समाज-मेलाया उत्सव जुया च्वन । षष्ठ वर्गिय भिच्छुपिसं उगु उत्सव स्वबंगुलिं लोकजन पिं खिन्न सुसे धिकार याना जुल ।

धुगु खवर भगवानं सिया-- अन भगवानं भिक्षुपितः सम्बोधन
यासे आज्ञा जुया विज्यात—

भिक्षुगण ! नृत्य, गीत, वाद्य आदि तमासा स्ववन धालसा-
' दुष्कृत ' आपत्ति !

हानं उगु समये षष्ठ वर्गियपिसं गीतयागु स्वरं श्लोक ब्वना च्वन ।
अन लोकजनपिसं ताया, खिन्नजुया, धिक्कार याना - " गुजापिं भिक्षुपिं,
मे हाले थे श्लोक ब्वना च्वंगु " धका निन्दा याना जुल ।

धुगु खवर भगवानं सिया , धिक्कार यासे भिक्षुपितः सम्बोधन याना
आज्ञा जुया विज्यात -

भिक्षुगण ! गीतयागु स्वरं श्लोक ब्वन धालसा, न्याता प्रकारया
अपगुण दु । यथा: -

(१) यवतःनं उगु स्वरं मोह जुइ । (२) न्यंपितःनं० । (३) गृहस्थपिं
खिन्न जुइ । (४) रागीया समाधि जुइ मखु । (५) लिपाया पिसं नं अथे
हे याइ । ध्व न्याता अपगुण दुगु जुल । तसर्थ गीतयागु स्वरं धर्म-श्लोक
पाठ याये मज्जू; याःह्य भिक्षुयातः ' दुष्कृत ' आपत्ति । धर्म-श्लोक पाठ
याये वले - अक्षरयागु ह्रस्व दीर्घ मात्रा छुटे जुइक; हानं कण्ठय, मुद्धरण्य,
टालु , ओठ , नाशिका इत्यादि स्थान मिलेयाना स्पष्ट जुइक पाठ यायेमा ।

अनंलि भगवान क्रमशः विचरण यासे वैशालिस ध्यंकः विज्यात ।
अन भगवान महावनया कूतागारे विहार याना विज्यात ।

अन वैशालीस अधिकं हे पति दुगु खना भगवानं भिक्षुपितः
सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात - " भिक्षुगण ! भूलयागु अनुज्ञा
विया । छिमिसं नं भूल तयेज्जु । "

उगु समये बैशालीस उत्तम२ . भोजनयागु निरन्तर निमन्त्रण जुया च्वन । हानं भिक्षुपिं नं आपालं हे रोगी जुया च्वन । अन जिवक कौमार भृत्य....बैशालीस वयाच्चंगु दु, वहे जिवकं - आपालं भि० रोगी खना, भगवान याके विन्ती यात कि - “ भन्ते भगवान ! यदि चंक्रमण व स्नान-गृहयागु अनुज्ञा बिया विज्यातसा अतिकं हे भिक्षुपितः सुविस्ता जुइ । ”

भगवानं नं भिक्षुपितः सम्बोधन यासे तदनुज्ञा बिया विज्यात ॥

थुगु प्रकारं भगवान बैशालिस इच्छानुसार बिहार याना विज्यानालि , अनं नं भर्गदेश (= बनारस , मिर्जापुर , इलाहाबाद जिल्लाया गंगाया दक्षिण भाग = भर्गपिनिगु देश) पाखे भूमणार्थं गमन याना विज्यात । भूमण यासे भगवान क्रमशः भर्ग-देशे थ्यंकल विज्यात । अन भगवान संसु-मार-गिरिया भेसकला-बन मृगदावने बिहार याना विज्यात ॥

[उगु वखते वस्पोल भगवानया जन्म आयु पिइस्वदँ दये धुंकल ।]

इति खुह्न नकलि तथागत पिनिगु सर्वज्ञता व छुं भतिचा भिक्षु-नियम कथा पालिभाषानुसार ललितविस्तर बोधिचर्यास द्वितीय खण्डया एकादशम अध्याय समाप्त जुल ॥

[जम्मा अध्याय २५ जुल ।]

द्वितीय खण्ड समाप्त जुल

[खण्ड ३]

अध्याय १

सारीपुत्र व मौद्गलायनया परिनिर्वाण कथा ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो संघायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

थथे जिं न्यनागु दु कि— छगु समये भगवान बुद्ध जेतवन बिहारे बिहार याना विज्याकगु जुया च्वन ।

उगु बखते सारीपुत्रया मती— “ मामयातः मिथ्यादृष्टि-धर्म तोतका, जि जन्म जूगु कोथास हे निर्वाण जुये मालिङ्ग” धका बिचार लुयेका, चुन्द भिक्षुयातः आज्ञा जुया विज्यात -

“ हे चुन्द ! जिह्य शिष्य भिक्षुपिं न्यासःह्ययातः - ‘ जि नालक-ग्रामे बनीगु, पात्र चीवर धारण या ’ धका सूचना ब्यु हुं । ”

अन सारीपुत्रयागु आज्ञाऽनुसारं चुन्द-भिक्षु विज्याना, न्यासःह्य भिक्षुपितः सूचना बिया विज्यात, कि - “ हे संघपिं ! धर्म-सेनापती सारीपुत्र स्थविर नालक-ग्रामे विज्याइगु; छलपोलपिं सकलें पात्र चीवर धारण याना तयार जुया विज्याहुं । ”

अन भिक्षुपिं सकसिनं थव थवगु सयनासन सम्भार याना, पात्र चीवर धारण वासे गुरु-सारीपुत्रया थास उपस्थित जू विज्यात ।

सारीपुत्र नं थवगु सयनासन सम्भारे याना , ह्निने आराम यायेगु थासे सफा याका , अन वस्पोल सारीपुत्र लुखास दना , उगु थासे स्वस्वं विचार याना विज्यात , कि -

“ ध्व जिगु अन्तिम दर्शन खः हानं लिपा वये फइगु मखुत ” धका थुलि मति तथा , न्यासःह्य शिष्यपिं लिउलिउ तथा , शास्ताया थास विज्यात । विज्याना शास्ताया चरण-कमले शिरं चन्दना याना प्रार्थना याना विज्यात -

“ भन्ते भगवान ! जितः विदा फवँने , जि परिनिर्वाण जुइगु वखत जुल , आयु-संस्कार-जिवन समाप्त जुल । ’

भगवानं - “ गन वना छ परिनिर्वाण जुयेगु ? । ”

सारीपुत्रं - “ भन्ते ! जि मगध देशे नालक ग्रामे जन्म गृहस वना परिनिर्वाण जू वने । ”

भगवानं- “ अथे जुलसा सारीपुत्र ! थवगु समय थमं विचार या । ”

अन सारीपुत्रं रक्त वर्णगु लाहातं- शास्तायागु सुवर्ण-कच्छप समा-नगु चरण ज्वना प्रार्थना याना विज्यात -

“ भन्ते भगवान ! थुगु चरण दर्शन यायेया निम्ति, शत सहस्र कल्प या सिनं अधिक, जि असंख्य पारमिता पूर्ण याना वया । आव जिगु मनोरथ पूर्ण जुल । आवंलि छलपोल नाप पुनर्जन्म कया छथासं वास यायेगु धयागु मंत । पुनर्जन्मयागु हेतु शून्य जुल । आव जि अनेक शत सहस्र बुद्ध तथागतपिं लीन जुया विज्याकगु स्थान-अजर अमर-क्षेम-सुख-सीतल-अभ-यगु निर्वाण-पुरे वने त्यल; भन्ते भगवान ! यदि जिगु छुं कायिक वाचिक

कर्मे शास्ताया अरुचिगु दत्त धालसा, भगवानं क्षमा याना विज्यायेमाः,
आव जि वने त्यल ।।

भगवानं— “ सारीपुत्र ! छन्तः क्षमा जुल; छंगु कायक वा वाचिक
कर्मे जितः अरुचिगु छुं नं मखना । सारीपुत्र ! आव छंगु समय विचारया ”
धका तथागतं सारीपुत्रयातः बिदा बिया विज्यात ।

तथागतं बिदा बिया विज्यायेवं सारीपुत्रं शास्तायागु चरण-कमले
वन्दना याना पिहाँ विज्यात ।

शास्ता नं धर्म सेनापती-सारीपुत्रयातः सन्मानया निर्मित दना गंध-
कुटीया न्ह्यवने द्वार तक विज्याना, अन दना चवना विज्यात । अन नं
सारीपुत्रं शास्तायातः स्वचाः चाउला चरण-कमले शिरं वन्दना याना प्रार्थना
याना विज्यात, कि—

“ भन्ते भगवान ! शत सहस्र कल्प ह्यापा ‘ अनुमोदर्शी ’ धयाह्य
सम्यक्सम्बुद्धया पाद वन्दना याना बले जि आशिका यानागु दु, कि—
‘ छलपोल यागु पाद वंदना याये दयेमा ’ धका । उगु आशिका नं पूर्ण
जुल । उगु प्रथम दर्शन जुल । आव थुगु अंतिम दर्शन खः, पुनर्वार छलपोल
यागु दर्शन लाइ मखुत । ” धका थुलि प्रार्थना याना, लाहात जोजलपो,
शास्तायातः लिउने मलाक, शास्ता खने दत्तले लिक्थं २ विज्याना, शास्ता
यातः खने मदइथे च्वँसेलि अननं छको दंदवत याना, सरासर गमन याना
विज्यात ।

अन न्ह्यवने मुना स्वया च्वंपिं भिक्षुपित्तः भगवानं आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे भिक्षुपिं ! छिमि ज्येष्ठ भ्राता-सारीपुत्रयातः लिउ लिउ वना
तया वा हुँ । ”

अन सकल भिक्षु भिक्षुणी उपासकोपासिकापिं परिषद प्यंगुलिं हे
“ सारीपुत्र तःवने ” धका जेतवनं पिहाँ विज्यात ।

नगरयापिं लोक जनपिसं नं सारीपुत्रयागु हाल सिया “ वसपोल
दर्शन याःवने ” धका नगर द्वार समेतं तिना, माला-गंधादिं ज्वना, हथा
हथासं केश फँहं २ तथा- महाप्रज्ञा गन थ्यन थें— धर्म सेनापती गन थ्यन
थें ” धका हाहां पिहाँ वया, नाप लाक्व सिके— “ गन थ्यन हाँ ? ” धका
न्यँन्यं, हाहाकारं ख्वंख्वं, भव्य् भव्य् कँकं, वस्त्रयागु हे थाँट-बाँट मदयेक,
लिउ लिउ मचात ख्वयेक २ ब्वांब्वां वना दर्शन याःवन ।

अन सारीपुत्र स्थविरं लिफः स्वसे आज्ञा जुया विज्यात, कि—

“ हे लोकजन ! छिपिं छाय चित्त व शरीरे कष्ट जुइक विरह थाना
ब्वांब्वां वयागु ? जि जक मखु लोके उत्पन्न जुक्व हे प्राणिपिं छन्हु देह तोता
सिना वनेमा, सदानं च्वने दुगु संसार मखु; यवगु नं मयवगु नं, यवह्न नं
मयवह्न नं तोता, न्ह्याःसां ह्याःसां च्वने दुगु निश्चय नं मखु ” धका उपदेश
याना विज्यात । भिक्षुपित्तः नं— “ हे सङ्घपिं ! छलपोलपिसं नं दक्षबल
शास्ता सम्यक्सम्बुद्धयागु उपदेशानुसारं यथार्थ थें आचरण याना
विज्याहुँ ” धका बोध याना, लित छ्वया विज्यात । थवगु परिषदपिं जक
नापं व्वना यंका विज्यात ।

लोक जनपिं नं नुगः मञ्जिका पिहाँ वन ।

अनंलि सारीपुत्र स्थविर थासथासे वासं च्वँच्चं, लोक जनपित्तः धर्मे-
पदेश यायां, हसन्हु खुन्हु संध्याया समये नालक ग्रामे थ्यंकः विज्यात ।
वसपोल ग्रामया ध्वाकां पिने वरमा छमाया मूले दना च्वना विज्याकगु वखते

‘ उपदेवत ’ धयागु ग्रामं वया च्वंह्य मिसा-मचां (सारीपुत्रया भिन्चा)
वसपोलयातः खना, न्ह्यवने वना दंदवत यात ।याना न्ह्यवने दना च्वन ।
अन सारीपुत्रं भिन्चाह्य याके न्यना विज्यात—

“ छेँस अजि दुला ? ”

भिन्चा — “ दु, भन्ते ! ”

सारीपुत्रं— “ का हुँ ! ‘ जि थ्यंकः वया च्वंगु दु ’ धका खवर व्यु हुँ !
‘ छु याःवल ? ’ धका न्यन धालसा, थौं चच्छ थन वास याये, जि जन्म
जूगु कोथास सुघर सफा याना ति; हानं न्यासःह्य भिच्छुपिं च्वनेगु थास नं
ठिक याना ति, ’ धका धाहुँ ! धका छ्वया विज्यात ।

अन भिन्चाह्य वना धाल— “ अजि ! अजि ! पाजु थ्यंकः विज्याना
च्वन ।

अजिह्यसें— “ आव गन च्वना च्वन ? ”

छय्चाह्यसें— “ ध्वाकां पिने विज्याना च्वंगु दु । ”

अजिह्यसें— “ याकचा जक ला ? कि मेपिनं दु ? ”

छय्चाह्यसें— “ न्यासःह्य भिच्छुपिं नं दु । ”

अजिह्यसें— “ छु याः वगु ले ? ”

छय्चाह्यसें— पाजुम्हं धयाहक्व खँ अजिह्ययातः धया बिल ।

छय्चाह्यसें धागु खँ न्यना मती २ तम्बयेका - “ थुलिया निर्मित्ता छाय
‘ छेँस सुघर सफाया ’ धया हलले; ल्यायह्यया बखते धालसा वना भिच्छु जूवन
आव बुढा जुइकालि छु ? हानं ‘ गृहस्थ जुइगु ’ धाल ला ? धका भुतु भुतु
हाहां छेँस दकभनं षँ पुना सुघर सफा याना; न्यासःह्य भिच्छुपिं च्वनेगु थास

नं ठिक याना, थासथासे मत च्याका, सारीपुत्र स्थविग्ग्यातः, मन् ङ्खया कायेके छ्वत ।

अन न्यासःह्य भिच्छुपिं सहितं सारीपुत्र ङ्खेस विज्याना, थव जन्म जृगु कोठा दुने दुहाँ विज्यात ।

भिच्छुपिं नं छगू २ थास कया च्वना विज्यात ।

अनंलि सारीपुत्र स्थविरयातः रोगयागु आरम्भ जुल;जुया क्रमशः तच्चतं हे अतिसार जुया वल । मांह्य छह्य- ' काय यागु खँ न्यने मन्मदु ' धका मती तथा, थवगु कोठायागु लुखास वना दना च्वन ।

उगु बखते चतुर्महाराजापिसं— ' नालक-ग्रामे सारीपुत्र स्थविर परिनिर्वाण सैयास गोतुला विज्यात, थुगु अतिम दर्शन खः का नु ! वसपोल दर्शन यावने नु ' धका वन । वना वंदना याना, छखे लिना दना च्वन ।

अन सारीपुत्र स्थविरं— " छिपिं सु ? " धका न्यना विज्यात ।

चतुर्महाराजापिसं— " जिपिं चतुर्महाराजापिं खः भन्ते ! "

सारीपुत्रं— " छु याः वयागु ? "

चतुर्महाराजापिसं— " रोगीयातः सेवा यायेमाःसा याये " धका वया भन्ते ! "

सारीपुत्रं— " रोगी सेवा याइपिं दु, छिपिं म्वाल हुँ । " धका लित छ्वया विज्यात ।

अन चतुर्महाराजापिं लिहाँ वनालि, हानं देवराज-इन्द्र थ्यंकः वल । वयातःनं "म्वाल हुँ " धका लित छ्वया विज्यात । अनंलि महावह्मा थ्यंकः वल, वयातःनं • ।

अन सारीपुत्रया मां-ब्राह्मणीनं, देवतापिं वःगु खना- “ थुपिं सु जुइ; ववं जिमिं काययातः दन्दवत यायां वन ” धका मती तथा, सारीपुत्रयागु कोठाया लुखास वना, रोगी-सेवा याना च्वंह्य चुन्दयाके न्यन-

“ हे पुता चुन्द ! आव गथे च्वं ? ”

अन चुन्द भिच्छुं सारीपुत्रयातः सूचना बिल-

“ भन्ते ! छलपोलया जन्म दायिका-महाउपासिका वया च्वन । ”

सारीपुत्रं - “ कु-समये छाथ वल ? ”

मांहसै - “ पुता ! छंतः स्व वया । पुता ! थन ह्यापां वह्य सु ? ”

सारीपुत्रं - “ हे उपासिका ! ह्यापां वपिं चतुर्महाराजापिं । ”

मांहसै - “ पुता ! छ चतुर्महाराजापिनि सिनं तधंला ? ”

सारीपुत्रं - “ चतुर्महाराजापिं जा जिह्य उद्यानपाल समानं जक खः। ”

मांहसै - “ पुता ! चतुर्महाराजापिं लिहाँ वनालि हानं मेवह्य नं वल व सु ? ”

सारीपुत्रं - “ अपिं वने धुंकालि वह्य ‘ देवराज-इन्द्र ’ । ”

मांहसै - “ अनंलि हानं रश्मि पिकया वह्य व सु ? ”

सारीपुत्रं - “ छिमिसं ‘ भगवान २ ’ धका धया जूगु वहे महाब्रह्मा यातः का । ”

मांहसै - “ हे पुता ! छ जिमि भगवान महाब्रह्माया सिनं नं तधंह्य ला ? ”

सारीपुत्रं - “ खः हे उपासिका । ”

थुलि सारीपुत्रयागु खँ न्यना, मांहसया मती-

“ ध्वयाके हे थुलि समर्थ दु, ध्वया नं शास्ता जुया विज्याकह्य तथा-
गत याके गुलि समर्थ दइगु खइ । ” धका मती विचार याना सुमुक च्वना
च्वंगु बखते, पञ्च प्रकारयागु प्रीति उत्पन्न जुया, ह्य छम्हं हे स्निग्ध जुया
व्याप्त जुया वन ।

अन सारीपुत्र स्थविरया मती नं- “ मांया चित्ते ...प्रीति उत्पन्न
जुल; आव वयातः धर्मोपदेश यायेगु समय ठिक जुल । ” धका मती विचार
लुइका, मांहासयातः आज्ञा जुया विज्यात, कि-

“ हे उपासिका ! छु विचार याना च्वना ? ”

मांहासें - “ हे पुता ! जिगु मती.... थथे लुया च्वन ” धका मती
लुगु खँ कन ।

सारीपुत्रं - “ हे महा उपासिका ! जिमि शास्ता नं थें शील समाधि
प्रज्ञा विमुक्ति दर्शन यायेगुली समर्थवान मेपिं सुनं मदु; वसपोल शास्ता
गुजाह्य धालसा - सुनानं लुइके मफुगु धर्म मार्ग लुइका विज्याकह्य; सुनानं
मयानिगु धर्मोपदेश याना विज्याकह्य; प्राणिपितः उद्धार यायेया निमित्त
पूर्वजन्म अर्थात् कल्पानकल्प न्ह्यव नसें दानादि पारमिता पूर्ण याना विज्या-
कह्य; वसपोल तथागतं - ध्व महापृथ्वीस दयाच्चक चा या सिनं अधिक
थवगु शरीरयागु मांस दान याना विज्याकगु, ध्वनं प्राणिपिनिगु कारणे हें ।
हानं सागर नीरयासिनं अधिक रक्त दान याना विज्याकगु, ध्वनं० । हानं
आकाशया तारा दक्वया सिनं अधिक नेत्र दान याना विज्याकगु, ध्वनं
प्राणिया कारणे हें खः । हे उपासिका ! कना च्वनां गुलि कने, वसपोलं पुण्य
पारमिता पूर्णयाना विज्याकगु खँ अपार । थुजागु प्रकारं प्रत्येक जन्मे-

दशपारमिता, दशउपपारमिता, दशपरमार्थपारमिता, पूर्णायाना थुगु अंतिम जन्मे सर्वज्ञ सम्यक्सम्बुद्ध जुया देव मनुष्यपिनि भूत जुयाच्चंगु धर्ममार्ग सुधार याना जगतया गुरु जुया विज्याकह्य खः । वसपोसयागु उपदेशानुसारं आचरन यापिं जन्म जरा व्याधि मरण जुये म्वाक हेतु रहित जुया, पुनर्जन्म जुये म्वाक निर्वाण जुया वनी ” धका विस्तार पूर्वक धर्मापदेश याना विज्यात ।

थुलि सारीपुत्रयागु सदुपदेश न्यनाली, मांह्य ब्राह्मणी स्वातापन्न पद प्राप्त जुल ।जुया सारीपुत्रयातः धाल -

“ हे पुता उपतिष्य ! छाय छं थथे याना ? थुजागु अमृत-ज्ञान जितः थ्वल-थोकाल तकनं छाय मकंसैं तथा ? ”

अन सारीपुत्रया मती— “ जिं थौं मांयातः ऋण पुले धुन; थुलि दुसा वयातः गात ” धका मती तथा मांयातः आज्ञा जुया विज्यात—

“ आहुँ हे उपासिका ! ” धका मांह्यसयातः छ्वया, चुन्द-भिन्नु याके समय न्यना विज्यात—

“ हे चुन्द ! छु वेला जुल ? ”

चुन्दं— “ द्यो तुइया वल भन्ते ! ”

सारीपुत्रं— “ अथे जूसा भिन्नु-सङ्घपिं मुंकि । ”

चुन्दं— “ भन्ते ! भिन्नु-सङ्घपिं मुना च्वंगु हे दु । ”

सारीपुत्रं— “ चुन्द ! जितः थना-फेतुकि । ”

अन चुन्दं सारीपुत्र स्थविरयातः थना-फेतुका विल । अन सारीपुत्रं भिन्नुपितः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे भिक्षुपिं ! छिपिं जि नाप जुया च्वंगु पिइप्पदँ दये धुंकल; यदि जिगु छुं कायिक वाचिक कर्मे पसन्द मज्जुगु दुसा, उगु छिमिसं च्चमा यायेमा । ”

भिक्षुपिसं— भन्ते ! थ्वल थोकाल दत्त छलपोल नाप क्रिपालु समानं जिपिं नाप २ जुयाच्चवना; जिमिसं जा छलपोलयागु कायिक वाचिक कर्मे पसंद मज्जुगु छुं नं मखना । वरु जिमिगु अपराध छलपोलं च्चमा याना विज्यायेमाः ” धका दंदवत याना— सकस्सिनं च्चमा फ्वन ।

अनंलि सारीपुत्र स्थविरं चीवर साला कया ख्वाले तोपुया जवं चुया गोतुला विज्यात ।गोतुला वसपोलं क्रमशः गुंगू समापत्ति (ध्यान) अनुलोम पतिलोम याना, हानं प्रथम-ध्यानं नसें-चतुर्थ-ध्यान तक ध्यान याना विज्यात । उगु चतुर्थ ध्यानं छुटे जुयाकथं वसपोल सारीपुत्र निर्वाण जुया विज्यात ।

अन मांम्हेसया मती— “ जि कायें छाये नुंमवासैं च्वन ” धका लाहा तुत्ति उस्सि २ याना स्वत । स्वसेंलि— “ परिनिर्वाण जुये धुंकल ” धका सिइका अनहे कल्लोल शब्दं ख्वया, कायेम्हेसयागु तुत्ति हे ग्वारा २ तुला— “ यो पुता ! ह्यापा जिं ‘ छ थुलि ग्यंह्म ’ धका मस्यू; थौं छ प्राण तोतेत; छेँस वया, मांयातः अनेक प्रकारं पुषार्थं वयना, अनेक प्रकारं सद्धर्म उपदेश याना, आव छं याकचा मांयातः वांछ्वया निर्वाण जुया वन पुता !!! आव जिं छंतः गन वना स्व वने पुता !! ” धका मूर्छा २ जुयेक ख्वया विरह यात ।

वसपोलया शिष्य भिक्षुपिं नं ज्ञानं मगानिपिं जक— “ गुरुं तोलता विज्यात ” धका शोक याना, “ अनित्य संसार, दुःख दायक संसार, थमं धयार्थे मद्दुगु संसार ” धका निपा लाहातं हकु तिथा, ख्वभि स्वस्व वयेका कोच्छुना च्वन ।

गुलिसिनं अन शालयागु महा मण्डप दयेके विल; मण्डपया हुने दधुस महा कूटागार स्थापना याना, उकेहे सारीपुत्रयागु शरीर तथा, धुम-धामं उत्सव यात । उगु उत्सवस अतिकं हे नर-नारी देव मनुष्यपिनिगु हुल २ जुया— देवता पिनिगु विचे २ मनुष्यपिं, मनुष्य पिनिगु विचे २ देवतापिं थुगु प्रकारं अत्यन्त हे लावा-लस्करयागु भीड जुया च्वन । उजागु हुले सारीपुत्रया मां-बुढीह्य ब्राह्मणी ल्होह्य ग्वाथ्ये-माथ्येचिह्य जूया निमित्त छवे चिला वने मफया, अनहे हुले घ्वातु-घ्वागुलिं थामे याये मफया भाराक गोतुल । 'बुढीह्य गोतुल' धका सुयाकें हांश दुगु मखु; उलिमछि हुलं न्हुतुन्हूगुलिं बुढीह्य अनहे प्राण त्याग यात । प्राण तोलता, स्वर्ग लोके त्रयत्रिंश भूवनया कनकविमाने उत्पन्न जुल ।

थुगुखँ सुनानं स्यूगु मखु । अमि अन हसन्हु तक महोत्सव माने याना चित्तास सुगन्धं बँथिला, नाना प्रकारया सुगन्धी पुष्प वहला, अतिकं सुन्दर प्रकारं चित्ता दयेका, सारीपुत्र स्थविरयागु शरीर संस्कार यात । थुगु प्रकारं संस्कार यायां— चच्छि धर्म व्याख्यान जुल ।

क्रमशः शरीर दाह जुये धुंकालि अनुरुद्ध भिक्षुं सुगन्धी-नीरनं मि स्यात, चुन्द भिक्षुं अष्टि-धातु चालनीस तथा— “आव जि थन च्वंच्वने मजिल; थुगु खबर शास्तायातः कंवने माल ” धका अष्टि-धातु दुगु चालनी व सारीपुत्रयागु पात्र चीवर ज्वना श्रावस्ती पाखे विज्यात । लँस गनंहे अल-मल मयासें श्रावस्तीस थयंकः विज्यात । थयंका- हापां उपाध्याय- धर्म भण्डारी- आनन्द स्थविरया थास विज्यात । अन जेतवनया पिने पुष्कर-णीस स्नानयाना वना,आनन्द स्थविरयातः वंदना याना, हाल खबर फुक्क कना विज्यात । अनंलि शास्ताया थास वना, चरण-कमले शिरं वंदना

याना, हाल खवर जाहेर याना, थमं ज्वना वनागु वस्तु छगू २ याना कथना विज्यात—

“ भन्ते ! थ्व वसपोल सारीपुत्रयागु पात्र चीवर, थ्व वसपोलयागु अष्टि-धातु ” धका कथना विज्यात ।

अन भगवानंअष्टि-धातु दुगु चालनी कथा लाहाते तथा, भिक्षुपित सम्बोधन याना आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे भिक्षुपि ! स्व !! गुह्यखः भिक्षु, छन्हुन्हव तले अनेक प्रकारं ऋद्धि पराक्रम याना, कहे खुन्हु निर्वाण जुयेतः आज्ञा फवना वन; वहे भिक्षुयागु शङ्ख-वर्णगु अष्टिधातु थौं स्वयेदत । हे भिक्षुपि ! शतसहस्र कल्प न्हवनेसे पारमिता पूर्ण याना वया च्वंछ थ्वहे भिक्षुं— जि प्रवर्तन यानागु धर्मचक्रयातः अनु प्रवर्तनयात (अर्थात् जिथेंतुं धर्मचक्र हिङ्कल); महा प्रज्ञावानह्य नं थ्वहे भिक्षु; महात्यागीह्य नं०; एकांत प्रेमी, उद्योगी पापयात निंदा याइह्य, धर्मयातः प्रसंसा याइह्य; न्यासःगू जन्म तक महाधन त्याग याना २ प्रव्रजित जुया २ वःह्य; वहे महाप्रज्ञा-सारीपुत्रयागु अष्टिधातु थ्व खंला ? थुगु प्रकार याह्यवैरागी तथा जीतेन्द्रिय, निर्वाण तत्व लाभयाह्य सारीपुत्रयागु अष्टिधातु थ्वहेखः, छिमिसं थुकेयातः वंदना या ॥१

हानं चांतिवादीसनं पृथ्वी समानह्य, क्रोध धयागु रत्तिहे महुह्य, इच्छाया वशे मत्रंह्य, दयाधारी करुणावानह्य सारीपुत्र निर्वाण जुये थुंकल; थ्व खंला वयागु अष्टिधातु, थुकेयातः छिमिसं डण्डवत् या ॥२

हानं गथे चण्डालह्य पुत्रया वौ, नगरे वनीगु वखते, चण्डालह्य पुत्रया निर्मित शिर कोच्छुना जुइ, अथेहे थ्व सारीपुत्रनं शिर कोच्छुना जुइह्य

निर्वाण जुये धुंकल, थुजोह्म सारीपुत्रयागु अष्ठिधातुयातः छिमिसं
नमस्कार या ॥३

हानं गथे न्यकू टोधूह्म थुसा, नगरे दुने वनी बले, सुयातं मच्चसें जुइ,
अथेहे थ्व सारीपुत्र नं सुइतंहे दुःख मव्युसें जुइह्म, थुजोह्म सारीपुत्र निर्वाण
जुये धुंकल, वयागु थ्व अष्ठिधातुयातः छिमिसं प्रणाम या ॥४

धका थुगु प्रकारं भगवानं सारीपुत्रयागु गुण वर्णन याना बिज्यात ।
गुलि २ भगवानं सारीपुत्रयागु गुण वर्णन याना बिज्यात, उलि २ हे आनन्द
भिक्षुया हृदये थामे याये मफया बिरह जुया वल ॥ इति ॥

थुलि सारीपुत्रया निर्वाण कथा समाप्त जुल ।

Dhamma.Digital

मौद्गलायनया परिनिर्वाण ।

द्वयू समये तेथिकपिं मुना सल्लाह जुत कि—

“ सिलला ए पासापिं ! छु कारणां— छुया निर्मित श्रमण गोनमया आपालं लाभ सत्कार वृद्धि जूगु स्यूला ? महा मौद्गलायनया कारणां जूगु स्वः । महा मौद्गलायन धयाह्य गुजोह्य धालसा, देवलोके वना, देवता पिनिगु कर्म न्यना वया मनुष्यपितः कने फुह्य । नरके जन्म जूपिनिगु कर्म नं न्यना वया, मनुष्यपितः कनेफुह्य । धुजोह्य जूया निर्मित लोक जनपिसं अमितः दानादि सत्कार यात । यदि मौद्गलायन अम्हेसयातः प्राणांत याना विये फुसा उगु लाभ सत्कार फुकं भी पाखे लाः वइ । ”

धुगु प्रकारं सल्लाह याना, दोलछि असर्फिं विया, सेवकपिं छुवया ढाखुँत सत्तके छुवया धाल—

“ छिमिसं मौद्गलायन च्वनीगु थास स्यूला ? थों कह्णे व कालशिला धयागु थासे दु, अनहे वना छिमिसं वयातः प्राण घाट याना थकि हुँ । ” वका दोलछि असर्फिनं विया छुवत ।

ढाखुँतसें नं धनयागु लोभं अमिगु खँ न्यना वन । वना मौद्गलायन म्यधिर विज्याना च्वंगु थास घेरा विल ।

अन “ घेरा विल ” धका मौद्गलायनं सिल । सिया, ध्यानबल द्वारा खापायागु क्वेँप्वालं बिसं विज्यात ।

अन ढाखुँत दुर्हावना भाला स्वत, परं मौद्गलायनयातः लुयेके मफया सिहाँ वन ।

हानं छन्दु वना डाखुँ तसें घेरा विल । उखुन्दु नं मौद्गलायनं सिङ्का,
ध्यानबल द्वारा पौया होतं पिहाँ विज्याना आकाश मार्गं व्वया विसे
विज्यात । उखुन्दु नं डाखुँ तसें लिलाके मफुत ।....

स्वकोगुली मौद्गलायन स्थविरं थवगु कर्म फल विचार याना, “ ध्व
कर्म फल भोग मयासें गाइमखु ” धका सिङ्का, उखुन्दु गनंहे विमज्यासें
ध्याने लीन जुया च्वना विज्याना च्वन ।

उगु अवसरे अपिं दुहाँ वना मौद्गलायनयातः ज्वना, पाःह्यसें पाल—
छ्याह्यसें छ्यात । थुजागु प्रकारं वसपोल महा मौद्गलायनयातः क्वे समेतं
च्वकि समान जुयेक चूर्ण-विचूर्ण याना, ला क्वे फुक मुना, छथास भाले
हाकुतिना थकल ।

अन मौद्गलायन स्थविरं योगबल द्वारा पुनर्बार थवगु शरीर तयार
याना—“ शास्ताया दर्शन यानालि जक निर्वाण जुया वने ” धका आकाश
मार्गं शास्ताया थास विज्याना, शास्ताया चरख कमले शिरं वंदना याना
प्रार्थना याना विज्यात—

“ भन्ते ! आव जि परिनिर्वाण जुये त्यल, जितः आज्ञा विया
विज्याहुँ । ”

भगवानं- “ परिनिर्वाण जुयेगुला ? मौद्गलायन ! ”

मौद्गलायनं- “ खः भन्ते । ”

भगवानं- “ गन वना निर्वाण जुयेगु ? ”

मौद्गलायनं- “ काल-शिला पर्वते वना निर्वाण जूवने भन्ते ! ” धका

(३१०)

ललितविस्तर

थुलि धया, शास्ताया चरण कमले शिरं वंदना याना विदा कया पिह्वं
विज्यात । अनं काल-शिला पर्वते विज्याना परिनिर्वाण जुया विज्यात ।

इति सारीपुत्र व मौद्गलायनया परिनिर्वाण कथा, पालिभापानुसार
ललितविस्तर बोधिचर्यास तृतीय खण्डया प्रथम अध्याय समाप्त जुल ।

[जम्मा अध्याय ३० जुल ।]

अध्याय २

उक्काचेल कथा ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो सङ्घायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

थथे जिं न्यनागु दु किं छगू समये भगवान् बुद्ध- सारीपुत्र मौद्ग-
लायन परिनिर्वाण जुया विज्यानालि ताकाल मद्रुवं, आपालं भिच्छुपिं सहित
वज्जीदेशे गङ्गानदीया तीरे 'उक्काचेल' धयागु थासे विहार याना विज्याकगु
जुयाच्चन । अन भगवान् बुद्ध, भिच्छुपिं मुना चक्कना च्वंगु थासे फेतुना
विज्याना च्वंगु बखते, भिच्छुपिं सकलें सुमुक च्वनाच्च्वंगु खना, भगवानं
भिच्छुपिंतः सम्बोधन थासे आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे भिच्छुपिं ! जितः थुगु गणे शून्यथें च्वनाच्चन । सारीपुत्र, मौद्ग-
लायनपिं परिनिर्वाण मज्जूनिबले जितः थथे मजू । अपिं निह्य च्वंथास मेपिं
सुनं म्वा । अतीत काले जुया विज्याकपिं सम्यक्सम्बुद्धपिनिनं थुलिहे
उत्तम २ श्रावकपिं जोडा दु । गथे खः— जिह्य सारीपुत्र मौद्गलायन ।
भविष्यते जुया विज्याइपिं तथागत पिनिनं थथेहे उत्तम श्रावकपिं जोडा दइ;
गथे— जिह्य सारीपुत्र व मौद्गलायन थें । आश्चर्य ! खः हे भिच्छुपिं ! अपिं
निह्य श्रावकपिं, अद्भुत ! खः हे भिच्छुपिं अपिं निह्य श्रावकपिं; गुह्यखः
शास्तायागु धर्म प्रचार याना लोक जनपित्तः उपदेश बिया; प्यता प्रकारया
परिषदपिनि प्रिय गौरवास्पद जुया च्वंपिं आश्चर्य ! खः हे भिच्छुपिं !

तथागतयातः, अद्भुत ! खः०, थुजा २ पिं जोडा श्रावकपिं परिनिर्वाण जुया वनं नापं चित्ते शोक परिदेव धयागु तथागतपिनि मद्दु । थ्व संसार हे थुजागु अनित्यगु, जन्म जुक्व, उत्पन्न जुक्व, दयेकातक्को फुकंहे नास मजुइगु छुं नं मद्दु । अहो !! थ्व संसार ! थ्व छता नास जुये मते धया धका नास मजुइगु छुंहे इगु मखु । हे भिच्छुपिं ! गथे तःमागु सिमा दना च्वंसानं उकेयागु मुख्य २ गु कच्चा तोधुला वनी; अथेहे तथागतया नं भिच्छु सङ्घपिं दया च्वंसानं मुख्य २ पिं सारीपुत्र, मौद्गलायनपिं निर्वाण जुयावन । हे भिच्छुपिं ! गन काये उजागु थ्व संसारे नास मजुइगु पदार्थ, फुकंहे नास जुया वनीगु जक खः । उकिया निर्मित हे भिच्छुपिं ! थवगु नुगले दुने ज्ञानरूपी मत च्याकि, थवतः उपकार याइह्म थःहे, मेपिसं उपकार यानां याये ज्यूगु मखु, बांलाक स्मृति तथा विहार या ।

इति उक्काचेल कथा पालीभाषानुसार ललितविस्तर बोधीचर्यास, तृतीय खण्डया द्वितीय अध्याय समाप्त जुल ।

[जम्मा अध्याय ३१ गू जुल]

नोट—

“ धर्मसेनापती-सारीपुत्र- कार्तिक शुक्ल पुही खुन्हु निर्वाण जुया विज्यात । महा मौद्गलायन- मार्ग कृष्ण अँसी खुन्हु निर्वाण जुया विज्यात । ”

अध्याय ३

भगवानया महा परिनिर्वाण कथा ।

नमो बुद्धायः ।

नमो धर्मायः ।

नमो संघायः ।

नमो रत्नत्रयायः ।

थथे जि न्यनागु दु कि छगू समय भगवान बुद्ध राजगृहया गृद्धकूट पर्वते बिहार याना बिज्याकगु बखते अजातशत्रुं छ्वया हवह्व वर्षाकार धयाह्व ब्राह्मण लिहाँ वंकालि, भगवानं आयुष्मान आनन्दयातः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया बिज्यात-

“ आनन्द ! छ वना- राजगृहया आसपासे बिहार याना च्वंपिं भिच्छुपिं सकलें उपस्थान-शालस मुंकि हुँ । ”

आनन्द भिच्छुं — “ ज्यू हवस् भन्ते ” धका वना, भिच्छु संघपित्तः उपस्थान-शालस मुंका, भगवानया थास बिज्याना, वंदना याना बिन्ती याना बिज्यात—

“ भन्ते भगवान ! शास्तायागु आज्ञानुसारं संघपिं सकलें उपस्थान शालस मुंके धुन । ”

अन भगवान आसनं दना उपस्थान शालस बिज्यात ।बिज्याना लाया तवगु आसने फेतुना बिज्यात । अन भगवानं भिच्छुपित्तः सम्बोधन याना आज्ञा जुया बिज्यात-

“ हे भिक्षुपिं ! क्षिमितः जिं हसता प्रकार अपरिहानीय (हानी मजुइगु) धर्म उदेश याये, क्षिमिसं धांसाक मन तय न्यँ । ”

भिक्षुपिसं- “ ज्यु हवस् भन्ते । ”

भगवानं- “ हे भिक्षुपिं ! (१) गनतक भिक्षुपिं वरावर मिलेजुया च्वनी; अनतक भिक्षुपिनि वृद्धि हे जुइ, हानी जुइ मयु ।

(२) गनतक भिक्षुपिं मिलेजुया उट्टान याइ, संघपिनिगु कर्त्तव्य कार्य याइ, अनतक भिक्षुपिनि वृद्धि हे जुइ, हानी जुइ मयु ।

(३) गनतक शास्ता नं प्रज्ञास याना मतवगु (धया मतवगु) यात ‘ प्रज्ञास याना तवगु ’ धका धाइ मखु । प्रज्ञास याना तवगुयातः उच्छेद याइ मखु प्रज्ञास शिचापद (नियम) अनुसारं आचरण याना जुइ, अनतक भिक्षुपिनि वृद्धि हे जुइ, हानी जुइ मखु ।

(४) गनतक भिक्षुपिसं धर्मे अनुरगतह्य- चिरप्रव्रजित (भिक्षु जूगु ताकालं दये धुं कूः) ह्य संघपिनि धर्मपिता- संघपिनि नायकह्य- स्थविर भिक्षुयातः सत्कार याइ, गुरुकार याइ, पूजा याइ, उह्य भिक्षुयागु उपदेशयातः विस्वास याइ, अनतक० ।

(५) गनतक भिक्षुपिं वारंवार क्षण क्षणे उत्पन्न जुइह्य तृष्णाया ऋं खाइ मखु, अनतक० ।

(६) गनतक भिक्षुपिं आरण्यक सयनासन (जङ्गले वास यायेगु) प्रेम दृषिं जुइ, अनतक० ।

(७) हानं गनतक भिक्षुपिं न्याह्यहे जुसां धुलि होसियार याइ कि अनागत काले सुन्दर-यथार्थ सत्रह्यचारी (ह्य गुरुया शिष्यपिं) वइ, उह्य

पाहुना भिक्षु सुखं विहार याइ, अनतक भिक्षुपिनि वृद्धि हे जुइ, हानी जुइ मखु ।

हे भिक्षुपिं ! गनतक थुगु हसता अपरिहानीय धर्मे भिक्षुपिसं श्रद्धा तथा जुइ, अनतकहानी जुइ मखु ।

थुलि अपरिहानीय कथा ।

हे भिक्षुपिं ! हानं मेगुनं हसता अपरिहानीय धर्मया खँ कने न्यँ ।

“ हे भिक्षुपिं ! (१) गनतक भिक्षुपिं चीवरादि कामरागे लगे जुइ मखु, कार्य कर्मे लगे जुइ मखु, अनतक वृद्धि हे जुइ, हानी जुइ मखु ।

(२) गनतक भिक्षुपिं सम्प्रलापे [ख्यले मद्दुगु खँस] लगे जुइ मखु, अनतक० ।

(३) गनतक० निद्राराम, निद्रारत, निद्रारामतायुक्त जुइ मखु अनतक० ।

(४) गनतक० हूल २ मुना च्वनेगु इच्छा याइ मखु, अनतक० ।

(५) गनतक० पापया वशे वनीमखु, अनतक० ।

(६) गनतक० पापमित्र, पापसहायक जुया, सुयातं नं कुमार्ग पाखे रुचि याकइ मखु, अनतक० ।

(७) गनतक० आपा ह्य योग याना, बिचे हे तोतइपिं जुइ मखु, अनतक वृद्धि हे जुइ, हानी जुइ मखु ।

थुलि निगूगु सप्त अपरिहानीय धर्म कथा ॥

इति ॥

पुनर्बार हे भिक्षु पिं ! हानं नं हसता अपरिहानीय धर्मया खँ कने न्यँ ।

१. गनतक भिक्षु पिं श्रद्धावान जुइ, अनतक भिक्षु पिनि वृद्धि हे जुइ, हानी जुइ मखु ।

२. गनतक लज्याशील जुइ, अनतक० ।

३. गनतक० पाप खना ग्याइ, अनतक० ।

४. गनतक० बहुश्रुतवान जुइ, अनतक० ।

५. गनतक० उद्योगी जुइ, अनतक० ।

६. गनतक० स्मृतिवान जुइ, अनतक० ।

७. गनतक० प्रज्ञावान जुइ, अनतक० ।

थुलि स्वंगूगु सप्त अपरिहानीय कथा ।

पुनर्बार हे भिक्षु पिं ! हानं नं अपरिहानीय धर्म खँ कने न्यँ ।

१. गनतक भिक्षु पिसं स्मृति सम्बोध्यङ्गया भावना याइ, अनतक० ।

२. गनतक० धर्मबिनय सम्बोध्यङ्गया भावना याइ, अनतक० ।

३. गनतक० वीर्य सम्बोध्यङ्गया भावना याइ, अनतक० ।

४. गनतक० प्रीति सम्बोध्यङ्गया भावना याइ, अनतक० ।

५. गनतक० प्रश्रब्धि सम्बोध्यङ्गया भावना याइ, अनतक० ।

६. गनतक० समाधि सम्बोध्यङ्गया भावना याइ, अनतक० ।

७. गनतक० उपेक्षा सम्बोध्यङ्गया भावना याइ, अनतक० ।

अथे हे हानं ।

१. गनतक० अनित्य संज्ञाया भावना याइ, अनतक० ।
२. गनतक० अनात्म संज्ञाया भावना याइ, अनतक० ।
३. गनतक० अशुभ संज्ञाया भावना याइ, अनतक० ।
४. गनतक० आदिनव संज्ञाया भावना याइ, अनतक० ।
५. गनतक० प्रहाण संज्ञाया भावना याइ, अनतक० ।
६. गनतक० विराग संज्ञाया भावना याइ, अनतक० ।
७. गनतक० निरोध संज्ञाया भावना याइ, अनतक० ।

धुलि न्यागूगु सप्त अपरिहानीय धर्म ।

हे भिच्चु पिं ! हानं मेगु खुता प्रकारयागु अपरिहानीय धर्मया खँ कँने न्यँ !

१. गनतक भिच्चु पिसं, सब्रह्मचारीपिंके; गुप्त व प्रकट, मैत्रि पूर्ण कायिक कर्म उपस्थित याइ, अनतक भिच्चु पिनि वृद्धि हे जुइ, हानी जुइ मखु ।

२. गनतक०, • मैत्रि पूर्ण वाचिक कर्म उपस्थित याइ, अनतक० ।

३. गनतक०, • मैत्रि पूर्ण मानसिक कर्म उपस्थित याइ, अनतक० ।

४. गनतक० धर्म द्वारा लाभ जूगु, पात्रे किना च्वंगु जक जुसां हे नं शीलवान सब्रह्मचारी भिच्चु पिंतः इना नकिइ, अनतक० ।

५. गनतक० व गुगुखः अखण्ड, अकल्मष, विद्वानपिसं प्रशंसा याना तबगु, अनिन्दित, समाधि पाखे यंकिइगु शील खः, उगु शीलं युक्त जुसे

सब्रह्मचारीपि नाप- गुप्तं नं प्रकटं नं मैत्रि पूर्णं याना विहार याइ,
अनतक० ।

गनतक० व गुगु खः उत्तमगु-संसार- चक्रं पार जुइगु- यथार्थथे दुःख
क्षय जुइगुली विश्वास खः; उगु विश्वासं युक्त जुसे० विहार याइ, अनतक ।

थुलि षट्परिहानीय धर्म जुल ।

अन भगवान राजगृहया गृधकूट पर्वते विहार यासे— “ शील थुजोगु
समाधि थुजोगु, प्रज्ञा०, हानं शीलं परिपूर्णगु समाधिया फल०, समाधिं
परिपूर्णगु प्रज्ञाया फल०, प्रज्ञां परिपूर्णं जूगु चित्त- यथार्थथे कामास्त्रव,
भवास्त्रव, दृष्टि-आस्त्रवं मुच्छ जुइ । ” धका थुगु प्रकारं धर्मेपदेश याना
विज्याकगु जुल ।

अम्बलठ्ठिकास ।

राजगृहस इच्छानुसार विहार याना विज्यानालि भगवानं आनन्द
भिच्छुयातः सम्बोधन याना आज्ञा जुया विज्यात—

“ आनन्द ! का नु अम्बलठ्ठिकास वने नु । ”

आनन्द भिच्छुं— “ ज्यू हवस् भन्ते ! ”

अन भगवान महाभिच्छु-सङ्घपिं सहित अम्बलठ्ठिकास थ्यंकः
विज्यात ।विज्याना, राजगारकास विहार याना विज्यात ।

अम्बलठ्ठिकास यथेच्छ विहार याना विज्यानालि अनं नं भगवान
सङ्घपिं सहित नालंदास थ्यंकः विज्यात ।विज्याना, प्रवारिक धयागु
आम्रवने विहार याना विज्यात ।

अनं नं भगवान् संघपिं सहित पाटली-ग्रामे थ्यंकः विज्यात ।
....विज्याना, अनघापिं.... उपासकपितः दुश्शीलयागु कर्म विपाक न्याता
उपदेश याना विज्यात ।

तद्यथा:— १. दुश्शीलह्यया भोगे तधंगु हानी जुयावनी ।

२. दुश्शीलह्ययातः निन्दा जुइ ।

३. दुश्शीलह्य— ब्राह्मण सभास जूसां, क्षत्रिय सभास जूसां, गृहपती
सभास जूसां, भिक्षु सभास जूसां न्ह्यागुहे सभास जूसां असामर्थी जुया
शिर कोच्छुना च्वने माली ।

४. दुश्शीलह्य व्यक्ति मोह उत्पन्न जुया प्राण तोलता वनी ।

५. दुश्शीलह्य सिना वनालि नं दुर्गतिस उत्पन्न जूवनी । इति ॥

शीलवानया न्याता सुफल ।

१. ० शीलवानया शीलसम्पदा द्वारा, शीलवानयातः तधंगु भोग राशि
प्राप्त जुइ ।

२. ० सुन्दर कीर्ति प्राप्त जुइ ।

३. ० न्ह्यागु सभास वंसां सुन्दर वक्ता जुया शोभा वृद्धि याना वइ ।

४. ० अमोह युक्त जुया प्राण तोलतइ ।

५. ० सिनालि सुगति-स्वर्गलोके उत्पन्न जूवनी । इति ॥

थुगु प्रकारं उपासकपितः उपदेश याना विज्यात ।

अन छन्हु भगवानं आनन्दयातः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात ।

“ आनन्द ! का नु कोटिग्रामे वने नु । ”

आनन्द भिक्षुं — “ हवस् भन्ते ! ”

अन भगवान महाभिक्षु संघपिं सहित कोटिग्रामे थ्यंकः विज्यात ।
...विज्याना अन छन्दु भगवानं भिक्षुपितः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया
विज्यात—

“ हे भिक्षुपिं ! चतुरार्यसत्यया ज्ञान बोध मजूगुलिं हे दीर्घ कालं नसे
थौतक थ्व संसारे आवागमन जुया च्वने मागु । तद्यथाः—

१. दुःखार्यसत्य ज्ञान बोध मजूगुलिं० ।

२. दुःखसमुदय ज्ञान० बोध मजूगुलिं० ।

३. दुःख निरोध आर्यसत्य ज्ञान० ० ।

४. दुःख निरोधगामिनी प्रतिपदा आर्यसत्य ज्ञान बोध
प्रतिबोध मजूगुलिं० ।

“ हे भिक्षुपिं ! थ्वहे चतुरार्यसत्य ज्ञान प्रतिबोध जूगु जूसा, मूल
तृष्णा चय जुया वन जुइ । ” धका भगवानं थुगु प्रकारं सदृपदेश याना
विज्यात ।

अनं नं भगवान० नाटिका धयागु थासे थ्यंकः विज्यात ।

अन भगवानं भिक्षुपितः धर्मापदेश याना विज्याये धुनेवं, अनं नं
भगवान० वैशालीस थ्यंकः विज्यात । अन भगवानं भिक्षुपितः सम्बोधन
यासे आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे भिक्षुपिं ! स्मृति-सम्प्रजन्य युक्त विहार या । थ्वहे जिगु अनुशा-
सन खः । ” धका

अनंलि हानं ० भगवान वेणु-ग्रामे विज्याना विहार याना विज्यात ।
अन भगवानं भिक्षुपितः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे भिक्षुपिं ! छिपिं वैशालीस, छ्वाखेरं मित्रपिं ह्यसीका, अन वर्षावास या । जि थनहे वर्षावास याये । ”

भिक्षुपिसं- “ ज्यू हवस् भन्ते ! ”

उगु वर्षावासे अन तथागतयातः तच्चवंतं हे रोगं आकर्षण यात । तथापि भगवानं उगु रोगयातः स्मृति सम्प्रजन्य द्वारा पीडयातः उपेक्षा याना विज्यात । उथास वसपोलं थथे विचार याना विज्यात—

“ जिं सेवक तथा शिष्यपिंतः सूचना मबिसें अर्थात् अबलोकन मयासें परिनिर्वाण जुयेगु योग्य मखु । आवयातः जिं थ्व व्याधियातः लिचीका जीवन-संस्कारयातः अधिष्ठान याना, विहार याये माल ” धका उगु व्याधि यातः लिचीका, जीवनाधिष्ठान याना विहार याना विज्यात । रोगनं क्रमशः शान्त जुया वन ।

निरोगी जुसेंलि तथागत विहारं पिने विहारया छायास लाया तवगु आसने फेतुना विज्यात । अन आनन्द भिक्षु भगवानया न्ह्यवने विज्याना, शास्तायातः वन्दना याना छ्खे लिना फेतुना विज्यात ।...विज्याना, शास्ता याके न्यना विज्यात -

“ भन्तेया आवला भति आराम जूथें च्वं । भन्ते ! छलपोलयातः व्याधिं ग्रष्ट याना तवगु बखते जितः गथेजुल गथेजुल अथे थथे हे धाये मफया वन; खँहे लखरे जुया वन । भन्ते ! भिक्षु संघपिंतः छुं खवर मबिसें निर्वाण जुया विज्याये मते भन्ते ! ”

भगवानं— “ आनन्द ! भिक्षु संघपिंतः छुमानि ? जिं छिमितः दुने यागु जक नं मखु, पिने यागु जक नं मखु, दुने यागु नं, पिने यागु नं फुष्क

धर्मोपदेश याना तयागु द्दु, वाकि याना ल्यंका तयागु छुं हे मद्दु । आनन्द ! धर्मे तथागत याके ' गुरु कपट ' धयागु दइमखु । आनन्द ! गुलिसियां मती शंखा जुइ- ' भिच्छु संघपित्तः छुं धाइ तिनि " धका आनन्द ! तथागत पिंके थथे दइमखु । तथागतं भिच्छु संघयातः धायेमागु छु दनि ? छुं नं मन्त । तथागत जीर्ण-महल्लक जुये धुन; चयदँयागु उमेर ध्यने धुन । आनन्द ! पुलांगु वस्तुयातः चिनानं हिनानं ज्यालगे याना तइ थें; जिं थवगु जीर्णगु शरीरयातः स्मृतिसम्प्रजन्य धयागु ज्ञान खिपतं चिनानं हिनानं ज्यालगे याना तथा ।

आनन्द ! तथागतया छुं हे निमित्त मने मलुइके बले, वेदनायातः विरुद्ध याये बले तथागतया शरीरे आरोग्य जुया वइगु । तस्सर्थ हे आनन्द ! आत्म दीप-आत्म शरण-अनन्य शरण, धर्म दीप-धर्म शरण-अनन्य शरण जुसे विहारया " धका उपदेश याना विज्यात ।

अनंलि भगवान पात्र चीवर धारण यासे वैशालीस पिण्डाचरण याये धका गमन याना विज्यात ।

पिण्डाचरण याना भोजन भपा विज्याये धुंकालि आनन्दयातः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात—

“ आनन्द ! का नु आसन थँ नु ! चापाल चैत्ये वना, दिनया विहार याःवने नु । ”

आनन्द भिच्छुं— “ ज्यू हवस् भन्ते ” धका आसन थना, शास्ताया लिउलिउ विज्यात ।

चापाल चैत्यस्थाने ध्यंका, अन आनन्द भिक्षुं शाम्तायानः आमन
लाया विया विज्यात । भगवान उगु आसने फेतुना विज्यात । आनन्द
भिक्षुनं, शास्तायातः वंदना याना छे लिना फेतुना विज्यात ।

अन भगवानं आनन्दयातः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात—

“ आनन्द ! रमणीय खः वैशाली । रमणीय खः उदयनचेत्य । ० गोनम
चैत्य । ० सत्तम्बक चैत्य । ० बहु-पुत्तक चैत्य । ० सारन्दद चैत्य । ० चापाल
चैत्य । रमणीय खः आनन्द ! गृधकूट । ० न्यग्रोधाराम । ० चोरप्रपात ।
० वैभार । ० सर्प-शौण्ड गिरि । ० तपोदाराम गिरि । ० वेणुवन कलन्दक
निवाप । ० जीवकम्ब-वन । ० मृगदावन ।

आनन्द ! जिं ह्यापाहे छिमितः धयागु दु, कि— ‘ दयाच्चक्क प्रिय
पदार्थ, संयोग जुक्क फुकहे वियोग जुइगु ’ धका । हे आनन्द ! आव याकनं
हे तथागत परिनिर्वाण जुइ । स्वला जक च्वनी तिनि । का नु आनन्द !
महावनया कूटागार शालस वने नु ! ”

आनन्द भिक्षुं— “ ज्यू हवस् भन्ते ! ”

अनंलि भगवानं आनन्द व्वना महावनया कूटागार-शालस ध्यंका
विज्यात ।

अन भगवानं आनन्दयातः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे आनन्द ! छ वना— वैशालीया उखे थुखे विहार याना चक्क
भिक्षुपितः उपस्थान-शालस मुंकि हुँ ! ”

भगवतोक्तानुसारं भिक्षुपिं सकलै बैठके मुंका विज्यात ।

अन भगवान विज्याना लाया तवगु आसने फेतुना विज्यात । विज्याना भगवानं भिक्षुपितः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे भिक्षुपिं ! जिं उपदेश यानागु धर्म छिमिसं सुंदर प्रकारं शिञ्जित जुया सेवन या, भावना वृद्धि या; गुगुखः थुगु ब्रह्मचर्य (बौद्ध मत) चिरस्थाइ जुइ । थुगु ब्रह्मचर्य आपालं जनपितः हित ०सुखी यायेया निम्ति; लोक जनपितः दया जुयेकेया निम्ति; देव मनुष्यपिनि अर्थ, हित, सुख जुइगु जुइ । हे भिक्षुपिं ! थुकिया निम्ति छिमिसं— जिं उपदेश यानागु धर्म सुंदर प्रकारं सय्का आचरण या । मूल धर्म आचरण याये मागु हें स्विइहसता बोधिपत्त-धर्म खः । संसारे दक्क फुक्कहे विनाश जुया वनीगु जक खः, स्मृति तथा धर्मया । ता मदुवं तथागत परिनिर्वाण जुइ । आपा मंत स्वला जक दनि ।

कुशी-नगर पाखे ।

अनंलि भगवान पात्र चीवर धारण यासे वैशालीस पिण्डाचरण याना, भोजन भपा विज्यानालि, नाग-अवलोकन पूर्वक वैशालीस छ्वाखेरं स्वया विज्यासे आनन्दयातः सम्बोधन याना आज्ञा जुया विज्यात—

आनन्द ! तथागतया थुगु अंतिम वैशालीया दर्शन खः । का वा आनन्द ! भण्डग्रामे वने वा ! ”

आनन्द भिक्षुं— “ ज्यू हवस् भन्ते ! ”

अनंलि भगवान भिक्षुसंघ सहित भण्डग्रामे थ्यंकाः, अन विहार याना विज्यात ।

अननं भगवानं अथे हे भिक्षुपितः सदुपदेश याना विज्यात ।

अननं भगवान आम्रग्रामे विज्यात । अननं जम्बुग्रामे विज्यात ।
अननं भोगनगरे विज्यात । विज्याना अन भगवान आनन्द-चैत्यस विहार
याना विज्यात ।

भोगनगरे ।

अन भगवानं भिक्षुपित्तः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे भिक्षुपिं ! प्यता प्रदेश छिमित्तः उपदेश याये; उकियातः छिमिसं
न्यँ ! न्यना बांलाक विचारया, जिं कना हये । ”

भिक्षुपिसं— “ हवस् भन्ते ! ”

“ हे भिक्षुपिं ! (१) यदि सुं भिक्षुपिसं— ‘ हे धर्म पासापिं ! जिं
थ्व धर्म, भगवानयागु श्रीमुख द्वारा न्यनागु— थुगु २ धर्म थुगु २ विनय,
थुगु २ शास्तायागु शासन खः ’ धका थथे धाइ ।धाल धायेवं हे उह्य
भिक्षुयागु भाषणयातः निंदा यायेगु नं मखु, प्रशंसा यायेगु नं मखु ।
निंदा नं प्रशंसा नं मयासे उगु पद व्यञ्जनयातः बांलाक सयेका सियेका
सूत्रे मिलेयाना स्वयेगु; विनये मिलेयाना स्वयेगु । यदि.... मिले मजुल
धालसा— ‘ थ्व जा निश्चय नं भगवानयागु वचन मखु । थ्व जा थ्वहे भिक्षु
यागुहे जक खँ खः ’ धका निर्णय यायेगु । याना, उकेयातः तोलतेगु । यदि
मिले जूसा— ‘ थ्वजा भगवानयागु हे वचन खः ’ धका विश्वास यायेगु;
प्रशंसा नं यायेगु ।

थुगु प्रथम महा प्रदेश धारणीय ॥

(२) हे भिक्षुपिं ! यदि सुं भिक्षुपिसं— ‘ हे धर्म पासापिं ! फलानागु
स्थाने, स्थविर प्रमुख युक्त संघ विहार याना विज्याकगु हु । जिं थ्व धर्म, उह्य

संघयागु श्रीमूख द्वारा न्यना ग्रहण याना कयागु खः । थुगु २ धर्म, ० ' धका धाइ । उगु खँ नं यदि मिले मजूसा, ' ०मखु ' । मिलेजूसा, ' ०खः ' धका विश्वास यायेगु । ' थ्व धालसा उह्य संघं सु-गृहितयात ' धका विश्वास याना, प्रशंसा नं यायेगु ।

थुगु निगूगु महा प्रदेश धारणीय ॥

(३) हे भिक्षुपिं ! यदि सुं भिक्षुपिसं- " हे ० पासापिं ! फलानागु थासे, अत्यंत बहुश्रुत दुह्य - आगम-ज्ञान स्यूह्य- धर्म धर- मातृका धर स्थविर भिक्षु विहार याना विज्याना च्वंगु दु । जिं थ्व धर्म अनहे न्यनागु खः ० धाइ ० । ० ॥

थुगु स्वंगूगु महा प्रदेश धारणीय ॥

(४) हे भिक्षुपिं ! यदि सुं भिक्षुपिसं- ' हे ० पासापिं ! फलानागु थासे, बहुश्रुत दुह्य ० स्थविर ध्यानी भिक्षु विहार याना ० च्वंगु दु । ० । ० ॥

थुगु प्यंगुगू ० धारणीय ॥

इति ॥

पावास ।

अननं भगवान ० पावास थ्यंकः विज्यात । विज्याना, चुंद धयाह्य कर्मी-पुत्रया आम्रवने विहार याना विज्यात ।

अन चुंद कर्मी-पुत्रं " भगवान बुद्ध विज्याना, जिगु आम्रवने विहार याना विज्यात " धका सिइका, भगवानया थास वन । वना, भगवान बुद्धयात वंदना याना, छखे लिना फेतुत ।

अन भगवानं चुंदयातः प्रसन्न जुयेक धर्मेपदेश याना विज्यात ।

भगवानयागु सदुपदेश न्यना, प्रसन्न जुसे चुन्द-कर्मी-पुत्रं भगवान याके प्रार्थना यात—

“ भन्ते भगवान ! भिक्षु संघपिं सहितं भगवानं, कहेयातः जिगु निमन्त्रण स्वीकार याना विज्याहुँ । ”

भगवानं मौन द्वारा स्वीकार याना विज्यात ।

“ भगवानं स्वीकार याना विज्यात ” धका सिइका, वन्दना याना, चुन्द लिहाँ वन ।

कहे खुन्हु चुन्दं, उत्तम २ भोजन सुकरमह्व आदिं स्वादिष्ट २ पदार्थ पाक याना, भगवानया थास, समय सूचना विया थकल ।

भगवान पात्र चीवर धारण यासे, भिक्षु संघपिं व्वना, चुन्दया गृहस थ्यंकः विज्यात । विज्याना लाया तवगु आसने फेतुना विज्यात ।

अन चुन्द-कर्मी-पुत्रं संघ सहित भगवान बुद्धयातः उत्तम २ भोजन प्रदान यात ।

भगवानया भोजन भपा विज्याये धुसेलि, चुन्दं भगवानयातः वंदना याना छखे लिना फेतुत । अन भगवानं चुन्दयातः धर्मेपदेश याना विज्यात । उपदेश समाप्त याना, भगवान दना पिहाँ विज्यात ।

अनंलि भगवानयातः ‘ आँउँ ’ रोगं कया, अत्यन्त प्राणांत सम्मनं जुइक तच्चो जुल । अथेनं भगवानं स्मृति-सम्प्रजन्य युक्त जुसे, शक्तिवान जुया च्वना विज्यात । अन भगवानं आनन्दयातः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात—

“ आनन्द ! कुशीनगरे वने नु ! ”

आनन्द भिक्षुं- “ हवस् भन्ते ! ”

अननं भगवान् “ कुशीनगरे विज्याये ” धका विज्याकगु वखते, मार्ग विचे छथास, मार्ग तोलता, छखे सिमा-किचले विज्याना, आनन्दयातः आज्ञा जुया विज्यात-

“ आनन्द ! जितः सङ्घाटि (चीवर) छपु लथ्याना लायाव्यु, त्यानुल छको फेतुये । ”

अन आनन्द भिक्षुं सङ्घाटि प्यलः थ्याना लाया बिल । भगवान् उके फेतुना विज्यात ।

उगु वखते अन आलारकालामया शिष्य पुक्कुस मल्ल-पुत्र, कुशीनगर व पावाया विचे मार्गस वना च्वन । पुक्कुस-मल्ल-पुत्रं अन.... भगवानयातः खन । खना, भगवानया न्ह्यवने वना, भगवानयातः वंदना याना, छखे लिना फेतुत । अन पुक्कुसं भगवानयाके विन्ती यात-

“ आश्चर्य ! भन्ते !, अद्भुत ! भन्ते !, प्रव्रजित (भिक्षु) पिं शान्त जुसे विहार याना विज्याइगु । । । भन्ते ! थर्निनसें जि ‘ लाहात जोजलपा, त्रिरत्नया शरणे वःह्य उपासक ’ धका धारणा याना विज्याहुँ । ”

भगवानयागु उपदेश न्यना प्रसन्न जुसे पुक्कुसं भगवानयातः वंदना तथा प्रदक्षणा याना, विदा जुया वन ।

अन भगवानं आनन्दयातः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात-

“ आनन्द ! थौं रात्रिया पश्चिम-यामे, कुशीनगरया उपवन शालवने शाल-वृक्ष निमाया दधुस तथागत (जि) परिनिर्वाण प्राप्त जुये । का नु आनन्द ! आ ककुत्सा-नदीस वने नु ! ”

आनन्द भिक्षुं — “ ज्यू हवस् भन्ते ! ”

अनंलि महाभिक्षु संघपिं व्वना भगवान ककुत्सा नदीस थ्यंकः विज्यात । नदी पारी विज्याना, स्नानयाना, अनंनं आम्रवने विज्यात । अन भगवानं चुन्दयातः आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे चुंदक ! जितः संघाटि छपु लथ्याना लायाब्बु, असमर्थ जुल, छको गोतुले । ”

“ हवस् भन्ते ” धका चुंदकं संघाटि लथ्याना लाया विल । भगवान उके पादे पाद दत्तना, स्मृति-सम्प्रजन्य सहित उत्थान संज्ञा मने यासे, जवं चुया, सिंह-सय्या याना गोतुला .विज्यात । चुंदनं अन हे न्ह्यवने फेतुत ।

अन भगवानं आनन्दयातः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे आनन्द ! शायद् सुनानं चुंदयातः अपयश बिया निंदायाइ ” कि— “हे चुंद ! छं प्रदान याःगु भोजन भपा विज्यागुलिं तथागत निर्वाण जुया विज्यात । थुके छंतः अलाभ जुल । छं अलाभ कर्म यात” धाइ । यदि धाल धालसा, थुके छं चुंदयागु मन शान्त जुइक थथे धायेगु कि— “आबुसो चुंद ! छंतः लाभ जुल । छं सुलाभ कर्मयात; गुगुखः तथागतं छं प्रदान याःगु भोजन भपा, निर्वाण प्राप्त याना विज्यात । हे चुंद ! थ्व तथागतं उपदेश याना विज्याकगु खः कि—

तद्यथा- “ ध्व निगू पिण्डपात्र (भोजन) दान, उर्थेहें फल दायक खः । अन्य पिण्डपात्र दानया सिनं अधिक महत्फल प्राप्त जुइगु- सुफल प्राप्त जुइगु खः । छुछु निगू धालसा- (१) छगू पिण्डपात्र दान गुगुखः भपा, अनुत्तर-सम्यक्सम्बोधि ज्ञान लाना विज्यात । [उगु सुजाता नं प्रदान यात ।]

(२) छगू पिण्डपात्र दान, गुगुखः भपा, तथागतं महा परिनिर्वाण लाना विज्यात । [उगु चुंद-कर्मी-पुत्रं प्रदान यात ।] धका न्वाना, चुंद यागु मनया शङ्खा शान्त याना व्यु ।

अनंलि भगवानं- “ का नु आनन्द ! हिरण्य नदीया तीरे वना, अनं कुशीनगरया उपवन मल्ल पिनिगु शालवने वने नु ! ”

आनन्द भिक्षुं- “ ज्यू हवस् भन्ते ! ”

अनंलि महाभिक्षु संघपिं सहित भगवान बुद्ध हिरण्य नदीस विज्यात । अनं कुशीनगर० विज्यात । विज्याना अन आनन्दयातः आज्ञा जुया विज्यात-

“ आनन्द ! धन निमा शाल-वृक्षया विचे, उत्तर पाखे फुस लाका पलङ्ग छगू लायाव्यु; त्यानुल गोतुले माल । ”

“ हवस् भन्ते ” धका आनन्द भिक्षुं पलङ्ग लाया विया विज्यात ।

उगु पलङ्गे भगवान सिंह सय्या याना गोतुला विज्यात । अन थथे आज्ञा जुया वियात-

“ हे आनन्द ! श्रद्धावान कुलपुत्रपिनि निम्ति, थुगु प्यंगू दर्शनीय तीर्थ जुइ । तद्यथा-

‘(१) लुम्बिनीस तथागत उत्पन्न जूगु तीर्थस्थान ’ छगू ।

‘(२) बुद्धगयास अनुत्तर-सम्यक्सम्भोधिज्ञान लाना विज्याकगु तीर्थ-स्थान ’ छगू ।

‘(३) मृगदावने तथागतं प्रथम धर्मचक्र प्रवर्तन याना विज्याकगु तीर्थस्थान ’ छगू ।

‘(४) कुशीनगरे तथागतं अनुपादिशेष-निर्वाण तत्व प्राप्त याना विज्याकगु तीर्थस्थान ’ छगू ।

थ्व प्यंगू स्थान, दर्शनीय तीर्थस्थान खः । आनन्द ! लिपा श्रद्धा दुपिं भिक्षु, भिक्षुणी, उपासक, उपासिकापिं, ‘थुगु २ थुजो २ गु तीर्थस्थान’ धका तीर्थ-यात्रा या वइ ।

इति ॥

आनन्द भिक्षुया प्रश्न ।

“ भन्ते ! जिपिं स्त्री-जातीपिं नाप गथे विचरण याये माली ? ”

तथागतं – “ आनन्द ! स्त्री-जातीपितः मिखां हे मस्वसें विचरण यायेगु । ”

आनन्द भिक्षुं – “ मिखां खन धालसा गथेयाये ? भन्ते ! ”

त० – “ खन धालसा, थमं नँमतुयेगु । ”

आ० – “ वं हे खँल्हा बल धालसा, गथेयाये ? भन्ते ! ”

त० - “ स्मृति दयेका च्वनेगु । ”

हानं मेगु प्रश्न ।

आ० - “ तथागतयागु धर्म-काय-शरीरयातः जिं छु यायेमा ? भन्ते ! ”

त० - “ तथागतयागु शरीर पूजा यायेगुली, छिमिसं वास्ता याना च्वनेगु मखु । थव थवगु सत्य पदार्थं शील, समाधि, प्रज्ञायागु आचरणे अप्रमादी जुयेगु स्व । आनन्द ! तथागतयागु शरीर पूजा याइपिं श्रद्धावान् व्यक्ति मेपिं दु । यथाः— ‘ क्षत्रिय परिडतपिं नं दु, ब्राह्मण परिडतपिं नं दु, गृहपती परिडतपिं नं दु । ’ ”

आ० - “ भन्ते ! शास्ता निर्वाण जुया विज्यायेवं, शास्तायागु शरीर छु थायेगु ? ”

भगवानं - “ चक्रवर्ती राजायागु स्वर्गीय शरीरयातः गथे याइगु खः, अथे हे यायेगु । ”

आ० - “ भन्ते ! चक्रवर्ती० यागु ०शरीरयातः गथे याइगु ? ”

भगवानं - “ चक्रवर्ती राजायागु ०शरीरयात- ‘ ह्यापां न्हूगु वस्त्रं हिनी; हिना; तिना तवगु कपासं हिनी; हिनालि हानं ०वस्त्रं हिनी । थुगु हे प्रकारं हसपत्र ०वस्त्र, हसपत्र ०कपासं हिना, सुगंधी-तैल सहित ‘ न ’ यागु बाकसे तथा, श्रीखण्डादि सुगंधी-काष्ठयागु चित्ता दयेका, अग्नि संस्कार याइ । दाह-भस्म जुयेवं, प्यका लँया दुबाते, अस्ति चैत्य दयेकइ । ”

थुलि शास्ता नं आज्ञा जुया विज्याकगु बखते, आनन्दया अंतर्कर्णं नसें विरह रूपी अग्नि प्रज्वलित जुया वःगु थामे याये मफया, दना विज्यात;

विज्याना, सिमा-खोँ घयेपुना विरह जगे याना ख्वख्वं— “ हाय शास्ता ! हाय भगवान ! ! जि ज्ञान मगानिह्व सयेके मानिह्व तिनि; थौँ जि अज्ञानी यातः तोलता, गुह्यखः करुणामय-सदुपदेशक-शास्ता परिनिर्वाण जुया विज्याइन ! हाय ! आव जि अज्ञानीयातः सुनां उपदेश विइ ” धका एकति च्वना ख्वया विज्याना च्वन ।

अन भगवानं भिक्षुपितः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात—

“ आनन्द गन वन हाँ ? ” धका ।

भिक्षुपिसं—“ भन्ते ! आयुष्मान आनन्द जा विहारे वना ख्वया च्वन ।”

भगवानं— “ सःता हिँ हुँ । ’

“ हवस् भन्ते ” धका भिक्षु छह्व विज्याना, आनन्दयातः सःता हल ।

अन आनन्द भिक्षु शास्ताया न्ह्यवने विज्याना, वंदना याना, छखे लिना फेतुना विज्यात ।

भगवानं आज्ञा जुया विज्यात—

“ मखु छाये छं शोक याना ? ; शोक याये मते आनन्द ! ख्वयेमते । छिमितः जिं ह्वापाहे कना तथागु दु, कि— ‘ दयाच्चक प्रियपिं-योपिं-संयोग या वियोग जुइ । थ्व संसारे थमं धयार्थेँ छुंनं मदु । उत्पन्न जुक्व विनाश जुइगु...’ धका । हे आनन्द ! छं चिरकाल तक हित सुख जुइगु, अप्रमाणं हे श्रद्धा तथा काय-कर्मं नं , वाची-कर्मं नं , मनो-कर्मं नं तथागतयागु सेवा यात । हे आनन्द ! छं पुण्य याःगुदु ; आनन्द ! प्रधान निर्वाण तत्व साधना याना , ननानं हे अनास्रव (मुक्त) जुया वनेगु स्व ॥ ”

आनन्द भिक्षुं— “ भन्ते ! थुजागु-क्षुद्र-जंगलिगु शाखा नगरे निर्वाण जुया विज्याये मते । भन्ते ! मेमेगुनं आपालंहे महानगर दु; ...छगू

महानगरे निर्वाण जुया विज्याहुं भगवान । महानगरे जुसा अन अनेक
चत्रिय महाधनि , ब्राह्मण० , वैश्य० पिं दु । अपिं सकल तथागतया भक्त-
पिंहे खः । अमिसं तथागतयागु शरीर पूजा याइ भन्ते । ”

भगवानं— “ आमथे धाये मते आनन्द ! आमथे धाये मते ! ; थ्व
कुशीनगर धयागु, ह्यापा २ सुदर्शन राजाया कुशावती धयागु राजधानी खः ।
वरु काहुं छ नगरे वना , कुशीनगरबासी मल्लपिन्तः , निर्वाणयागु खवर
कहुं.... । ”

“ हवस् भन्ते ! ” धका आनन्द भिक्षु पात्र चिवर धारण यासे ,
सिर्फ याकचा नगरे दुने विज्यात ।

उगु वखते अन नगरबासि मल्लपिं कार्यवश, संस्थागारे मुनाचवन ।
आनन्द भिक्षु वहे सभास उपस्थित जुया , आज्ञा जुया विज्यात—

“ हे वासिष्ठपिं ! अतिकंहे अपशोचगु खँ खः कि — थौं हनिचा रात्रिया
पच्छिम प्रहरे तथागत महा परिनिर्वाण जुया विज्याइ । लिपा छिमिसं—
' जिमिगु ग्रामे तथागत परिनिर्वाण जुया विज्यात नं जिमिसं तथागतयागु
अन्तिम दर्शन याये मखं ' इत्यादि पश्चाताप याइ धका, सूचना ब्यू वया ।
धका भाषण याना विज्यात ।

थुलि आनन्दयागु भाषण न्यने मात्रं , नगरबासि मल्लपिनि स्त्री
पुरुष दार दारिकापिं सकलें हे कोलाहल याना , नगरे चिच्चा दना ,— “ का
फुत ! आव फुत ! हाय ! हाय ! लोकोपकारी-करुणामय-बुद्ध-भगवान !-
शास्ता , हाय शास्ता ! मत्यवनि प्रभु ! निर्वाण जुया विज्याये मत्यवनि । ”
धका , विरह याना , ख्वख्वं सकलें भगवानया थास थ्यंकल वन ।

उगु अवस्थास आनन्दया मति - “ धमितः गुगु प्रकारं तथागत दर्शन याके माली ? छह्म २ यंका दर्शन याके धालसा , सकलस्यनं दर्शन याये लाइ मखु , रात्रि बिते जुया वनी । गथे याये ? । अथे मखुत ; छगु ९ कुलयापिं छको २ यंका दर्शन याके मालिइ ” धका, विचार लुइका ; छगु २ कुलयापिं छको २ यंका २ - “ भन्ते ! थ्व फलाना-मल्लपिं स्त्री पुत्र अमात्य सहितं , भतेया चरणकमले वन्दना यात । ” धका भगवान यातः न्यंकुं २ , सकल मल्लपिन्तः , प्रथम प्रहरे हे , तथागत दर्शन याके सिधयेका विज्यात ॥

उगु वखते अन कुशीनगरे बास याना च्वंछ सुभद्रा धयाह्म परिव्राजक छह्मसया मति -

“ ‘ बुद्ध....’ धयाह्म ‘लोके दुर्लभ’ धका बृद्धमहत्तक-आचार्य-प्राचार्य पिसं धया तवगुदु । थौं कहे दुह्म बुद्ध नं थुगु रात्रिया पच्छिम-प्रहरे निर्वाण जुया विज्याइगु धाल । जितः छगु शंखा जुयाच्वंगु दु ; थुगु शंखा, वस्पोलं जितः निर्णय याना विज्याये फइ ” धका मति तथा , भगवानया थास प्यंकः वन । वना , आनन्द यातः धालः -

“ हे आनन्द ! जिं ० थथे न्यना तथागु दु ; उकिया निमित्त जि छको ‘ बुद्ध दर्शन याये ’ धका , वया । ”

आनन्द - “ आव मजिल हे सुभद्रा ! तथागतयातः दुःख बिये मते, समय मन्त । ”

द्वितीय बार , तृतीय बार नं सुभद्रा अथेहे धाल ।

थुगु प्रकारं निह्म हाला च्वंगु ताया , भगवानं आनन्दयातः आज्ञा जुया विज्यात—

“ मते आनन्द ! सुभद्रा यातः पने मते वये व्यु । सुभद्रा जितः दुःख
व्यूवःह्य मखु ; ज्ञानया निर्मित हे वःह्य खः.... ।

अन आनन्दं सुभद्रायातः- “ का हुं सुभद्रा ! भगवानं ऋन्तः आज्ञा
जुया विज्यात । ”

अन सुभद्रा-परिव्राजक भगवानया न्ह्यवने वना , कुशल वार्ता याना,
कके खिना फेतुत । फेतुना , भगवान याके प्रश्न यात—.... ।

अन भगवानं सुभद्रा यातः- “ आर्य अष्टांग-मार्ग विना , निर्वाण
जुइमखु धयागु मूलगु सदुपदेश याना विज्यात ।

भगवानयागु सदुपदेश न्यना , सन्तुष्ट जुसे सुभद्रां भगवान याके
प्रार्थना यात-

“ धन्य २ ! भगवान ! थनिंनिसें जि लाहात जोजलपा त्रिरत्नया
शरणे जुल । भन्ते ! जितः नं भिक्षु-चर्या फवँ ने । ”

भगवानं - “ सुभद्रा ! हापा मेगु मतयापिं , थुगु धर्मे भिक्षु जुइगु
इच्छा जुक्कसिनं , प्यला तकः परीक्षा निं थाइ ; अनंलि तिनि प्रवृजित
जुइ ॥

सुभद्रां - भन्ते ! यदि हापायापिसं प्यला परीक्षा थाइगु जूसा , जिं
प्यदँ तक० याये.... । ”

अन भगवानं आनन्दयातः आज्ञा जुया विज्यात -

“ आनन्द ! अथे जूसा सुभद्रा यातः चुडाकर्म याना व्यु ।

आनन्दं सुभद्रायातः प्रवृज्या याना विज्यात ।

भिक्षु जुया ताकाल मदुवं हे आयुष्मान सुभद्रा , अर्हत जुया
विज्यात । ...

अनंलि भगवानं आनन्दयातः आज्ञा जुया विज्यात -

“ आनन्द ! जि मदयालिं , छंगु मती - ‘ जिह्म शास्ता मन्त ’ धका मती तइ ; थथे मती तये मते । जि मदुसां , जिं कना तयागु उपदेश मदुगु मखु ; वहे उपदेश छंह शास्ता खः ॥

हानं स्थविर भिच्छुं कनिष्ठ भिच्छुयातः , सम्बोधन यायेतः - ‘ नाम कया वा गोत्र पाखें वा आवुस ’ धका , सम्बोधन यायेगु ।

हानं कनिष्ठ भिच्छुं , स्थविर भिच्छुयातः - ‘ भन्ते वा आयुष्मान् ’ धका , स० यायेगु ।

हानं जि मदयालि , लुद्रानुलुद्र नियम यातः , ह्यपे याना तोतयू । तोते मज्जू ॥

जि मदयालि नियम तोतूह्म भिच्छु यातः , ब्रह्म-दण्ड यायेगु ॥ ”

आनन्दं - “ भन्ते ! ब्रह्म-दण्ड धयागु छु ? ।

भगवानं ब्रह्मदण्ड यागु विधि कना विज्यात । ... विज्यानालि हानं भिच्छु पिन्तः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात -

“ हे भिच्छुपिं ! बुद्ध धर्म संघस यदि सुं भिच्छुया शंखा दनिसा न्यँ । जि छिमिगु न्हवने दनि ; लिपा छिमि पश्चाताप जुइमालि, छुं न्यनेगु बाकि दनिसा न्यँ । ”

न्यनेगु छुं मदथा , भिच्छुपिं सकलें नुंमवासे सुमुक च्वना विज्यात ॥

भगवानं स्वँको तक न्यना विज्यातं नं, भिच्छु पिसं नुंवाना विमज्या ॥

नुंमवासेंलि भगवानं आज्ञा जुया विज्यात -

“ अस्तु ! भिच्छुपिं ! आः छिमितः धाये कि- ‘ संस्कार पदार्थं फुक्क नाशवान खः ; अलसि मजुसे जीवया लच्च यातः सम्पादन या ॥ ”

[थुलि तथागतयागु अन्तिम वचन जुल ॥]

अनंलि तथागत प्रथम ध्याने लिन जुया विज्यात । क्रमशः चतुर्थ ध्याने ध्यंका , अनंनं निराकार-ग्रहलोक ध्यनं ध्यंका , अनंनं संज्ञा-वेदयित-निरोधस ध्यंका विज्यात ॥

उगु अवस्थास आनन्दं अनुरुद्धयाके न्यना विज्यात-

“ भन्ते ! शास्ता निर्वाण जुया विज्यातला ? । ”

अनुरुद्धं — “ मज्जुनि आनन्द ! शास्ता परिनिर्वाण जुया विमज्ज्यानि; संज्ञा वेदयित निरोधे ध्यंका विज्यात तिनि ॥

भगवान् अनंनं हानं क्रमशः प्रथम ध्याने हे ध्यंकः विज्यात । हानंनं क्रमशः चतुर्थ ध्याने हे ध्यंकः विज्यात । अनंलि भगवान्, हेतु निमित्त शुन्य जुया , महापरिनिर्वाण जुया विज्यात ॥

हाय ! अपशोच !! ॥

Dhamma.Digital

कुशिनगर
भगवान बुद्ध महापरिनिर्वाण जुया विज्याकगु थास

तथागत महापरिनिर्वाण जुया विज्यासेलि , राग दनिपिं जुक्क, गुलिं लाहा ब्वव्व स्याना ख्वल । गुलिं छुयोँ ब्वव्व स्याना ख्वल । गुलिं २ पालागु सिमार्थे भारा-भारां गोतुला ख्वल- हाय शास्ता ! हाय प्रज्ञा दाता ! तथागत ! मत्यवं परिनिर्वाण जुया विज्यात शास्ता !! ” धका विरह यात ॥

राग रहित जुये धुंकूपिं भिक्षुपिं जक , स्मृति सम्प्रजन्य ज्ञान द्वारा- ‘ संसार अनित्य खः, धमं धयार्थे गुबले जुइ ’ धका, थवतः धमं बोध याना , सह याना च्वना विज्यात ॥

अन अनुरुद्ध स्थविरं , ख्वयाच्चंपिं भिक्षुपिन्तः बोध याना विज्यात—

“ख्वयेमते हे सङ्घपिं ! ख्वयेमते ! तथागतं ह्यापाहे आज्ञा जुया विज्याकगु दु मखुला ? — ‘ थ्व संसारे दयाच्चक्क फुक्क प्रियपिं , संयोग या वियोग जुइगु ” धका उपदेश याना विज्याकगु हे दु । उगु उपदेश लुमंका धैर्य या । ”

उगु वाकि रात्रि , अनुरुद्ध व आनन्द निहससें , धर्मकथा जक कँकं हे, द्यो तुइल ॥

द्यो तुइया वसेलिं , अनुरुद्धं आनन्दयातः आज्ञा जुया विज्यात—

“ काहुं आनन्द ! नगरे वना , मल्लपिन्त खवर ब्यूहुं ॥ ”

“ हवस् भन्ते ! ” धका, आनन्द भिक्षु नगरे विज्याना, मल्लपिन्तः धया विज्यात—

“ हे वाशिष्ठपिं ! भगवान परिनिर्वाण जुया विज्याये धुंकल ; आव छिमि छुछु याये मागु खः या । ”

अन सकल नरनारी मल्लपिं , हाहाकारं ख्वया ; नगरे दया च्वक्क वाद्य , सुगन्ध माला आदि...मुना ; दोलछि-थान् दुस्सल्ला ब्वंका, उपवने

थ्यंकःवन । घना , शास्तायागु शरीरयातः नृत्य , गीत , वाद्य , माला , सुगन्धं सत्कार-गुरुकार-पूजा मान यासे, चँदवा प्यना मण्डप दयेका च्वँच्वं हे , उखुन्हुया दिन बिते जुयावन । तसर्थ मल्लपिनि मती— “ थौं लिवात , कन्हे जक भगवानयागु शरीर दाह याये माली ” धयागु बिचार जुल ॥

थुजागु प्रकारं सँसं-हाहां-न्यान्यां , खुन्हु जा अर्थेहे विते जुयावन ।

न्हसन्हु खुन्हु मल्लपिनि मति- “ भगवानयागु शरीरयातः , नृत्य गीतादिं महोत्सव सहित , नगरया दक्षिण पाखे यंका , दाह याये माली ” धयागु बिचार जुल । जुया , मल्लपिनि मध्ये मूख्य २ पिं च्याह्य व्यक्ति , सँ खाना , स्नान याना , स्वच्छ-वस्त्रं पुना , शास्तायागु शरीर क्वबुयेतः तयार जुल ।

अन अपिं च्याह्यसिनं ‘ भगवान यागु शरीर क्वबुये’ धका ल्हनं ल्हने मफु । मफया , मल्लपिं अद्भुत चाया , अनुरुद्ध भिन्नु याके न्यन —

“ भन्ते ! भगवानयागु शरीर यातः , थपिं च्याह्यसिनं ल्हनं हेनं ल्हने मफुगु कारण छु ; थुके छु हेतु जुल ? भन्ते ! । ”

अनुरुद्धं — “ थुके हेतु मेगु छुनं मखु ; थुके छिमिगु अभिप्राय व देवता पिनिनु अभिप्राय व मिले मजुया च्वन ” ।

मल्लपिसं — “ भन्ते ! देवता पिनिगु अभिप्राय छु दु । ”

अनुरुद्धं — “ छिमिगु अभिप्राय० [च्वे धया तःगु थें].... थथे । हानं देवता पिनिगु अभिप्राय धालसा ,— ‘ अमिसं नृत्य गीतादि गन्धर्व पूजा यासे , नगरया उत्तर पाखें यंका , उत्तर द्वारं नगरे दुत यंका , नगर या पूर्व पाखे, मुकुत-वन्धन चैत्यया थास यंका, अग्नि संस्कार यायेगु इच्छा । ”

मल्लपिसं— भन्ते ! देवतापिनिगु अभिप्राय थें हे याये मालिङ्ग । ”

अन सकल देव मनुष्य सहित जुसे भगवानया शरीर यातः दिव्य उत्सव व मनुष्य उत्सव यासे देवतापिसं पुष्प-वृष्टि याना हवगुलिं, कुशीनगरे खम्पो २ तक तुं । थुजागु प्रकारं महोत्सव यासे नगरया उत्तर पाखें यंका , नगरया उत्तर द्वारं नगरे दुत यंका , नगरया दथुं २ यंका, नगरया पूर्व द्वारं पित यंकल । यंका , मकुटवन्धन धयागु चैत्य दुगु थास यंका दिकल । दिका , मल्लपिसं आनन्द याके न्यन—

“ भन्ते ! आव थन छुछु याये मानि ? ”

आनन्दं— “ आव थन भगवानयागु शरीरयातः चक्रवर्ति राजा यागु स्वर्गीय शरीरयातः याङ्गु दस्तुरं यायेगु । ”

मल्लपिसं— “भन्ते ! चक्रवर्ति राजायागु शरीरयातः गथे याङ्गु ? ”

अन आनन्दं मल्लपिन्तः , उगु विधि कना विज्यात ॥ तदाज्ञानु-सारं मल्लपिसं.... ठिक याना, भगवानयागु शरीर चित्ताया द्योने तल ।

उगु बखते उखे , न्यासःह्य शिष्य सहित महाकाश्यप , पावा व कुशीनगरया विचस-मार्गे थयंकः विज्याना च्वन । अन महा काश्यप, सिमायागु छायास, भासु-लिना विज्याना च्वन ।

उगु समये , आजिवक धयाह्य छह्य , कुशीनगरं , मन्दार-पुष्प ज्वना, पावायागु लं वया च्वन । अन महाकाश्यपं,वहे आजीवक याके न्यना विज्यात -

“ ए ! आजीवक ! गन वना वया ? ”

आजीवकं - “ कुशीनगरे वना वया , आवुस ! ”

महाकाश्यपं - जिमि शास्तायागु खवर छुं स्यूला छं ? ”

आ० - “ स्यू, आवुस ! छलपोलया शास्ता जा परिनिर्वाण जुया विज्याकगु हसन्हु दत्त । जितः थ्व मन्दार-पुष्प नं अनहे लाभ जूगु । ”

थुलि आजीवकं कने मात्रनं, महाकाश्यपया शिष्य भिच्छुपिं, ज्ञानं मगानिपिं जक, अतिकं हे विरह याना खवल । खयाच्चंपिं भिच्छुपिन्तः, सुभद्र धयाह्य बृद्ध भिच्छुं धाल -

“ ए ! पासापिं ! छिपिं छाय खयागु ? छु धका खयागु ? खये म्वल; आव हे तिनि भिपिं दुःखं मुक्त जुल । थ्व बुढा छह्य दतले चित्ते सुविस्ता गुबले हे मद्दु - ‘ थथे यायेमाः , अथे यायेमाः , थथे याये मजिउ अथे याये मजिउ ’ धका हालिइगु न्यनेहे मजिउ । आव वहे बुढा सित, भी आव थव थथे जुइदत्त मखुला ? छाय खये मावगु दु । ”

थुजागु प्रकारं सुभद्रं तथागतया उपरे अयोग्य वचन आरोपन यागुलिं, भिच्छुपिनिगु चित्ते भं दुखीत जुया, खवल । अन महाकाश्यपं भिच्छुपिंतः सम्बोधन यासे आज्ञा जुया विज्यात -

“ हे संघपिं ! शोक याये मते , भगवानं भीतः उपदेश याना विज्याकगु हे दु कि - ० संयोगया वियोग जुइ ” धका ।

थुखे अन ‘ भगवानयागु शरीर दाह याये ’ धका, मल्लपिं प्यह्यसिनं मि च्याकलं च्याके मफया च्वन । • छु जुल गथे जुल ’ धका मल्लपिसं अनुरुद्ध स्थविर याके न्यन ॥

अनुरुद्धं - थुके देवतापिनिगु हे युक्ति लाना च्वन । छु धालसा - न्यासःह्य शिष्यपिं सहित महाकाश्यप स्थविर पावा व कुशीनगरया विषे

लँस ष्यंक विज्याना च्वन तिभि । वसपोलपिसं शास्तायागु चरणे वन्दना मया
तले चित्ता च्याइ मखुनि । ”

अन महाकाश्यप स्थविर नं क्रमशः सुकृतयन्धन चैर्यम ष्यकः
विज्यात । विज्याना धगां न्यया लाहात जोजनपा शास्तायागु शरीरयातः
स्वचाक चाउला, शास्तायागु चरणे उला, शिरं वन्दना याना विज्यात ।
.... शिष्य भिक्षुपिं न्यामःह्य सिननं भगवानयागु चरणे वन्दना याना
विज्यात ॥ वसपोलपिसं वन्दना यायेनं धुंकल, चित्तानं स्वयं प्रज्वलीत
जुया च्याना वल ॥

वडो सुंदर प्रकारं मि च्याना च्वन । क्रमशः दग्ध जुयावं च्वन । परं
भगवानया शरीरयागु नश, मंस, चर्म थपिं छुं नं, अङ्गार जुया वंगुनं खने
मट्ट, भस्म जुया वंगुनं खनेमट्ट; अन धालसा सिर्फ अस्थि हे जक वाकि
दनि । उगु अस्थिनं क्रमशः स्वता प्रकारं गुलि २ चिना, कःनि मृ र्थे मुया
वल । तद्यथाः—गुलिं २ तगो कयेगु समानगु, गुलिं २ चिगो कयेगु समानगु,
गुलिं २ च्वकि समानगु ।

थुजोगु प्रकारं दग्ध जुया वने धुंकालि, आकाशे मेघ प्रादुर्भूत जुसे
वर्षा जुया, चित्ता ख्वाउँका विल । मल्लपिसं नं नाना प्रकारया सुगन्धी
नीरखं लुना, चित्ता ख्वाउँका, अस्थि-धातु मुना यंका, संस्थागारे तथा च्चचा-
खेरं पाठ-पूजा याइपिं शास्त्रीपिं तथा विल । अनं पिने धनुषधारी
रत्नपालपिं च्चचाखेरं तथा, नृत्य, गीत, वाद्य, माला, सुगन्ध, प्रदीप आदि
सुसज्जित याना, महान श्रद्धा युक्त पूजा याना तल ।

अन मगधराज-अजातशत्रु- वेदेही पुत्रं नं— ' भगवान बुद्ध, कुशी-
नगरे निर्वाण जुया विज्यात ' धका सियेका, मल्लपिनि थास दूत छुवया धायेके

छूवत कि- “ भगवान जिमि चत्रिय जात खः । तसर्थ आम भगवानयागु
अस्थि-धातु जितः नं भाग लगे जू । जिन् धातु चेत्य दयेका पूजा यायेमा ”
धका धायेके छूवत ।

वेशालीया लिच्छवि पिसं नं “ ० ॥ ”

कपिलवस्तुया शाक्यपिसं नं - “ भगवान जिमि थव खः ० ॥ ”

अल्लकप्पया बुलिपिसं नं - “ ० ॥ ”

राम-ग्रामया कोलियपिसं नं - “ ० ॥ ”

वेठ-दीपया ब्राह्मणपिसं नं - “ ० ॥ ”

पावाया मल्लपिसं नं - “ ० ॥ ”

अन कुशीनगरया मल्लपिसं उत्तर बिया चवन कि- “ भगवान बुद्ध
जिमिगु ग्रामे महा परिनिर्वाण जुया विज्याकगु खः तसर्थ भगवानयागु
अस्थि-धातु सुयातं हे विये मखु । ”

धुलि मल्लपिसं धासेलि, द्रोण-ब्राह्मणं, भति तःजागु थासे च्वना,
परिषदपितः धाल-

पचि धस्वाका-

“ भो ! भो ! भो ! नृपते ! सभासद गणं न्यँसा कने छुं छगू ;
शान्ते सं अति शान्त-बुद्ध भगवान, शान्त्यादिया शासक ।
लोकेऽत्यन्त सुशान्ति-ज्ञान्ति गुणवान्, शास्ता महा कारणी ;
वसपोलयागु थ्व अस्थियागु निमित्तं त्वायेगु शोभा मदू ॥१
सकल सुमन यासे, प्रेम मैत्री सुचितं ;
खुश मन जन जूसे अष्ट भागं इनाका ।

थुगु मन जुल धासा, युद्ध याये मागु मन्त ;
सकभन शुभ श्रद्धां चैत्य दयेकै महान ॥२

थुलि द्रोण ब्राह्मणं धासेलि, परिषदपिं सकले सन्तोष जुसे द्रोण
ब्राह्मणयातः धाल-

“ महा उत्तमगु खँ लहाना विज्यात छलपोलं; अथे जुसेलि छलपोलं हे
ध्व अस्थि-धातु, बराबर च्यागू भाग याना इनाब्यु । ”

अन द्रोण ब्राह्मणं— “ का ज्यूका ” धका उगु अस्थि-धातु, बराबर
च्यागू भाग थला, परिषदपितः धाल-

“ छिपिं सकसिनं थ्व कपालि छगः जितः व्यु; जिनं भगवानयागु
कुम्भ-चैत्य दयेका पूजा याना तये ”

परिषदपिसं नं द्रोण ब्राह्मणयातः कपालि बिल ॥

उगु बखते हानं पिप्पली-वनयापिं मोरिपिसं नं थुगु खबर सिया,....
अस्थि भाग काःवल ।

अमितः मल्लपिसं— “....मन्त, फुक इना बिये धुन; आव थ्वहे अङ्गार
जकं दनि; अङ्गार यंकेगु जूसा यंकि ” धका धाल ।

अन अमिसं श्मशानया अङ्गार मुना यंकल ॥

अनंलि च्यागू भाग च्यागू देशे यंका, च्यागः चैत्य स्थापना जुल ।
छगः अङ्गार चैत्य । छगः कुम्भ चैत्य । थ्वहे भिगः प्रथम स्थापना जूगु जुल ।

लिपा हानं महाकाश्यप स्थविर अजातशत्रुया थास विज्याना
आज्ञा जुया विज्यात —

“ महाराज ! लिपा सुनानं विघ्न याये मफयेक, धातु-निधान छगू दयेके माली । ”

राजां- “ ज्यू इवस् भन्ते ! ”

अन महाकाश्यप स्थविर थवहे सकभनं विज्याना, पूजा यायेतः भति २ ल्यंका, फुक धातु हया विज्यात । रामग्रामे जक, नागं यंकङ्गु भय मदुया निम्ति.... अनयागु हया विमज्या । वाकि हसगू नगरयागु नं हया, राजगृहया पूर्व दक्षिण भागे जमिन म्हुयेका, अनं पिहाँ वगु चाया अप्पा छिके विल ।.... अनहे विशाल चैत्य दयेका, उके दुने उगु अस्थि धातुयातः अत्यन्त गुप्तगु हिस्साबं तथा [थ्व चैत्य स्थापना जूगु खँ, थुगु सफुलि विस्तार मयाना] चैत्य स्थापना याना विज्यात ।

अन महा काश्यप स्थविरं.... दिव्य संकल्प यासे, सुवर्ण पत्रस आखः कियेका तल कि-

“ भविष्यते पियदास धयाह्म कुमारं छत्र धारण यासे अशोक धर्म राजा जुइ । वंहे थुगु धातु प्रचार याइ । ” धका ।इति ॥

इति भगवानया महा परिनिर्वाण कथा पालीभाषानुसार ललितविस्तर त्रिचर्यास तृतीय खण्डया तृतीय अध्याय समाप्त जुल ॥

[जम्मा अध्याय ३२ गू जुल ।]

॥ समाप्तम् ॥

❀ सर्वं मङ्गलं भवन्तुते ❀

थुगु धर्म -

संसारे सत्वप्राणि-मांबौपिं सकलसयां, रोग, पाप, दुःख, भय, संकष्टं
छुटे जुया, सुख प्राप्त जुया, बोधिज्ञान लाना, बारंबार जन्म, जरा,
ब्याधि, मरण जुयेम्वाक निर्वाण-पद लाइगु चय्यां याये फयेमा !!

जगत प्राणिया जय ॥

Dhamma.Digital

मुद्रक :
वैपाल सिद्धिङ्ग प्रेस
असन-त्योड, कान्तिपुर, ये ।
फोन नं. ११९६८